

วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
PHRANAKHON SI AYUTTHAYA RAJABHAT UNIVERSITY

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2568)
Vol. 13 No. 2 (July - December 2025)

ISSN 2774-0277 [Print]

ISSN 2985-1246 [Online]

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 [กรกฎาคม – ธันวาคม 2568]

วารสารวิชาการ ราย 6 เดือน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่งานค้นคว้าวิจัยและองค์ความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

[กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ]

ศาสตราจารย์ ดร.วิบูลย์ ตระกูลฮั่น

รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะชันหมาก

รองศาสตราจารย์ ดร.ชรินทร์ มั่งคั่ง

รองศาสตราจารย์ ดร.ปรัชญา ชุ่มนาเสียว

รองศาสตราจารย์ ดร.รติชัย รตทอง

รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ศรีบริสุทธิ์สกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กันยารัตน์ เควียะเช่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลชัย กุลตวนิช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ แก้วบุญมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิดา สมประจบ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลดาวัลย์ แก้วศรีนวล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรพร ภู่งศ์พันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญญา พานิช

มหาวิทยาลัยรังสิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

[บรรณาธิการบริหาร]

รองศาสตราจารย์ ดร.ภาคิน โชติเวทย์ศิลป์

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

[บรรณาธิการประจำฉบับ]

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภกานต์ นานรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

[ประจำกองบรรณาธิการ]

อาจารย์ ดร.ณรงค์ คุ่มมะณี

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุกัลยา คงประดิษฐ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรางคณา ปัญญาณี

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

อาจารย์ ดร.ชญาพัฒน์ เลิศอำนาจกิจเสรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

อาจารย์กุลธิร์ บรรจุแก้ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

อาจารย์ภูมินทร์ วาดเขียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

อาจารย์ ดร.รวมศักดิ์ เจียมศักดิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

อาจารย์วราภรณ์ สืบวงศ์สุวรรณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

[พิสูจน์อักษรภาษาไทย]

อาจารย์ ดร.ศิรินทร์ แสงเพชร นาเรือง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

[พิสูจน์อักษรภาษาอังกฤษ]

อาจารย์ศิริวิมล นกทรัพย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

[ออกแบบปก]

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เด่นเดือน เลิศทยากุล ไชยยะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

[จัดรูปเล่ม]

นางสาวกชนิชา ศิริธาดานันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

[สำนักงานวารสาร]

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ถนนปรีดิพนมยงค์ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000
โทร. 0 3527 6555 ต่อ 4523
โทรสาร. 0 3524 5400
E-mail: husoarujournal@aru.ac.th

[สถานที่พิมพ์]

บริษัท เดแนกซ์ อินเตอร์คอร์पोเรชั่น จำกัด
เลขที่ 99/164 หมู่ 2 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง
เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ 0 2575 1791 3
โทรสาร 0 2575 1791 3 ต่อ 16
Email: protexts@hotmail.com

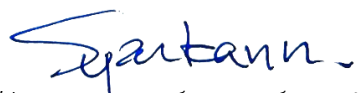
เนื้อหาของบทความหรือข้อคิดเห็นใด ๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสารนี้เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน
กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

[บทบรรณาธิการ]

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันได้ดำเนินการตีพิมพ์เป็นปีที่ 13 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2568 มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์จะได้รับการพิจารณากรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทความจากหลากหลายสถาบันอย่างน้อย 3 ท่าน เพื่อให้บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารมีคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการ ซึ่งวารสารฉบับนี้ยังได้รับการรับรองมาตรฐานจาก (Thai-Journal Citation Index Centre: TCI) ในกลุ่มที่ 2

สำหรับในฉบับนี้มีบทความวิจัยจำนวน 7 เรื่อง ประกอบด้วย (1) การอนุรักษ์พันธุ์แพะน้ำหลังสวนโดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหาดยาย อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร (2) แนวทางเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชนตามวิถีมุสลิมในหมู่บ้านคาง ตำบลสะโน อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี (3) อิทธิพลทางวัฒนธรรม และพฤติกรรมทางท่องเที่ยวในฐานะตัวแปรคันกลางที่เชื่อมโยงการสื่อสารการตลาดสู่การตัดสินใจท่องเที่ยวภายในประเทศไทยของชาวต่างชาติผ่านการรับชมซีรีส์วาย (4) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทย เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI (5) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร (6) ทูตทางปัญญา: ความเข้มแข็งของชุมชนม้งห้วยหาน จังหวัดเชียงราย และ (7) การพัฒนาระบบการแจ้งเตือนการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify : กรณีศึกษา แขวงทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11 นอกจากนี้ยังมีบทความวิชาการอีก 1 เรื่องคือ ซีรีส์แม่หยัว: มุมมองที่ต่างของท้าวศรีสุตาจันทร์ ผ่านกระบวนการทัศนทางศิลปะการแสดง

ในนามของกองบรรณาธิการวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ขอขอบคุณผู้ประพันธ์บทความทุกท่านที่ให้ความไว้วางใจส่งผลงานเพื่อเผยแพร่ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาเสียสละเวลาและความรู้ในการพิจารณาบทความ กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน นักวิชาการ และผู้สนใจทั่วไป และมีส่วนช่วยส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภกานต์ นานรัมย์)

บรรณาธิการประจำฉบับ

[สารบัญ]

บทความวิจัย

การอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวนโดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหาดยาย อำเภอหลังสวน
จังหวัดชุมพร

ลธิทิพร รอดปังหวาน

1

แนวทางเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชนตามวิถีมุสลิมในหมู่บ้านคางา
ตำบลสะนอ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

มนุศักดิ์ โต๊ะเถื่อน -- อิสมาแอล เจ๊ะเล็ง -- อาฮามัด ยานยา

23

อิทธิพลทางวัฒนธรรม และพฤติกรรมการท่องเที่ยวในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยง
การสื่อสารการตลาดสู่การตัดสินใจท่องเที่ยวภายในประเทศไทยของชาวต่างชาติ
ผ่านการรับชมซีรีส์วาย

สุดที่รัก นุชนาถ -- ลำภา มีบุญ -- อีระยุทธ เมฆประสาท -- ณัฐพงศ์ รามัญ --

ประกาศิต บุญรัตน์ -- ปาโมกษ์ ทรัพย์บุญเกิด

39

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทย เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI

พงษ์พัคตร์ เสนาขันธ -- วัชรเมธ ธีรณยะนาถ -- สุเชา บัวเข้ม -- ปิยะบุตร ถิ่นถา

61

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร

เพ็ญธิดา พักบางยุง -- ภูกิจ ยลชญาวงศ์ -- ณัฐนรินทร์ เนียมประดิษฐ์

81

ทุนทางปัญญา: ความเข้มแข็งของชุมชนมั่งห้วยหาน จังหวัดเชียงราย

อดิคร ภูสาระ -- สุมาลินี สาดสำง

99

การพัฒนาระบบการแจ้งเตือนการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify :
กรณีศึกษา แขวงทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11

อรรวรรณ แท่งทอง -- รัชนก วงษ์จันทร์นา -- ศรุตา โพธิ์ทองงาม

125

บทความวิชาการ

ซีรีส์แม่หยัว: มุมมองที่ต่างของท้าวศรีสุดาจันทร์ ผ่านกระบวนการศิลปะการแสดง

ตรีธวัฒน์ มีสมศักดิ์

141

หลักเกณฑ์การส่งบทความตีพิมพ์ในวารสาร

161

การอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวนโดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหาดยาย อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

Conservation Treatment of Lang Suan River by Participation Community
of Hat Yai Sub-district, Lang Suan District, Chumphon Province

สิทธิพร รอดปังหวาน* | sittiporn rodpangwan

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ประเทศไทย;

Faculty of Humanities and Social Sciences Suratthani Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author email: sittipornrodpanwan@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the context of the Lang Suan River community amid social and environmental change, and (2) to develop community-based guidelines for the conservation and restoration of the Lang Suan River. A qualitative research methodology was employed, with an emphasis on participatory action research (PAR). The findings revealed that, in the past, Had Yai Subdistrict one of the subdistricts in Lang Suan District was rich in natural resources, and the residents lived a simple, traditional lifestyle. However, since the implementation of Thailand's National Economic and Social Development Plan in 1961, the area has undergone rapid material development. This transformation has led to changes in natural resources, traditions, culture, occupations, the local economy, and social values, resulting in various community problems, particularly the deterioration of the Lang Suan River, the community's main water source. To address these issues, the Lang Suan River Conservation Network was established as a community-based initiative. The conservation and restoration guidelines developed by the network focused on three key areas: (1) managing waste and sewage by promoting activities that prevent garbage, pollutants, and chemicals from entering the river; (2) preventing encroachment on riverbanks by restricting construction near the river and preserving tree lines along both sides; and (3) conserving aquatic species by prohibiting illegal fishing methods, including the use of toxins or fishing during spawning seasons. These three strategies were implemented

Received: Feb 13, 2025 Revised: Apr 28, 2025 Accepted: May 8, 2025

<https://doi.org/10.14456/husoaru.2025.9>

through five key measures: raising public awareness, prevention, suppression, restoration, and continuous monitoring. Additionally, a Conservation and Restoration Handbook was developed, containing information on the Lang Suan River community context, the Lang Suan River Conservation Network, and sustainable guidelines for long-term river preservation.

Keywords: Conservation, Participation, Lang Suan River

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบทชุมชนแม่น้ำหลังสวนในสถานการณ์เปลี่ยนแปลง และเพื่อกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน โดยชุมชนมีส่วนร่วม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบทชุมชน ตำบลหาดยาย เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอหลังสวน แต่เดิมตำบลหาดยายอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติและชาวบ้านมีวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายตามแบบดั้งเดิม แต่หลังจากประเทศไทยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 ทำให้ตำบลหาดยาย ได้รับการพัฒนาด้านวัตถุมากขึ้น ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม อาชีพ เศรษฐกิจ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ฯลฯ เปลี่ยนแปลงไป ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนมีมากขึ้น โดยเฉพาะความเสื่อมโทรมของแม่น้ำหลังสวน อันเป็นแม่น้ำสายหลักของชุมชน ส่วนด้านแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวนโดยชุมชนมีส่วนร่วม ชุมชนได้สร้างเครือข่ายขึ้นมาหนึ่งกลุ่ม คือ กลุ่มเครือข่ายการอนุรักษ์แม่น้ำหลังสวน ด้านกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน ดำเนินการใน 3 ลักษณะ คือ (1) การแก้ปัญหาการทิ้งขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลลงแม่น้ำ เน้นกิจกรรมเกี่ยวกับการไม่ทิ้งขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และสารเคมีลงในแม่น้ำ (2) ด้านการรื้อกล้าพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำ เน้นมิให้มีการสร้างสิ่งปลูกสร้างรื้อกล้าแม่น้ำ การรักษาแนวต้นไม้ไว้ตลอดสองฝั่งแม่น้ำ และ (3) ด้านการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เน้นมิให้ใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำผิดกฎหมายและการใช้ยาเบื่อ การจับสัตว์น้ำในช่วงวางไข่ ทั้ง 3 แนวทางได้กำหนดมาตรการ 5 ด้าน คือ การปลูกจิตสำนึกของประชาชน การป้องกัน การปราบปราม การฟื้นฟู และการตรวจสอบและติดตามผล ในส่วนการสร้างและเผยแพร่คู่มือแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน ได้สร้างคู่มือมีเนื้อหาเกี่ยวกับบริบทชุมชนแม่น้ำหลังสวน กลุ่มเครือข่ายการอนุรักษ์แม่น้ำหลังสวน และแนวทางการอนุรักษ์แม่น้ำหลังสวนสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การอนุรักษ์, การมีส่วนร่วม, แม่น้ำหลังสวน

บทนำ

“น้ำ” เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของโลก สิ่งมีชีวิตทุกชนิดต้องอาศัยน้ำในการดำรงชีวิต น้ำเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ โดยมีจำนวนมากถึง 3 ใน 4 ส่วนของพื้นโลก ถึงแม้ว่าจะมีน้ำจำนวนมากมหาศาลแต่การเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายตัวทางเศรษฐกิจทำให้มีความต้องการใช้น้ำมากขึ้น ประกอบกับการบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำ ทำให้เกิดปัญหามลพิษทางธรรมชาติบ่อยครั้งและรุนแรงมากขึ้น รวมถึงการเพิ่มขึ้นของชุมชนเมือง และการขยายตัวของอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพน้ำทวีความรุนแรงมากขึ้น (สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, 2562) นอกจากนี้ ยังมีน้ำเสียหรือมลพิษทางน้ำเกิดขึ้นในหลายท้องที่ตามมาอีกด้วย นับเป็นวิกฤตการณ์เกี่ยวกับน้ำซึ่งปัจจุบันนี้เกิดขึ้นอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ทุกภาคของประเทศไทยในสภาพค่อนข้างใกล้เคียงกันแทบทุกปี

สถานการณ์ปัจจุบันปัญหาน้ำเสียมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย (จิรพล พุ่มสกุล, 2557) ซึ่งพอจะแยกแหล่งของน้ำเสียได้ 5 แหล่ง ได้แก่ (1) น้ำเสียจากบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของคนที่อยู่รวมกันเป็นชุมชน (2) น้ำเสียจากการเกษตรกรรม (3) น้ำเสียจากอุตสาหกรรม (4) น้ำเสียจากภาคบริการ และ (5) น้ำเสียจากแหล่งอื่น ๆ จากสภาพดังกล่าวเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาน้ำเน่าเสีย บางพื้นที่อาจจะมีเพียงสาเหตุเดียวแต่ในบางพื้นที่อาจจะมีมาจากหลายสาเหตุ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่กระทำได้ไม่ถนัดนัก

จังหวัดชุมพรถือเป็นจังหวัดหนึ่งของภาคใต้ที่มีความสำคัญมายาวนาน ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมจนถึงปัจจุบัน จังหวัดนี้มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำ ลำธาร ลุ่มน้ำใหญ่น้อย รวม 4 ลุ่มน้ำหลัก ประกอบด้วย (1) ลุ่มน้ำสาขาลองท่าตะเภา มีความยาวของลุ่มน้ำสาขาลองท่าตะเภา 182 กิโลเมตร (2) ลำน้ำรับร่อ มีความยาวประมาณ 72 กิโลเมตร (3) ลำน้ำท่าแซะ มีความยาวประมาณ 77 กิโลเมตร และ (4) ลุ่มน้ำสาขาลองหลังสวน มีความยาวประมาณ 100 กิโลเมตร (สำนักงานจังหวัดชุมพร, 2564)

แม่น้ำในอำเภอหลังสวน คือ แม่น้ำหลังสวน เป็นแม่น้ำที่สำคัญและเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม นั่นคือประเพณีแห่พระแข่งเรือขึ้นโขนชิงธง ที่มีมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ประมาณ พ.ศ. 2387 มีการสร้างวัดวาอารามมากมาย และได้มีการประกอบพิธีทำบุญแห่พระและลากพระ และมีการแข่งเรือยาวในแม่น้ำหลังสวนมีมา 180 ปีแล้ว (ยุวนิศา

บุญจิตร และสุชาติ มีสมบัติ, 2554) ประมาณก่อนปี พ.ศ. 2520 แม่น้ำหลังสวนเป็นแหล่งน้ำที่อุดมไปด้วยสัตว์น้ำจำนวนมาก ชาวบ้านซึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ทั้งสองฝั่งแม่น้ำหลังสวนได้ใช้ประโยชน์และมีวิถีชีวิตผูกพันกับแม่น้ำนี้มาตั้งแต่บรรพบุรุษ เห็นได้จากการใช้เป็นเส้นทางคมนาคม การประกอบอาชีพประมง ทำสวน ทำไร่ และใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคที่สืบต่อกันมายาวนาน แต่ภายหลังจากที่มีการตัดถนนเข้าไปในหมู่บ้าน บริเวณป่าต้นน้ำลำคลองต่าง ๆ ที่ไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำหลังสวนถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว สถานการณ์ของแม่น้ำหลังสวนเริ่มมีปัญหามากขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่เกิดพายุซัด้า เมื่อปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา (สมหมาย เรืองธारा และคณะ; สทนากลุ่ม, 7 กรกฎาคม 2567) ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบต่อสังคม และผลกระทบต่อประเพณีวัฒนธรรม ประกอบกับชาวบ้านบุกรุกทำลายป่าไม้เพื่อทำการเกษตรมากขึ้น ในที่สุดป่าไม้ในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำหลังสวนก็หมดไป นอกจากนี้การทำฟาร์มเลี้ยงสัตว์ที่ใกล้แม่น้ำลำคลอง การประกอบกิจการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมขนาดเล็กต่าง ๆ การสร้างบ้านเรือน หมู่บ้านจัดสรรและตลาดรับซื้อทุเรียนลูกค้าเข้าไปบริเวณแม่น้ำลำคลองก่อให้เกิดน้ำเสีย และสิ่งปฏิกูลทิ้งลงในแม่น้ำลำคลองอย่างมากมาย สถานการณ์ปัญหาและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านและชุมชนอย่างกว้างขวาง ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในปัจจุบัน

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรดังกล่าว ความอยู่รอด และความสงบสุขของชุมชน เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบริบทชุมชนในสถานการณ์เปลี่ยนแปลง พร้อมกับกำหนดแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวนด้วยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ และหาวิธีการประคับประคองให้การเป็นอยู่ การทำมาหากินแบบเดิมคงอยู่ต่อไป หรือไม่ให้ถูกทำลายและเกิดปัญหามากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หากจะต้องปรับเปลี่ยนไปบ้าง จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับชุมชนและสภาพการณ์ มิใช่เปลี่ยนแปลงเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจของคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนแม่น้ำหลังสวนในสถานการณ์เปลี่ยนแปลง
2. เพื่อกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวนโดยชุมชนมีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการศึกษางานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และจัดเวทีชุมชน ทำการศึกษาในพื้นที่ตำบลหาดยาย อำเภอลำสนธิ จังหวัดฉะเชิงเทรา การเลือกพื้นที่ในการศึกษาใช้การเลือกแบบเจาะจง งานวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาดำเนินการ 1 ปี ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2566 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2567

2. แนวคิดการสำรวจและการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำลำน้ำหลังสวน มี 8 ขั้นตอน (ถวิลวดี (เปรมชญา) ชนะวงศ์ และคณะ, 2556) คือ (1) เรียนรู้ชุมชนในอดีต (2) เรียนรู้ชุมชนในปัจจุบัน (3) เรียนรู้การสังเคราะห์สรุปความรู้ในเวทีแลกเปลี่ยน (4) เรียนรู้การสร้างจินตนาการถึงอนาคตของพื้นที่ชุ่มน้ำลำน้ำหลังสวน (5) กิจกรรมการพัฒนา (6) จำแนกประเด็นและจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม (7) นำประเด็นที่เสนอมาถกเถียงกันในกลุ่มในเวที และ 8) ร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปเป็นกรอบแนวทางการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำลำน้ำหลังสวน

3. การเก็บข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การจัดกลุ่มสนทนาและการจัดเวทีชุมชน ข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ กลุ่มผู้สูงอายุ และบุคคลอื่น ๆ ที่มีความรู้เกี่ยวกับบริบทชุมชน สังคมวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ อาชีพ สภาพชุมชน และสภาพปัญหาพื้นที่ชุ่มน้ำลำน้ำหลังสวน สำหรับการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำลำน้ำหลังสวน มีการสำรวจกลุ่มและสร้างกลุ่มเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำลำน้ำหลังสวน การประมวลสภาพปัญหาของพื้นที่ชุ่มน้ำลำน้ำหลังสวนด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการจัดเวทีชุมชน

4. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า คือ การสัมภาษณ์ การสังเกต และการอ้างอิงจากเอกสาร โดยนำข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิเกี่ยวกับบริบทชุมชนของพื้นที่ชุ่มน้ำลำน้ำหลังสวน จัดจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่และจำแนกในระดับเหตุการณ์ บรรยายผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปและเรียงเรียงในแต่ละประเด็นของหัวข้อที่ศึกษา ส่วนการสังเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาวิเคราะห์และการสัมภาษณ์ออกมาเป็นภาพรวมให้เห็นถึงบริบทของชุมชน โดยข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ดังกล่าวจะต้องได้รับการตรวจสอบจากชุมชน

5. สรุปผลการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการวิจัยด้วยการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม การจัดเวทีชุมชน ที่ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นความรู้ จำแนกเป็นกลุ่มเนื้อหา เพื่อตอบคำถามการวิจัยหรือตอบวัตถุประสงค์ แล้วนำเสนอเป็นรายงานของการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. บริบทชุมชนแม่น้ำหลังสวนในภาวะการเปลี่ยนแปลง

1.1 สภาพทั่วไปของตำบลหาดยาย

ตำบลหาดยาย เป็นตำบลหนึ่งที่อยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอหลังสวน ห่างจากอำเภอหลังสวน 8 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดชุมพร 75 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 121.38 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 75,863.78 ไร่ ทิศเหนือติดต่อกับตำบลวังตะกอก อำเภอหลังสวน ทิศใต้ติดต่อกับตำบลบ้านควน อำเภอหลังสวน ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลท่ามะปลา อำเภอหลังสวน ทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลปังหวาน อำเภอพะโต๊ะ เขตการปกครองแบ่งออกเป็น 13 หมู่บ้าน ด้านลักษณะทางธรณีของพื้นที่ตำบลหาดยาย ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ค้อยข้างสูงสลับภูเขาและป่าไม้ ตำบลหาดยาย มีประชากรตามทะเบียนราษฎร (พ.ศ. 2564) มีทั้งสิ้น 6,856 คน มีสถานศึกษา คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 4 แห่ง โรงเรียนก่อนประถมศึกษาถึงระดับประถมศึกษา 2 แห่ง โรงเรียนก่อนประถมศึกษาระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น 2 แห่ง ด้านการสาธารณสุข มีโรงพยาบาล 2 แห่ง คือ สถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี 1 แห่ง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านในกริม 1 แห่ง

ชุมชนบ้านหาดยาย เริ่มเป็นชุมชนเมื่อ พ.ศ. 2362 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยได้สร้างวัดหาดยายหรือวัดหาดสำราญขึ้นมา ชื่อตำบลหาดยาย มาจากคำว่า “หาดแม่ยาย” ชาวบ้านเล่าว่า มาจากนิยาย “ตาม่องล่าย” ได้กล่าวว่า มีครอบครัวหนึ่ง ยกขบวนแห่ขันหมากไปสู่ขอเจ้าสาว เจ้าบ่าวได้นั่งเรือล่อทวนน้ำแม่น้ำหลังสวนเพื่อไปบ้านเจ้าสาวในเขตอำเภอพะโต๊ะ แต่เกิดเรือล่มกลางทางก่อนถึงบ้านเจ้าสาว ทำให้ผู้คนที่อยู่บนเรือจมน้ำตาย และมีอยู่คนหนึ่งเป็นแม่ครัวใหญ่ คนสมัยนั้นเรียก “แม่ครัวช่างแกง” ลอยมาติดกลายเป็นหินอยู่ที่หาดทราย จึงเรียกบริเวณนี้ว่า หาดแม่ยายช่างแกง อีกประเด็นหนึ่งชาวบ้านเล่าว่า แต่เดิมตั้งแต่หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 เป็นพื้นที่ที่มีหาดทรายขนาดใหญ่ ดังนั้น พื้นที่

บริเวณนี้จึงเรียกว่า “หาดทราย” ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งตำบลของอำเภอหลังสวน ซึ่งมีอยู่ 2 ตำบลที่มีความพ้องเสียงกัน คือ ตำบลแหลมทราย กับตำบลหาดทราย และด้วยเหตุนี้อาจจะมีการเปลี่ยนชื่อตำบลหาดทรายให้สอดคล้องกับนิยายของตาม่องล่าย เกี่ยวกับแม่ยายช่างแกง จึงกลายมาเป็นหาดแม่ยายและกร่อนให้สั้นลงกลายเป็นหาดยายจนถึงปัจจุบัน ไม่มีผู้ใดวินิจฉัยไว้อย่างชัด

ยุคหลังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติใช้พัฒนาประเทศ คือเริ่มฉบับที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2504 สภาพของชุมชนในตำบลหาดยายได้เติบโตขึ้น เนื่องจากอุตสาหกรรมป่าไม้ มีทั้งบริษัทขอสัมปทานป่าไม้และการทำไม้เถื่อน จากการทำอุตสาหกรรมป่าไม้ดังกล่าวทำให้ชาวบ้านใช้ไม้ส่วนหนึ่งก่อสร้างบ้านเรือนของตนเองขึ้นทดแทนบ้านเรือนแบบเก่าอันเป็นเรือนเครื่องผูกและเรือนเครื่องสับ บ้านเรือนใหม่ที่ชาวบ้านสร้างขึ้นจะเป็นบ้าน 2 ชั้น สำหรับชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงทำสวน ทำไร่ หาของป่า หาปลาในแม่น้ำหลังสวนและปลูกพืชต่าง ๆ ในลักษณะสวนสมรม ผลผลิตจากการทำการเกษตรดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ในครัวเรือนและแลกเปลี่ยนกันภายในหมู่บ้าน ที่เหลือก็นำไปขายที่ตลาดหลังสวน สภาพสังคมโดยส่วนรวมของตำบลหาดยาย จึงเป็นสังคมแบบเดิมซึ่งพึ่งพาภายนอกน้อยมาก

ประมาณปี พ.ศ. 2515 - 2519 อันเป็นช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ถนนหนทางในหมู่บ้านซึ่งแต่เดิมเป็นทางเดินเท้าลัดเลาะจากชุมชนไปอีกชุมชน ได้พัฒนาเป็นถนนลูกรังจากเงินพัฒนาตามระบบเงินผันของรัฐบาล ทำให้มีการนำพาหนะต่าง ๆ เข้ามาใช้เพื่อความสะดวก เช่น รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ สำหรับรถยนต์ยังมีน้อย ขณะเดียวกันชาวบ้านต่างก็มีวิทยุ โทรทัศน์ และเครื่องใช้ไฟฟ้า เข้ามาใช้ในการครอบครัวยิ่งมากขึ้น ซึ่งการใช้ไฟฟ้าในช่วงนั้นโดยการปั่นไฟและใช้หม้อแบตเตอรี่ สำหรับไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้เข้ามาในตำบลหาดยายเกือบทุกหมู่บ้านเพื่อให้ประชาชนได้ใช้อยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2530 ความเปลี่ยนแปลงของตำบลหาดยายเป็นไปอย่างรวดเร็ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา มีการตัดถนนเชื่อมต่อหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน มีไฟฟ้าเข้าถึงทุกเส้นทาง ทำให้ผู้คนจากภายนอกเข้าไปตั้งหลักแหล่งหนาแน่นมากขึ้น มีการบุกรุกป่าไม้ ทำลายทรัพยากรทั้งทางน้ำและบนบก ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายจนถึงปัจจุบัน

1.2 สังคมวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ

สังคมวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลหาดยาย ประกอบด้วย กลุ่มคนที่เข้ามาตั้งบ้านเรือนทำมาหากินอยู่ 2 กลุ่มหลัก คือ ชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีน นอกจากนี้

ยังมีประชากรแฝงเป็นลูกจ้างที่เป็นชาวไทยอีสาน ชาวลาว และชาวพม่าอีกจำนวนหนึ่ง จากสภาพดังกล่าว สังคมและวัฒนธรรมของชาวตำบลหาดยาย จึงเป็นลักษณะผสมกลมกลืน แต่ก็มีส่วนที่แตกต่างกันอยู่บ้าง โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางประเพณีของกลุ่มชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีน ในด้านสภาพครอบครัวแต่เดิมเป็นครอบครัวขยาย สังคมครอบครัวของชาวบ้านให้ความสำคัญกับผู้อาวุโส คำชี้แนะของผู้อาวุโสจึงเป็นสิ่งที่ต้องตระหนักและต้องปฏิบัติตามผู้อาวุโส จึงมีความสำคัญยิ่งในการหล่อหลอมสมาชิกในครอบครัวและชุมชน ทั้งด้านการเรียนรู้การทำงาน และการปรับใช้กับการดำรงชีวิตให้มีความมั่นคงและมีความสุข แต่ภายหลังจากที่มีการพัฒนาประเทศโดยให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจ การศึกษาที่บ้าน วัด และชุมชน เปลี่ยนแปลงเป็นการศึกษาเล่าเรียนแบบปัจจุบัน จากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ผู้คนในชุมชนอพยพไปทำมาหากินในเมืองและต่างถิ่น สภาพเช่นนี้ ทำให้ระบบครอบครัว ชุมชนและสังคม ซึ่งเคยมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นได้คลี่คลายลง ความผูกพันกับวัดและชุมชนอันเป็นถิ่นฐานบ้านเกิดรวมทั้งการยึดมั่นในประเพณี ความกตัญญู รู้คุณอันเป็นวัฒนธรรมที่ดั่งามเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะเสื่อมถอยลง

สำหรับประเพณีในตำบลหาดยาย มีประเพณีของกลุ่มชาวไทยพุทธที่ยึดถือ และปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน ซึ่งไม่แตกต่างจากประเพณีของชาวไทยพุทธในพื้นที่อื่น ๆ ของภาคใต้ ได้แก่ ประเพณีการออกพัฒนหรือลงแรง (ประเพณีการออกพัฒนเป็นประเพณีท้องถิ่นบางแห่งเรียกว่า “การขอแรง” “เอาแรง” หรือ “การลงแขก” ปฏิบัติแพร่หลายทั่วไปในตำบลหาดยาย แต่ข้อปฏิบัติอาจแตกต่างไปจากที่อื่นบ้าง เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การทำงานเป็นงานในไร่ นา สวนหรืองานที่บ้านเพื่อให้งานนั้นเสร็จเร็วขึ้น โดยแต่ละบ้านผลัดเปลี่ยนกันไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะครบงานของคนที่อยู่ในกลุ่ม หากบ้านใดที่ลงแรงหลายวันงานก็จะเสร็จและหากไปลงแรงบ้านอื่นน้อยกว่าก็จะ “ติดแรง” บ้านอื่นเอาไว้ก่อน เมื่อไหร่มีงานก็จะไปปลดแรงที่เหลือ การออกพัฒนหรือการลงแรงต้องจัดเตรียมอาหารหรือคดข้าวห่อไปกินเอง สำหรับงาน “ออกปากหรือบอกวาน” จะแตกต่างไปจากงานออกพัฒนหรือลงแรง การออกปากเจ้าของงานต้องเป็นผู้เลี้ยงอาหารให้กับผู้ที่มาช่วยงาน จะเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กขึ้นอยู่กับงานที่จะออกปาก การทำงานจะไม่ติดวันหรือติดแรงกันเพราะใช้หนึ่งวันหรือไม่ถึงวัน) ประเพณีทำบุญตักบาตร ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ ประเพณีจบกปี-จบกเดือน ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีรับส่งตายาย ประเพณีลากพระ ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณีการบวช ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีงานศพ

ในส่วนของความเชื่อ ชาวหาดยายมีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ผีसाงและเทวดา ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เช่น ผีบรรพบุรุษ พ่อตาเจ้าที่ ผีจอมปลวก เทวดาประจำภูเขา ต้นไม้ ถ้า เทวดาประจำแม่น้ำ เป็นต้น ในส่วนของความเชื่อทางไสยศาสตร์ ได้แก่ เมตตามหานิยมเครื่องรางของขลัง เสน่ห์ยาแฝด ส่วนที่เกี่ยวกับเมตตามหานิยมส่วนใหญ่เกิดจากการปลุกเสกคาถา เช่น น้ำมันปลุกเสก ขี้ผึ้งสีปาก แป้งทาหน้า เป็นต้น ส่วนเครื่องรางของขลังมีความเชื่อว่าจะช่วยให้อยู่อย่างคงกระพันหรือเกิดลาภผลและแคล้วคลาดจากอันตรายต่าง ๆ ได้แก่ พระเครื่อง ผ้ายันต์ ตะกรุด พิสมร ลูกประคำ ลายสัก ลูกอม เขี้ยวหมูตัน เป็นต้น

1.3 ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

ตำบลหาดยาย เป็นชุมชนเกษตรกรรมที่เลี้ยงตัวเองด้วยการทำไร่ ทำนา มาตั้งแต่อดีต รวมถึงประกอบอาชีพการประมง ปลุกพืชผักต่าง ๆ เลี้ยงสัตว์ การทำสวนแบบสมรม คือ ปลุกผลไม้ทุกอย่างในพื้นที่เดียวกัน แต่ปัจจุบันชาวบ้านเลิกทำนา เปลี่ยนเป็นสวนปาล์มน้ำมัน พื้นที่ทำไร่กลายเป็นสวนทุเรียน สวนผลไม้ หรือใช้ประโยชน์อื่น ๆ ความสำคัญของที่ดินมีผลต่อสังคมและเศรษฐกิจอย่างยิ่ง แต่เดิมเป็นการจับจองพื้นที่ ปัจจุบันการถือครองที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์กระทำกันอย่างรัดกุมทางด้านกฎหมาย การใช้ที่ดินของชาวหาดยาย ปัจจุบันเปลี่ยนไปจากเดิมเป็นอันมาก ที่ดินซึ่งเคยเป็นนาข้าว รวมทั้งพื้นที่ราบต่ำ พื้นที่ป่าพรุบางแห่งเปลี่ยนแปลงเป็นสวนปาล์มน้ำมัน หรือชุดบ่อเลี้ยงปลา บางพื้นที่โดยเฉพาะที่อยู่ติดถนนมีการถมดินให้มีระดับสูงขึ้นเพื่อใช้สร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยหรือเป็นแหล่งประกอบการต่าง ๆ การที่สภาพของการใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงนี้เองได้ทำให้การผลิตยังชีพในครอบครัวได้เปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อการค้าหรือการพาณิชย์อย่างสมบูรณ์ ผลผลิตทางการเกษตรปัจจุบันชาวบ้านเริ่มนิยมในการทำสวนทุเรียนมากขึ้นและใช้สารเคมีในการดูแลรักษาต้นทุเรียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทั้งสัตว์บก สัตว์น้ำอย่างมากมาย

1.4 ด้านการเมืองการปกครอง

ในรัชสมัยรัชกาลที่ 5 ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าให้เปลี่ยนแปลงการปกครองทั่วราชอาณาจักรเป็นระบอบมณฑลเทศาภิบาลในปี พ.ศ. 2452 โดยปฏิรูปการปกครองทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น การปกครองของอำเภอหลังสวน ซึ่งเป็นลักษณะการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นขึ้นตรงต่อจังหวัดชุมพร ในอำเภอมีนายอำเภอเป็นหัวหน้า ในส่วนของตำบลและหมู่บ้านซึ่งจัดตั้งตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457

มีกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้า ทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่ได้รับเลือกจากราษฎรในตำบลและหมู่บ้าน แต่เดิมบุคคลที่จะมาเป็นกำนันต้องมีคุณสมบัติ คือ ซื่อสัตย์ มีความเสียสละตรงไปตรงมา และมีความเมตตากรุณาสูง กำนันและผู้ใหญ่บ้านในสมัยเก่า จึงเป็นผู้ที่ได้รับการเคารพนับถือ รัก ศรัทธา จากประชาชนเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุดังกล่าว ทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านในสมัยเก่าจึงเป็นผู้มีอำนาจ ซึ่งเป็นอำนาจที่มาจากความดีนั่นเอง การปกครองในระบบนี้จึงเป็นระบบอุปถัมภ์ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสูง ตำบลหาดยายในปัจจุบัน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งตาชุม หมู่ที่ 2 บ้านเขี้ยวยาหมู หมู่ที่ 3 บ้านทุ่งต้นยาง หมู่ที่ 4 บ้านหาดยาย หมู่ที่ 5 บ้านหัวหิน หมู่ที่ 6 บ้านแหลมปาย หมู่ที่ 7 บ้านวังพรหม หมู่ที่ 8 บ้านโนกริม หมู่ที่ 9 บ้านโนหวาง หมู่ที่ 10 บ้านชุมแสง หมู่ที่ 11 บ้านทองจันทร์ หมู่ที่ 12 บ้านพรรณราย และหมู่ที่ 13 บ้านห้วยทรายขาว สภาพการปกครองในปัจจุบันของตำบลหาดยาย ระบบความสัมพันธ์ในชุมชนได้เปลี่ยนแปลงจากเดิมไปอย่างมาก ระบบอุปถัมภ์ที่มีมายาวนาน ซึ่งกำนันและผู้ใหญ่บ้านปกครองลูกบ้านเป็นส่วนหนึ่งของระบบ มีบทบาทน้อยลง ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทมากขึ้น

1.5 สภาพชุมชน

ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวหาดยายได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก เมื่อประมาณก่อนปี พ.ศ. 2500 มีชาวบ้านอาศัยอยู่ไม่กี่ครัวเรือน แล้วค่อย ๆ เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อมีการแต่งงานแล้วขยายครอบครัวอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ มากขึ้น แต่เดิมการพัฒนาหมู่บ้านก็ช่วยกันทำไม่ต้องจ้างแรงงาน การทำไร่ ทำนา ทำสวนใช้วิธีการออกพัฒนาหรือลงแรง ความเป็นอยู่ของคนในสมัยนั้นมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน อยู่ดีมีสุข ค่าใช้จ่ายน้อย ในอดีตคนในชุมชนส่วนใหญ่มีนิสัยชอบแบ่งปัน แต่เมื่อสังคมทุนนิยมเข้ามาทำให้เกิดความห่างเหินของผู้คนขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โดยเฉพาะเมื่อนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเจริญ โดยมองข้ามความสำคัญของคน ปัจจุบันความเป็นอยู่ของชาวบ้านโดยทั่วไป สะดวกสบายกว่าเดิมมาก มีถนนหนทาง การคมนาคมสะดวก มีไฟฟ้า ประปา มีเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มากมาย แต่ค่าใช้จ่ายสูงขึ้น การประกอบอาชีพเฉพาะภายในหมู่บ้านไม่เพียงพอจึงต้องออกไปประกอบอาชีพนอกพื้นที่ เป็นลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมบ้าง รับราชการบ้างและงานอื่น ๆ ตามความรู้ความสามารถของแต่ละคน ผู้สูงอายุจะอยู่กับบ้านประกอบอาชีพทำสวน จับปลา ปลูกผักสวนครัว เป็นต้น

1.6 สภาพปัญหาแม่น้ำหลังสวน

จากการสำรวจปัญหาแม่น้ำหลังสวนเบื้องต้น ปัจจุบันพบว่ามีปัญหาหลายประการ (วรพงษ์ รอดนาโพธิ์ และคณะ, สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม 2567) ดังนี้

1.6.1 ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ริมแม่น้ำและลำคลอง โดยการทำลายทรัพยากรพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ริมแม่น้ำและลำคลอง เพื่อทำสวนปาล์มน้ำมัน สวนยางพารา สวนทุเรียนและสวนมังคุด ส่งผลให้เกิดตลิ่งพัง พันธุ์ไม้ที่ปลูกไม่สามารถป้องกันการพังทลายของดินได้ ทำให้แม่น้ำและลำคลองตื้นเขิน การปลูกพืชดังกล่าว มีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี ส่งผลกระทบต่อแม่น้ำหลังสวน ปัญหานี้เกิดขึ้นตลอดแม่น้ำและลำคลอง

1.6.2 ปัญหาตลิ่งพัง ซึ่งมีทั้งที่เกิดโดยธรรมชาติในฤดูน้ำหลากและเกิดโดยมนุษย์ทั้งที่เจตนาและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น การบุกรุกพื้นที่ริมแม่น้ำและลำคลอง การแผ้วถางป่าและ ทำลายต้นไม้ริมแม่น้ำและลำคลอง

1.6.3 ปัญหาแม่น้ำและลำคลองตื้นเขิน ปัญหานี้เกิดขึ้นทั้งจากธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์ คือ โดยธรรมชาติเมื่อฤดูน้ำหลากได้ชะล้างหน้าดินลงไปทับถมในแม่น้ำและลำคลอง เมื่อเข้าสู่ฤดูแล้งทำให้แม่น้ำตื้นเขิน มีการสร้างเขื่อนหรือสร้างฝายกักเก็บน้ำในลำคลองย่อย ๆ ที่ไหลลงสู่แม่น้ำหลังสวน ซึ่งทำให้ปิดทางไหลของน้ำและทำให้ตะกอนไหลผ่านไม่ได้ จึงเกิดการทับถมจนทำให้ลำคลองตื้นเขิน

1.6.4 ปัญหาน้ำเน่าเสียจากขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล รวมถึงการปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม โดยไม่ผ่านการบำบัดน้ำเสีย อีกทั้งอาคารบ้านเรือนที่สร้างติดแม่น้ำทิ้งสิ่งปฏิกูล ขยะมูลฝอย น้ำเสียจากครัวเรือนลงสู่แม่น้ำและลำคลอง

1.6.5 ปัญหาการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำและลำคลอง ประชาชนที่อยู่ใกล้แม่น้ำได้รับผลกระทบจากการใช้น้ำในแม่น้ำและลำคลอง ทั้งการอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรกรรม เนื่องจากคุณภาพน้ำในแม่น้ำและลำคลองมีคุณภาพน้ำในบางฤดูอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ประกอบกับมีการระบายน้ำเสียจากกิจกรรมต่าง ๆ ลงสู่แม่น้ำและลำคลองโดยตรง

1.6.6 ปัญหาการขาดการดูแลรักษาทั้งจากหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบและประชาชนผู้ใช้ประโยชน์ ทำให้สิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ทั้งซากพืช ซากสัตว์ คราบน้ำมัน ขยะพลาสติก น้ำเสีย สารเคมี ฯลฯ ถูกทิ้งลงในแม่น้ำและลำคลอง ทำให้แม่น้ำและลำคลองเสื่อมโทรมและกำลังทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบไม่มีแผนการดำเนินงาน การแก้ไขปัญหหรือป้องกันที่เป็นรูปธรรม ไม่ได้ดำเนินการต่อเนื่องจริงจังหรือไม่ได้ร่วมกันดำเนินการใน

ลักษณะภาคีเครือข่ายต่างคนต่างทำ ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริง ปัญหาเหล่านี้จึงส่งผลกระทบต่อแม่น้ำและลำคลองตลอดจนทรัพยากรสัตว์น้ำ

1.6.7 ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรในแม่น้ำและลำคลอง เกิดจากความต้องการของมนุษย์ที่จะนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเองโดยไม่ได้นึกถึงความพอดีหรือการรักษาสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติในแม่น้ำและลำคลอง ก่อสร้างอาคารบ้านเรือนรुक้าไปในเขตแม่น้ำและลำคลอง นอกจากนี้การทำการเกษตรริมฝั่งแม่น้ำและลำคลองไม่ได้กันพื้นที่ริมฝั่งไว้เป็นที่ยู้อาศัยและวางไข่ของสัตว์น้ำ ส่งผลให้ทรัพยากรสัตว์น้ำลดลง บางชนิดสูญพันธุ์

1.6.8 ปัญหาน้ำแห้งและปัญหาน้ำมาก ในฤดูแล้งน้ำในแม่น้ำและลำคลองลดปริมาณลงมากเนื่องจากน้ำจากต้นแม่น้ำไหลมาในปริมาณน้อย เกิดจากการทำลายป่าไม้ต้นน้ำและมีน้ำในปริมาณมากในฤดูน้ำหลาก เนื่องจากมีฝนตกและไหลลงสู่แม่น้ำและลำคลองอย่างรวดเร็ว เพราะไม่มีป่าไม้คอยชะน้ำหรือชะลอการไหลของน้ำ ทำให้น้ำไหลเร็วและแรงเกิดการชะล้างหน้าดินลงไปทับถมในแม่น้ำและลำคลอง ยิ่งส่งผลให้แม่น้ำและลำคลองตื้นเขินในฤดูแล้ง

1.6.9 ปัญหาการใช้เครื่องมือจับปลาผิดกฎหมาย ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพประมงหรือการออกหาปลาเพื่อเลี้ยงชีพ ใช้เครื่องมือในการจับสัตว์น้ำที่ไม่ถูกต้อง เช่น การใช้ยาเบื่อกุ้ง และเครื่องไฟฟ้าช็อตปลา เครื่องมือเหล่านี้ล้วนทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลให้สัตว์น้ำในแม่น้ำและลำคลองลดจำนวนลง

จากสภาพปัญหาต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรน้ำที่ล้วนแต่มีประโยชน์กับทุกสิ่งมีชีวิต โดยเฉพาะผู้คนริมฝั่งแม่น้ำหลังสวนที่ต้องดำรงชีวิตอยู่กับแม่น้ำเปรียบเสมือนเส้นเลือดที่คอยหล่อเลี้ยงให้ชีวิตอยู่รอดได้ ทั้งในเรื่องการทำมาหากิน การทำเกษตร การอุปโภคบริโภค ฯลฯ ดังนั้น หากแม่น้ำต้องประสบกับปัญหาดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนอย่างแน่นอน

2. แนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน โดยชุมชนมีส่วนร่วม

ก่อนที่จะก้าวไปสู่การกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน โดยชุมชนมีส่วนร่วม ผู้วิจัยกล่าวถึงสิ่งที่เป็นพื้นฐานสำคัญอันจะนำไปสู่การกำหนดร่างแนวทางดังกล่าว คือ กลุ่มเครือข่ายชุมชนในพื้นที่ตำบลหาดยาย และการสร้างเครือข่ายชุมชน ทั้งสองประการนี้มีส่วนช่วยอย่างสำคัญให้นำไปสู่แนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน

ประการแรก การสำรวจกลุ่มเครือข่ายชุมชน พบว่า ชุมชนได้พยายามแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยการตั้งกลุ่มในชุมชนตำบลหาดยายมีกลุ่มเครือข่ายชุมชน จำนวน 15 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มเพาะเห็ดฟาง (2) กลุ่มแม่บ้านหาดยาย (3) กลุ่ม อสม. (4) กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ (5) กลุ่มพัฒนาคุณภาพมั่งคุดทุเรียน (6) กลุ่มการทำปุ๋ยชีวภาพ (7) กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน (8) กลุ่มการทำไม้กวาดดอกอ้อ (9) กลุ่มทำสวนทุเรียน (10) กลุ่มอาชีพประมง (11) กลุ่มทำสวนมั่งคุด (12) กลุ่มเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน (13) กลุ่มฉาปนกิจสงเคราะห์ (14) กลุ่มล่องแพ แลหวัน และ (15) กลุ่มหาดยายสามัคคี กลุ่มทั้งหมดมีทั้งที่รวมตัวกันอย่างเข้มแข็งและรวมตัวกันอย่างหลวม ๆ

ประการที่สอง การสร้างเครือข่ายชุมชน ภายหลังจากการสำรวจกลุ่มเครือข่ายชุมชนในตำบลหาดยายแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างกลุ่มเครือข่ายชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน จำนวน 40 คน โดยมีนายเจริญศักดิ์ ฉิมสะอาด เป็นประธานกลุ่ม ต่อมาได้จัดประชุมกลุ่ม (เวทีแลกเปลี่ยน) เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ผลจากการประชุมทำให้ทราบสภาพปัญหาที่สอดคล้องจากการที่นักวิจัยลงพื้นที่ศึกษาบริบทชุมชนเบื้องต้นตรงกัน 9 ปัญหาของแม่น้ำหลังสวน จากปัญหาดังกล่าว ที่ประชุมได้ร่วมสรุปปัญหาที่ต้องดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วนได้ 3 ปัญหา คือ (1) ปัญหาการทิ้งขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลลงแม่น้ำ (2) ปัญหาการรुकล้ำพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำ (3) ปัญหาการใช้เครื่องมือจับปลาผิดกฎหมายและการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

ผลจากการประชุมดังกล่าว ที่ประชุมได้ร่วมกันกำหนดร่างแนวทาง มาตรการ และการสร้างคู่มือ ดังนี้

2.1 แนวทางการอนุรักษ์

2.1.1 แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวนเพื่อแก้ปัญหาการทิ้งขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลลงแม่น้ำ มีกิจกรรม คือ (1) ประชาชนควรให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ โดยไม่ทิ้งขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลหรือสารเคมีลงแหล่งน้ำรวมทั้งใช้น้ำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ (2) ประชาชนในชุมชนลดการใช้โฟมหรือพลาสติก ควรเลือกสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่ทำลายแหล่งน้ำหรือลดการตกค้างในแหล่งน้ำ (3) ประชาชนในชุมชนต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการไม่ทิ้งขยะ สิ่งปฏิกูลและของเสียลงในแม่น้ำลำคลอง (4) การป้องกันการปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำลำคลอง (5) การกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลจากครัวเรือนและสถานประกอบการ (6) การสร้างมาตรการและแรงจูงใจเพื่อให้เกิดความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งจาก

ชุมชนและผู้ประกอบการ (7) การรณรงค์และสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนเฝ้าระวังในการลักลอบทิ้งขยะ (8) ช่วยกันสอดส่องดูแล แนะนำ ตักเตือน ผู้ที่ทิ้งขยะของเสียลงในแม่น้ำลำคลอง (9) มีแผนการส่งเสริมสุขภาพ และสาธารณสุขชุมชนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพน้ำ (10) มีแผนในการซ่อมแซม ปรับปรุงและก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานในบริเวณแม่น้ำลำคลอง ให้มีประสิทธิภาพดีและใช้งานได้อย่างเต็มศักยภาพ (11) การขุดลอก กำจัดวัชพืชและสิ่งกีดขวางทางน้ำ มีการแบ่งและกันน้ำหรือเขื่อนเป็นช่วง ๆ เพื่อให้น้ำสามารถไหลได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ (12) ดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานด้านกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกแม่น้ำลำคลอง (13) ชุมชนควรมาร่วมกันสร้างกลุ่มเครือข่าย อนุรักษ์แม่น้ำหลังสวนอย่างจริงจัง เพื่อร่วมมือกันดูแลและอนุรักษ์แม่น้ำหลังสวน

2.1.2 แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการรุกรานพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำ มีกิจกรรม คือ (1) รณรงค์การถมที่ที่เป็นพื้นที่รับน้ำและการครอบครองพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำ (2) สร้างมาตรการการสร้างสิ่งปลูกสร้างล่งลำแม่น้ำ เช่น ที่พัก อาคารบ้านเรือนคอนกรีต และการถมที่ดิน (3) เก็บรักษาแนวต้นไม้ไว้ตลอดสองฝั่งแม่น้ำให้มีความหนาแน่นสมบูรณ์ (4) การทำแนวอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ลาดชัน

2.1.3 แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูพันธุ์สัตว์น้ำ มีกิจกรรม คือ (1) รณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้ชาวบ้านตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (2) เฝ้าระวังในการใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำผิดกฎหมายและการใช้ยาเบื่อ (3) สร้างมาตรการห้ามจับสัตว์น้ำในช่วงวางไข่

เมื่อได้ร่างแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว กลุ่มเครือข่ายได้ร่วมกันกำหนดมาตรการในการดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน

2.2 มาตรการในการอนุรักษ์

2.2.1 มาตรการด้านการปลูกจิตสำนึกของประชาชน คือ (1) ประชาสัมพันธ์เน้นหนักให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญ เกิดความรัก ห่วงแหน และเห็นคุณค่าของแม่น้ำลำคลอง (2) จัดให้มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่นและกลุ่มประชาชนในชุมชน ให้เข้าถึงนโยบายและแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน (3) ปลูกฝังค่านิยมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน ให้กับเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกโรงเรียน (4) สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกัน ปรามปราม และฟื้นฟูสภาพ

แม่น้ำลำคลองให้คงความสมดุลตามธรรมชาติอย่างยั่งยืน (5) จัดโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน

2.2.2 มาตรการด้านการป้องกัน คือ (1) มอบหมายให้กลุ่มเครือข่ายอนุรักษ์แม่น้ำหลังสวน วางแผนปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน หน่วยงานภาครัฐเพื่อป้องกันปัญหาปัญหาการทิ้งขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลลงแม่น้ำ การรुकล้าพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำและการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (2) สำรวจและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สร้างบ้านเรือนริมฝั่งแม่น้ำ เพื่อเฝ้าระวังมิให้กระทำความผิด (3) จัดทำแผ่นพับเพื่อณรงค์และป้ายประกาศห้ามทิ้งขยะในพื้นที่ต่าง ๆ

2.2.3 มาตรการด้านการปราบปราม คือ (1) เรงรัด ติดตามให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษและใช้มาตรการทางกฎหมายดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดอย่างเฉียบขาดและจริงจัง (2) กระตุ้นและส่งเสริมให้ประชาชน ให้ข้อมูลเบาะแสผู้ที่ก่อสร้างบ้านเรือน สถานประกอบการ อาคารพาณิชย์ รุกล้าริมฝั่งแม่น้ำ (3) เอาผิดกับเจ้าหน้าที่ผู้รู้เห็นเป็นใจ หรือให้การสนับสนุนผู้ที่ก่อสร้างบ้านเรือน สถานประกอบการ อาคารพาณิชย์ รุกล้าริมฝั่งแม่น้ำ อย่างเด็ดขาดและจริงจัง (4) ใช้มาตรการลงโทษทางสังคมต่อผู้มีพฤติกรรมรุกรล้าริมฝั่งแม่น้ำ เช่น การไม่คบหาสมาคมด้วย (5) เรงรัดการดำเนินคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับการทิ้งขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลลงแม่น้ำ การกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับการรุกรล้าพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำและกฎหมายเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือจับปลาผิดกฎหมาย

2.2.4 มาตรการด้านการฟื้นฟู คือ (1) การปรับปรุง ดูแลรักษาคุณภาพน้ำอย่างต่อเนื่อง (2) การป้องกันและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้มีประสิทธิภาพ (3) ประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งงบประมาณสนับสนุนการอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน เป็นประจำทุกปี (4) ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟู ควบคู่กับการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง (5) จัดแนวเขตแม่น้ำในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

2.2.5 มาตรการด้านการตรวจสอบและติดตามผล คือ (1) มีระบบรายงาน และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (2) ร่วมกับสถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานภาครัฐทำการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขอย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

2.3 การสร้างคู่มือแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน

หลังจากได้ร่างแนวทางและมาตรการในการอนุรักษ์แม่น้ำหลังสวนแล้ว ผู้วิจัย และคณะกรรมการการอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวนได้ประชุมร่วมกันอีกครั้ง เพื่อสร้าง

คู่มือแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวนโดยชุมชนมีส่วนร่วม มีสาระสำคัญ คือ (1) การอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน ข้อมูลบริบทชุมชนแม่น้ำหลังสวน (2) กลุ่มเครือข่ายการอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน และ (3) แนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวนสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ในส่วนการเผยแพร่คู่มือแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน โดยชุมชนมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดพิมพ์หนังสือคู่มือดังกล่าว นำไปมอบให้กับผู้นำชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องในตำบลหาดยาย เพื่อส่งเสริมความรู้ให้กับประชาชนนำไปปฏิบัติในพื้นที่ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ตำบลหาดยาย เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร แบ่งออกเป็น 13 หมู่บ้าน ชุมชนบ้านหาดยาย เริ่มเป็นชุมชนเมื่อ พ.ศ. 2362 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ภายหลังที่ประเทศไทยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2504 สภาพของชุมชนในตำบลหาดยายได้เติบโตขึ้น เนื่องจากอุตสาหกรรมป่าไม้ ต่อมาปี พ.ศ. 2515 - 2519 มีการสร้างถนนในหมู่บ้านซึ่งแต่เดิมเป็นทางเดินลัดเลาะจากชุมชนไปอีกชุมชน ได้พัฒนาเป็นถนนลูกรัง ทำให้มีการนำพาหะต่าง ๆ เข้ามาใช้เพื่อความสะดวกมากขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา มีการตัดถนนเชื่อมต่อหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน มีไฟฟ้าเข้าถึงทุกเส้นทาง ทำให้ผู้คนจากภายนอกเข้าไปตั้งหลักแหล่งหนาแน่นมากขึ้น ทำให้ตำบลหาดยายในปัจจุบันประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ละเลยความดีงามและคุณค่าแบบเก่า นิยมบริโภคสิ่งแปลกใหม่ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทั้งด้านสถานะทางสังคมและด้านรายได้ ระบบนิเวศล่มสลายทั้งภูเขา ป่าไม้ ลำธารและบรรยากาศ นอกจากนี้ ยังมีวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน คือ ผู้คนเห็นว่าจริยธรรมมีความหมายน้อยลง ซึ่งเห็นได้จากความเสื่อมถอยของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

ชาวบ้านตำบลหาดยาย แต่เดิมใช้ศาสนาเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม โดยใช้หลักศาสนาเป็นเครื่องร้อยรัดในการดำรงชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ด้านสังคมวัฒนธรรมในพื้นที่ ประกอบด้วย กลุ่มคนที่เข้ามาตั้งบ้านเรือนทำมาหากินอยู่ 2 กลุ่มหลัก คือ ชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีน ด้านสภาพครอบครัวแต่เดิมเป็นครอบครัวขยาย ปัจจุบันจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ด้านประเพณีของกลุ่มชาวไทยพุทธที่ยึดถือและปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านานซึ่งไม่แตกต่างจากประเพณีของชาวไทยพุทธในพื้นที่อื่น ๆ ของภาคใต้ ด้านความเชื่อ ชาวบ้านเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติและไสยศาสตร์ ภูติผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์

เทพยดาฟ้าดิน โหราศาสตร์ และความเชื่อเกี่ยวกับลัทธิและศาสนา ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ต่ำบลหาดยายเป็นชุมชนเกษตรกรรมที่เลี้ยงตัวเองด้วยการทำไร่ ทำนา มาตั้งแต่ในอดีต ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นการทำสวนทุเรียน และสวนปาล์มน้ำมัน

สำหรับแนวทางอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน จากการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้กำหนดแนวทาง คือ (1) แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวนเพื่อแก้ปัญหาการทิ้งขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลลงแม่น้ำ (2) แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการรุกรานพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำ และ (3) แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูพันธุ์สัตว์น้ำ

ในส่วนมาตรการในการดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน ได้กำหนดแนวทาง คือ (1) มาตรการด้านการปลูกจิตสำนึกของประชาชน (2) มาตรการด้านการป้องกัน (3) มาตรการด้านการปราบปราม (4) มาตรการด้านการฟื้นฟู และ (5) มาตรการด้านการตรวจสอบและติดตามผล

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่องการอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน โดยชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งได้คำตอบใน 2 ประเด็น คือ บริบทชุมชนตำบลหาดยายในภาวะการเปลี่ยนแปลง และการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์แม่น้ำหลังสวน โดยชุมชนมีส่วนร่วม

คำตอบแรก คือ บริบทชุมชนตำบลหาดยายที่ศึกษา ซึ่งแม่น้ำหลังสวนไหลผ่าน เป็นคำตอบที่มีความสัมพันธ์และสำคัญอย่างยิ่งต่อชุมชนกับการค้นหาแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟู ทั้งนี้เพราะว่าการพัฒนาพื้นที่ใด ๆ ก็ตาม อันเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นชุมชนจริง ๆ ไม่ว่าผู้พัฒนาหรือผู้คน ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นเบื้องต้นอย่างถ่องแท้เสียก่อน ไม่เช่นนั้นจะไม่เข้าถึงการพัฒนาได้อย่างแท้จริง บริบทชุมชนจึงมีความหมายต่อการพัฒนา เพราะนอกจากช่วยให้มองเห็นสภาพพื้นที่โดยภาพรวมแล้ว ยังช่วยให้มองเห็นคน ความรู้ เครือข่ายชุมชน การจัดการความรู้ในชุมชน และปัญหาซึ่งเป็นจุดอ่อนของชุมชนอย่างรอบด้าน ข้อค้นพบในส่วนนี้จึงเป็นบทเรียนที่ชุมชนจะต้องเรียนรู้อย่างแท้จริง เพราะนี่คือเครื่องมือในการเพิ่มพลังให้ฐานชุมชนมีประสิทธิภาพ แต่ในสภาพที่เป็นจริง ผู้คนและชุมชนที่เรียนรู้เรื่องนี้อยู่บ้าง ล้วนเป็นคนรุ่นเก่าแทบทั้งสิ้น ส่วนคนรุ่นใหม่ไม่ได้สนใจที่จะเรียนรู้เรื่องนี้อย่างจริงจัง ทั้งจากระบบครอบครัว ชุมชน และโรงเรียน สถาบันการศึกษาก็มิได้นำเรื่องนี้มาอบรมสั่งสอนให้นักเรียนควบคู่ไปกับความรู้อื่น ๆ นักเรียนส่วนใหญ่มักเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ

จากภายนอกมากมายแต่อ่อนด้อยในเรื่องนี้ ศักยภาพของผู้คนในชุมชนจึงอ่อนแอลงเรื่อย ๆ เพราะมิได้เรียนรู้ หรือรับรู้ปัญหาภายในชุมชนอย่างแท้จริง บริบทชุมชนในส่วนนี้จึงเป็นคำตอบที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพบุคคล และชุมชนว่าจะตระหนักในเรื่องนี้แค่ไหน เพราะปัจจุบันนี้องค์กรในท้องถิ่นที่นอกเหนือจากสถาบันการศึกษาก็ยังไม่ได้สนใจ หรือให้ความสำคัญต่อเรื่องนี้อย่างจริงจัง จึงค่อนข้างเป็นที่แน่ชัดว่าการสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นจากหลากหลาย และการเปลี่ยนแปลงของบริบทยังคงเป็นสิ่งที่ห่างจากความเป็นจริง ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องล้วนเป็นความรู้จากภายนอกแทบทั้งสิ้น การที่ผลการวิจัย บริบทชุมชนได้ค้นพบว่าเครือข่ายชุมชนที่มีอยู่เป็นจำนวนมากนั้น ล้วนมุ่งแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก และมิได้มีความเข้มแข็งอย่างแท้จริง ก็เป็นสิ่งตอกย้ำอย่างชัดเจนว่า การสร้างเครือข่ายชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ความเป็นเหตุเป็นผล โดยการเน้นการพัฒนาจากฐานข้อมูลบริบทชุมชน ด้วยการศึกษาศักยภาพของผู้คนในชุมชนมาร่วมกันอย่างแท้จริง ยังคงต้องอาศัยเวลาอีกมาก อย่างไรก็ตาม บริบทชุมชนตำบลหาดยายในสภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงที่ได้ศึกษา น่าจะช่วยลดช่องว่าง หรือข้อขัดแย้งอันเกิดจากข้อจำกัดและเงื่อนไขต่าง ๆ ในชุมชนได้บ้าง นอกจากนี้ผลการวิจัยดังกล่าว หากได้นำไปใช้กับชุมชนจริงจะช่วยให้คนในชุมชนสามารถจัดการหรือยกระดับความรู้ โดยนำความรู้ที่ได้นั้นไปใช้ผสมผสานกับความรู้ภายนอก อย่างน้อยที่สุดเงื่อนไขสภาพแวดล้อมโดยรวมหรือบริบทเป็นปรากฏการณ์ที่ให้ความหมายและมีผลต่อปรากฏการณ์ในสังคมซึ่งเป็นรากฐานสำคัญอย่างยิ่งต่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนา และที่สำคัญ คือ บริบทของชุมชนยังเป็นสิ่งยึดโยงให้ผู้คนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจ มีสติ มีพลังอันเป็นศักยภาพที่หวงแหน รักษาฟื้นฟูชุมชนให้คงอยู่ เพื่อประโยชน์สุขต่อปัจเจกบุคคล ครอบครัว และชุมชน

ในส่วนของคำตอบที่สอง คือ การกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน โดยชุมชนมีส่วนร่วมก่อนที่จะมีการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูฯ ดังกล่าว ผู้วิจัยได้เริ่มดำเนินกิจกรรมการสำรวจกลุ่มเครือข่ายชุมชน และการดำเนินการสร้างกลุ่มเครือข่ายเป็นเบื้องต้น เมื่อได้เครือข่ายชุมชน ผู้วิจัยได้ใช้กลไกของกลุ่ม โดยการจัดประชุมทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ อีกทั้งจัดเวทีชุมชนหลายครั้ง จนได้แนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูและมาตรการ 5 มาตรการ คือ มาตรการปลูกจิตสำนึกของประชาชน มาตรการด้านการป้องกัน มาตรการด้านการปราบปราม มาตรการด้านการฟื้นฟู และมาตรการด้านการตรวจสอบและประเมินผล ในแต่ละมาตรการได้กำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ไว้เพื่อใช้ปฏิบัติ คำตอบในส่วนนี้แม้จะมีความ

สมบูรณ์เพียงพอที่จะใช้เป็นแนวทาง แต่ก็ยังเป็นเพียงข้อตกลงเบื้องต้นที่มีข้อเสนอไขว่คว้ามดตายตัวให้แก่ชุมชน ฉะนั้นแนวทางที่ได้จึงยังไม่ส่งผลกระทบทั้งต่อปัจจุบันและอนาคตของการดำเนินการอนุรักษ์ฟื้นฟู คำถามสำคัญของการได้มาเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟู ก็คือ ทำอย่างไรจึงจะใช้แนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูที่กำหนดขึ้นโดยการมีส่วนร่วมนี้ให้เป็นพลวัตในชุมชน คือ ปัจเจกชนกลุ่มชน องค์กร และสถาบันต่าง ๆ โดยประสานเป็นเนื้อเดียวกัน เพราะการอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวนจะเกิดขึ้นได้ต้องมีกลวิธีในการขับเคลื่อนที่เหมาะสมด้วย

หากย้อนกลับไปพิจารณาถึงแม่น้ำหลังสวนที่ผ่านมาจะพบว่า สถานการณ์ของแม่น้ำหลังสวนเริ่มมีปัญหามากขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่เกิดพายุซิด้า เมื่อ 20 ปีเศษมาแล้ว ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำหลังสวนล้วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาไปสู่สมัยใหม่ทั้งสิ้น การสร้างความเจริญเติบโตและธำรงรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจทำให้ธุรกิจภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วควบคู่ไปกับการขยายตัวและเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง และไร้ทิศทางของชุมชนและความเป็นเมืองซึ่งชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษาก็มีปัญหาเช่นนี้ ปัญหาความยากจน ปัญหาช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย ปัญหาห้วงวัย ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม ฯลฯ ปัญหาดังกล่าวนี้อ้วนชุมชนชนบทต้องประสบทั้งสิ้น ฉะนั้น แนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวนโดยชุมชนมีส่วนร่วม จึงเป็นลู่วางหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น เพราะการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์เป็นผลมาจากความร่วมมือจากฐานล่างของสังคม เมื่อฐานล่างของสังคมสามารถคิดและทำได้ก็เท่ากับว่าจะสามารถดำรงอยู่และพึ่งตนเองได้ เพราะการพัฒนาที่ใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างอำนาจให้เกิดแก่ประชาชนทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

ในประเด็นของการกำหนดแนวทางที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ หากพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมที่ทำให้ได้แนวทางมานั้น การดำเนินงานครั้งนี้สอดคล้องกับ ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า (1) มีส่วนร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน (2) ร่วมคิดหารูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน (3) ร่วมวางแผนหรือวางแผนหรือโครงการหรือกิจกรรม (4) ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม (5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ (6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน (7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงานโครงการและกิจกรรม และ (8) ร่วมควบคุมติดตามประเมินผล

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ ถวิลวดี บุรีกุล (2551) ได้จำแนกการมีส่วนร่วมออกเป็น 7 ระดับ คือ (1) ระดับการให้ข้อมูล (2) ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน (3) ระดับการปรึกษาหารือ (4) ระดับการวางแผนร่วมกัน (5) ระดับการร่วมปฏิบัติ (6) ร่วมติดตามตรวจสอบประเมินผล และ (7) ระดับการควบคุมโดยประชาชน จากประเด็นที่สอดคล้องกันดังกล่าว อนุมานได้ว่า ผลของการวิจัยครั้งนี้ น่าจะมีความสมบูรณ์และยังเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวนในปัจจุบันและอนาคตอย่างแน่นอน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ภายในชุมชนเมืองครุฑที่มีบทบาทสำคัญต่อชุมชน ได้แก่ วัด โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงควรสนับสนุนส่งเสริมแนวทางการอนุรักษ์ฯ ให้องค์กรต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นกลไกสำคัญในการนำแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน ให้ประชาชนนำไปใช้ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งนี้จำกัดอยู่ที่สาระเกี่ยวกับบริบทชุมชนและแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวน เป็นการศึกษาที่ยังไม่ส่งผลในทางปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวนอย่างแท้จริง จึงควรผลักดันให้ชุมชนนำแนวทางไปใช้ปฏิบัติในช่วงเวลาหนึ่ง อาจจะเป็น 1 ปี หรือ 2 ปี แล้วศึกษาวิจัยการใช้แนวทางอนุรักษ์และการฟื้นฟูแม่น้ำหลังสวนอีกครั้งหนึ่ง

2.2 ควรมีการศึกษาการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลองในกลุ่มน้ำอื่น ๆ หรือมีการศึกษาว่าชุมชนในส่วนของต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ ว่าเป็นอย่างไร มีผลกระทบอย่างไรต่อทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น รวมถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาบริเวณลุ่มแม่น้ำนั้น ๆ

เอกสารอ้างอิง

จิรพล พุ่มสกุล. (2557). ปัญหาน้ำเสียจากบ้านพักอาศัยและสถานประกอบการในเขตเทศบาลตำบลดอนหัวฬ่อ อำเภอมะนัง จังหวัดชลบุรี [วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

จิรพล บุญจิตร และสุชาติ มีสมบัติ. (2554). การอนุรักษ์และสืบสานประเพณีแห่พระแข่งเรือยาวขึ้นโขงชิงธง อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, กระทรวงวัฒนธรรม.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ. เอกสารประกอบการศึกษาดูงานของคณะกรรมการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา วันอังคารที่ 17 มิถุนายน 2551. สถาบันพระปกเกล้า.

ถวิลวดี (เปรมชญา) ชนงวงศ์, ปริญญา ปานขาวนา, กำไร ประกอบชาติ, กรชูลี สังข์แก้ว และนิทัศน์ ไหมจ้อย. (2556). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวิถี วัฒนธรรมชุมชน เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ของชุมชน. รายงานการวิจัยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ของชุมชนด้วยกระบวนการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. ศักดิ์โสภารพิมพ์.

สำนักงานจังหวัดชุมพร. (2564). แผนพัฒนาจังหวัดชุมพร พ.ศ. 2566 – 2570. สำนักงานจังหวัดชุมพร.

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ. (2562). แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580). สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ.

บุคลากรกรม

วรพงษ์ รอดนาโพธิ์, บุญโชค แผละออง, สมศักดิ์ แก้วเต็ก, ประสาน แดงประดิษฐ์, เจริญศักดิ์ ฉิมสะอาด, สุชาติ ทัพกาญจน์, ประพันธ์ รอดปังหวาน และชาญกวี สังสอน (ผู้ให้สัมภาษณ์) สิทธิพร รอดปังหวาน (ผู้สัมภาษณ์) ณ หมู่ที่ 4 ต.หาดยาย อ.หลังสวน จ.ชุมพร. เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2567.

สมหมาย เรืองธารา, จิระ ขวัญราช, สมโภชน์ ทองหัตถา, สวิช รอดปังหวาน และสุวิทย์ คงบุญมี (ผู้ให้สัมภาษณ์) สิทธิพร รอดปังหวาน (ผู้สัมภาษณ์) ณ หมู่ที่ 7 ต.หาดยาย อ.หลังสวน จ.ชุมพร. เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2567.

แนวทางเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชน ตามวิถีมุสลิมในหมู่บ้านคางา ตำบลสะนอ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

Guidelines for Strengthening Relationships Between Youth and the
Community in Accordance with Islamic Practices in Kanga Village,
Sano Subdistrict, Yarang District, Pattani Province

มนูศักดิ์ โต๊ะเถื่อน¹ | Manoosak Touthern

อิสมาแอล เจะเล็ง^{2*} | Isamael Cheleng

อาฮาหมัด ยานยา³ | A-hamadyanya

¹คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ประเทศไทย;

Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University Pattani Campus, Thailand

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย;

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

³วิทยาลัยชุมชนปัตตานี, ประเทศไทย;

Pattani Community College, Thailand

*Corresponding author email: cismael.10@gmail.com

Abstract

The research titled “*Guidelines for Strengthening Relationships Between Youth and the Community in Accordance with Islamic Practices in Kanga Village, Sano Subdistrict, Yarang District, Pattani Province*” aimed to (1) investigate the problems and factors contributing to the decline in relationships between youth and the community within the Islamic context, and (2) explore approaches for strengthening these relationships in accordance with Islamic principles in Kanga Village, Sano Subdistrict, Yarang District, Pattani Province. This qualitative study employed document analysis and in-depth interviews with four groups of community leaders —religious leaders, community leaders, natural leaders, and youth leaders —each with three participants, for a total of 12 participants. The findings indicated that the key factors contributing to the weakening of

Received: Jan 14, 2025 Revised: Feb 25, 2025 Accepted: Mar 21, 2025

<https://doi.org/10.14456/husoaru.2025.10>

youth-community relationships included a lack of self-discipline, the spread of drug abuse, political conflicts, differing perspectives on education, and inconsistent attitudes. The proposed guidelines for strengthening relationships in line with Islamic practices included: (1) organizing activities that promote religious knowledge and foster community engagement, (2) developing leaders with moral integrity and exemplary conduct, and (3) enhancing family and community relationships through sports and religious education activities.

Keywords: Strengthening Guidelines, Youth–Community Relationships, Islamic Practices

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แนวทางเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชนตามวิถีมุสลิม ในหมู่บ้านคางา ตำบลสะนอ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชนลดลงในมิติคำสอนของศาสนาอิสลาม และ (2) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์เยาวชนกับชุมชนตามวิถีมุสลิม ในหมู่บ้านคางา ตำบลสะนอ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้นำชุมชน 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ผู้นำทางธรรมชาติ และผู้นำเยาวชน กลุ่มละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชนลดลง ได้แก่ การขาดวินัยในตนเอง ความแพร่ระบาดของยาเสพติด ความขัดแย้งทางการเมือง มุมมองที่แตกต่างในด้านการศึกษา และทัศนคติที่ไม่สอดคล้องกัน โดยแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่เหมาะสมตามวิถีมุสลิม ได้แก่ (1) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ด้านศาสนาและสร้างสัมพันธ์ในชุมชน (2) การพัฒนาผู้นำให้มีคุณธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดี และ (3) การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชนผ่านกิจกรรมกีฬาและการเรียนรู้ศาสนา

คำสำคัญ: แนวทางเสริมสร้าง, ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชน, วิถีอิสลาม

บทนำ

สังคมมุสลิมมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของสมาชิกที่ยึดมั่นในหลักศรัทธาและปฏิบัติตามคำสอนแห่งอิสลาม โดยมีคุณลักษณะสำคัญ เช่น การรักษาขอบเขตของฮาลาล การห้ามปรามจากสิ่งฮารอม การสร้างความเห็นอกเห็นใจ และการมีส่วนร่วมเพื่อ

สร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามในสังคม สมาชิกตระหนักถึงบทบาทของตนเองต่อสังคมโดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติหรือวงศ์ตระกูล เป้าหมายสูงสุดคือการแสวงหาความโปรดปรานจากอัลลอฮ์² และการเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับสังคมอื่น ๆ (Abu Zahrah, 1974; Abd al-Wahid, 1984; al-Baha, 1986; Qutub, 1989, p.157; al-Umriy, 1994; al-Qardawiy, 2001, p.26; Ayyub, 2002; al-Samriy, 2011, p.140)

รากฐานของสังคมมุสลิมตั้งอยู่บนหลักศรัทธา (อะกีดะฮ์) ซึ่งสะท้อนผ่านการดำเนินชีวิตตามกรอบของศาสนา หลักการดังกล่าวให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมบนพื้นฐานของความสามัคคี ความร่วมมือ และการส่งเสริมคุณค่าทางจิตวิญญาณมากกว่าคุณค่าทางวัตถุ (al-Qardawiy, 2001, p.26; al-Samriy, 2011, p.140) การพัฒนาสังคมที่มั่นคงจึงเน้นไปที่การขัดเกลาจิตใจและพฤติกรรมของสมาชิก เพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งที่ยับยั้งความสัมพันธ์ เช่น การเหยียดหยาม การอิจฉาริษยา และการกระทำที่ก่อให้เกิดความแตกแยกในหมู่มุสลิมนิกาย (Qutub, 1989, pp.110-111)

อย่างไรก็ตาม การนำหลักการดังกล่าวมาปรับใช้ในบริบทปัจจุบันกลับต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเยาวชนและชุมชน รวมถึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรของสังคม ตัวอย่างเช่น หมู่บ้านคางา ตำบลสะนอ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ซึ่งหนึ่งในคณะผู้วิจัยเป็นสมาชิกและเป็นกรรมการเยาวชนในชุมชน พบว่า แม้ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและยึดมั่นในหลักคำสอนทางศาสนา แต่ยังคงเผชิญปัญหาที่ทำนาย เช่น การขาดความเข้าใจระหว่างวัย การละเลยบทบาทในชุมชน และการไม่สอดคล้องของเป้าหมายกิจกรรมระหว่างเยาวชนกับผู้ใหญ่ (ผู้นำชุมชน, ผู้นำเยาวชน, การสื่อสารส่วนตัว, 15 พฤศจิกายน 2567)

แม้ชุมชนแห่งนี้ได้พยายามส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนและผู้ใหญ่ตามหลักคำสอนอิสลาม เช่น การยอมรับความแตกต่างและการสนับสนุนบทบาทเยาวชน และรณรงค์การปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันเป็นประจำที่มีสยิดแล้ว (ผู้นำศาสนา และผู้นำทางธรรมชาติ, การสื่อสารส่วนตัว, 11 พฤศจิกายน 2567) แต่ปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการศึกษาเชิงลึกถึงปัจจัยปัญหาและหาแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์เหล่านี้ในเชิง

² สัญลักษณ์ ﷻ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “สุบหานะฮู วะตะอาลา” หมายถึง “มหาบริสุทธิ์แด่พระองค์และความสูงส่ง” เป็นคำที่ใช้กล่าวสรรเสริญและยกย่องอัลลอฮ์ ﷻ หลังจากที่ได้เอนามของพระองค์

สร้างสรรค์ เพื่อให้ชุมชนอื่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบสำหรับการสร้างสังคมที่มีความสามัคคี ความร่วมมือ และการพัฒนาที่มีความยั่งยืน ดังที่อัลกุรอ่านกล่าวไว้ในบทอาลิอิมรอน โองการที่ 103 ความว่า “และพวกเจ้าจงยึดสายเชือกของอัลลอฮ์โดยพร้อมกันทั้งหมด และจงอย่าแตกแยกกัน...” (อาลิอิมรอน: 103)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชนลดลงในมิติคำสอนของศาสนาอิสลาม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชนตามวิถีมุสลิมในหมู่บ้านคางา ตำบลสะนอ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้แบ่งเป็น 2 ระยะหลัก พร้อมทั้งกำหนดมาตรการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลดังนี้

1. ระยะการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาเชิงเอกสาร

ในระยะนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชนตามหลักอิสลาม กระบวนการนี้เริ่มต้นด้วยการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากงานวิจัย บทความวิชาการ และแหล่งข้อมูลทางศาสนา เพื่อนำมาสังเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย ซึ่งเนื้อหาที่ศึกษาประกอบด้วยหัวข้อสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี และคุณลักษณะพิเศษของสังคมมุสลิม ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม ปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในสังคมมุสลิม โดยข้อมูลที่รวบรวมนี้ได้รับการวิเคราะห์และจัดทำเป็นกรอบแนวคิด เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาในระยะถัดไป และครอบคลุมถึงการทบทวนข้อมูลจากวรรณกรรมทางศาสนา เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สอดคล้องกับหลักคำสอนในศาสนาอิสลาม ข้อมูลเชิงเอกสารที่ได้จึงถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการออกแบบการศึกษาเชิงคุณภาพในระยะต่อไป

ระยะที่ 2 การศึกษาเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสารเพิ่มเติม และดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชนลดลงในมิติอิสลาม และแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์เยาวชนกับชุมชนตามวิถีมุสลิมในหมู่บ้านคางา ตำบลสะนอ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ตามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่ประกอบด้วยคำถามปลายปิดและปลายเปิด โดยกระบวนการสร้างแบบสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความแม่นยำเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นจึงใช้แบบสัมภาษณ์ดังกล่าวกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ผู้นำทางธรรมชาติ และผู้นำเยาวชน กลุ่มละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน ซึ่งคัดเลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากนั้น คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงจุลภาค (Typological Analysis) ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์คำหลัก (Domain Analysis) เพื่อนำมาจัดกลุ่มและแสดงในรูปแบบตารางวิเคราะห์คำหลัก และนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบตารางวิเคราะห์คำหลักจำแนกตามประเด็นข้อคำถามและสร้างเป็นข้อสรุป

2. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามมาตรฐานจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยเริ่มจากการส่งหนังสือขออนุญาตวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมแบบชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัย ขอความยินยอมจากอาสาสมัครผ่านเอกสารแสดงความยินยอมที่ลงลายมือชื่อ ใช้รหัสแทนชื่อและนามสกุลจริงของผู้ให้ข้อมูลเพื่อปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล สรุปและตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อความถูกต้อง อีกทั้งให้อาสาสมัครมีสิทธิเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจและสามารถถอนตัวเมื่อใดก็ได้โดยไม่เสียสิทธิ์ใด ๆ และในกรณีที่พบว่าโครงการมีความเสี่ยงต่อการสร้างความแตกแยกในสังคมมุสลิม ผู้วิจัยจะยุติการศึกษาทันทีเพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยในระยะที่ 1 จากการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และคุณลักษณะพิเศษของสังคมมุสลิม ซึ่งเน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม โดยเนื้อหาสำคัญแบ่งออกเป็นสองส่วนหลัก ดังนี้

1.1 คุณลักษณะพิเศษของสังคมมุสลิม พบว่า สังคมมุสลิมมีคุณลักษณะพิเศษที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมบนพื้นฐานของหลักความเชื่อมั่นและความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ¹ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน โดยมีการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและสนับสนุนความปึกแผ่นทางจิตวิญญาณ รวมถึงการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและทำนุบำรุงสังคม การรักษาขอบเขตเรื่องฮาลาลและการป้องกันสิ่งที่ฮารอมช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความสามัคคีในชุมชน อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการเห็นอกเห็นใจ การพึ่งพาอาศัยกัน และการสร้างความสัมพันธ์ที่มีความเป็นเอกภาพโดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติหรือวงศ์ตระกูล ภายใต้เป้าหมายของการแสวงหาความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ² และการเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่สังคมอื่น ๆ

1.2 ปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์อันดีในสังคมมุสลิม

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมมุสลิมดังนี้

1.2.1 ปัจจัยด้านศาสนา ได้แก่ การมีความรู้และความเข้าใจในหลักศาสนาอิสลามของสมาชิกในสังคม ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคี ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมศาสนาหรือประเพณีวัฒนธรรม เช่น การจัดอาซูรอ การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน และการช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความผูกพันระหว่างเยาวชนและสมาชิกในชุมชน

1.2.2 ปัจจัยด้านผู้นำ ได้แก่ ผู้นำที่ยึดมั่นในหลักศาสนาและมีคุณธรรมสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเยาวชนและสมาชิกในชุมชน การปกครองที่ยุติธรรมและโปร่งใส ตลอดจนการดูแลสมาชิกในชุมชนด้วยความรับผิดชอบ เป็นแรงบันดาลใจที่ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนและชุมชน

1.2.3 ปัจจัยด้านผู้ตาม ได้แก่ สมาชิกในชุมชนต้องเริ่มต้นสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ขยายไปยังญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน และสมาชิกอื่น ๆ ในชุมชน การส่งเสริมการศึกษาด้านศาสนาและการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เช่น กีฬาหรือกิจกรรมทางสังคม ช่วยลดปัญหาสังคม เช่น การใช้ยาเสพติด และเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีในชุมชน

ผลการวิจัยในระยะนี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพในระยะถัดไป เพื่อค้นหาแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ที่เหมาะสมในบริบทของชุมชนบ้านคางา ตำบลสะนอ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ตามหลักศาสนาอิสลามอย่างเป็นรูปธรรม

2. ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชนลดลงในมิติอิสลาม และแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชนตามวิถีมุสลิมในหมู่บ้านคางา ตำบลสะนอ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ผู้นำทางธรรมชาติ และผู้นำเยาวชน กลุ่มละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน โดยสรุปได้ดังนี้

2.1 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ ผลการวิเคราะห์สถานะภาพดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อมูลสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์	จำนวน	ร้อยละ
1. บทบาทหน้าที่ในชุมชน		
ผู้นำศาสนา	3 คน	25%
ผู้นำชุมชน	3 คน	25%
ผู้นำทางธรรมชาติ	3 คน	25%
ผู้นำเยาวชน	3 คน	25%
รวม	12 คน	100%
2. ช่วงอายุ		
อายุ 30 ปีขึ้นไป	6 คน	50.2%
อายุ 21-30 ปี	4 คน	33.2%
อายุ 11-20 ปี	2 คน	16.6%
รวม	12 คน	100%
3. ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน		
อาศัยในชุมชนมากกว่า 30 ปี	7 คน	58.5%
อาศัยในชุมชนระยะเวลา 21-30 ปี	5 คน	41.5%
รวม	12 คน	100%

จากตารางแสดงผลการศึกษาสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดมีจำนวน 12 คน ประกอบด้วยบุคคลที่มีบทบาทหลากหลายในชุมชน ได้แก่ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ผู้นำทางธรรมชาติ และผู้นำเยาวชน ซึ่งแต่ละกลุ่มมีจำนวนเท่ากัน กลุ่มละ

3 คน แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของผู้นำจากทุกภาคส่วนในการสะท้อนแนวทางเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุ 30 ปีขึ้นไป ซึ่งมีประสบการณ์และความเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับชุมชน ขณะที่กลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมก็ช่วยให้มุมมองจากคนรุ่นใหม่ได้รับการนำเสนอ นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนมานาน้อยกว่า 30 ปี สะท้อนถึงการมีรากฐานความผูกพันกับพื้นที่สูง ซึ่งช่วยให้ข้อมูลที่ได้รับมีความน่าเชื่อถือและเชื่อมโยงกับบริบทจริงของชุมชนมุสลิมในหมู่บ้านคางา ตำบลสะนอ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

2.2 ผลการศึกษาปัญหาและปัจจัยที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชนลดลงในมิติอิสลาม ภายในหมู่บ้านคางา ตำบลสะนอ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี (ผู้นำศาสนา, ผู้นำชุมชน, ผู้นำทางธรรมชาติ, ผู้นำเยาวชน, การสื่อสารส่วนตัว, 15 พฤศจิกายน 2567) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชนในหมู่บ้านคางา ซึ่งเป็นชุมชนที่มีการดำเนินชีวิตตามวิถีมุสลิม กำลังเผชิญความท้าทายจากหลายปัจจัย ส่งผลต่อความเป็นปึกแผ่นของชุมชนและวิถีชีวิตทางศาสนา ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยสามารถสรุปและจำแนกประเด็นปัญหาพร้อมตัวอย่าง ดังนี้

2.2.1 ปัญหาการขาดวินัยในตนเอง ได้แก่ การขาดความรู้และการศึกษาทางศาสนาเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เยาวชนในชุมชนขาดวินัยและไม่สามารถปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเหมาะสม ส่งผลให้ขาดความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน

2.2.2 ปัญหายาเสพติด ได้แก่ ปัญหายาเสพติดในชุมชนเกิดจากการแบ่งพรรคพวกและการขัดแย้งระหว่างกลุ่มเยาวชนและประชาชน ทำให้เกิดความแตกแยกในชุมชนและลดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2.2.3 ปัญหาการเมืองในชุมชน ได้แก่ ความขัดแย้งทางการเมืองในชุมชน แม้ว่าการเลือกตั้งจะเสร็จสิ้นไปแล้ว แต่ยังคงมีความรู้สึกแบ่งพรรคพวกอยู่ในบางกลุ่ม ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของชุมชน

2.2.4 ปัญหาการศึกษาได้แก่ความแตกต่างในมุมมองเกี่ยวกับการศึกษา ส่งผลให้เยาวชนบางกลุ่มไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาตามหลักศาสนา

2.2.5 ปัญหาทัศนคติและความคิดเห็นที่แตกต่างได้แก่ความคิดเห็นที่ต่างกันในเรื่องความรู้และประสบการณ์ ซึ่งส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างเยาวชนและคนในชุมชนหมู่บ้านคางา ตำบลสะนอ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

2.3 ผลการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชน ตามวิถีมุสลิมในหมู่บ้านคางา ตำบลสะนอ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย 3 แนวทางสำคัญ โดยแต่ละแนวทางมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน (ผู้นำศาสนา, ผู้นำชุมชน, ผู้นำทางธรรมชาติ, ผู้นำเยาวชน, การสื่อสารส่วนตัว, 15 พฤศจิกายน 2567) ดังนี้

2.3.1 การส่งเสริมความรู้ด้านศาสนาและกิจกรรมชุมชน การเรียนการสอนศาสนา การบรรยายธรรมะ และการเสวนาในชุมชน เป็นกิจกรรมสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในหลักศาสนาและพัฒนาวิสัยของเยาวชน กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงให้ความรู้ทางศาสนา แต่ยังช่วยปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรมที่เหมาะสม ลดปัญหาการขาดวินัยและสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา นอกจากนี้ กิจกรรมทางศาสนายังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจร่วมกันในชุมชน ลดความขัดแย้งทางความคิด และเสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2.3.2 การพัฒนาผู้นำที่มีคุณธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้นำที่มีคุณธรรมสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชน โดยเฉพาะในด้านการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการลดปัญหาการขาดวินัยในตนเอง ผู้นำชุมชนที่มีคุณธรรมยังมีบทบาทในการสร้างความสามัคคี ลดปัญหาความขัดแย้ง และส่งเสริมแนวคิดที่สนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข นอกจากนี้ ผู้นำยังมีส่วนสำคัญในการรณรงค์ป้องกันปัญหายาเสพติด โดยทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและแนะแนวทางที่เหมาะสมแก่เยาวชน รวมถึงการลดปัญหาการเมื่องในชุมชนผ่านการส่งเสริมแนวคิดแห่งเอกภาพและความเคารพต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง

2.3.3 การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชนผ่านกิจกรรมกีฬาและการเรียนรู้ศาสนา การส่งเสริมกิจกรรมกีฬาและการเรียนรู้ศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเยาวชนและชุมชน กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้เยาวชนใช้เวลาว่างอย่างสร้างสรรค์ ลดโอกาสในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และส่งเสริมสุขภาวะทางกายและจิตใจ นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพบปะระหว่างสมาชิกในชุมชน เช่น การแข่งขันกีฬา การละหมาดร่วมกัน และการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ช่วยลดปัญหาทัศนคติที่แตกต่างกัน และเสริมสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันในบรรยากาศที่สร้างสรรค์และเป็นมิตร

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยในระยะที่ 1 จากการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด และ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสามารถอภิปรายผลการวิจัยรายชื่อ (Ibn Manzur, 1993; Abu Karishah, 2003; Al-Samriy, 2011; Al-Samalutiy, 1981; Al-Qardawiy, 2001; Abd al-Wahid, 1984; Hammad, 1983; Qutub, 1989) ดังนี้

1.1 คุณลักษณะพิเศษของสังคมมุสลิม พบว่า สังคมมุสลิมมีอัตลักษณ์พิเศษที่สำคัญ คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมบนพื้นฐานของความศรัทธาจึงเป็นรากฐานสำคัญในการส่งเสริมความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและความสามัคคีในสังคม (Mustafa Abd al-Wahid, 1984) สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของคำสอนอิสลามในการสร้างเอกภาพนี้กับ คำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ในบทอัลเตอาบะฮ์ (71) ที่กล่าวถึง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของผู้ศรัทธา และหะดีษที่เปรียบเทียบความสัมพันธ์ของมุสลิมตั่งอาคารที่มั่นคง (al-Bukhariy, 1997; Muslim, 1981) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Mahmud Ahmad Hammad (1983) ที่กล่าวว่า สังคมมุสลิมไม่แบ่งแยกชนชั้นหรือเชื้อชาติ ส่งผลให้สังคมดำเนินไปอย่างมีความสมานฉันท์ เป็นแบบอย่างแก่สังคมอื่น ๆ โดยการรักษาความสัมพันธ์ในชุมชนอิสลามจึงเป็นการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวภายใต้หลักการของศรัทธาและการแสวงหาความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ

1.2 ปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์อันดีในสังคมมุสลิม

1.2.1 ปัจจัยด้านศาสนา จากผลการศึกษาที่พบว่า การมีความรู้และความเข้าใจในหลักศาสนาอิสลามเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์อันดีในสังคมมุสลิม สอดคล้องกับความเห็นของ Yusuf al-Qardawiy (2001, p.117) ที่ระบุว่า ปัจจัยด้านศาสนาเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม การจัดกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม เช่น การช่วยเหลือผู้เดือดร้อน หรือการจัดกิจกรรมชุมชน ยังช่วยเสริมสร้างความผูกพันระหว่างสมาชิกในชุมชน (Ibrahim al-Samriy, 2011, p.92) กิจกรรมเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Yusuf al-Qardawiy (2001, p.120) ที่กล่าวว่า สังคมมุสลิมคือสังคมแห่งศรัทธา โดยการดำเนินชีวิตในแนวทางศรัทธาจะช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความผูกพันในสังคม

1.2.2 ปัจจัยด้านผู้นำ จากผลการศึกษาที่พบว่า ผู้นำเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์อันดีในสังคมมุสลิม สอดคล้องกับความเห็นของ Mustafa Abd al-Wahid

(1984, p.65) ที่ระบุว่า ผู้นำที่ยึดมั่นในหลักศาสนาและมีคุณธรรมจะเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสมาชิกในชุมชน การปกครองที่ยุติธรรมและโปร่งใสเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือในสังคม โดยการดูแลและสนับสนุนสมาชิกในชุมชนอย่างรับผิดชอบ แนวคิดนี้ยังสอดคล้องกับ Mustafa Abd al-Wahid (1984, p.72) ที่เห็นว่า ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการกำหนดโครงสร้างทางสังคมและส่งเสริมคุณธรรมในชุมชน

1.2.3 ปัจจัยด้านผู้ตาม ผลการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยด้านผู้ตามเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สร้างความสัมพันธ์อันดีในสังคม สอดคล้องกับ Sayyid Qutub (1989, p.110) ที่กล่าวถึงการให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวและการขยายไปยังชุมชน การสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น กีฬาหรือกิจกรรมทางสังคม มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน การศึกษาด้านศาสนาและการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาสังคม เช่น การใช้ยาเสพติด ก็มีส่วนช่วยลดปัญหาสังคมและเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน (Sayyid Qutub, 1989, p.113)

2. ผลการวิจัยระยะที่ 2 ในการศึกษาภาคสนามข้างต้น สามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดทางสังคมที่ได้กล่าวถึงในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมตามหลักอิสลาม ซึ่งนักวิชาการอิสลามได้เสนอแนวทางและมุมมองที่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนดังนี้

2.1 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์มีความหลากหลายและแตกต่างกัน ช่วยให้คณะผู้วิจัยเข้าใจภาพรวมของผู้นำในชุมชนและประสบการณ์ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความสัมพันธ์และการพัฒนาชุมชน และสามารถอภิปรายในแง่ความหลากหลายของผู้ให้สัมภาษณ์ในแง่มุมต่าง ๆ เช่น บทบาทหน้าที่ในชุมชน ช่วงอายุ และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ได้ว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ Sayyid Qutub (1989, p.157) ที่กล่าวว่า อิสลามสนับสนุนการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชนโดยไม่แบ่งแยก และเน้นการเสริมสร้างความสามัคคีผ่านการมีบทบาทที่เหมาะสมของผู้นำและสมาชิกในชุมชน โดยไม่จำกัดที่อายุหรือระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Yamal al-Din ibn Manzur (1993, p.45) ที่เน้นการพัฒนาความรู้และจิตใจของมนุษย์ผ่านการศึกษาและการฝึกฝนทางศาสนา เพื่อให้เยาวชนสามารถเติบโตเป็นสมาชิกที่มีความรับผิดชอบต่อชุมชนและสามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนได้ แนวคิดของ Abd al-Rahim Tamam abuKarishah (2003, p.78) ยังเชื่อมโยงกับการใช้วิธีการหลากหลายในการพัฒนาสังคม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ

สมาชิกในชุมชนที่มีประสบการณ์และความเข้าใจในปัญหาของชุมชน ซึ่งความหลากหลายเหล่านี้มีผลต่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนและชุมชนตามวิถีมุสลิมในหมู่บ้านคางา ตำบลสะนอ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

2.2 ปัญหาและปัจจัยที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชนลดลงในมิติอิสลาม และแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์เยาวชนกับชุมชนตามวิถีมุสลิมในหมู่บ้านคางา ตำบลสะนอ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

2.2.1 ปัญหาการขาดวินัยในตนเอง พบว่า การขาดวินัยในตนเองเป็นปัญหาหลักที่พบในเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Yamal al-Din ibn Manzur (1993, p.45) ที่กล่าวถึงการพัฒนาความรู้และการศึกษาทางศาสนาเพื่อยกระดับจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเน้นการดำรงอยู่ในฐานะเคาะลีฟะฮ์ (ผู้แทนของอัลลอฮ์) ซึ่งการส่งเสริมการศึกษาในศาสนาและการฝึกฝนเยาวชนให้มีวินัยเช่นที่ผู้วิจัยแนะนำ มีความสอดคล้องกับแนวทางที่ Abd al-Rahim Tamam abuKarishah (2003, p.78) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาสังคมในอิสลามเป็นการใช้วิธีการและกระบวนการหลาย ๆ ด้านเพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงสถานะภาพของตนได้อย่างมีคุณภาพและศีลธรรม

2.2.2 ปัญหายาเสพติด พบว่า การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติดนั้นสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดของ Ibrahim abd al-Aziz Ibrahim al-Samriy (2011, p.102) ที่กล่าวว่า การพัฒนาสังคมในอิสลามต้องให้ความสำคัญกับการให้โอกาสในการพัฒนาตนเองทั้งในด้านสุขภาพและความรู้ ซึ่งการส่งเสริมกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เช่น กีฬาและกิจกรรมสร้างสรรค์ จะช่วยให้เยาวชนหันมาสนใจในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์

2.2.3 ปัญหาการเมืองในชุมชน พบว่า ความขัดแย้งทางการเมืองในชุมชนสามารถแก้ไขได้โดยการส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนตามหลักการของอิสลาม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ Sayyid Qutub (1989, p.157) ที่กล่าวว่า อิสลามสนับสนุนการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างสันติและไม่แบ่งแยก ความเข้าใจในหลักการของอิสลามเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและการเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชนมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาการแบ่งพรรคพวก

2.2.4 ปัญหาการศึกษา พบว่า การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาชุมชน และการส่งเสริมการศึกษาในด้านศาสนา และการเชื่อมโยงการศึกษาทางโลกกับหลักการ

ของอิสลามสามารถยืนยันได้จากแนวทางของ Nabil al-Samalutiy (1981, p.92) ที่กล่าวว่า การพัฒนาสังคมต้องมีการวางแผน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่ไม่พึงประสงค์สู่สภาพที่พึงประสงค์ โดยการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมายนี้

2.2.5 ปัญหาทัศนคติและความคิดเห็นที่แตกต่าง พบว่า การส่งเสริมการพูดคุยและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชุมชน เป็นแนวทางที่สามารถแก้ไขปัญหาทัศนคติและความคิดเห็นที่แตกต่างได้โดยตรงตามแนวคิดของ Muhammad Ahmad Jad al-Mawla (n.d., p.43) ที่กล่าวถึงการส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคม เพื่อให้สมาชิกในสังคมมีความร่วมมือในการพัฒนาสังคมและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

2.3 ผลการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์เยาวชนกับชุมชนตามวิถีมุสลิมในหมู่บ้านคางา ตำบลสะนอ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี พบว่า แนวทางการส่งเสริมความสัมพันธ์ในมิติของศาสนาอิสลามในชุมชนมุสลิมต้องเน้นการสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมความร่วมมือและความเข้าใจในหลักการศาสนา เช่น การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเยาวชนกับผู้นำชุมชน การสร้างแบบอย่างที่ดีจากผู้นำ และการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน กิจกรรมเหล่านี้สอดคล้องกับ Abu Zahrah (1974, p.50) และ Abd al-Wahid (1984, p.74) ที่ระบุว่า สังคมมุสลิมสร้างขึ้นจากความศรัทธาในหลักการของอิสลาม โดยไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ และมุ่งหวังความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ นอกจากนี้ al-Qardawiy (2001, p.125) ยังกล่าวว่า การเรียนรู้ร่วมกันและการสนับสนุนจากผู้นำช่วยส่งเสริมความเข้าใจในหลักการศาสนา และการคุ้มครองสิทธิของสมาชิกในสังคมยังเสริมสร้างความสงบสุขในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 นำผลการศึกษาด้านปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์ในสังคมมุสลิม เช่น การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ด้านศาสนา มาประยุกต์ใช้ในโครงการพัฒนาชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเยาวชนและผู้นำชุมชน

1.2 ใช้ผลการศึกษาปัญหาในหมู่บ้าน เช่น ปัญหาการขาดวินัยในตนเองและปัญหายาเสพติด เป็นแนวทางในการวางแผนแก้ไขปัญหภายในชุมชน โดยร่วมมือกับองค์กรศาสนาและหน่วยงานท้องถิ่น

1.3 ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมกีฬาและการเรียนรู้ศาสนาที่เน้นการสร้างสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและชุมชน เพื่อสร้างความสามัคคีและความร่วมมือในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับชุมชนในพื้นที่อื่นที่มีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบและหาแนวทางที่เหมาะสมกับแต่ละชุมชน

2.2 ขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมทั้งเยาวชนและประชาชนทั่วไปในชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุมมากขึ้น

2.1 ใช้เครื่องมือวิจัยที่หลากหลาย เช่น การสำรวจด้วยแบบสอบถาม หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อเพิ่มมิติของข้อมูลและความถูกต้องในการวิเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

- Abu Zahrah, M. A. (1974). *Social Solidarity in Islam (al-Takaful al-Ijtima'iy fi al-Islam)*. Dar al-Fikr al-Arabiyy.
- al-Baha, M. (1986). *The Quran and Society (al-Quran. wa al-Mujtama)*. Matabi al-Mukhtar al-Islamiyy.
- al-Bukhariy, M. I. (1997). *Sahih al-Bukhari (Sahihal-Bukhariy)*. Dar al-Salam.
- al-Qardawiy, Y. (2001). *The Features of the Muslim Society We Aspire to (Malamih al-Mujtama al-Muslim allaziNunshiduhu)*. Muasasah al-Risalah.
- al-Samalutiy, N. (1981). *The Sociology of Development: Studies in the Sociology of the Third World (Ilm Ijtima'iy al-Tanmiyah: Dirash fi Ijtama'iyyat al-Aalam al-Thalith)*. Dar al-Nahdah al-Arabiyyah.
- al-Samriy, I. A. A. I. (2011). *Community Development from an Islamic Perspective (Tanmiyah al-Mujtama min Manzur Islamiy)*. Madrasah Mait Ghazal al-Thanawiyah al-Mushtarikah.
- al-Umriy, A. D. (1994). *The Values of Islamic Society from a Historical Perspective (Qiyam al-Mujtama al-Islamiy min Manzur Tarikhiy)*. Wizarah al-Awqaf wa al-Shuun al-Islamiyyah.

- Ayyub, H. (2002). *Social Behavior in Islam (al-Suluk al-Ijtima'iy fi al-Islam)*. Dar al-Salam.
- Hammad, M. A. (1983). *How to Revive the Islamic Society (al-Mujtama al-Islamiy Kayfayubasu min Jadid)*. Dar al-Tadamun li al-Tibaah.
- Jad al-Mawla, M. A. (n.d.). *The Perfect Creation (al-Khalq al-Kamil)*. Maktabah al-Thaqafah al-Diniyyah.
- Manzur, Y. al-D. (1993). *The Tongue of the Arabs (Lisan al-Arab)*. Dar Sadir.
- Muslim, M. I. (1981). *Sahih Muslim (Sahih Muslim)*. Dar al-Maktabah.
- Mustafa, A. W. (1984). *The Islamic Society (al-Mujtama al-Islamiy)*. Dar al-Bayan al-Arabiyy.
- Qutub, S. (1989). *World Peace and Islam (al-Salam al-Aalamiyya al-Islam)*. Dar al-Shuruq.
- Tamam abuKarishah, A. R. (2003). *A Study in the Sociology of Development (Dirash fi Ilm al-Ijtima' al-Tanmiyah)*. Dar al-Fajr li al-Nashr wa al-Tawziyy.

บุคลากรกรม

ผู้นำศาสนา, ผู้นำชุมชน, ผู้นำทางธรรมชาติ, ผู้นำเยาวชน (ผู้ให้สัมภาษณ์) มนุศักดิ์ โต๊ะเถื่อน (ผู้สัมภาษณ์) ณ หมู่บ้านคางา ตำบลสะนอ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี. เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2567.

อิทธิพลทางวัฒนธรรม และพฤติกรรมการท่องเที่ยวในฐานะตัวแปร คั่นกลางที่เชื่อมโยงการสื่อสารการตลาดสู่การตัดสินใจท่องเที่ยว ภายในประเทศไทยของชาวต่างชาติผ่านการรับชมซีรีส์วาย

Soft Power and Tourism Behavior as Mediating Variables Linking Marketing
Communication to Travel Decision-Making in Thailand among Foreign
Tourists through Watching BL Series

สุดที่รัก นุชนาถ^{1*} | Sudtirak Nuchanat

สำเนา มีบุญ² | Somphow Meeboon

ธีระยุทธ เมฆประสาท³ | Teerayuth Mekprasart

ณัฐพงศ์ รามันธุ์⁴ | Nuttapong Ramanut

ประกาศิต บุญรัตน์⁵ | Prakasit Boonyarat

ปาโมกษ์ ทรัพย์บุญเกิด⁶ | Pamok Sabpoonkerd

¹⁻⁶นักวิจัยอิสระ

Independent Researcher

*Corresponding author email: ood_04@hotmail.com

Abstract

This study aimed to (1) examine the levels of marketing communication, soft power, tourism behavior, and travel decision-making, and (2) investigate the mediating effects of soft power and tourism behavior in linking marketing communication to travel decision-making. A quantitative research design was employed, using a questionnaire as the primary research instrument. Data were collected from 500 foreign tourists visiting Thailand as a result of watching the BL (Boys' Love) series. Statistical analyses included the mean, standard deviation, coefficient of variation, and structural equation modeling (SEM) using the ADANCO 2.7 software.

The findings revealed that (1) all factors were rated at a high level. When ranked by the magnitude of influence from highest to lowest, they were: cultural influence (soft

Received: Feb 27, 2025 Revised: May 2, 2025 Accepted: May 8, 2025

<https://doi.org/10.14456/husoaru.2025.11>

power), tourism behavior, tourism decision-making, and marketing communication. The mean scores were 3.92, 3.91, 3.90, and 3.89, respectively, with corresponding standard deviations of 0.683, 0.625, 0.752, and 0.620. (2) Soft power and tourism behavior functioned as mediating variables linking marketing communication to travel decision-making. The total effects were ranked as follows: marketing communication ($TE = 0.535$), soft power ($TE = 0.997$), and tourism behavior ($TE = 0.625$), all of which significantly influenced travel decision-making. The results indicate that soft power exerted the greatest impact on travel decision-making among tourists visiting Thailand through exposure to the BL series, with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Marketing Communication, Soft Power, Tourism Behavior, Travel Decision-Making, BL Series

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับปัจจัยการส่งเสริมการตลาด อิทธิพลทางวัฒนธรรม พฤติกรรมการท่องเที่ยว และการตัดสินใจท่องเที่ยว และ (2) อิทธิพลทางวัฒนธรรม และพฤติกรรมการท่องเที่ยวในฐานะตัวแปรต้นกลางที่เชื่อมโยงการสื่อสารการตลาดสู่การตัดสินใจท่องเที่ยว โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ทำการเก็บข้อมูลกับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวภายในประเทศไทยผ่านการรับชมซีรีส์วาย จำนวน 500 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์การกระจาย และการวิเคราะห์ตัวแบบสมการเชิงโครงสร้าง (SEM) ด้วยโปรแกรม ADANCO2.7

ผลการวิจัยพบว่า (1) ทุกระดับปัจจัยอยู่ในระดับมากเรียงค่าอิทธิพลจากมากไปน้อย คือ อิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) พฤติกรรมการท่องเที่ยว การตัดสินใจท่องเที่ยว และการสื่อสารการตลาด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.92, 3.91, 3.90 และ 3.89 ตามลำดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .683, .625, .752 และ .620 ตามลำดับ และ (2) อิทธิพลทางวัฒนธรรม และพฤติกรรมการท่องเที่ยวในฐานะตัวแปรต้นกลางที่เชื่อมโยงการสื่อสารการตลาดสู่การตัดสินใจท่องเที่ยวภายในประเทศไทย โดยเรียงค่าอิทธิพลรวมประกอบด้วย การสื่อสารการตลาด ($TE = 0.535$) อิทธิพลทางวัฒนธรรม ($TE = 0.997$) และพฤติกรรมการท่องเที่ยว ($TE = 0.625$) มีอิทธิพลรวมต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว แปลความได้ว่า อิทธิพลทาง

วัฒนธรรม มีอิทธิพลต่อตัดสินใจท่องเที่ยวภายในประเทศไทยผ่านการรับชมซีรีส์วาย มากกว่าการสื่อสารการตลาด และพฤติกรรมการท่องเที่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การสื่อสารการตลาด, อิทธิพลทางวัฒนธรรม, พฤติกรรมการท่องเที่ยว, การตัดสินใจท่องเที่ยว, ซีรีส์วาย

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ถือเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยสร้างรายได้จำนวนมากและมีบทบาทในการจ้างงานและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในหลายภูมิภาค การพัฒนาแนวทางใหม่ ๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการใช้สื่อบันเทิงในฐานะเครื่องมือด้าน Soft Power ที่สามารถถ่ายทอดภาพลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรมของไทยไปสู่สายตาชาวโลก ผ่านสื่อที่ผู้ชมสามารถเข้าถึงได้ง่ายในยุคดิจิทัล (EIC, 2568) หนึ่งในปรากฏการณ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา คือ กระแสความนิยมของ “ซีรีส์วาย” (Boys’ Love: BL Series) ซึ่งเริ่มเป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ซีรีส์วายไม่เพียงแต่ได้รับความนิยมจากการรับชมเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวตามรอยสถานที่ถ่ายทำในประเทศไทย โดยเฉพาะในกลุ่มแฟนคลับต่างชาติที่มีความภักดีสูงและพร้อมเดินทางมาสัมผัสประสบการณ์ตรงกับสถานที่ที่ปรากฏในเรื่อง (Petkit, 2020)

จากกระแสความนิยมดังกล่าวได้พัฒนาไปสู่การเป็นสื่อบันเทิงที่มีอิทธิพลในระดับสากล ด้วยการส่งออกผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ที่เข้าถึงได้ทั่วโลก อาทิ YouTube, Netflix, WeTV และ iQIYI ซึ่งช่วยลดข้อจำกัดด้านพื้นที่และเวลาในการรับชม ทำให้สามารถขยายฐานผู้ชมในระดับนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่มาจากการทำการสื่อสารการตลาดร่วมไปในตัว (TNN Online, 2025) ทั้งนี้ สถิติจากภาคอุตสาหกรรมระบุว่า ตลาดซีรีส์วายในไทยมีอัตราการเติบโตที่น่าจับตา โดยมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากประมาณ 500 ล้านบาทในปี 2020 มาเป็นกว่า 1,200 ล้านบาทในปี 2023 (กิริติญา ครองแก้ว, 2568) นอกจากรายได้จากการออกอากาศและลิขสิทธิ์แล้ว ซีรีส์วายยังสร้างอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ได้แก่ การจัดกิจกรรมแฟนอีเวนต์ การเดินทางท่องเที่ยวตามรอยซีรีส์ และการซื้อสินค้าเกี่ยวกับตัวละครหรือนักแสดง ซึ่งล้วนส่งผลให้ภาคการท่องเที่ยวไทยได้รับอานิสงส์โดยตรง (Petkit, 2020)

อย่างไรก็ตาม ในการผลิตสื่อเพื่อให้เกิดกระแสความนิยมจนกลายมาเป็นซอฟต์แวร์ จำเป็นจะต้องอาศัยหลายปัจจัยเข้ามาประกอบ โดยหนึ่งในซอฟต์แวร์ไทยด้านความหลากหลายทางเพศเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งเสริมความนิยมของซีรีส์วายในระดับนานาชาติ (EIC, 2568) ประเทศไทยถูกมองว่าเป็นประเทศที่มีความเปิดกว้างและให้การยอมรับ LGBTQ+ มากกว่าหลายประเทศในภูมิภาคเอเชีย (Workpointtoday, 2022) ซีรีส์วายของไทยจึงถูกมองว่าเป็น "พื้นที่ปลอดภัย" สำหรับการแสดงออกของความรักในเพศทางเลือก ซึ่งแตกต่างจากหลายประเทศที่ยังมีข้อจำกัดด้านกฎหมายและสังคมเกี่ยวกับ LGBTQ+ (SCB EIC, 2567) ดังนั้น กระแสความนิยมของซีรีส์วายไทยจึงไม่ได้เป็นเพียงแค่กระแสความบันเทิง แต่ยังเป็น การส่งออกอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไทยสู่สายตาชาวโลก ซึ่งช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจ วัฒนธรรมและความเปิดกว้างด้านความหลากหลายทางเพศให้เดินทางมาประเทศไทยมากขึ้น (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2566)

จากกระแสความนิยมของซีรีส์วายที่ไม่ได้เพียงแค่สร้างฐานแฟนคลับเท่านั้น แต่ยัง ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้ชมที่มีความต้องการสัมผัสประสบการณ์จริงมากขึ้น นักท่องเที่ยวจำนวนมากที่เคยรับชมซีรีส์วายมักเกิดความสนใจในประเทศไทยผ่านภาพลักษณ์ ที่ถูกนำเสนอในซีรีส์ เช่น สถานที่ท่องเที่ยว อาหาร วัฒนธรรม และไลฟ์สไตล์ของคนไทย (The Standard, 2024) สิ่งเหล่านี้กระตุ้นให้เกิดความต้องการเดินทางมาสัมผัสประสบการณ์ จริง นอกจากนี้ การศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ได้รับอิทธิพลจากซีรีส์วาย พบว่า นักท่องเที่ยวยังมีแนวโน้มที่จะเลือกสถานที่ท่องเที่ยวตามรอยซีรีส์ที่ตนเองชื่นชอบ และมักใช้ โซเชียลมีเดียเพื่อแชร์ประสบการณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกระจายอิทธิพลของซีรีส์วาย ไปสู่กลุ่มนักท่องเที่ยวใหม่ ๆ (กรุงเทพธุรกิจ, 2565) โดยในแง่ของพฤติกรรมการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่ได้รับอิทธิพลซอฟต์แวร์จากซีรีส์วายมีแนวโน้มที่จะวางแผนการเดินทางใน ลักษณะที่แตกต่างจากนักท่องเที่ยวทั่วไป เช่น พวกเขามักเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับซีรีส์ ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายภาพที่สถานที่ถ่ายทำ การเยี่ยมชมคาเฟ่ที่มีความเกี่ยวข้องกับซีรีส์ หรือ การเข้าร่วมอีเวนต์ของนักแสดง (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (CEA), 2564) อีกทั้ง การเดินทางของพวกเขามักมีแรงจูงใจที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกที่ได้รับจากซีรีส์ ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกปลายทางและกิจกรรมระหว่างการเดินทาง (The Standard, 2024)

จากแนวโน้มที่กล่าวมา พบว่า ความสำคัญต่อการเข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศไทยของชาวต่างชาติที่ได้รับแรงบันดาลใจจากการรับชมซีรีส์วาย โดยนอกจากการอาศัยอิทธิพลทางวัฒนธรรม หรือซอฟต์แวร์แล้ว ยังต้องอาศัยการสื่อสารการตลาดจากสื่อบันเทิงเข้าช่วยในการส่งเสริมภาคการท่องเที่ยวด้วยกัน ซึ่งจะพบเห็นได้จากการที่ซีรีส์วายหรือนักแสดงภายในซีรีส์ไปถ่ายทำภายในสถานที่ท่องเที่ยวหรือวัดต่าง ๆ หรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ผู้รับชมจะเกิดความต้องการตามกระแสไปท่องเที่ยวตามรอยเพื่อสัมผัสบรรยากาศทางด้านอารมณ์และความพึงพอใจอย่างสูงสุด และนำไปสู่การบอกต่อกับบุคคลอื่น ๆ เพื่อให้หันมาท่องเที่ยวตามที่ตนได้ไปมา (AC News, 2567) กล่าวได้ว่า เป็นการใช้สื่อทางการตลาดเข้ามามีอิทธิพลในทางอ้อมเช่นกัน ดังนั้น การพิจารณาถึงบทบาทของการสื่อสารการตลาดจึงเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการโฆษณาประชาสัมพันธ์ การสื่อสารทางตรง การใช้พนักงานที่อาจถูกเปลี่ยนมาเป็นนักแสดงภายในซีรีส์ และการส่งเสริมการขาย ผ่านการผสมผสานกันอย่างลงตัว สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นส่วนสำคัญอย่างมากของการสื่อสารการตลาดที่ช่วยให้เกิดพฤติกรรมการท่องเที่ยวจากสื่อบันเทิงที่จะนำไปสู่การตัดสินใจท่องเที่ยวในท้ายที่สุด (สุดที่รัก นุชนาถ และสุมาลี รามัญ, 2565)

จากที่กล่าวมาในข้างต้น หากต้องการให้ประเทศไทยได้รับความนิยมและขับเคลื่อนเศรษฐกิจผ่านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นอกจากจะอาศัยเพียงแค่ภาพลักษณ์จากการสื่อสารการตลาดทางตรงผ่านการทำโฆษณาโปรโมทการท่องเที่ยวภายในประเทศไทยเพียงทางเดียว อาจไม่ช่วยให้ประสบความสำเร็จได้อย่างสูงสุด แต่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากอุตสาหกรรมสื่อบันเทิงจากผู้มีอิทธิพล (อินฟลูเอนเซอร์ ดารา นักแสดง ผู้มีชื่อเสียง) ละครหรือซีรีส์ที่นำมาผสมผสานอย่างลงตัว อันจะช่วยดึงดูดให้ชาวต่างชาติหันมาสนใจและต้องการท่องเที่ยวภายในประเทศไทยได้เช่นกัน (กรุงเทพธุรกิจ, 2565) สิ่งนี้ถือเป็นโจทย์ที่ท้าทายให้กับภาคการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่จะต้องแข่งขันกับนานาประเทศ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงจะมุ่งเน้นศึกษาในปัจจัยการสื่อสารการตลาด อิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) พฤติกรรมการท่องเที่ยว ที่ส่งผลให้ชาวต่างชาติตัดสินใจท่องเที่ยวภายในประเทศไทยจากการรับชมซีรีส์วาย ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “อิทธิพลทางวัฒนธรรม และพฤติกรรมการท่องเที่ยวในฐานะตัวแปรต้นกลางที่เชื่อมโยงการสื่อสารการตลาดสู่การตัดสินใจท่องเที่ยวภายในประเทศไทยของชาวต่างชาติผ่านการรับชมซีรีส์วาย” ขึ้น โดยมุ่งหวังว่างานวิจัยชิ้นนี้จะช่วยพัฒนากลยุทธ์การตลาดของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับอิทธิพลจากซีรีส์วาย

รวมถึงการออกแบบนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังคาดหวังว่างานวิจัยชิ้นนี้จะช่วยให้ภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบันเทิงและการท่องเที่ยวเข้าใจพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้อย่างลึกซึ้ง สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางตามรอยซีรีส์สวยได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยกำหนดแนวทางในการใช้สื่อบันเทิงเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและขยายตลาดนักท่องเที่ยวให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายใหม่ ๆ ในอนาคต เพื่อรองรับกระแสการท่องเที่ยวที่ได้รับอิทธิพลจาก Soft Power ไทยผ่านสื่อบันเทิงได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการส่งเสริมการตลาด อิทธิพลทางวัฒนธรรม พฤติกรรม การท่องเที่ยว และการตัดสินใจท่องเที่ยวภายในประเทศไทยของชาวต่างชาติผ่านการรับชมซีรีส์สวย
2. อิทธิพลทางวัฒนธรรมและพฤติกรรมการท่องเที่ยว ในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงการสื่อสารการตลาดสู่การตัดสินใจท่องเที่ยวภายในประเทศไทยของชาวต่างชาติผ่านการรับชมซีรีส์สวย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวต่างชาติ ที่ได้รับอิทธิพลจากการรับชมซีรีส์สวย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ ชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยโดยมีแรงจูงใจจากซีรีส์สวย อย่างไรก็ตาม ไม่สามารถระบุจำนวนประชากรเป้าหมายที่แน่นอนได้ จึงเลือกใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ 500 คน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีมาก (Very Good) ผ่านการคำนวณตามสูตรของ Comrey and Lee (1992) ซึ่งเหมาะสมกับสถานการณ์ที่ไม่สามารถจัดทำรายชื่อประชากรทั้งหมดได้ล่วงหน้า เหตุผลในการเลือกวิธีนี้คือ เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างจริงในสถานการณ์ภาคสนามได้อย่างยืดหยุ่น และสอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่อาจกระจายอยู่ในหลายพื้นที่ และเพื่อแก้ไข

ข้อจำกัดของวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ ซึ่งอาจมีอคติจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะในบางสถานที่และช่วงเวลา ผู้วิจัยได้วางแผนเก็บข้อมูลอย่างหลากหลายทั้งด้านช่วงเวลาและสถานที่ โดยทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคม 2567 ถึง มกราคม 2568 และเลือกสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับการถ่ายทำซีรีส์วายที่ได้รับความนิยม คือ (1) ย่านเมืองเก่าภูเก็ต (2) สยามสแควร์ (3) วัดอรุณราชวราราม และ (4) ตัวเมืองเชียงใหม่ เพื่อให้ครอบคลุมความหลากหลายของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางตามรอยซีรีส์

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัย โดยเครื่องมือในการเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการสื่อสารการตลาด จำนวน 18 ข้อ ปัจจัยอิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) จำนวน 16 ข้อ ปัจจัยพฤติกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 14 ข้อ และปัจจัยการตัดสินใจท่องเที่ยว จำนวน 15 ข้อ โดยแต่ละข้อมีการพัฒนาแบบสอบถามของแต่ละตัวแปรจากการทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับแบบสอบถามในงานวิจัยชิ้นนี้ โดยลักษณะข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของ Likert (Likert Scale) และกำหนดเกณฑ์ในการแปลผลค่าคะแนนเฉลี่ยตามแนวคิดของ Best (1977) ซึ่งแบ่งได้เป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.21 - 5.00	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.41 - 4.20	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมาก
ค่าเฉลี่ย	2.61 - 3.40	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.81 - 2.60	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.80	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

2. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารการตลาด อิทธิพลทางวัฒนธรรม พฤติกรรมการท่องเที่ยว และการตัดสินใจท่องเที่ยวผ่านงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างเป็นนิยามตัวแปรและดัชนีชี้วัด

2.2 สร้างแบบสอบถามและข้อคำถามให้ครอบคลุมตัวแปรที่กำหนดตามดัชนีชี้วัด โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยมีการจัดเตรียมไว้ใน 4 ภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน

ภาษาเกาหลี และภาษาญี่ปุ่น เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและภาษา โดยการแปลแบบสอบถามดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญทางภาษา และผ่านการตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละภาษา เพื่อให้แน่ใจว่าเนื้อหาและความหมายของคำถามมีความสอดคล้องกันทุกภาษา

2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นส่งให้กับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) รายข้อเพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวแปรที่ต้องการวัด โดยเกณฑ์ในการเลือกข้อคำถามจะพิจารณาเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC ไม่น้อยกว่า 0.5 โดยในการวิจัยครั้งนี้ได้ข้อคำถามอยู่ที่ 0.67 - 1.00 ทุกข้อคำถาม (Hambleton & Cook, 1977)

2.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหามาทำการทดสอบค่า Tryout กับนักท่องเที่ยวยาวต่างชาติที่ตัดสินใจท่องเที่ยวภายในประเทศไทยผ่านการรับชมซีรีส์สวย ที่นอกเหนือจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อนำคำตอบมาวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ซึ่งผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (Cronbach's Alpha Coefficient) ในแต่ละตัวแปรควรมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (Hair et al., 2006; Nunnally, 1978) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ในการวิจัยครั้งนี้อยู่ที่ 0.951 - 0.988 ซึ่งสูงกว่า 0.70 แสดงว่าเครื่องมือสามารถนำไปใช้ได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยโดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลกระทำในระหว่างเดือน พฤษภาคม 2567 – มกราคม 2568 ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามแบบตัวต่อตัวกับนักท่องเที่ยวยาวต่างชาติที่ตัดสินใจท่องเที่ยวภายในประเทศไทยผ่านการรับชมซีรีส์สวย จำนวน 500 ฉบับ ได้กลับมาอยู่ที่ 500 ฉบับ อัตราการตอบกลับอยู่ที่ร้อยละ 100

3.2 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามลงรหัส และวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาระดับการสื่อสารการตลาด อิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) พฤติกรรมการท่องเที่ยว และการตัดสินใจท่องเที่ยว ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (Coefficient of Variation) ใช้ในการแปลความหมายของข้อมูลต่าง ๆ เพื่อสรุปและอธิบายลักษณะของตัวแปร

4.2 สถิติอนุมานหรือสถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) เป็นการนำวิธีทางสถิติมาใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) เพื่อหาความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุและหาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้วยตัวแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling--SEM) โดยใช้โปรแกรม ADANCO2.7

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการส่งเสริมการตลาด อิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) พฤติกรรมการท่องเที่ยว และการตัดสินใจท่องเที่ยว ภายในประเทศไทยของชาวต่างชาติผ่านการรับชมซีรีส์วาย จากการทดสอบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของแต่ละตัวแปร ผู้วิจัยสามารถแสดงได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย และการแปรผลของแต่ละตัวแปรในภาพรวม

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	C.V.	แปรผล
การสื่อสารการตลาด (MCN)				
ด้านการโฆษณา (ADS)	4.03	.502	.12	มาก
ด้านการประชาสัมพันธ์ (PRN)	3.96	.700	.17	มาก
ด้านการส่งเสริมการตลาด (SPN)	3.79	.805	.21	มาก
ด้านการตลาดทางตรง (SDT)	3.87	.732	.18	มาก
ด้านการขายผ่านพนักงาน (PSG)	3.92	.836	.21	มาก
รวมการสื่อสารการตลาด (MCN)	3.89	.620	.15	มาก
อิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) (SPW)				
ด้านศิลปวัฒนธรรม (AAC)	3.95	.798	.20	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	C.V.	แปลผล
ด้านค่านิยม (VLE)	3.74	.758	.20	มาก
ด้านนโยบายต่างประเทศ (FPY)	4.06	.643	.15	มาก
รวมอิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) (SPW)	3.92	.683	.17	มาก
พฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยว (TBR)				
ด้านประสบการณ์ (EPE)	3.88	.678	.17	มาก
ด้านความพึงพอใจ (SAT)	4.05	.681	.16	มาก
ด้านแรงจูงใจส่วนบุคคล (PMN)	3.80	.684	.18	มาก
ด้านอิทธิพลทางสังคม (SIE)	3.92	.736	.18	มาก
รวมพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยว (TBR)	3.91	.625	.15	มาก
การตัดสินใจท่องเที่ยว (TDN)				
ด้านการรับรู้ (PCT)	4.13	.816	.19	มาก
ด้านภาพลักษณ์ (IMG)	3.81	.818	.21	มาก
ด้านความน่าเชื่อถือ (RBT)	3.90	.876	.22	มาก
ด้านความภักดี (LYT)	3.79	.898	.23	มาก
รวมการตัดสินใจท่องเที่ยว (TDN)	3.90	.752	.19	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ตัดสินใจท่องเที่ยวภายในประเทศไทยผ่านการรับชมซีรีส์ช่วยให้ความคิดเห็นในภาพรวมของแต่ละปัจจัยดังนี้

1. ปัจจัยการสื่อสารการตลาด (MCN) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.89$, S.D.=.620, C.V.=0.15) เรียงลำดับตามเกณฑ์จากมากไปน้อยขององค์ประกอบ พบว่า มากที่สุด คือ ด้านการโฆษณา (ADS) ($\bar{X}=4.03$, S.D.=.502, C.V.=0.12) รองลงมา คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ (PRN) ($\bar{X}=3.96$, S.D.=.700, C.V.=0.17) ด้านการขายผ่านพนักงาน (PSG) ($\bar{X}=3.92$, S.D.=.836, C.V.=0.21) ด้านการตลาดทางตรง (SDT) ($\bar{X}=3.87$, S.D.=.732, C.V.=0.18) และด้านการส่งเสริมการตลาด (SPN) ($\bar{X}=3.79$, S.D.=.805, C.V.=0.21) ตามลำดับ

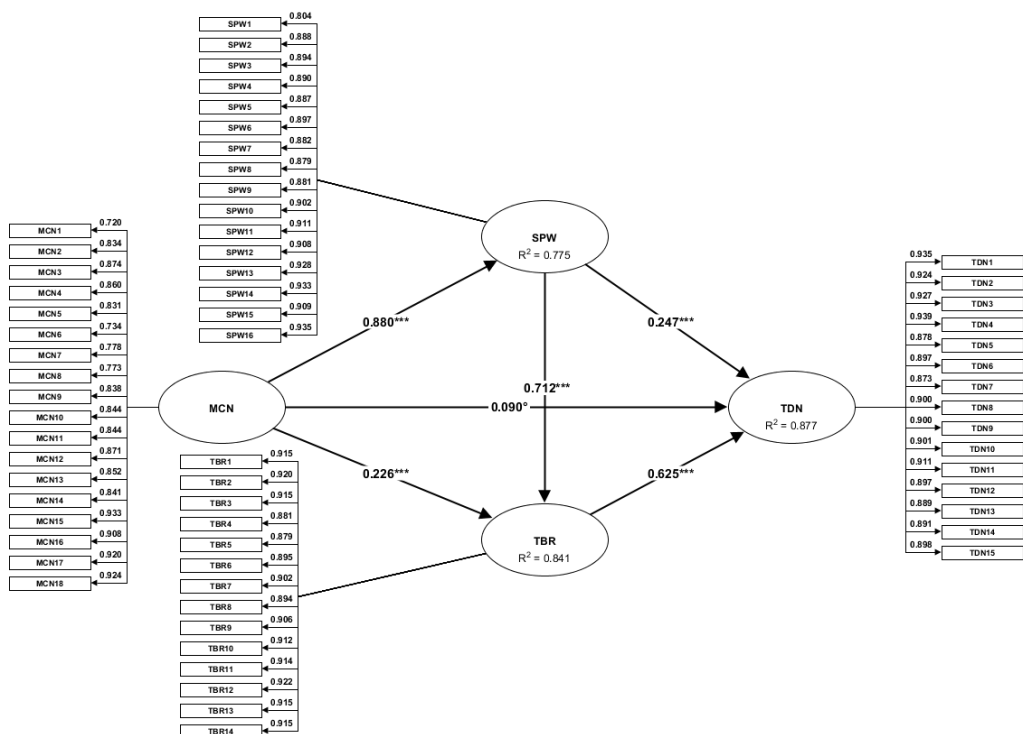
2. อิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) (SPW) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.92$, S.D.=.683, C.V.=0.17) เรียงลำดับตามเกณฑ์จากมากไปน้อยขององค์ประกอบ พบว่า มากที่สุด คือ ด้านนโยบายต่างประเทศ (FPY) ($\bar{X}=4.06$, S.D.=.643, C.V.=0.15)

รองลงมา คือ ด้านศิลปวัฒนธรรม (AAC) ($\bar{x}=3.95$, S.D.=.798, C.V.=0.20) และด้านค่านิยม (VLE) ($\bar{x}=3.74$, S.D.=.758, C.V.=0.20) ตามลำดับ

3. พฤติกรรมการท่องเที่ยว (TBR) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.91$, S.D.=.625, C.V.=0.15) เรียงลำดับตามเกณฑ์จากมากไปน้อยขององค์ประกอบ พบว่า มากที่สุด คือ ด้านความพึงพอใจ (SAT) ($\bar{x}=4.05$, S.D.=.681, C.V.=0.16) รองลงมา คือ ด้านอิทธิพลทางสังคม (SIE) ($\bar{x}=3.92$, S.D.=.736, C.V.=0.18) ด้านประสบการณ์ (EPE) ($\bar{x}=3.88$, S.D.=.678, C.V.=0.17) และด้านแรงจูงใจส่วนบุคคล (PMN) ($\bar{x}=3.80$, S.D.=.684, C.V.=0.18) ตามลำดับ

4. การตัดสินใจท่องเที่ยว (TDN) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.90$, S.D.=.752, C.V.=0.19) เรียงลำดับตามเกณฑ์จากมากไปน้อยขององค์ประกอบ พบว่า มากที่สุด คือ ด้านการรับรู้ (PCT) ($\bar{x}=4.13$, S.D.=.816, C.V.=0.19) รองลงมา คือ ด้านความน่าเชื่อถือ (RBT) ($\bar{x}=3.90$, S.D.=.876, C.V.=0.22) ด้านภาพลักษณ์ (IMG) ($\bar{x}=3.81$, S.D.=.818, C.V.=0.21) และด้านความภักดี (LYT) ($\bar{x}=3.79$, S.D.=.898, C.V.=0.23)

จากการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยอิทธิพลทางวัฒนธรรมและพฤติกรรมการท่องเที่ยวในฐานะตัวแปรต้นกลางที่เชื่อมโยงการสื่อสารการตลาดสู่การตัดสินใจท่องเที่ยวภายในประเทศไทยของชาวต่างชาติผ่านการรับชมซีรีส์วาย

ภาพที่ 1 เส้นทางการสัมพันธ์ของตัวแบบสมการโครงสร้างปัจจัยอิทธิพลทางวัฒนธรรม และพฤติกรรมการท่องเที่ยวในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงการสื่อสารการตลาดสู่การตัดสินใจท่องเที่ยวภายในประเทศไทยของชาวต่างชาติผ่านการรับชมซีรีส์วาย

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของตัวแปรที่มีต่อการตัดสินใจใช้บริการ

ตัวแปร LV	ค่าความผันแปร	อิทธิพล (EFFECT)	MCN	SPW	TBR
การตัดสินใจท่องเที่ยว (TDN)	0.877	DE	0.090*	0.247***	0.625***
		IE	0.445***	0.750***	0.000
		TE	0.535***	0.997***	0.625***
พฤติกรรมการท่องเที่ยว (TBR)	0.841	DE	0.226***	0.712***	0.000
		IE	0.626***	0.000	0.000
		TE	0.852***	0.712***	0.000
อิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) SPW	0.841	DE	0.880***	0.000	N/A
		IE	0.000	0.000	N/A
		TE	0.880***	0.000	N/A

หมายเหตุ: DE; Direct Effect, IE; Indirect Effect, TE; Total Effect, N/A; Not Applicable

หมายเหตุ: * หมายถึง $p\text{-value} \leq 0.10$ หรือ ค่า $t \geq 1.65$

** หมายถึง $p\text{-value} \leq 0.05$ หรือ ค่า $t \geq 1.96$

*** หมายถึง $p\text{-value} \leq 0.01$ หรือ ค่า $t \geq 2.58$

1. ปัจจัยที่มีผลโดยรวมต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวภายในประเทศไทยของชาวต่างชาติผ่านการรับชมซีรีส์วาย (TDN) พบว่า การสื่อสารการตลาด (MCN) อิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) (SPW) และพฤติกรรมการท่องเที่ยว (TBR) มีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว (TDN) มีค่าเท่ากับ 0.090*, 0.247*** และ 0.625*** ตามลำดับ และการสื่อสารการตลาด (MCN) และอิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) (SPW) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว (TDN) มีค่าเท่ากับ 0.445*** และ 0.750*** ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่มีผลโดยรวมต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยว (TDN) พบว่า การสื่อสารการตลาด (MCN) และอิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) (SPW) มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยว (TDN) มีค่าเท่ากับ 0.226*** และ 0.712*** ตามลำดับ และการสื่อสารการตลาด (MCN) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยว (TDN) มีค่าเท่ากับ 0.626***

3. ปัจจัยที่มีผลโดยรวมต่ออิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) (SPW) พบว่าการสื่อสารการตลาด (MCN) มีอิทธิพลทางตรงต่ออิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) (SPW) มีค่าเท่ากับ 0.880^{***}

ผลการทดสอบอิทธิพลส่งผลที่เป็นตัวแปรคั่นกลางเข้ามาเปลี่ยนความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้ตัวแปรคั่นกลางนำมาอธิบายอิทธิพลทางอ้อม ซึ่งผลการทดสอบสามารถอธิบายได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การทดสอบสัมประสิทธิ์เส้นทางอิทธิพลคั่นกลางระหว่างตัวแปร (Mediation effect testing)

H	Path	Effect	SE	Lower	Upper
H7	อิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) ในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงการสื่อสารการตลาดสู่พฤติกรรมการท่องเที่ยว	.0841	.0322	.0219	.1488
H8	อิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) และพฤติกรรมการท่องเที่ยวในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงการสื่อสารการตลาดสู่การตัดสินใจท่องเที่ยว	.1464	.0482	.0552	.2438
H9	พฤติกรรมการท่องเที่ยว ในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงอิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) สู่การตัดสินใจท่องเที่ยว	.2063	.0449	.1180	.2945

จากตารางที่ 3 พบว่า (1) อิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) ในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงการสื่อสารการตลาดสู่พฤติกรรมการท่องเที่ยว มีค่าอิทธิพล Lower และ Upper อยู่ในช่วง .0219 - .1488 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ไม่คลุม 0 ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัย (2) อิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) และพฤติกรรมการท่องเที่ยวในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงการสื่อสารการตลาดสู่การตัดสินใจท่องเที่ยว มีค่าอิทธิพล Lower และ Upper อยู่ในช่วง .0552 - .2438 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ไม่คลุม 0 ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัย และ (3) พฤติกรรมการท่องเที่ยว ในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงอิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) สู่การตัดสินใจท่องเที่ยว มีค่าอิทธิพล Lower และ Upper อยู่ในช่วง .1180 - .2945 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ไม่คลุม 0 ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 4 สรุปผลการศึกษาตามสมมติฐาน

สมมติฐาน	Coef	(t-test)	แปลผล
1. การสื่อสารการตลาดมีอิทธิพลต่ออิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์)	0.880***	22.736	สนับสนุน
2. การสื่อสารการตลาดมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การท่องเที่ยว	0.226***	4.176	สนับสนุน
3. การสื่อสารการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว	0.090*	1.883	สนับสนุน
4. อิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) มีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมการท่องเที่ยว	0.712***	16.867	สนับสนุน
5. อิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) มีอิทธิพลต่อ การตัดสินใจท่องเที่ยว	0.247***	13.540	สนับสนุน
6. พฤติกรรมการท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ท่องเที่ยว	0.625***	10.713	สนับสนุน
7. อิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) ในฐานะ ตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงการสื่อสารการตลาดสู่ พฤติกรรมการท่องเที่ยว	0.750***	13.185	สนับสนุน
8. อิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) และพฤติกรรม การท่องเที่ยวในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงการ สื่อสารการตลาดสู่การตัดสินใจท่องเที่ยว	0.445***	7.982	สนับสนุน
9. พฤติกรรมการท่องเที่ยว ในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่ เชื่อมโยงอิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) สู่การตัดสินใจท่องเที่ยว	0.626***	16.978	สนับสนุน

สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง อิทธิพลทางวัฒนธรรม และพฤติกรรมการท่องเที่ยวในฐานะตัวแปร คั่นกลางที่เชื่อมโยงการสื่อสารการตลาดสู่การตัดสินใจท่องเที่ยวภายในประเทศไทยของ ชาวต่างชาติผ่านการรับชมซีรีส์วาย เป็นการมุ่งเน้นศึกษาการสื่อสารการตลาด อิทธิพลทาง วัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) และพฤติกรรมการท่องเที่ยวในฐานะตัวแปรคั่นกลาง งานวิจัยใช้ ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมายังประเทศไทย

ผ่านอิทธิพลของซีรีส์วาย จำนวน 500 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ตัวแบบสมการเชิงโครงสร้าง (SEM)

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการสื่อสารการตลาด อิทธิพลทางวัฒนธรรม และพฤติกรรมการท่องเที่ยวมีอิทธิพลในระดับสูงต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว โดยอิทธิพลทางวัฒนธรรมมีผลมากที่สุด ($TE=0.997$) รองลงมาคือ พฤติกรรมการท่องเที่ยว ($TE=0.625$) และการสื่อสารการตลาด ($TE=0.535$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าซีรีส์วายไม่ได้เป็นเพียงความบันเทิง แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมักเลือกเดินทางไปยังสถานที่ถ่ายทำหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับซีรีส์ โดยมีข้อค้นพบที่เด่นชัดว่าการสื่อสารการตลาดส่งเสริมให้ซอฟต์แวร์ไทยขยายตัวและกระตุ้นการเดินทางได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ควรมีการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดที่เน้นอุตสาหกรรมบันเทิง เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านอินฟลูเอนเซอร์หรือแพลตฟอร์มดิจิทัล รวมถึงการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ ภาครัฐและภาคธุรกิจควรบูรณาการการใช้ซอฟต์แวร์ไทยกับนโยบายการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มศักยภาพของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยในระยะยาว

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการส่งเสริมการตลาด อิทธิพลทางวัฒนธรรม พฤติกรรมการท่องเที่ยว และการตัดสินใจท่องเที่ยวภายในประเทศไทย ของชาวต่างชาติผ่านการรับชมซีรีส์วาย พบว่า ปัจจัยการส่งเสริมการตลาด อิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) พฤติกรรมการท่องเที่ยว และการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมายังประเทศไทยผ่านการรับชมซีรีส์วาย อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dai et al., (2022) ที่กล่าวว่า อุตสาหกรรมบันเทิงสามารถส่งผลกระทบโดยตรงต่อการสร้างแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว และผลการวิเคราะห์เชิงสถิติชี้ให้เห็นว่าอิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์) มีบทบาทสำคัญที่สุดในการกระตุ้นการตัดสินใจเดินทาง โดยมีค่าอิทธิพลรวม (TE) เท่ากับ 0.997 ซึ่งสูงกว่าการสื่อสารการตลาด ($TE=0.535$) และพฤติกรรมการท่องเที่ยว ($TE=0.625$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการศึกษาขั้นต้นแสดงให้เห็นว่า ซีรีส์วายไม่ได้เป็นเพียงผลิตภัณฑ์บันเทิง แต่ยังเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้เกี่ยวกับประเทศไทยของผู้ชมในต่างประเทศ สอดคล้องกับผล

การศึกษาของ Xu, Wang & Song (2020) ที่ระบุว่า Soft Power สามารถใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศและกระตุ้นการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ การรับชมซีรีส์วายส่งผลให้ผู้ชมเกิดความสนใจในสถานที่ท่องเที่ยว วัฒนธรรมไทย และบรรยากาศที่ปรากฏในซีรีส์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hinlayagan et al., (2023) ที่เสนอว่าการตัดสินใจเลือกจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวได้รับอิทธิพลจากสื่อที่นักท่องเที่ยวได้รับชมหรือบริโภค นอกจากนี้ Li et al., (2021) ได้ศึกษาวิจัย การใช้ซอฟต์แวร์ในการสร้างแบรนด์ระดับชาติของเกาหลีใต้ โดยเฉพาะผ่านอุตสาหกรรมความงามและการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ ผลการศึกษาของ Li et al. พบว่า ความสามารถในการแปลงวัฒนธรรมให้กลายเป็นกลไกทางเศรษฐกิจ สามารถนำไปสู่การปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งตรงกับบริบทของประเทศไทยที่ใช้สื่อบันเทิง เช่น ซีรีส์วาย เป็นกลไกกระตุ้นความสนใจและการเดินทางเข้าประเทศของนักท่องเที่ยวต่างชาติ กล่าวคือ การส่งออกสื่อวัฒนธรรมของไทยคล้ายกับแนวปฏิบัติของเกาหลีใต้ที่เชื่อมโยงระบบตลาดกับภาพลักษณ์เชิงวัฒนธรรมและเสริมสร้างแรงจูงใจในการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ในขณะทำงานวิจัยของ Li et al. มุ่งเน้นการสร้างแบรนด์ชาติผ่านการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์และความงามซึ่งเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีระบบโครงสร้างรองรับและมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง แต่สำหรับการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้น Soft Power ที่เกิดจากสื่อบันเทิงเชิงอารมณ์ เช่น ซีรีส์วาย ซึ่งอาจมีความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสนิยม (trend-sensitive) มากกว่า อีกทั้งยังต้องพึ่งพาอุตสาหกรรมบันเทิงเป็นหลัก โดยขาดการสนับสนุนจากระบบโครงสร้างด้านสาธารณสุขหรือโครงข่ายบริการเชิงการแพทย์แบบกรณีของเกาหลีใต้ จึงอาจสรุปได้ว่ารูปแบบ Soft Power ของไทยเน้น “ความรู้สึกและการรับรู้เชิงอัตลักษณ์” มากกว่าการให้บริการแบบเป็นระบบเช่นกรณีศึกษาของ Li et al.

อย่างไรก็ตาม เมื่อนำผลการศึกษาของ Li et al. มาเปรียบเทียบกับ Xu et al., (2020) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวขาออกของจีนเป็นเครื่องมือขยายอิทธิพลทางวัฒนธรรมของจีนเอง พบว่า ได้แสดงความแตกต่างอย่างชัดเจนว่า Soft Power ของไทยไม่ได้ขยายจากผู้บริโภคไทยสู่ต่างประเทศเหมือนกรณีจีน แต่เป็นการดึงดูดผู้ชมต่างชาติให้เข้ามามีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมไทยโดยตรงในพื้นที่จริง ส่งผลให้รูปแบบ Soft Power ของไทยมีลักษณะ “pull strategy” (ดึงดูดผ่านอารมณ์และบรรยากาศในสื่อ) แตกต่างจาก “push strategy” ของจีน (ที่เผยแพร่วัฒนธรรมผ่านการเดินทางของพลเมืองตนเอง) ยิ่งไปกว่านั้น ยังพบข้อ

ค้นพบที่ขัดแย้งกับบางงานวิจัย เช่น งานของ Rusli (2024) ที่เสนอว่า การสร้างความเชื่อมั่นในแบรนด์สถานที่ (destination branding) เป็นปัจจัยสำคัญสูงสุดในการกระตุ้นพฤติกรรมการท่องเที่ยว และผลวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลทางวัฒนธรรม ($TE=0.997$) มีผลต่อการตัดสินใจมากกว่าการสื่อสารการตลาด ($TE=0.535$) หรือแบรนด์ภาพลักษณ์โดยตรง ซึ่งแสดงว่าในกรณีของซีรีส์วาย ความประทับใจที่เกิดจากอารมณ์และบริบททางวัฒนธรรมในเรื่องราว อาจมีอำนาจโน้มน้าวมากกว่าการสร้างแบรนด์เชิงวิชาชีพแบบทั่วไป

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยอิทธิพลทางวัฒนธรรม และพฤติกรรมการท่องเที่ยวในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงการสื่อสารการตลาดสู่การตัดสินใจท่องเที่ยวภายในประเทศไทยของชาวต่างชาติผ่านการรับชมซีรีส์วาย ผ่านการวิเคราะห์ตัวแปรคั่นกลางพบว่า อิทธิพลทางวัฒนธรรมและพฤติกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงการสื่อสารการตลาดสู่การตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยเฉพาะอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่มีค่าอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยว ($DE=0.712$) และอิทธิพลทางอ้อมต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว ($IE=0.750$) ซึ่งเป็นค่าที่สูงกว่าอิทธิพลของการสื่อสารการตลาดอย่างมีนัยสำคัญ ผลลัพธ์นี้ยืนยันแนวคิดของ Li, Min & Lee (2021) ที่ระบุว่า Soft Power มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสื่อบันเทิง

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า การสื่อสารการตลาดมีอิทธิพลต่ออิทธิพลทางวัฒนธรรม ($DE=0.880$) ซึ่งบ่งชี้ว่าการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการตลาดสามารถช่วยเพิ่มการรับรู้และการยอมรับ Soft Power ได้มากขึ้น การใช้กลยุทธ์ทางการตลาดร่วมกับอุตสาหกรรมบันเทิง เช่น การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและโซเชียลมีเดียเพื่อประชาสัมพันธ์สถานที่ถ่ายทำซีรีส์ สามารถช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Matiza & Slabbert (2024) ที่เสนอว่า การตลาดเชิงประสบการณ์สามารถกระตุ้นให้เกิดการเดินทางตามรอยสถานที่ในสื่อบันเทิงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับ Rusli (2024) ที่กล่าวว่า การใช้กลยุทธ์การสื่อสารการตลาด มีบทบาทสำคัญต่อการเกิดพฤติกรรมความต้องการท่องเที่ยวผ่านการสร้างการรับรู้และความไว้วางใจในแบรนด์ในฐานะจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ โดยเฉพาะการดำเนินกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงผ่านการใช้สื่อดิจิทัลและการตลาดแบบมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ สามารถช่วยเพิ่มพฤติกรรมการท่องเที่ยวผ่านการรับรู้และความสนใจของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Matiza and Slabbert (2024) ที่กล่าวว่า การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดผ่านเนื้อหา (Content Marketing) มีบทบาทสำคัญ ในการกระตุ้นพฤติกรรมความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะเมื่อดำเนินการร่วมกับผู้มี อิทธิพลทางสังคม (Influencers) ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถสร้าง แรงจูงใจในการเลือกจุดหมายปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังใช้ลักษณะของ โซฟต์พาวเวอร์ในสถานที่ต่าง ๆ เข้ามาเป็นจุดมุ่งหมายเพิ่มเติมเพื่อให้พฤติกรรมของ นักท่องเที่ยวมีความต้องการที่เพิ่มขึ้นจากความสวยงามผ่านวิดีโอ บรรยากาศที่น่าไปสัมผัส อาหาร รวมไปถึงประสบการณ์ที่แปลกใหม่ ความงามของสถานที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ ท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นในท้ายที่สุด จึงกล่าวได้ว่า การสื่อสารการตลาด ช่วยให้ซอฟต์พาวเวอร์กระตุ้น ความสนใจด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวนำไปสู่การตัดสินใจท่องเที่ยวผ่านการรับชมวิดีโอ สั้น เช่น Instagram Reels, TikTok และ YouTube Shorts ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cui (2022) กล่าวว่า การทำกิจกรรมการสื่อสาร การตลาดทางวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยวจำเป็นต้องรู้จักจุดเด่นเพื่อนำมาใช้ผ่านการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย การใช้ผู้มีอิทธิพลและการขายทางตรง ช่วยให้เกิด ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการทัวร์และนักท่องเที่ยวเข้าใจและรับรู้อิทธิพลทาง วัฒนธรรม และส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมมีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่น สามารถช่วยเพิ่มระดับ ความมั่นใจทางวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวตะวันตกได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยกิจกรรม เหล่านี้ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าใจและชื่นชมวัฒนธรรมเจ้าบ้านในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น ซึ่ง นำไปสู่ความรู้สึกเชื่อมโยงและมั่นใจในการมีปฏิสัมพันธ์กับบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่าง ออกไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1.1 จากการศึกษาข้อมูลตัวชี้วัดการสื่อสารการตลาด ภาครัฐและเอกชนควรจัดตั้ง หน่วยงานเฉพาะกิจที่เป็นการร่วมมือกันด้าน “การตลาดเชิง Soft Power” เพื่อส่งเสริมการใช้ ซีรีส์สายเป็นเครื่องมือด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ เช่น การสนับสนุนทุนให้ผู้จัดผลิตซีรีส์ สามารถถ่ายทำในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พร้อมทั้งร่วมมือกับภาคเอกชน เช่น สถานที่ ท่องเที่ยว ร้านอาหาร และโรงแรม ในการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการตลาด (เช่น BL Tourism

Week) ที่เชื่อมโยงกับซีรีส์ที่ได้รับความนิยม เพื่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นอย่างแท้จริง

1.2 จากการศึกษาข้อมูลตัวชี้วัดอิทธิพลทางวัฒนธรรม (ซอฟต์แวร์เวอร์) ภาครัฐควรออกนโยบายสนับสนุนการส่งออกวัฒนธรรมไทยผ่านอุตสาหกรรมสื่อบันเทิง โดยกำหนดให้มี “มาตรการสิทธิประโยชน์ทางภาษี” แก่บริษัทผู้ผลิตซีรีส์ที่ส่งออกสู่ตลาดต่างประเทศและมีการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยอย่างชัดเจน ในทำนองเดียวกัน ภาคเอกชนควรลงทุนในการผลิตเนื้อหาที่หลากหลายและสะท้อนภาพความเป็นไทยในมิติที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก ทั้งยังสามารถใช้เป็นสะพานเชื่อมโยง Soft Power เข้ากับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

1.3 จากการศึกษาข้อมูลตัวชี้วัดพฤติกรรมการท่องเที่ยว ควรพัฒนา “แผนพัฒนาการท่องเที่ยวตามรอยซีรีส์” อย่างเป็นระบบโดยภาครัฐ ด้วยการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว (BL Tourism Route) ที่สอดคล้องกับโลเคชันในซีรีส์ยอดนิยม พร้อมทั้งให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการในท้องถิ่นเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ เช่น ความต้องการประสบการณ์เชิงอารมณ์ หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สื่อถึงตัวละครในเรื่อง เพื่อให้สามารถออกแบบแพ็คเกจบริการที่ตรงกับความต้องการได้ ภาคเอกชนโดยเฉพาะในอุตสาหกรรมโรงแรมและบริการ รวมไปถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวผ่าน “ประสบการณ์ตามรอย” ด้วยการใช้ AR/VR หรืออิมเมอร์สียูเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับการท่องเที่ยว

1.4 จากการศึกษาข้อมูลตัวชี้วัดการตัดสินใจท่องเที่ยว ควรสร้าง “Thailand BL Tourism Platform” จากการส่งเสริมทางภาครัฐในรูปแบบแพลตฟอร์มดิจิทัลศูนย์กลางที่รวมข้อมูล ซีรีส์ สถานที่ถ่ายทำ รีวิวผู้เคยท่องเที่ยว และระบบสะสมแต้มเพื่อการท่องเที่ยว พร้อมทั้งวางกลยุทธ์ประชาสัมพันธ์ในภาษาต่างประเทศร่วมกับการทูตวัฒนธรรมเพื่อกระตุ้นการตัดสินใจเดินทางมายังประเทศไทย ภาคเอกชนควรพัฒนา Loyalty Program สำหรับแฟนคลับต่างชาติ เช่น ส่วนลดพิเศษ กิจกรรมเฉพาะสมาชิก หรือคอลเลกชันของที่ระลึก เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเดินทางซ้ำและสร้างชุมชนแฟนคลับที่เข้มแข็งในเชิงเศรษฐกิจ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 นอกจากการวิจัยเชิงปริมาณ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับนักท่องเที่ยวที่ได้รับอิทธิพลจากซีรีส์วาย เพื่อทำความเข้าใจถึงแรงจูงใจทางอารมณ์ ความรู้สึก และประสบการณ์ที่มีผล

ต่อการตัดสินใจเดินทาง ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้พัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่ตรงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาเชิงเศรษฐศาสตร์เพื่อวิเคราะห์ว่าซอฟต์แวร์จากซีรีส์วายสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยได้มากน้อยเพียงใด อาจรวมถึงการวิเคราะห์ผลกระทบด้านการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว พฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับซีรีส์ และโอกาสในการขยายตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากสื่อบันเทิง

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2566). *บทวิเคราะห์ธุรกิจ: Series Y*. <https://www.dbd.go.th/data-storage/attachment/9a51049b2528fe1daaba8bcf0.pdf>
- กรุงเทพธุรกิจ. (2565). ททท.ชู Soft Power ดึงสาวญี่ปุ่นคลั่งรัก "ซีรีส์วายไทย" เทียวตามรอยคู่จิ้น!. <https://www.bangkokbiznews.com/business/1011267>.
- กิริติญา ครองแก้ว. (2568). ไทยขึ้นแท่นเจ้าตลาดโลก “ซีรีส์วาย” คาดสร้างรายได้กว่า 4,900 ล้านบาทในปี 2025. <https://moneyandbanking.co.th/2025/149568/>
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (CEA). (2564). *Soft Power ปลุกเศรษฐกิจไทยด้วยพลังซีรีส์วาย*. <https://www.ryt9.com/s/prg/3274043>.
- สุดที่รัก นุชนาด และ สุมาลี รามัญ. (2565). ซอฟต์แวร์คุณค่าตราสินค้าและพฤติกรรมผู้บริโภคในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการสู่การตัดสินใจบริโภคซีรีส์วายในกรุงเทพมหานคร. *Journal of Management Science NakhonPathom Rajabhat University*. 9(2), 122-136.
- AC News. (2567). Scoop: ซีรีส์วาย" Soft Power คลื่นลูกใหม่ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย ครองใจคนทั่วโลก. https://www.acnews.net/detail-hotnews.php?news_id=N256794800
- Best, J. W. (1977). *Research in education* (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

- Cui, E. (2022). Research on the Path of Promoting Cultural Confidence of Western Tourists Based on Tourism Activities. *Frontiers in Business, Economics and Management*, 5(3), 12-20.
- Dai, F., Wang, D., & Kirillova, K. (2022). Travel inspiration in tourist decision making. *Tourism Management*, 90(22), 104468.
- EIC. (2568). ไขความลับซีรีส์วายไทย เหตุใดจึงติดเทรนด์โลก. <https://thaipublica.org/2025/01/eic-bl-gl/>.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis* (6th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Hambleton, R. K., & Cook, L. L. (1977). Latent trait models and their use in the analysis of educational test data. *Journal of Educational Measurement*, 14(2), 75–96.
- Hinlayagan, K. R., Gratuito, K. N., Matillosa, S. M. L., & Laos, R. V. (2023). The Factors Influencing Tourist Decision- Making on Choosing a Cultural Destination. *International Journal of Tourism & Hospitality Reviews*, 10(2), 26–32.
- Li, E. P. H., Min, H. J., & Lee, S. (2021). Soft power and nation rebranding: The transformation of Korean national identity through cosmetic surgery tourism. *International marketing review*, 38(1), 141-162.
- Matiza, T., & Slabbert, E. (2024). The celebrity influencer: Delineating the effect of tourism- oriented short video marketing on international tourist conation. *Journal of Global Marketing*, 37(4), 331-349.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). New York, NY: McGraw-Hill.
- Petkit, T. (2020). อิทธิพลของละคร 'แปลรักฉันด้วยใจเธอ' กับการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าภูเก็ต. <https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/27249>.

- Rusli, R. A. J. (2024). Analysis of Integrated Marketing Communication Strategy for Surabaya Medical Tourism. *Journal of Language, Communication and Tourism*, 3(1), 1-14.
- SCB EIC. (2567). ซีรีส์วายไทย 1 ในแรงผลักดันสู่ SDGs 5 Gender Equality. *SD Perspectives*. <https://www.sdperspectives.com/next-gen/27032-scb-eic-thai-series-y-sdgs-5-gender-equality/>.
- The Standard. (2024). 'ซีรีส์วาย' ขึ้นแท่นอุตสาหกรรมดาวรุ่งแห่งปี! เมื่อความฮอตของซีรีส์ดันธุรกิจโฆษณา แฟนมีต คอนเสิร์ต ท่องเที่ยวตามรอยสถานที่ถ่ายทำในไทยคึกคัก. <https://thestandard.co/y-series-boosts-advertising-tourism-fan-events-in-thailand/>.
- TNN Online. (2025). ไขความลับ “ซีรีส์วาย” ไทย ทำไมฮิตติดเทรนด์โลก การตลาดเงินล้าน. <https://www.tnnthailand.com/wealth/economy/186590/>.
- Workpointtoday. (2022). ททท. ตั้งเป้าขายแพ็คเกจทัวร์ ตามรอย 'คู่จิ้นซีรีส์วาย' ในไทย ต่อยอดผลิตภัณฑ์. <https://workpointtoday.com/thai-bl-drama/>.
- Xu, H., Wang, K., & Song, Y. M. (2020). Chinese outbound tourism and soft power. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 12(1), 34-49.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทย เรื่อง วิวัฒนาการ
ดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI

The Development of Achievement in Thai Music “The Evolution of
Thai Music through Different Periods” of Junior High School Students
by Using TAI Technique

พงษ์พัคตร์ เสนาจันทร์¹ | Phongpak Sanakun

วัชรมณท์ อรรถยณะนาค² | Watcharamon Aranyaank

สุเชา บัวแหม่ม³ | Suchao Buachaem

ปิยะบุตร ถิ่นถา^{4*} | Piyabut Thinthath

¹⁻⁴วิทยาลัยนาฏศิลป์, สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, ประเทศไทย;

The College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts, Thailand

*Corresponding author email: Piyabut768@gmail.com

Abstract

The purposes of this research were: (1) to compare the learning achievement in Thai music, “The Evolution of Thai Music through Different Periods,” of junior high school students before and after instruction using the Team Assisted Individualization (TAI) technique, and (2) to study the students’ satisfaction with learning management through the TAI technique. The sample consisted of 31 Grade 9 students from Bangmod Wittaya School (Sisukwadjuan Uppatham) in the second semester of the 2024 academic year, selected by purposive sampling. The research instruments included seven lesson plans on Thai music, an achievement test, and a satisfaction questionnaire regarding learning management using the TAI technique. The data were analyzed using a paired-sample t-test, mean, and standard deviation. The results revealed that (1) the students’ learning achievement after the implementation of the TAI technique was significantly higher than

Received: Mar 4, 2025 Revised: May 7, 2025 Accepted: May 14, 2025

<https://doi.org/10.14456/husoaru.2025.12>

before, at the .05 level of statistical significance, and (2) the students' satisfaction with learning management using the TAI technique was at the highest level.

Keywords: Learning Achievement in Thai Music, Evolution of Thai Music through DifferentPeriods, TAI Technique

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทย เรื่อง วัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI และ (2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทย เรื่อง วัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3/1 โรงเรียนบางมดวิทยา (สีสุกหาวัดจวน อุฏฺถมภ์) จำนวน 31 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบไปด้วย แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดนตรีไทย จำนวน 7 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบค่าที ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า (1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (2) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทย, วัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย, การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI

บทนำ

ดนตรีเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์มาหลายยุคสมัย มีการถ่ายทอดและศึกษาในหลากหลายรูปแบบเนื่องจากดนตรีเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสังคมมนุษย์ มีทั้งผู้รับสาร ผู้ส่งสารและมีเครื่องมือในการส่งสารอย่างชัดเจน ความเกี่ยวข้องระหว่างดนตรีกับมนุษย์ในกลุ่มชนต่าง ๆ กลุ่มชนนั้นจึงมิได้ถูกตัดขาดจากกันและวิทยาหรือศาสตร์แห่งความเป็นดนตรีนั้น ถือเป็น การรวมกันทั้งความเป็นศาสตร์ กล่าวคือ ที่มีทั้งความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงและกฎที่จัดไว้อย่าง

เป็นระบบ และความเป็นศิลปะที่มีการสร้างสรรค์งานจากจินตนาการอันเกี่ยวข้องกับความรู้สึก อารมณ์ จิตใจ และความงาม (เรวดี อังโพธิ์, 2565, น.1) ดนตรีถือเป็นศาสตร์ที่สำคัญของศิลปะ ในปัจจุบันการศึกษาดนตรีกำลังเป็นที่นิยมและแพร่หลายมากขึ้น โดยเฉพาะศิลปะวัฒนธรรมทางด้านดนตรีไทยที่มีความสำคัญกับการดำเนินชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ถือเป็นงานศิลปะที่บ่งบอกให้รู้ถึงความเป็นชาติไทย เป็นเอกลักษณ์บ่งชี้ความเป็นชาติที่มีอารยธรรมขั้นสูงปรากฏอยู่ในสังคมวัฒนธรรมความเชื่อ เป็นสื่อกลางของกิจกรรมทาง ประเพณี ศาสนา ศิลปะการแสดง และเป็นสื่อทางสังคมที่ช่วยให้เกิดการรวมกลุ่มของคนในชาติ สร้างพลังให้กับสังคม และมีส่วนเกี่ยวข้องกับสถาบันต่าง ๆ ของประเทศด้วย ดนตรีไทยจึงเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของคนไทยเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นของโบราณจารย์ด้านดุริยางคศิลป์ ถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบันที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้คนไทยเกิดความรู้สึกรักมรดกวัฒนธรรมไทยและเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทยร่วมกัน (ปราณิสรา อุ่นดี และศักดิ์ชัย นิรัญทวี, 2564, น.164-165; และทองธวัช ศรีทอง, 2564, น.76)

การสอนดนตรีศึกษาในศตวรรษที่ 21 ควรคำนึงถึงการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนานและมีความสุขในการเรียนวิชาดนตรี การเรียนที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน การรู้เรื่องพัฒนาการดนตรี การรู้จักคิดสร้างสรรค์ทำนองเพลง การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมดนตรีท้องถิ่นของตนเอง การใช้เทคโนโลยีสร้างสรรค์ผลงานดนตรีด้วยตนเอง จริยธรรมการสร้างสรรค์ผลงานดนตรีและการเปิดรับวัฒนธรรมดนตรีโลก (รัชกฤษ คงพินิจบวร, 2562, น. 54) โดยเฉพาะในวิชาดนตรีไทยที่การจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรีไทยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ทางการเรียนรู้ดนตรี ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้สาระดนตรีที่กระจำและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนดนตรีของนักเรียน โดยการส่งเสริมความสามารถด้านดนตรีไทยของนักเรียน ควรดำเนินการบนพื้นฐานของระเบียบวิธีตามขนบปฏิบัติของดนตรีไทย ทั้งด้านกระบวนการส่งเสริมและด้านเนื้อหาของการเรียนรู้ดนตรีไทย ซึ่งมีการสั่งสม สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องจนเป็นเอกลักษณ์ของดนตรีไทย (อุทัย ศาสตรา และคณะ, 2562, น.546-547) การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ดนตรีไทยจะช่วยยกระดับจิตใจความเป็นมนุษย์ มีความงอกงามและความสมบูรณ์ในตนเอง หล่อหลอมกลมกล่อมเกลาจิตใจและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ ช่วยให้เกิดความรู้ ทักษะและมีเจตคติที่ดีต่อดนตรีไทย เกิดความรักในศิลปะด้านดนตรีไทย เกิดสมาธิ มีพฤติกรรมกล้าแสดงออกทางดนตรี เป็นการ

อนุรักษ์ สืบทอดรวมถึงเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีไทยให้คงอยู่คู่กับประเทศไทยสืบไป (พจนินา ฤกษ์สมุทร, 2564, น.52-53) ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ที่อธิบายไว้ว่า การเรียนรู้วิชาดนตรีมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบดนตรีแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ทางดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล ร้องเพลงและเล่นดนตรีในรูปแบบต่าง ๆ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงดนตรี แสดงความรู้สึกที่มีต่อดนตรีในเชิงสุนทรีย์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับประเพณีวัฒนธรรม และเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น.182)

การจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรี ในส่วนของเนื้อหาที่เป็นทฤษฎีส่วนใหญ่จะเน้นวิธีการสอนแบบบรรยาย ซึ่งครูจะมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ แต่การสอนแบบบรรยายโดยไม่มีสื่อ ไม่มีการทำกิจกรรม จึงไม่สามารถทำให้ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจในบทเรียนได้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้น ในการสอนเนื้อหาที่เป็นทฤษฎีนั้นควรมีเทคนิควิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้สูงสุดและเรียนอย่างมีความสุข (ณชิตยากรณ์ ผนึกดี และวาสนา โตะงาม, 2567, น.41) สอดคล้องกับการที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตการณ์การสอนวิชาดนตรีไทยโรงเรียนบางมดวิทยา “สีสุกหวาดจวนอุปลัมภ์” และสอบถามผู้สอนวิชาดนตรีไทยโรงเรียนบางมดวิทยา “สีสุกหวาดจวนอุปลัมภ์” พบว่า นักเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องวิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย การจัดการเรียนการสอนเน้นรูปแบบบรรยายประกอบรูปภาพ ทำให้ที่ผ่านมาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเนื้อหาวิชาดังกล่าวไม่เป็นที่น่าพอใจนัก ซึ่งเนื้อหาดังกล่าวจะเน้นการอธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการความเป็นมาของดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัยที่มีปริมาณเนื้อหาค่อนข้างมาก มีความซับซ้อน ทำให้ยากต่อการทำความเข้าใจ ซึ่งอาจทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนขาดความกระตือรือร้น ประกอบกับนักเรียนไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของดนตรีไทย มุ่งสนใจเพียงการเรียนรู้ปฏิบัติทักษะทางดนตรีไทยหรือสนใจดนตรีต่างประเทศที่เกิดจากการไหลบ่าทางวัฒนธรรมมากกว่า จึงกลายเป็นโจทย์ในชั้นเรียนที่ท้าทายสำหรับผู้วิจัยในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่จะทำ

ให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนที่สูงขึ้น สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน การศึกษาต่อและการทำงานในอนาคตได้ จึงได้พิจารณาวิธีวิทยาในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ มีความเหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาวิชาและบริบทผู้เรียน จึงใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ถือเป็นยุทธวิธีที่ผู้วิจัยมองเห็นความสำคัญและคาดหวังว่าจะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้

การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นรายบุคคล (TAI) หรือการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ถือเป็นวิธีสอนที่ผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือกับการเรียนเป็นรายบุคคล เข้าด้วยกันและเป็นวิธีการเรียนการสอนที่สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล อีกทั้งยังเป็นวิธีการที่จะสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์ในกลุ่มโดยใช้แบบทดสอบย่อยเป็นสื่อ เพื่อนำวิธีสอนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นรายบุคคล (TAI) ไปใช้กับเด็กเรียนอ่อน เนื่องจากเด็กเรียนอ่อนมักมีปัญหาเรื่องความพร้อมทำให้ครูสอนบทเรียนได้ช้าซึ่งการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นรายบุคคล (TAI) สามารถแก้ปัญหานี้ และยังสามารถแก้ปัญหาเด็กเก่งและเด็กปานกลางไม่ยอมรับเด็กเรียนอ่อนได้ด้วย (Slavin, 1990 อ้างถึงใน ชินภพ หาแก้ว และอาทร นกแก้ว, 2565, น.76) และ กุสิศรา จิตรชญาณิช (2562, น.79) กล่าวอีกว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI เป็นการเรียนรู้ที่สมาชิกแต่ละคนจะศึกษาหรือทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเอง หลังจากนั้นนักเรียนจะจับคู่หรือเข้ากลุ่มทำงาน เมื่อเสร็จแล้วผู้สอนจะทำการทดสอบทุกคน แล้วนำคะแนนของแต่ละคนมารวมเป็นคะแนนกลุ่ม จะเห็นได้ว่าเทคนิค TAI เป็นวิธีสอนที่ผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือและการสอนรายบุคคล เป็นวิธีการสอนที่สนองความแตกต่างระหว่างบุคคลทำให้ผู้เรียนสนใจและเชื่อมั่น ในความสามารถของตนเอง สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้น ช่วยให้นักเรียนพัฒนาวิธีการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและการเป็นผู้นำที่ตักเตือนนักเรียนเกิดความมั่นใจ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นด้วย (กชกร พัฒเสมอ, 2558, น.3) ซึ่งเทคนิค TAI จะสามารถตอบสนองเป้าหมายในการเรียนรู้และแก้ปัญหการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระดังกล่าวได้ เพราะการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI เป็นวิธีการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับเนื้อหาทางทฤษฎี ส่งเสริมการพูดคุยแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และมุมมองเกี่ยวกับพัฒนาการดนตรีไทยร่วมกัน เกิดการเชื่อมโยงเนื้อหาสาระกับสถานที่ วัตถุและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ดนตรีไทยในชีวิตจริงได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิวัตต์ ภูจานงค์ และคณะ (2563, น.13-14) ที่ค้นพบ

ว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือในการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทย เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI เพื่อแก้ไขปัญหาผู้เรียนขาดองค์ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย ซึ่งวิธีการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI จะช่วยพัฒนาองค์ความรู้ ความเข้าใจให้สูงขึ้นเกิดเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย คงทนและสามารถนำไปต่อยอดในการเรียนรู้และใช้ในชีวิตประจำวันได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทย เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทย เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทย เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ .05
2. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทย เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย อยู่ในระดับมาก

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางมดวิทยา (สีสุกหवादจวนอุปถัมภ์) ปีการศึกษา 2567 จำนวน 5 ห้องเรียน รวมทั้งหมด จำนวน 113 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3/1 โรงเรียนบางมดวิทยา (สีสุกหवादจวนอุปถัมภ์) จำนวน 31 คน ที่เรียนวิชาดนตรีไทย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ได้จากการเลือกแบบเจาะจง

2. ขอบเขตเนื้อหา

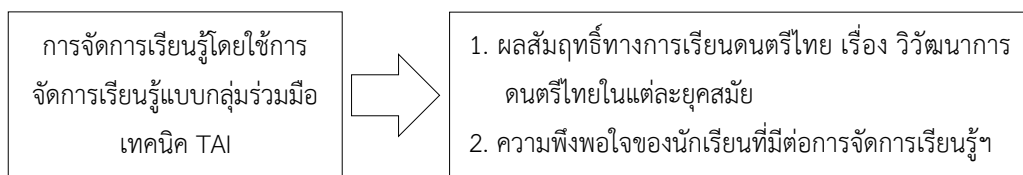
เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย ประกอบไปด้วยหัวข้อดังนี้ (1) ดนตรีไทยสมัยสุโขทัย (2) ดนตรีไทยสมัยอยุธยา (3) ดนตรีไทยสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น (4) ดนตรีไทยรัตนโกสินทร์ ยุคปฏิรูปประเทศ (5) ดนตรีไทยรัตนโกสินทร์ หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง (6) คีตกวีและนักดนตรีไทย และ (7) ดนตรีไทยในปัจจุบัน

3. ขอบเขตตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI

ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทย เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: ผู้วิจัย (2568)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) แบบแผนการวิจัยแบบ The One Group Pretest – Posttest Design โดยผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดนตรีไทย เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI จำนวน 7 แผน แผนละ 1 คาบ คาบละ 50 นาที มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดนตรีไทย เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย

ที่	หัวข้อการเรียนรู้	เวลา (คาบ)
1	ดนตรีไทยสมัยสุโขทัย	1
2	ดนตรีไทยสมัยอยุธยา	1
3	ดนตรีไทยสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น	1
4	ดนตรีไทยรัตนโกสินทร์ ยุคปฏิรูปประเทศ	1
5	ดนตรีไทยรัตนโกสินทร์ หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง	1
6	คีตกวีและนักดนตรีไทย	1
7	ดนตรีไทยในปัจจุบัน	1
รวม		7

ที่มา: ผู้วิจัย (2568)

โดยผู้วิจัยมีการนำเอาการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ของ วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2555, น.115-116) มาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ประกอบไปด้วย (1) ขั้นเตรียมพร้อม (2) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (3) ขั้นกิจกรรมกลุ่มย่อย (4) ขั้นทดสอบย่อย (5) ขั้นสรุปองค์ความรู้ และ (6) ขั้นประเมินผล โดยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ผู้วิจัยมีการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการเขียนแผน จากนั้นนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม แล้วปรับแก้ตามคำแนะนำ ต่อมา มีการ

จัดส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาคุณภาพแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งพบว่ามีความเหมาะสมเฉลี่ยอยู่ในช่วง 4.00 - 4.80 ซึ่งอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด จากนั้นดำเนินการปรับปรุงแผนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

1.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ใช้ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) เพื่อวัดความรู้เดิมของนักเรียน และทดสอบหลังเรียน (Post-test) เพื่อวัดการจดจำเนื้อหา ความรู้และความเข้าใจระยะยาวของผู้เรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกัน โดยแบบทดสอบที่สร้างขึ้นผู้วิจัยมีการศึกษาเอกสาร งานวิจัย หนังสือและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการสร้างแบบทดสอบ จากนั้นนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม แล้วปรับแก้ตามคำแนะนำ ต่อมา มีการจัดส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาคุณภาพแบบทดสอบ ซึ่งพบว่ามีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 จากนั้นดำเนินการปรับปรุงแบบทดสอบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงนำไปทดลองกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try out) พบว่า ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.33 - 0.76 ค่าอำนาจจำแนก 0.29 - 0.58 และค่าความเชื่อมั่นตามสูตร KR-20 (อาฟีฟี ลาเต๊ะ, 2565, น.118) มีค่าเท่ากับ 0.89 และนำแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

1.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ โดยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นผู้วิจัยมีการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและหนังสือ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการสร้างแบบสอบถาม จากนั้นนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม แล้วปรับแก้ตามคำแนะนำ ต่อมา มีการจัดส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาคุณภาพแบบสอบถาม ซึ่งพบว่ามีความสอดคล้อง (IOC) 1.00 จากนั้นดำเนินการปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนบางมดวิทยา (สีสุกหาวตจวนอุปถัมภ์) จำนวน 31 คน ได้จาก

การเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากห้องเรียนดังกล่าวมีนักเรียนที่ความสามารถ และยินดีที่จะเข้าร่วมการวิจัยและเป็นห้องเรียนที่ผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิชาดนตรีไทย โดยผู้วิจัยใช้เครื่องมือวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้จำนวน 7 คาบ คาบละ 50 นาที ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

2.1 สร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดนตรีไทย เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI

2.2 นักเรียนทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย

2.3 ดำเนินการทดลองตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1-7

2.4 นักเรียนทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย ซึ่งเป็นแบบทดสอบเกี่ยวกับการทดสอบก่อนเรียน

2.5 นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI

2.6 รวบรวมและนำค่าคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบและแบบสอบถามมาสรุปวิเคราะห์และแปลผลต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทย เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ด้วยสถิติทดสอบค่าที (t-test dependent)

3.2 นำคะแนนจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI มาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลที่ได้สามารถแปลผลได้ ดังนี้ (Best, 1986, น.182)

4.51 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทย เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทย ในแต่ละยุคสมัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทยนักเรียน

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	31	15.97	3.27	12.19*	.000
หลังเรียน	31	22.74	3.23		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ที่มา: ผู้วิจัย (2568)

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทย เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X} = 22.74$, S.D. = 3.23) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X} = 15.97$, S.D. = 3.27)

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ ๓

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านครูผู้สอน			
1. ครูมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้	4.64	0.55	มากที่สุด
2. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างสนุกสนาน	4.51	0.62	มากที่สุด
3. ครูใช้คำพูดได้อย่างเหมาะสม อธิบายเข้าใจง่ายและชัดเจน	4.61	0.49	มากที่สุด

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
4. ครูใช้เทคนิคการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับเนื้อหาที่ทำการสอน	4.64	0.60	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.60	0.57	มากที่สุด
ด้านการเรียนการสอน			
5. นักเรียนสามารถการเรียนรู้ในกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความสุขในการเรียนรู้	4.19	0.70	มาก
6. การเรียนรู้ตามแบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น	4.77	0.42	มากที่สุด
7. กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเอง	4.64	0.48	มากที่สุด
8. มีการจัดลำดับเนื้อหาที่ใช้สอนได้อย่างเหมาะสม จากง่ายไปยาก จากอดีตถึงปัจจุบัน	4.70	0.52	มากที่สุด
9. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีการบูรณาการการใช้สื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน	4.67	0.54	มากที่สุด
10. การวัดและประเมินผลมีมาตรฐานการวัดที่ชัดเจน	4.30	0.67	มาก
เฉลี่ย	4.55	0.56	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.57	0.56	มากที่สุด

ที่มา: ผู้วิจัย (2568)

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.56) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ จะพบว่า ข้อที่ 6 การเรียนรู้ตามแบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่ 8 มีการจัดลำดับเนื้อหาที่ใช้สอนได้อย่างเหมาะสม จากง่ายไปยาก จากอดีตถึงปัจจุบัน ข้อที่ 9 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีการ

บูรณาการการใช้สื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ข้อที่ 1 ครูมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ข้อที่ 4 ครูใช้เทคนิคการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับเนื้อหาที่ทำการสอน ข้อที่ 7 กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเอง ข้อที่ 3 ครูใช้คำพูดได้อย่างเหมาะสม อธิบายเข้าใจง่ายและชัดเจน ข้อที่ 2 ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างสนุกสนาน ข้อที่ 10 การวัดและประเมินผลมีมาตรฐานการวัดที่ชัดเจนและข้อที่ 5 นักเรียนสามารถเรียนรู้ในกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความสุขในการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ และหากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจด้านครูผู้สอน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.57) และด้านการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.56)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทย เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ .05

2. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทย เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทย เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ซึ่งมีขั้นตอน 6 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นเตรียมพร้อม (2) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (3) ขั้นกิจกรรมกลุ่มย่อย (4) ขั้นทดสอบย่อย (5) ขั้นสรุปองค์ความรู้ และ (6) ขั้นประเมินผลที่มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่างการเรียนแบบร่วมมือกับการเรียนเป็นรายบุคคล สมาชิกกลุ่มต่างร่วมกันศึกษาและทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายจากครูผู้สอน เพื่อศึกษา เรียนรู้ ทำความ

เข้าใจ สืบสอบ วิเคราะห์ วิพากษ์ในประเด็นเกี่ยวกับวิวัฒนาการดนตรีไทย โดยท้ายที่สุดแล้ว ผู้วิจัยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบวิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่กระแสนดนตรีไทยกำลังเป็นที่นิยมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ดนตรีไทยยุคปัจจุบัน ที่แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เข้ามามีบทบาทเพื่อที่ผู้เรียนจะสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้เรียนไปต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มได้ในปัจจุบันและอนาคต นอกจากการนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันและศึกษาต่อ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 เป็นต้นไป นักเรียนเริ่มกล้าที่จะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายองค์ความรู้ที่ได้ศึกษาร่วมกัน มีความมั่นใจในการเรียนรู้ สามารถรวมพลังกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมการเรียนรู้จนท้าทายที่ครูมอบให้ สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เหนือดวง พูลเพิ่ม (2560) ที่ทำวิจัยการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีตามแนวคิดของชูชุกี ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อพัฒนาทักษะการขับร้องและความสามารถในการทำงานเป็นทีม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐวิชัย ทักขนท์ (2560) ที่ทำวิจัยการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากล โดยใช้การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤทัย สมบัติเจริญไทย และคณะ (2567) ที่ทำวิจัยผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระเทคโนโลยีด้วยการจัดการเรียนรู้กระบวนการคิดเชิงคำนวณ ร่วมกับกระบวนการกลุ่มเทคนิค TAI เพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับทักษะ การคิดเชิงระบบและทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ มีผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทย เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัย พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากการจัดการเรียนรู้กลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI เป็นวิธีการสอนที่นักเรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการศึกษาค้นคว้าและอภิปรายเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ

กิจกรรมกลุ่มที่มุ่งเน้นการหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน โดยเฉพาะยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีด้านภูมิศาสตร์ที่มีความก้าวหน้าผู้วิจัยจึงมีการบูรณาการใช้แอปพลิเคชันแผนที่ออนไลน์และภาพมุมมอง 360 ในแอปพลิเคชัน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สถานที่เกี่ยวกับดนตรีไทยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา ซึ่งสามารถสร้างแรงบันดาลใจและความน่าสนใจให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี จนทำให้มีนักเรียนหลายคนเดินทางไปศึกษาสถานที่จริงในช่วงวันหยุดแล้วกลับมาสะท้อนผลให้ผู้วิจัยฟัง ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนอย่างมาก อีกทั้งผู้วิจัยเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มากกว่าการเป็นครูผู้สั่งสอน มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง มุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยกัน ทำให้มุมมองของผู้เรียนที่มองเกี่ยวกับเนื้อหาสาระเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยว่าเป็นเรื่องไกลตัว เปลี่ยนไปเป็นเรื่องน่าเรียนรู้ จากกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อปรับเปลี่ยนชั้นเรียนดนตรีไทยแบบบรรยาย เป็นชั้นเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ จนทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัยเตห์ สุหลง และคณะ (2566) ที่ทำวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นรายบุคคล (TAI) ร่วมกับการเรียนรู้โดยไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นรายบุคคล (TAI) ร่วมกับการเรียนรู้โดยไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged coding) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นตธิชา ลี้มทอง และกฤตยา กานต์ โทพิทักษ์ (2565) ที่ทำวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เรื่อง กลุ่มเทคนิคไวยากรณ์ร่วมกับบทเรียนการ์ตูน เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจโดยรวมของนักเรียนต่อวิชาภาษาไทยที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้เทคนิค TAI ร่วมกับการสอนแบบการ์ตูน เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนันญา หินลิลา และแสงสุรีย์ ดวงคำน้อย (2565) ที่ทำวิจัยการพัฒนาทักษะการร่างมาตรฐาน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI พบว่าผลการประเมินความพึงพอใจมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 การบริหารจัดการเวลาในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากเนื้อหาเรื่องวิวัฒนาการดนตรีไทยในแต่ละยุคสมัยค่อนข้างมีรายละเอียดและหัวข้อย่อยในการเรียนรู้ค่อนข้างมาก เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายหรือหลุดความสนใจจากประเด็นหลัก

1.2 เนื่องจากเนื้อหาสาระมีลักษณะร้อยเรียงต่อเนื่องกัน ดังนั้นผู้สอนจะต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายไม่จำเจ มีความสอดคล้องของแต่ละวิธีการสอน เพื่อส่งต่อองค์ความรู้ระหว่างเนื้อหาในแต่ละยุคสมัยจนกระทั่งยุคปัจจุบัน

1.3 ควรมีการสร้างและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ในลักษณะสื่อและเทคโนโลยีสร้างสรรค์การเรียนรู้ เช่น แอปพลิเคชันทางการเรียนรู้ เกมการศึกษา เข้ามาบูรณาการเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจมากขึ้น สอดคล้องกับลักษณะของดิจิทัลเทคที่ฟ

1.4 ควรมีการศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ทางดนตรีไทยต่าง ๆ และเชิญวิทยากรที่เป็นครูดนตรีไทยที่มีชื่อเสียง เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาสาระกับชีวิตจริงได้ เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย มีความเข้าใจความเข้าใจที่ถูกต้อง เห็นความสำคัญ ตระหนัก ห่วงแหนมรดกดุริยางคศิลป์ไทยอันเป็นรากเหง้าทางศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญของประเทศชาติต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการเปรียบเทียบผู้เรียนระหว่างกลุ่มที่ใช้เทคนิค TAI (ทดลอง) กับกลุ่มปกติ (ควบคุม) หรือระหว่างกลุ่มนักเรียนที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ดนตรีศึกษาโดยใช้เทคนิค TAI เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในด้าน (ตัวแปร) อื่น ๆ เช่น เจตคติ ความคงทนในการเรียนรู้ จิตสำนึกวัฒนธรรมดนตรีไทย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กชกร พัฒเสมา. (2558). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณหารระคนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน]. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กุลิสรา จิตรขณาวณิช. (2562). *การจัดการเรียนรู้*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชินภาพ หาแก้ว และอาทร นกแก้ว. (2565). การส่งเสริมการคิดเชิงพีชคณิตตามระดับความสามารถของนักเรียนโดยใช้แนวคิดโมเดลเมธอดร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสาร “ศึกษาศาสตร์มมร” คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 10(2), 73-88.

ณัชศิยาภรณ์ ผนึกดี และวาสนา โตะงาม. (2567). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาดนตรีเรื่องประเภทเครื่องสายตะวันตก (string instrument) โดยใช้เกมส์การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. *วารสารดนตรีและวัฒนธรรม*, 3(2), 38-55.

ทองธวัช ศรีทอง. (2564). การถ่ายทอดดนตรีไทยรูปแบบออนไลน์ตามแนวคิด THONG MODEL. *วารสารดนตรีบ้านสมเด็จฯ*, 3(2), 75-84.

ทิวต์ถ์ ภูจานงค์, วีระ วงศ์สรรค์ และสรินทร์ อรอมรัตน์. (2563). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้วิธี TGT กับวิธีการสอนแบบปกติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิจัยธรรมศึกษา*, 3(2), 13-20.

ธันญา หินลีลา และแสงสุรีย์ ดวงคำน้อย. (2565). การพัฒนาทักษะการร่างมาตรฐาน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(2), 2325-2336.

นัตติชา ลิ้มทอง และกฤตยาภรณ์ โทพิทักษ์. (2565). การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับบทเรียนการคูณ เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *Journal of Modern Learning Development*, 7(5), 15-31.

ปราณิสา อุ่นดี และศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2564). การจัดการศูนย์การเรียนรู้ดนตรีไทยโดยภาคประชาชน กรณีศึกษา: ศูนย์การเรียนรู้ดนตรีไทยหมู่บ้านบ้านป่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี*, 12(2), 161-174.

- พจนิชา ฤกษ์สมุทร. (2564). เจตคติในการเรียนดนตรีไทยของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์. *Silpakorn University e-Journal (Social Sciences, Humanities, and Arts)*, 43(6), 50-62.
- รัชกฤษ คงพินิจบวร. (2562). กิจกรรมดนตรีไทยร่วมสมัย : แนวทางการสอนดนตรีศึกษาในโรงเรียนสำหรับศตวรรษที่ 21. *วารสารดนตรีบ้านสมเด็จเจ้า*, 1(1), 49-66.
- รัฐวิชัย ทักขนท์. (2560). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการอ่านโน้ตดนตรีสากล โดยใช้การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เรวดี อึ้งโพธิ์. (2565). *วิถีดนตรีชาติพันธุ์*. โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- ฤทัย สมบัติเจริญไทย, พาที เกศนากกร และณรงค์ พันธุ์คง. (2567). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระเทคโนโลยีด้วยการจัดการเรียนรู้กระบวนการคิดเชิงคำนวณร่วมกับกระบวนการกลุ่มเทคนิค TAI เพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับทักษะการคิดเชิงระบบและทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์*, 4(2), 211-225.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2555). *นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เหนือดวง พูลเพิ่ม. (2560). การจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีตามแนวคิดของชูชุกีร์ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อพัฒนาทักษะการขับร้องและความสามารถในการทำงานเป็นทีมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อาฟีฟี ลาเต๊ะ. (2565). *การวิจัยในชั้นเรียน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). โอ.เจ.สยาม.
- อุทัย ศาสตรา, ขาริณี ตรีวิทย์ และยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์. (2562). กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: การถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย). *Journal of Education Studies*, 47(2), 544-568.
- อุบัยดะห์ สุลหลง, เพ็ญพัชร นากุล และปรีดา เบ็ญการ. (2566). การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นรายบุคคล (TAI) ร่วมกับสื่อการเรียนรู้โดยไม่ใช้

คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะ
การคิดเชิงคำนวณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสาร มจร อุบลราชธานี,
8(3), 937-950.

Best, J. W. (1986). *Research in education* (5th ed). Englewood Cliffs, NJ: Practice-
Hall.

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร

Motivation for work of Huai Khwang District Office staff, Bangkok

เพ็ญธิดา ฟักบางยุง^{1*} | Phenthida Fakbangyung

ภูกิจ ยลชญาวงศ์² | Phukit Phonchanawong

ณัฐนรินทร์ เนียมประดิษฐ์³ | Natnarin Niampradid

¹⁻³หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์, ประเทศไทย;

Master of Public Administration Program Southeast Asia University, Thailand.

*Corresponding author email: s6543820006@sau.ac.th

Abstract

This study aimed to (1) examine the level of work motivation among staff at the Huai Khwang District Office, Bangkok, and (2) compare work motivation based on personal factors of the staff. The research sample consisted of 241 staff members from the Huai Khwang District Office, Bangkok, selected using Taro Yamane's formula and simple random sampling. Data were collected using a questionnaire with an index of consistency (IOC) of 0.91 and a reliability coefficient of 0.96. The statistical methods used included descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, including t-tests and F-tests, with a significance level of 0.05.

The findings revealed that (1) the majority of the sample were female, aged 30–40 years, single, holding a bachelor's degree or equivalent, working as temporary employees, earning a monthly income of 20,001–25,000 baht, and having 4–6 years of work experience. (2) The overall work motivation of staff at the Huai Khwang District Office, Bangkok, was at a high level, with an average score of 4.13. Among specific aspects, the highest motivation was in relationships with coworkers (mean = 4.34), followed by the nature of the work performed (mean = 4.30), while the lowest motivation was in compensation and benefits (mean = 3.77). (3) Differences in gender and education level did not affect work motivation.

Received: Mar 4, 2025 Revised: May 7, 2025 Accepted: May 7, 2025

<https://doi.org/10.14456/husoaru.2025.13>

However, differences in age, marital status, job position, monthly income, and work experience significantly influenced work motivation.

Keywords: Motivation, Performance of Huai Khwang District Office staff

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร (2) เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร จำนวน 241 คน ภายใต้แนวคิดของ ทาโร่ ยามาเน่ ดำเนินการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) = 0.91 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) และ F-test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า (1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุในช่วง 30-40 ปี สถานภาพโสด ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ตำแหน่งงานลูกจ้างชั่วคราว รายได้ต่อเดือน 20,001-25,000 บาท และประสบการณ์ในการทำงาน 4-6 ปี (2) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 รองลงมาคือ ด้านลักษณะงานที่ทำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ในขณะที่ด้านที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 ตามลำดับ (3) เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศและระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ส่วนเจ้าหน้าที่ที่มีอายุ สถานภาพ ตำแหน่งงาน รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์ในการทำงาน แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

คำสำคัญ: แรงจูงใจ, การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง

บทนำ

โครงสร้างพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชนขององค์กรนั้น รวมถึงแต่อุปกรณ์เครื่องมือที่จำเป็นไปจนถึงเทคโนโลยีตลอดจนข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ที่ต้องพร้อมและช่วยส่งเสริมให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ถึงแม้ศักยภาพด้านทรัพยากรบุคคลจะพร้อมแค่ไหน แต่หากมีปัญหาที่ทรัพยากรด้านอื่น ก็ย่อมทำให้ลดประสิทธิภาพในการทำงาน และทำให้องค์กรพัฒนาได้อย่างเชื่องช้าหรือติดขัดเช่นกัน (ชนภรณ์ พรณราย, 2565) ตรงกันข้ามกับองค์กรที่ใส่ใจในโครงสร้างพื้นฐานอย่างดีเพื่อรองรับการทำงานที่ดีที่สุด ก็สามารถมีส่วนช่วยให้บุคลากรในองค์กรใช้ศักยภาพของตนในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน ระบบการทำงานที่มีมาตรฐานชัดเจน มีระบบระเบียบ มีขั้นตอนที่เหมาะสม มีการประเมินผล รวมถึงมีการแก้ไขจุดบกพร่องได้อย่างทันท่วงที ระบบการทำงานที่ດีนั้นจะทำให้้องค์กรพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นปัจจัยสำคัญอันดับต้น ๆ ของทุกองค์กร การที่้องค์กรมีพนักงานที่มีศักยภาพในการทำงาน มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและองค์กร (ปพิชญา ศรีจันทร์, 2563) ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร รวมถึงมีวิสัยทัศน์ในการทำงาน จะช่วยส่งเสริมให้องค์กรพัฒนาได้ก้าวไกลและมั่นคง และสิ่งสำคัญที่สุดก็คือ้องค์กรต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ตลอดจนมีทิศทางเดินไปสู่จุดหมายให้เห็น เมื่อมีเป้าหมายที่ชัดเจนแล้วย่อมต้องมีนโยบายธุรกิจตลอดจนนโยบายองค์กรที่ออกมาเป็นแนวทางปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย นโยบายที่มีประสิทธิภาพ จะมีส่วนที่ทำให้้องค์กรพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว มีทิศทางและมีศักยภาพเพิ่มขึ้นด้วย (ภัทรดนัย ฉลองบุญ, 2561; กรมสุขภาพจิต, 2548; กรองแก้ว อยู่สุข, 2542)

ยิ่งไปกว่านั้น ้องค์กรจำเป็นต้องสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในการทำงาน (Happy Workplace) เพื่อให้บุคคลเกิดความสุขทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญา และมีคุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Work Life) เพราะความสุขนั้น เป็นอารมณ์ความรู้สึกในทางบวกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ บุคคลที่มีความสุขจะแสดงออกทางความคิด ทางวาจา และการกระทำในเชิงบวกอยู่เสมอ บุคคลที่มีความสุขในการทำงานจะสามารถขจัดปัญหาอุปสรรคในการทำงานได้ โดยที่ไม่จดจ่อหรือหมกมุ่นติดกับปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่หมดกำลังใจที่จะทำงานที่ตนเองไม่ถนัด สามารถบริหารเวลาในการทำงานและในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม (วัชรระ แยมชู, 2563: พงศ์ หรดาล, 2540) มีการแสดงออกด้านสัมพันธภาพอันดีกับผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน และสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ และแสดงออกทาง

ความคิดในเชิงสร้างสรรค์อยู่เสมอ ความสุขในการทำงานจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับ และควรได้รับการส่งเสริมให้เกิดขึ้นในองค์กร เพราะโดยสภาพปกติทั่วไปของ คนทำงานจะใช้เวลาอยู่ในสถานที่ทำงานเป็นส่วนใหญ่ การทำงานในรูปแบบเดิมซ้ำ ๆ เป็นระยะเวลานาน การเผชิญกับปัญหาอุปสรรคในการทำงาน ความขัดแย้งในสถานที่ทำงาน หรือสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการทำงาน จะส่งผลให้เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการทำงาน เกิดการย้ายงานและเปลี่ยนงานอยู่บ่อย ๆ ส่งผลให้องค์กรต้องขาดกำลังคน ผลผลิตของงานเกิดความล่าช้าหรือหยุดชะงัก และกระทบต่อองค์กรในด้านอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย และการส่งเสริมให้เกิดความผูกพัน แรงจูงใจในการทำงานจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ก่อให้เกิดประโยชน์เพื่อรักษาบุคลากรสำคัญขององค์กร โดยต้องหาหนทางส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้สึกมีความมั่นคงความก้าวหน้าในการทำงาน เพื่อส่งเสริมให้การบริหารงานขององค์กรดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ (วินัย เพชรช่วย, 2565) แรงจูงใจในการทำงาน เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร และสมควรได้รับนอกเหนือจากเงินเดือนค่าจ้างที่ได้รับตามปกติ โดยธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อได้รับการตอบสนองก็ทำให้เกิดความพึงพอใจ และแสดงพฤติกรรมในทางบวก ถ้าได้รับแรงจูงใจในการทำงานที่ดีและเหมาะสมก็จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้การปฏิบัติงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความจงรักภักดีต่อองค์กรและเต็มใจทำงานอยู่กับองค์กรต่อไป ซึ่งจะทำให้องค์กรได้รับประโยชน์จากบุคลากรในด้านคุณภาพของผลการปฏิบัติงานและสามารถพัฒนาองค์กรไปได้ดีอีกด้วยตรงกันข้ามหากบุคลากรได้รับแรงจูงใจในการทำงานที่ไม่เหมาะสมก็ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน เกิดความท้อแท้ขาดขวัญและกำลังใจ รู้สึกเบื่อหน่าย หรือสิ้นหวัง การปฏิบัติงานขาดประสิทธิภาพ เกิดการแสวงหารายได้ในทางที่มีขอบทุจริตคอร์รัปชัน หรือทำงานเพื่อหวังประโยชน์ส่วนตัว ส่งผลต่อความเสียหายแก่ประชาชนและองค์กร (สถาพร นันทไพบูลย์, 2565; พรณี เจนจิต, 2528)

สำนักงานเขตห้วยขวางมีพันธกิจหลักในการพัฒนาปรับปรุงการให้บริการของหน่วยงานให้ตรงตามความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ เฝ้าระวัง ตรวจสอบและแก้ไขจุดเสี่ยงภัยที่อาจเกิดอันตรายกับประชาชน ส่งเสริมให้เกิดการคัดแยกขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิด เป็นการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางให้เกิดการลดปริมาณขยะ และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ปรับปรุงและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เขต และจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

สำนักงานเขตมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองการทะเบียน การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้ามและที่จอดรถ การสาธารณูปโภค และการก่อสร้างอื่น ๆ การสาธารณูปการ การส่งเสริม การประกอบอาชีพ การส่งเสริมการลงทุน การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดการศึกษา การพัฒนาคุณภาพชีวิต การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์ การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจการส่งเสริมกีฬา การออกกกำลังกายเพื่อสุขภาพ การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎร การรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย โรงมหรสพและสาธารณสถานอื่น ๆ การคุ้มครองดูแลบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์ที่ดิน การจัดเก็บรายได้ การบังคับการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร หรือกฎหมายอื่นที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร

จากข้อมูลข้างต้น แม้ว่าภาพรวมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวางจะอยู่ในระดับสูง แต่ในเชิงปฏิบัติกลับยังพบปัญหาแฝงที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความต่อเนื่องในการทำงานของเจ้าหน้าที่อย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการยังคงเป็นปัจจัยที่มีระดับแรงจูงใจต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับปัจจัยอื่น ๆ สะท้อนถึงความรู้สึกไม่มั่นคงในอาชีพและความไม่เพียงพอของผลตอบแทนในการดำรงชีวิตในสถานะเศรษฐกิจปัจจุบัน ซึ่งปัญหาแรงจูงใจที่ลดลงเหล่านี้ส่งผลให้เจ้าหน้าที่บางส่วนเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน มีแนวโน้มลาออกหรือย้ายงานสูงขึ้น อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพของบริการประชาชน ความล่าช้าในการดำเนินงาน และลดทอนประสิทธิภาพการบริหารภาครัฐในภาพรวม ความสำคัญของปัญหานี้จึงมิใช่เพียงแค่การบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประสิทธิภาพเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อระบบราชการโดยตรง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องตระหนักและเร่งหามาตรการในการสร้างแรงจูงใจให้แก่เจ้าหน้าที่อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง เพื่อคงไว้ซึ่งบุคลากรที่มีคุณภาพและนำไปสู่การให้บริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของขวญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นสิ่งกระตุ้นและแรงผลักดันให้เกิด

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ โดยให้องค์กรนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการทำงานและวางแผนพัฒนาองค์กรเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบันของสำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร จำนวน 609 คน (สำนักงานเขตห้วยขวาง, 2566)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบันของสำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ภายใต้แนวคิดของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1970) โดยหลังจากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างแล้วได้จำนวน 241 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอ้างอิงจากกรอบแนวคิดซึ่งได้มาจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งคำถามออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์ในการทำงาน ลักษณะคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ (Check-list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน แบ่งออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านความมั่นคงในหน้าที่การงาน ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ด้านลักษณะงานที่ทำ ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามชุดนี้ผ่านการทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญโดย
ใช้การวัดดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) โดยเกณฑ์ที่ยอมรับได้
ของค่าดัชนีความสอดคล้องควรเท่ากับหรือมากกว่า 0.67 หลังจากนั้นมาทดสอบความเชื่อมั่น
ของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค
(Cronbach's alpha coefficient; α) โดยผลการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
ทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 แสดงว่า แบบสอบถามฉบับนี้มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ในการเก็บ
รวบรวมข้อมูลจริงได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการ
วิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

4.1 ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ถึงผู้อำนวยการ
สำนักงานเขตห้วยขวาง เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม

4.2 เตรียมแบบสอบถามโดยใช้เป็นแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) ใช้
สำหรับรวบรวมข้อมูล และเผยแพร่หรือแชร์ให้กับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขตห้วยขวาง
กรุงเทพมหานคร ตอบแบบสอบถามโดยการผ่านสังคมออนไลน์

4.3 เมื่อได้รับแบบสอบถามแล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความครบถ้วน
ในเนื้อหาที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด เพื่อเตรียมการวิเคราะห์ในลำดับถัดไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมา
ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีขั้นตอนดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรสำนักงานเขตห้วยขวาง โดยใช้
ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วน
บุคคล

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาระดับแรงงูใจของบุคลากรสำนักเขตห้วยขวาง โดย
ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายระดับ
แรงงูใจของประชากร

5.3 ทดสอบสมมติการวิจัย (Hypothesis Testing) โดยใช้สถิติอนุมานหรือสถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) ประกอบด้วย การวิเคราะห์เปรียบเทียบหาความแตกต่างของตัวแปรสองกลุ่มด้วยสถิติ f-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 หากพบความแตกต่างผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) ต่อไป

ผลการวิจัย

1. จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 241 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 51.50 ด้านอายุ พบว่าส่วนใหญ่ มีอายุ 30–40 ปี คิดเป็น ร้อยละ 34.40 ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 34.40 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 93.80 มีตำแหน่งงานลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 75.50 มีรายได้ต่อเดือน 20,001-25,000 บาท จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 44.00 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 4-6 ปี จำนวน 162 คิดเป็นร้อยละ 67.20

2. การวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยภาพรวม

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความมั่นคงในหน้าที่การงาน	4.20	0.519	มาก
2. ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	4.34	0.470	มากที่สุด
3. ด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน	4.17	0.456	มาก
4. ด้านลักษณะงานที่ทำ	4.30	0.533	มากที่สุด
5. ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ	3.77	0.782	มาก
6. ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ	4.04	0.622	มาก
7. ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	4.10	0.750	มาก
รวม	4.13	0.473	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม ($\bar{x}=4.13$) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.34$) รองลงมา คือ ด้านลักษณะงานที่ทำ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.30$) ด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.17$) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.10$) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.04$) และด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.77$)

สามารถแปลความได้ว่า ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และลักษณะงานที่ทำ เป็นปัจจัยที่เจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญมากที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงบรรยากาศในหน่วยงานที่ส่งเสริมความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการสื่อสารที่ดีในทีมงาน ขณะเดียวกันลักษณะของงานที่มีความหลากหลาย ทำหายและชัดเจน ก็เป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) อย่างไรก็ตาม ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดในบรรดาทั้ง 7 ด้าน ($\bar{X}=3.77$, S.D.= 0.782) ซึ่งแม้จะยังอยู่ในระดับมาก แต่ถือเป็นสัญญาณสะท้อนถึงความไม่พึงพอใจในระดับหนึ่งของเจ้าหน้าที่ในด้านนี้ เมื่อพิจารณาร่วมกับความคิดเห็นจากแบบสอบถามปลายเปิด เจ้าหน้าที่จำนวนมากระบุว่า ค่าจ้างไม่สอดคล้องกับภาระงาน และสวัสดิการยังไม่ครอบคลุมในชีวิตประจำวัน เช่น ค่ารักษาพยาบาล โบนัส ค่าครองชีพ ฯลฯ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ลูกจ้างชั่วคราวที่มักได้รับค่าตอบแทนในอัตราคงที่และไม่แน่นอนในระยะยาว ส่งผลให้เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Herzberg (1959) ที่กล่าวว่าค่าตอบแทนเป็นปัจจัยต่ำสุดที่หากมีไม่เพียงพอ จะก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ และส่งผลกระทบทางลบต่อแรงจูงใจโดยรวม

แนวทางแก้ไขที่ควรเสนอ ได้แก่ (1) การปรับอัตราค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจและความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ (2) การเพิ่มสวัสดิการในรูปแบบที่ตอบโจทย์ความต้องการ เช่น ประกันสุขภาพ โบนัสปลายปี หรือทุนอบรมพัฒนาศักยภาพ และ (3) การวางระบบประเมินผลการปฏิบัติงานที่โปร่งใสและนำไปสู่ผลตอบแทนเชิงประจักษ์อย่างเป็นธรรม

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์สามารถแสดงได้ดังนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร

ปัจจัยส่วนบุคคล	แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	t-test	F-test
เพศ	.297	1.050	
อายุ	.000*		4.630
สถานภาพ	.000*		5.240
ระดับการศึกษา	.550		0.720
ตำแหน่งงาน	.000*		7.112
ประสบการณ์ในการทำงาน	.005*		4.372

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบ พบว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ และระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกัน ส่วนเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ สถานภาพ ตำแหน่งงาน และประสบการณ์ในการทำงาน แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร และเปรียบเทียบความแตกต่างของแรงจูงใจตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จำนวน 241 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่โดยรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.13) โดยปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจมากที่สุดคือความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (ค่าเฉลี่ย 4.34) รองลงมาคือ ลักษณะงานที่ทำ (ค่าเฉลี่ย 4.30) ในขณะที่ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือค่าตอบแทนและสวัสดิการ (ค่าเฉลี่ย 3.77) ผลการเปรียบเทียบพบว่า ปัจจัยด้านเพศและระดับการศึกษาไม่มีผลต่อแรงจูงใจ ขณะที่อายุ สถานภาพสมรส ตำแหน่งงาน รายได้ และประสบการณ์การทำงานมีผลอย่างมีนัยสำคัญ การวิจัยเสนอแนะให้มีการปรับปรุง

ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสภาพแวดล้อมในการทำงาน รวมถึงส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กรเพื่อเพิ่มแรงจูงใจให้กับบุคลากร

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร สามารถนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการศึกษาพบว่าระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัย พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.13) ซึ่งบ่งชี้ว่าเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน มีความพึงพอใจในหน้าที่และองค์ประกอบแวดล้อมของงานในระดับสูง ทั้งนี้ เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่เจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (ค่าเฉลี่ย 4.34) รองลงมาคือ ลักษณะของงานที่ทำ (ค่าเฉลี่ย 4.30) และความมั่นคงในหน้าที่การงาน (ค่าเฉลี่ย 4.20) ส่วนปัจจัยที่มีแรงจูงใจต่ำที่สุดคือ ค่าตอบแทนและสวัสดิการ (ค่าเฉลี่ย 3.77)

ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานได้รับค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตมีความรู้สึกผูกพันทางด้านจิตใจและสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานได้อย่างราบรื่น ซึ่งมีผลต่อการสร้างแรงจูงใจในการทำงานอย่างมาก โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญจิรา ทองนำ (2567) ที่ศึกษาปัจจัยจูงใจในการทำงานของข้าราชการครู วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร พบว่า ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจในการทำงาน นอกจากนี้ ยังสนับสนุนข้อค้นพบของ ฐิตาภัทร์ ทูทุมมา (2563) ที่ระบุว่าความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานช่วยเพิ่มความผูกพันต่อองค์กร ส่งผลให้พนักงานมีแรงจูงใจและความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านลักษณะของงานที่ทำ ซึ่งอยู่ในลำดับที่สองของระดับแรงจูงใจ สะท้อนให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่รู้สึกว่าการงานของตนมีคุณค่า มีความหลากหลายและความท้าทายเหมาะสมกับทักษะและศักยภาพของตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) ตามทฤษฎีของ Herzberg (1959) ที่ระบุว่าลักษณะของงาน (Job Content) เช่น ความรับผิดชอบ การเติบโต และความสำเร็จในการทำงาน เป็นปัจจัยกระตุ้นที่ทำให้เกิด

ความพึงพอใจและแรงจูงใจในการทำงาน งานวิจัยของ ปพิชญา ศรีจันทร์ (2563) ที่ศึกษาพนักงานขนส่งในกรุงเทพฯ ก็ให้ผลลัพธ์ในทิศทางเดียวกันว่า ลักษณะของงานที่ท้าทายและสอดคล้องกับความสามารถของบุคลากรมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและแรงจูงใจโดยรวม

สำหรับด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ซึ่งได้รับค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (3.77) แม้จะยังอยู่ในระดับมาก แต่แสดงให้เห็นว่าพนักงานยังมีความรู้สึกไม่เพียงพอต่อค่าตอบแทนที่ได้รับ โดยเฉพาะในภาวะเศรษฐกิจที่ค่าครองชีพสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Herzberg ในหมวด “ปัจจัยค่าจุน” (Hygiene Factors) ที่ชี้ว่า แม้ค่าตอบแทนจะไม่ใช่ว่าปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจโดยตรง แต่หากไม่เพียงพอจะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ ส่งผลต่อแรงจูงใจโดยรวมได้ งานวิจัยของ วิทยา ธารประเสริฐ (2559) ที่ศึกษาบุคลากรสาธารณสุขจังหวัดมุกดาหาร ยังระบุชัดว่า ปัจจัยด้านค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์มีผลต่อความรู้สึกมั่นคงในการทำงาน และความพึงพอใจในงานอย่างมีนัยสำคัญ

ในขณะเดียวกัน ด้านความมั่นคงในหน้าที่การงานและความก้าวหน้าในสายอาชีพ ก็ถือเป็นแรงจูงใจที่เจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญอยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานของ สถาพร นันทโพธิ์ (2565) ที่ศึกษาในกลุ่มพนักงานการไฟฟ้านครหลวงพบว่า ความมั่นคงในอาชีพมีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร และลดอัตราการลาออก ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับข้อค้นพบในงานนี้ที่แรงจูงใจในด้านความมั่นคงมีค่าเฉลี่ยสูงอย่างมีนัยยะสำคัญ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาพรวมแรงจูงใจจะอยู่ในระดับมาก แต่การที่ปัจจัยด้านค่าตอบแทนอยู่ในระดับต่ำสุดเมื่อเทียบกับปัจจัยอื่น ควรถูกนำมาเป็นข้อพิจารณาเชิงนโยบายในเชิงบริหารบุคลากรภาครัฐ เนื่องจากหากไม่มีการปรับปรุงอย่างเหมาะสม อาจเกิดการสึกหรอของแรงจูงใจในระยะยาว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการให้บริการประชาชน

2. อภิปรายผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

จากการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ตำแหน่งงานรายได้ต่อเดือน และประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ปัจจัยด้านเพศและระดับการศึกษาไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคลบางประการยังคงมีอิทธิพลต่อการสร้าง

แรงจูงใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐ โดยแต่ละปัจจัยสามารถอธิบายเชิงลึกได้ดังนี้

ในด้านเพศ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเพศของเจ้าหน้าที่ไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐานะรัตน์ จินรัตน์ (2561) ที่ศึกษาครูโรงเรียนเอกชนในระดับประถมศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า เพศไม่ส่งผลกระทบต่อระดับแรงจูงใจในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจเกิดจากการที่ทั้งเพศชายและหญิงต่างมีความรับผิดชอบในงานเท่าเทียมกัน และได้รับการสนับสนุนจากองค์กรอย่างเหมาะสม ทำให้เพศไม่ใช่ตัวแปรที่ชี้วัดระดับแรงจูงใจที่ชัดเจน

ในส่วนของอายุ พบว่า มีผลต่อแรงจูงใจอย่างมีนัยสำคัญ เจ้าหน้าที่ในช่วงอายุที่แตกต่างกันมีระดับแรงจูงใจแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ อุเทน ร่มสุข (2564) ที่ศึกษาตำรวจจราจรในสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล พบว่า อายุราชการที่ต่างกันทำให้เกิดแรงจูงใจที่ต่างกัน โดยเฉพาะในแง่ของประสบการณ์ ความชำนาญ และความมั่นใจในการทำงาน ผู้ที่มีอายุงานมากมักจะได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชามากกว่า ส่งผลให้มีแรงจูงใจสูงขึ้น ขณะที่ผู้ที่อายุน้อยหรืออยู่ในช่วงเริ่มต้นของอาชีพมักจะยังไม่มั่นคงทางจิตใจและการงาน จึงอาจมีแรงจูงใจต่ำกว่า

สถานภาพสมรสก็เป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจอย่างชัดเจน เจ้าหน้าที่ที่มีสถานภาพต่างกันมีแรงจูงใจแตกต่างกัน โดยเฉพาะผู้ที่สมรสแล้วหรือมีภาระครอบครัว มักจะมีความรับผิดชอบสูงขึ้น ความมั่นคงในการทำงานกลายเป็นสิ่งจำเป็น ส่งผลให้บุคคลกลุ่มนี้มีแรงจูงใจที่มุ่งเน้นเป้าหมายทางอาชีพมากกว่า ซึ่งสนับสนุนผลการศึกษาของ วราภรณ์ คำเพชรดี (2562) ที่พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีสถานภาพสมรสมีแรงผลักดันในการทำงานมากกว่าผู้ที่ยังโสดหรือหย่าร้าง เนื่องจากต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายและความมั่นคงในครอบครัว

ด้านตำแหน่งงาน พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีระดับแรงจูงใจที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เจ้าหน้าที่ประจำซึ่งมีความมั่นคงและโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่งานมากกว่าลูกจ้างชั่วคราว ย่อมมีแรงจูงใจที่สูงกว่า งานวิจัยของ พรชัย ชันทอง (2563) ที่ศึกษาข้าราชการตำรวจ จังหวัดศรีสะเกษ ก็พบว่า ตำแหน่งและบทบาทหน้าที่มีผลต่อการรับรู้ถึงคุณค่าของตนเองในองค์กร ทำให้เกิดแรงจูงใจที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะผู้ที่มียุทธศาสตร์ความรับผิดชอบสูง มักจะรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ส่งผลให้ทุ่มเทมากขึ้น

ในด้านรายได้ต่อเดือน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่ที่มีรายได้ต่างกันมีแรงจูงใจต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสนับสนุนทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg (1959) ที่ระบุว่ารายได้หรือค่าตอบแทนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่หากไม่เพียงพอจะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจและส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในการทำงาน งานวิจัยของ ทศนีย์ ศรีสุวรรณ (2562) และวิทยารประเสริฐ (2559) ต่างชี้ให้เห็นว่า เมื่อบุคลากรรู้สึกที่ได้รับค่าตอบแทนไม่เหมาะสมกับภาระงานหรือประสิทธิภาพของตน ย่อมมีแรงจูงใจต่ำ และมีแนวโน้มลาออกหรือมองหางานใหม่ที่ให้รายได้สูงขึ้น

ประสบการณ์ในการทำงานก็เป็นอีกหนึ่งตัวแปรที่มีผลต่อแรงจูงใจอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์สูงกว่ามักจะมีคามมั่นคงในหน้าที่ มีความชำนาญ และมีโอกาสในการเติบโตมากกว่าเจ้าหน้าที่ที่เพิ่งเริ่มงาน ส่งผลให้แรงจูงใจมีความแตกต่างกัน งานวิจัยของ วชิระ แยมชู (2563) ที่ศึกษาพนักงานธนาคารเพื่อการเกษตรฯ พบว่า พนักงานที่ทำงานมานานมีแรงจูงใจสูงกว่าเนื่องจากมีทักษะ ความมั่นใจ และได้รับความไว้วางใจจากผู้บริหาร

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านระดับการศึกษา กลับไม่มีผลต่อแรงจูงใจอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วชิระ แยมชู (2563) และขวัญจิรา ทองนำ (2567) ที่ระบุว่าไม่ว่าพนักงานจะมีระดับการศึกษาต่างกันเพียงใด หากไม่ได้รับโอกาสในการใช้ความรู้หรือพัฒนาอย่างเหมาะสม แรงจูงใจก็ไม่แตกต่างกันมากนัก ปัจจัยอื่น ๆ เช่น การบริหาร การสนับสนุน และสภาพแวดล้อมการทำงานมีผลมากกว่าระดับการศึกษาโดยตรง

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของแรงจูงใจในการทำงานในบริบทของหน่วยงานปกครองท้องถิ่นในเขตเมืองหลวง ซึ่งเป็นมิติที่ยังมีงานวิจัยไม่มากนักในประเทศไทย โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาเจาะลึกไปยังลักษณะเฉพาะของเจ้าหน้าที่กลุ่มลูกจ้างชั่วคราวในสำนักงานเขต ที่แม้จะมีสัดส่วนสูงแต่กลับมีระดับความมั่นคงทางอาชีพต่ำ ซึ่งแตกต่างจากข้าราชการประจำหรือพนักงานราชการ พบว่า แม้แรงจูงใจในภาพรวมอยู่ในระดับสูง แต่เมื่อลงลึกในแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ค่าตอบแทนและสวัสดิการ ถือเป็นมิติที่ได้รับคะแนนต่ำที่สุด และสะท้อนถึงปัญหาความไม่มั่นคงทางอาชีพในมิติที่ลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มลูกจ้างชั่วคราวที่มีบทบาทสำคัญแต่กลับได้รับสิทธิ

สวัสดิการไม่เทียบเท่า ส่งผลให้เกิดความรู้สึกไม่เป็นธรรม และนำไปสู่ภาวะเสี่ยงต่อการลาออกหรือเปลี่ยนงาน

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจึงอยู่ที่การเน้นให้เห็นว่าแรงจูงใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่สามารถพิจารณาเฉพาะปัจจัยภายในองค์กรเพียงอย่างเดียวได้ แต่จำเป็นต้องเชื่อมโยงกับโครงสร้างการจ้างงาน ระบบความก้าวหน้า และความมั่นคงในอาชีพที่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของมหานครที่มีค่าครองชีพสูง เช่น กรุงเทพฯ การที่เจ้าหน้าที่ประเมินว่าตนเองไม่ได้รับค่าตอบแทนที่สอดคล้องกับภาระงานและสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ชี้ให้เห็นว่าแรงจูงใจในการทำงานมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความรู้สึกเป็นธรรม (organizational justice) และความมั่นคงทางอารมณ์ (emotional security) มากกว่าที่เคยคาดการณ์ในงานวิจัยทั่วไป

อีกทั้ง ยังมีการค้นพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานและลักษณะของงานที่ทำ เป็นปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) ได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์มากกว่า 4 ปีขึ้นไป ซึ่งมักแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในงาน การมีเป้าหมายที่ชัดเจน และสามารถเห็นคุณค่าของตนในระบบราชการ การค้นพบนี้สนับสนุนแนวคิดของ Herzberg (1959) ที่แยกแยะระหว่างปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน โดยชี้ให้เห็นว่า หากแม้ปัจจัยค้ำจุนอย่างค่าตอบแทนไม่เพียงพอ แต่หากปัจจัยจูงใจภายในอย่างลักษณะงานหรือบรรยากาศองค์กรดี ก็สามารถชะลอภาวะไม่พึงพอใจไว้ได้ในระยะสั้น อย่างไรก็ตาม หากองค์กรไม่สามารถแก้ไขปัจจัยพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับค่าตอบแทนและความมั่นคงได้ในระยะยาว ก็มีแนวโน้มสูงที่แรงจูงใจจะลดลงอย่างต่อเนื่อง และส่งผลต่อการสูญเสียบุคลากรที่มีศักยภาพในอนาคต

ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยนี้จึงประกอบด้วยการศึกษาที่ลึกซึ้งขึ้นในมิติของแรงจูงใจ โดยเสนอให้ภาครัฐให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างค่าตอบแทนและสวัสดิการให้เหมาะสมกับบริบทของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่เมือง และการพัฒนาแรงจูงใจภายในอย่างต่อเนื่องผ่านการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานและวัฒนธรรมองค์กรที่เกื้อหนุน ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญต่อการเสริมสร้างภาครัฐที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่เชื่อถือของประชาชนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในเรื่อง ค่าตอบแทนและสวัสดิการให้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นประเด็นที่มีข้อเสนอแนะสูงสุด พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยและค่าตอบแทนพิเศษไม่มากนัก อยากให้มีการปรับเงินเดือนให้เหมาะสม และควรเพิ่มสวัสดิการอื่นๆ จึงเป็นเหตุที่ส่งผลให้พนักงานมีการดำรงชีวิตไม่เพียงพอกับสถานะการณในปัจจุบัน อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนงาน หรือลาออกไปทำงานที่ใหม่ อันเนื่องมาจากค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ได้รับไม่สูงเมื่อเทียบกับองค์กรอื่น ๆ

2. ควรให้ความสำคัญสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในเรื่อง สภาพแวดล้อมในการทำงานที่สามารถช่วยสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับพนักงานได้ เนื่องจากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานไม่เหมาะสมกับการทำงาน เช่น เฟอร์นิเจอร์อย่างโต๊ะ เก้าอี้ รวมทั้งสภาพแวดล้อมภายใน ควรจัดระเบียบสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานให้มีความสะดวกสบายในการทำงาน และมีอุปกรณ์ในการทำงานที่พร้อมใช้งานได้อยู่ตลอด

3. ควรมีการสร้างความสัมพันธ์ในเรื่อง การได้รับการยอมรับนับถือในความรู้ผลงานและความสามารถในการปฏิบัติงานจากเพื่อนร่วมงาน หรือจากผู้บังคับบัญชา เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ได้การยอมรับนับถือที่น้อยลง เนื่องจากอาจไม่ได้รับคำชมเชยและความน่าเชื่อถือไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา ว่ามีความรู้ ความสามารถเหมาะกับงานที่ได้รับมอบหมาย หรืออาจไม่ได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อนร่วมงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำผลที่ได้รับจากการศึกษามาปรับปรุงและพัฒนาแนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กรของเจ้าหน้าที่ เช่น คุณภาพชีวิตการทำงาน ความเครียดในการปฏิบัติงาน ทศนคติต่อการทำงาน เป็นต้น

3. ควรมีศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อให้ทราบถึงวิธีการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อันเป็นข้อมูลเชิงลึก เพื่อให้องค์กรนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2548). *คู่มือความฉลาดทางอารมณ์*. โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กรองแก้ว อยู่สุข. (2542). *พฤติกรรมองค์กร*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ขวัญจิรา ทองนำ. (2567). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูวิทยาลัยนาฏศิลปะกรมศิลปากร* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฐานะรัตน์ จินรัตน์. (2561). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3* [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา]. วิทยาลัยครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ฐิตาภัทร์ ทูตมมา. (2563). *แรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานฝ่ายบิวตี้แอนด์เซลส์ (Beauty & Sales) กรณีศึกษา บริษัทเซ็นทรัลเทรดดิ้ง จำกัด* [สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต]. วิทยาลัยการจัดการ, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทัศนีย์ ศรีสุวรรณ. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่การตลาดบริษัทหลักทรัพย์ ธนชาติ จำกัด (มหาชน)* [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธนภรณ์ พรณราย. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา* [สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ปพิชญา ศรีจันทร์. (2563). *แรงจูงใจและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบริษัทขนส่งแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร* [สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พงศ์ หรดาล. (2540). *จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การเบื้องต้น*. ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

- พรชัย ชั่นทอง. (2563). แรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธร
กันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*,
15(52), 42–52.
- พรณี เจนจิต. (2528). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. อมรินทร์การพิมพ์.
- ภัทรดนัย ฉลองบุญ. (2561). ความสุขในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ. *วารสารสันติ
ศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6(1), 591-599.
- วรารณ คำเพชรดี. (2562). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานสรรพากรพื้นที่
อุบลราชธานี [ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วัชร แยมชู. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารเพื่อ
การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงานใหญ่ [การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเกริก.
- วิทยา ธารประเสริฐ. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
สาธารณสุข จังหวัดมุกดาหาร [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต].
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วินัย เพชรช่วย. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาย
สนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี [วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต].
มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุบลราชธานี.
- สถาพร นันทโพธิ์. (2565). ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานการไฟฟ้านครหลวงเขต
วัดเลียบ กรุงเทพมหานคร [การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต].
มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์.
- อุเทน รวมสุข. (2564). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรในสังกัดกอง
บังคับการตำรวจนครบาล 5 กองบัญชาการตำรวจนครบาล [วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. B. (1959). *The motivation to work*.
John Wiley & Sons.
- Yamane, T. (1970). *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). Harper & Row.

ทุนทางปัญญา: ความเข้มแข็งของชุมชนม้งห้วยหาน จังหวัดเชียงราย

Intellectual Capital: Community Strength of Hmong Houi Han Community,
Chiang Rai Province

อดิสร ภู่อสาร¹ | Adisorn Pusara

สุมาลีณี สาดสง^{2*} | Sumalinee Sadsang

¹⁻² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand.

* author email: sumalineesadsang@gmail.com

Abstract

This study was qualitative research based on the phenomenological approach. It aimed to investigate the intellectual capital and how it contributes to building community strength in the Hmong Houi Han community, Chiang Rai Province. The key informants consisted of twelve community social leaders selected through purposive sampling. The research instrument used for data collection was an interview form, and the data were analyzed through categorization. The quality of the research was verified through triangulation by experts.

The results revealed that the essential forms of intellectual capital in the Hmong Houi Han community included: 1) physical capital, represented by the selection of settlement areas that enable the community to utilize forest resources for production and consumption; 2) human capital, reflected in the inheritance of local wisdom from ancestors to support harmonious living with nature; and 3) social structural capital, demonstrated through the kinship system of Hmong “Sae” clans that regulate behavior and ensure members’ survival. Intellectual capital contributes to community strength through: (1) physical capital development in infrastructure, transportation, and communication systems; (2) human capital development by adapting types of economic crops suitable to natural conditions; and (3) social structural capital development to sustain livelihoods in accordance with Hmong cultural ethics.

Received: Mar 4, 2025 Revised: May 16, 2025 Accepted: Jun 4, 2025

<https://doi.org/10.14456/husoaru.2025.14>

Keywords: Intellectual Capital, Community Strength, Hmong Ethnic Group

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทุนทางปัญญา และการนำทุนทางปัญญามาสร้างความเข้มแข็งของชุมชนม้งห้วยหาน จังหวัดเชียงราย การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากผู้นำทางสังคมของชุมชนจำนวน 12 ราย เครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการจำแนกข้อมูล การพิจารณาคุณภาพงานวิจัยด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิจัยพบว่า ทุนทางปัญญาที่สำคัญของชุมชนม้งห้วยหาน มีทุนทางกายภาพ ประกอบด้วย การเลือกพื้นที่ตั้งชุมชนที่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติจากป่าไม้ เพื่อการผลิตและการบริโภคภายในชุมชน ทุนมนุษย์ คือ การสืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษเพื่อการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และทุนโครงสร้างทางสังคม คือ ระบบเครือญาติตระกูลแซ่ของม้งเพื่อการควบคุมพฤติกรรมและการสร้างหลักประกันความอยู่รอดของสมาชิก การนำทุนทางปัญญามาสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยการพัฒนาทุนทางกายภาพด้านการจัดระบบสาธารณูปโภค การคมนาคม และการสื่อสาร การพัฒนาทุนมนุษย์ด้วยการเปลี่ยนแปลงชนิดของพืชเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับสภาพธรรมชาติ และการพัฒนาทุนโครงสร้างทางสังคมเพื่อการดำรงชีวิตภายใต้กรอบวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

คำสำคัญ: ทุนทางปัญญา, ความเข้มแข็งของชุมชน, กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

บทนำ

ทุกชุมชนทุกสังคมต่างมีรูปแบบการจัดการสังคมเศรษฐกิจเพื่อเอาตัวรอด และพัฒนาความก้าวหน้าภายใต้ภาวะความเปลี่ยนแปลง รวมถึงแรงกดดันที่มาจากสภาพแวดล้อมภายนอกชุมชน วิธีการเอาตัวรอดภายใต้แรงกดดันที่เกิดขึ้นภายในชุมชนคือ การใช้ทุนทางปัญญาที่เกิดจากการสั่งสมองค์ความรู้ การสร้างนวัตกรรมที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิต จนถึง การติดต่อสัมพันธ์กับเครือข่ายนอกชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประยุกต์ใช้ความรู้ให้เข้ากับบริบทของชุมชนเพื่อสร้างความสมดุลและความอยู่รอดของชุมชน

การเพิ่มจำนวนประชากร การแทรกแซงของรัฐและทุนจากภายนอก ความทันสมัย การรับการศึกษาและสินค้าใหม่ ส่งผลให้เกิดความไร้สมดุลทางนิเวศ การตัดทำลายป่าไม้ การใช้

เครื่องจักรกลและสารเคมีทำการเกษตร ความไร้สมดุลทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนเป้าหมายจากการผลิตเพื่อบริโภคเป็นการผลิตเพื่อการค้า การออกไปรับจ้างทำงานในเมืองและความไร้สมดุลทางสังคม การออกไปทำงานนอกชุมชนทำให้ความผูกพันทางสังคมและครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป เป็นความแปลกแยกทางวัฒนธรรมระหว่างคนต่างรุ่น เกิดการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ภาวะไร้สมดุลของชุมชน (เพ็ญสิริ จิระเดชากุล พนารัช ปรีดากรณ์ และพรใจ ลีทองอิน, 2550: 173-176) เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนจึงมีการใช้ทุนทางปัญญาที่ถูกสั่งสมมาจากรบพบุรุษนำมาประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิต โดยมีองค์ประกอบของทุนทางปัญญา ดังนี้ (พรลักษณ์ พลเดช และคณะ, 2564, น.22-33)

1. ทุนทางกายภาพ หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต หรือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตที่สนับสนุนการดำรงชีวิตของประชาชน
2. ทุนมนุษย์ หมายถึง การสะสมความรู้ของบุคคล เกิดจากการสะสมความรู้ความสามารถ ความคิดการประดิษฐ์ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ และการสร้างสรรค์ผลงาน กล่าวได้ว่าความสามารถของมนุษย์เป็นพื้นฐานของทุนมนุษย์ และทุนมนุษย์เป็นรากฐานของทุนทางปัญญา
3. ทุนโครงสร้างทางสังคม หมายถึง องค์ความรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้ภายในองค์กร เช่น นโยบาย วัฒนธรรม ทุนโครงสร้างทางสังคมเป็นการนำความรู้ที่ได้มาเก็บไว้ภายนอกตัวบุคคล ช่วยสนับสนุนบุคคลให้ปรับปรุงทุนทางปัญญา

ความเข้มแข็งของชุมชน พิจารณาได้จากความสามารถของชุมชนในการจัดการระบบการดูแลและแบ่งสรรทรัพยากรธรรมชาติ ให้เกิดประโยชน์และเป็นธรรมแก่สมาชิกของชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถสร้างระบบการจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนได้ ซึ่งความเข้มแข็งทางด้านสังคมของชุมชนน่าจะพิจารณาจากการที่ชุมชนสร้างกลไกที่จะทำให้คนมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมมีความผูกพันกับสมาชิกอื่น ๆ ในชุมชน โดยเฉพาะการดำรงรักษาการจัดระเบียบความสัมพันธ์แบบเดิมที่สามารถรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อช่วยเหลือกันในด้านแรงงาน รวมไปถึงความสามารถในการจัดระเบียบทางสังคมที่จะขจัดปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรง หรือภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของคนในชุมชน (นภาพรณี หะวานนท์, 2550, น.21)

ความเป็นชาติพันธุ์มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับนิเวศวิทยาวัฒนธรรมและการปรับตัวของมนุษย์ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมักปรากฏในรูปของพื้นที่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ การปรับตัวทางวัฒนธรรมเป็นยุทธศาสตร์ในการปรับตัวของมนุษย์ ซึ่งเป็นวิถีทาง

เฉพาะกลุ่มคนในการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต เมื่อมีการอพยพจากพื้นที่หนึ่งไปสู่อีกพื้นที่หนึ่งทำให้เกิดกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มน้อยขึ้นในดินแดนต่าง ๆ นำไปสู่แนวคิดของการปรับตัวมาก่อนที่เกี่ยวข้องกับชุดของลักษณะทางวัฒนธรรมของการปรับตัวเพื่อเอาชีวิตรอด (ชูศักดิ์ วิทยาคค์, 2561, น.141)

ชุมชนม้งห้วยหาน เป็นชุมชนม้งที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย บนพื้นที่ดอยผาหม่น อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ยาวนานมากกว่า 100 ปี วิธีการเลือกพื้นที่ตั้งถิ่นฐานของม้งบนพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเลมากกว่า 1,000 เมตร อันเป็นจุดที่สูงเกินกว่าชนเผ่าอื่นจะขึ้นไปตั้งถิ่นฐานได้ ส่งผลให้ชุมชนม้งยังคงรักษาจารีตประเพณีของตนเองไว้ได้อย่างเหนียวแน่น จนกระทั่งถึงช่วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 - 2525 ชุมชนม้งห้วยหาน ตลอดจนม้งที่ตั้งถิ่นฐานบนดอยยาวและดอยผาหม่น ได้เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยต่อสู้กับอำนาจรัฐ และได้กลับมาเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยตามนโยบาย 66/2523 และกลับมาตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่เดิม ด้วยความเข้มแข็งของชนเผ่า ม้งยังคงรักษาจารีตประเพณีที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและดำรงอัตลักษณ์ของชนเผ่าได้อย่างสมบูรณ์ (อดิสร ภูสาระ, 2565, น.52)

กระแสความทันสมัยและลัทธิบริโภคนิยมที่ถาโถมเข้าสู่ชุมชน ทำให้ชุมชนที่ดำรงชีพด้วยการพึ่งพาตนเองจากทรัพยากรที่มี เปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตจากการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นเพื่อการค้า และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความเป็นอยู่ในรูปแบบสังคมเมือง ในขณะที่ชุมชนม้งห้วยหาน นำทุนทางปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมาประยุกต์ใช้ และปรับตัวให้สามารถดำรงอยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ โดยทุนทางปัญญาประกอบด้วยทุนมนุษย์ ทุนโครงสร้างทางสังคม และทุนทางกายภาพ อันเป็นทุนของชุมชนสำหรับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในบริบททางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำรงชีวิตด้วยเงื่อนไขการสืบทอดอัตลักษณ์ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนทั้งทางสังคม การดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ และด้านเศรษฐกิจสามารถปรับวิถีการผลิตสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ภายใต้ทรัพยากรภายในชุมชน จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจสำหรับงานวิจัยชิ้นนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาทุนทางปัญญา และวิเคราะห์การนำทุนทางปัญญามาสร้างความเข้มแข็งของชุมชนม้งห้วยหาน จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา (phenomenological research) ที่ต้องการทราบถึงประสบการณ์ของผู้นำทางสังคมในชุมชนด้านการใช้ทุนทางปัญญาเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชนม้งห้วยหาน ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) คือ ผู้นำทางสังคมของชุมชน ที่คัดเลือกด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 คน จากผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ประกอบด้วย คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำอาวุโสของชุมชน อดีตผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มส่งเสริมวัฒนธรรม ผู้นำกลุ่มเกษตรกร ผู้นำกลุ่มอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า และผู้นำกลุ่มสตรี

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกถึงประสบการณ์การใช้ทุนทางปัญญาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการค้นหาประโยคคำพูดที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงถึงความหมายสำคัญ (significant statement) นำมาจัดกลุ่มความหมาย (cluster of meaning) เพื่อสรุปให้ได้แก่นสาระ (essence) ประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5. การสรุปผลการวิจัย นำเสนอผลการวิจัยในลักษณะเชิงพรรณนา

6. การพิจารณาคุณภาพของงานวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) กับผู้ใหญ่บ้านห้วยหาน ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์ และอภิปรายผลการวิจัยต่อไป

งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับการพิจารณา และผ่านการรับรองจากคณะกรรมการวิจัยในมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ตามใบรับรองเลขที่ HE-RDI-NRR U.008/2567 วันที่รับรอง 24 มิถุนายน 2567 โดยยึดหลักเกณฑ์ตามประกาศเฮลซิงกิ (Declaration of Helsinki) มีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับ ข้อกำหนดภายในประเทศ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็นสองส่วนประกอบด้วย ส่วนที่หนึ่ง ทุนทางปัญญา ประกอบด้วย ทุนทางกายภาพ ทุนมนุษย์ และทุนโครงสร้างทางสังคม ส่วนที่สอง คือ การนำทุนทางปัญญาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

1. ส่วนที่หนึ่ง ทูทางปัญญา

1.1 ทูทางกายภาพ ประกอบด้วย ลักษณะที่ตั้งของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงอาชีพในชุมชน

1.1.1 ลักษณะที่ตั้งของชุมชน บนภูเขาที่มีพื้นที่ป่าไม้ สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่สำหรับการสร้างบ้านเรือนและทำการเกษตร มีลำน้ำไหลผ่าน

“เดิมชุมชนห้วยหานตั้งอยู่บนดอยผาหม่น บริเวณชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน ภายหลังจากการเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ต่อสู้กับเจ้าหน้าที่รัฐ”

“หลังการออกมาบอตัวเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ภาครัฐต้องการให้อพยพชุมชนไปตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่ราบทางไกลจากชายแดน ในขณะที่ผู้นำชุมชนในยุคนั้นต้องการขอตั้งหมู่บ้านในพื้นที่เดิม”

“ข้อสรุปของการเลือกที่ตั้งชุมชนในพื้นที่ปัจจุบัน คือ มีลำห้วยไหลผ่าน มีน้ำดื่มน้ำใช้ได้อย่างสมบูรณ์เพียงพอกับราษฎรในชุมชน การมีป่าไม้รอบชุมชนทำให้ราษฎรสามารถหาพืชเพื่อเป็นพลังงานการทำอาหารและการให้ความอบอุ่นในบ้าน”

1.1.2 ทรัพยากรธรรมชาติ เดิมการใช้ประโยชน์จากพื้นที่เพื่อการเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยวในลักษณะการทำไร่หมุนเวียน จนกระทั่งภาครัฐเข้ามาควบคุมกำหนดเขตพื้นที่ทำการเกษตรกับพื้นที่ป่าไม้ ชาวบ้านจึงเปลี่ยนชนิดของพืชเศรษฐกิจ ลดช่วงเวลาการหมุนเวียนพื้นที่ และการออกไปรับจ้างนอกชุมชน

“การเลือกพื้นที่ทำการเกษตร เดิมพื้นที่ทำการเกษตรเป็นพื้นที่ปลูกฝิ่น ข้าว และข้าวโพด มาตั้งแต่ยุคบรรพบุรุษ การเลือกพื้นที่ดินอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำหรือตาน้ำในพื้นที่”

“วิธีทำการเกษตรของม้งจะมีพื้นที่ทำการเกษตร 1-5 แปลง เพื่อทำการเกษตรแบบหมุนเวียนปีละ 1 แปลง หลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรจะปล่อยพื้นที่ทิ้งร้าง ให้ดินฟื้นตัวอย่างน้อย 4 ปี จึงจะวนกลับมาทำการเกษตรบนพื้นที่เดิม”

“เดิมราษฎรสามารถถากถางพื้นที่ที่ไม่ถูกสงวนไว้สำหรับเป็นป่าชุมชน และป่าต้นน้ำเพื่อขยายพื้นที่ทำการเกษตรได้ จนถึงประมาณปี พ.ศ. 2533 มีการจัดตั้งหน่วยงานจัดการต้นน้ำของกรมป่าไม้ สร้างข้อตลกกับชุมชนในพื้นที่กำหนดเขตป่าอนุรักษ์

และงดการถากถางพื้นที่เพิ่มเติม จึงทำให้ไม่มีการขยายพื้นที่ทำการเกษตรด้วยการถากถางป่าไม้อีกต่อไป”

“การเพิ่มขึ้นของราษฎรในชุมชนในขณะที่พื้นที่ทำการเกษตรมีจำกัดทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพของราษฎรและการใช้พื้นที่ทำการเกษตร ดังนี้ (1) การเปลี่ยนแปลงชนิดของพืชเศรษฐกิจ จากข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นกะหล่ำปลี ต้นหอมดอก ถั่วพุ่ม และยางพารา ซึ่งพืชดังกล่าวสามารถเพาะปลูกซ้ำในพื้นที่เดิมได้ โดยไม่ต้องทิ้งระยะเวลาเพื่อการพักฟื้นดิน เหมือนข้าวหรือข้าวโพด (2) การลดระยะเวลาว่างรอบในการหมุนวนพืชที่เพาะปลูกจากระยะเวลา 4-5 ปี เป็น 1-2 ปี เนื่องจากข้อจำกัดด้านการถือครองพื้นที่ทำการเกษตร การแบ่งพื้นที่ทำการเกษตรให้บุตร ในขณะที่หากต้องการขยายพื้นที่เพิ่มราษฎรไม่สามารถถากถางที่ดินเพิ่มในพื้นที่ป่าไม้ได้ ในขณะที่เมื่อมีวงรอบในการกลับมาปลูกพืชซ้ำในพื้นที่ที่ลดลง ดินไม่ได้รับการฟื้นตัวได้ดี ความอุดมสมบูรณ์ของดินไม่เพียงพอ พืชอ่อนแอเสี่ยงต่อโรคและแมลง การแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยใช้ปุ๋ยเคมี และสารกำจัดศัตรูพืช”

1.1.3 การเปลี่ยนแปลงอาชีพในชุมชนจากการทำการเกษตร เป็นการออกไปรับจ้างนอกชุมชน ตั้งแต่การออกไปรับจ้างในเมืองใหญ่ จนถึงการเป็นแรงงานรับจ้างในต่างประเทศ

1.2 ทูมนุชย์ การใช้ภูมิปัญญาด้านการเกษตร วัฒนธรรมประเพณี และการแพทย์ การใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนตามวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

1.2.1 ภูมิปัญญาด้านการเกษตร วัฒนธรรมประเพณี และการแพทย์

1) ด้านการเกษตร เดิมมั่งปลูกข้าวเพื่อบริโภค ข้าวโพดเพื่อเลี้ยงสัตว์ และฝิ่นเพื่อจำหน่ายและใช้เป็นยาสมุนไพร ปัจจุบันมั่งปลูกพืชเศรษฐกิจ ที่ได้รับการแนะนำเทคโนโลยีการเพาะปลูกจากญาติพี่น้อง คือ ยางพารา กะหล่ำปลี ถั่วพุ่ม และต้นหอมดอก

“ตั้งแต่ดั้งเดิมมามั่งปลูกพืชหลักสามชนิด คือ ปลูกข้าวเพื่อการบริโภค ปลูกข้าวโพดเพื่อเลี้ยงสัตว์และจำหน่าย และปลูกฝิ่นเพื่อจำหน่ายและใช้ปรุงยาสมุนไพร”

“พืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ในชุมชน ได้แก่ ยางพารา ใช้พื้นที่ปลูกบริเวณเดิมที่เป็นไร่ข้าว ไร่ข้าวโพด ส่วนผักมีการปลูกกะหล่ำปลี ถั่วพุ่ม และต้นหอมดอก จะปลูกบริเวณเดิมที่เคยเป็นไร่ฝิ่นบนดอยผาหม่น เป็นพื้นที่ที่มีอากาศหนาวเย็น และมีถนนสายบ้านฮวก-ผาตั้ง ตัดผ่านทำให้ขนส่งผลผลิตได้สะดวก”

2) วัฒนธรรมประเพณี ผู้อาวุโสประจำตระกูลแซ่ ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการจัดพิธีกรรม และวางระบบการสืบทอดตำแหน่งให้กับบุตรหลานของตระกูลแซ่ เพื่อสืบสานวัฒนธรรมประจำกลุ่มชาติพันธุ์ม้งต่อไป

“แต่ละตระกูลแซ่ จะมีผู้อาวุโสประจำตระกูลแซ่ คอยควบคุมการจัดพิธีกรรมต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามความเชื่อของตระกูลแซ่ เพราะหากทำสิ่งผิดพลาดวิญญาณบรรพบุรุษจะบันดาลให้ผู้ที่ทำผิดพลาดรวมถึงครอบครัวพบกับภัยร้าย อุบัติเหตุ การเจ็บป่วย หรือเสียชีวิต”

“การถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละตระกูลแซ่ มีรูปแบบของการถ่ายทอดอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ทุกตระกูลแซ่ในชุมชนจึงคัดเลือกและวางตัวผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมจากผู้อาวุโสประจำตระกูลแซ่ไว้แล้ว”

3) การแพทย์ การใช้ยาสมุนไพร่วมกับการรักษาโดยแพทย์แผนปัจจุบัน และแพทย์แผนจีน

“ม้งใช้ยาสมุนไพร ตั้งแต่สังคมดั้งเดิมก่อนเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย การใช้ยาสมุนไพรเป็นยาที่บรรพบุรุษทดลองใช้ ยาชนิดใดที่ได้ผลก็จะแนะนำบอกต่อให้กับญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน”

“เมื่อม้งเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ม้งได้รับความรู้เกี่ยวกับการรักษาพยาบาลแผนปัจจุบัน รับรู้ และยอมรับการรักษาพยาบาลแผนปัจจุบัน แต่มีข้อจำกัดเนื่องจากยาในพื้นที่สู้รบหายากจะใช้เมื่อจำเป็น แต่ม้งได้เห็นประโยชน์จากการรักษาพยาบาลด้วยยาแผนปัจจุบัน”

1.2.2 การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน

“ทุกเดือนผู้ใหญ่บ้านจะเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือน เพื่อชี้แจงข้อมูลข่าวสาร รับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน ข้อเสนอแนะต่าง ๆ รวมถึงนัดแนะวัน เวลา และสถานที่ที่ทุกครัวเรือนจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วมพัฒนาหมู่บ้าน หากไม่เข้าร่วมจะถูกลงโทษตามกฎหมายของหมู่บ้าน”

1.2.3 ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์

“ราษฎรในหมู่บ้านห้วยหานทุกคน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง มีวิถีชีวิตความเชื่อและวิธีการดำรงชีวิตแบบเดียวกัน ทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ”

1.3 ทุณโครงสร้างทางสังคม ประกอบด้วย วิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน การถ่ายทอดวัฒนธรรมสู่เยาวชน และการสร้างเครือข่ายทางสังคม

1.3.1 วิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน ด้วยความเชื่อเกี่ยวกับการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติและวิญญาณบรรพบุรุษ

“การประกอบพิธีกรรมหลักของม้งทุกตระกูลแซ่ มีลักษณะขั้นตอนคล้ายคลึงกัน ในแต่ละตระกูลแซ่จะมีรายละเอียดปลีกย่อยของพิธีกรรมแตกต่างกัน ผู้อาวุโสประจำตระกูลแซ่จึงต้องทำหน้าที่ให้คำแนะนำหัวหน้าครัวเรือนในการประกอบพิธีกรรม การประกอบพิธีกรรมที่ผิดวิธีการ ผิดขั้นตอน จะทำให้ผีและวิญญาณบรรพบุรุษไม่พอใจและส่งผลร้ายให้กับเจ้าของงาน”

1.3.2 การถ่ายทอดวัฒนธรรมสู่เยาวชน

“การจัดพิธีกรรมในบ้าน แม่จะให้ลูกช่วยเหลือการจัดพิธีในบ้านเด็ก ๆ อาจจะได้รับรู้ถึงช่วงเวลา สิ่งของ การจัดพิธีกรรม เมื่อลูกหลานเติบโตแยกครัวเรือนจะจัดงานก็จะสอบถามพ่อแม่ ญาติพี่น้องเบื้องต้นก่อน หากมีข้อสงสัยก็จะสอบถามผู้อาวุโสประจำตระกูลแซ่ในหมู่บ้าน เพราะการประกอบพิธีกรรมแบบผิดประเพณี อาจทำให้ผีและวิญญาณบรรพบุรุษไม่พึงพอใจ ส่งผลร้ายต่อเจ้าของบ้าน”

“ระดับชุมชน การถ่ายทอดวัฒนธรรมจะเริ่มตั้งแต่ผู้อาวุโสประจำตระกูลแซ่ ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีให้กับผู้ที่จะมาทำหน้าที่แทน ส่วนใหญ่จะเป็นบุตรหลานของผู้อาวุโสท่านนั้น บางครั้งอาจมีลูกหลานบ้านอื่นให้ความสนใจ ติดตามผู้อาวุโสไปช่วยงานในบ้านพี่น้องตระกูลแซ่เดียวกันเพื่อหาประสบการณ์ กรณีต้องมาจัดงานที่บ้านของตนก็ได้”

1.3.3 การสร้างเครือข่ายทางสังคม ตั้งแต่ระดับชุมชน ระดับตระกูลแซ่ในหมู่บ้านอื่น เพื่อให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือในพิธีกรรมและการศึกษา และการสร้างเครือข่ายกับชุมชนม้งในพื้นที่เพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองกับภาครัฐด้านการจัดพื้นที่ทำกิน

“หมู่บ้านห้วยหาน มีกองทุนช่วยเหลือสมาชิกในชุมชน เมื่อมีงานศพทุกครัวเรือนจะนำเงิน ข้าวสาร 1 ถ้วย ฟืน 1 มัด และน้ำอัดลมขนาด 1 ลิตร มาช่วยงาน”

“นอกจากชุมชนจะช่วยเหลือกันแล้ว ม้งแต่ละตระกูลแซ่ยังมีสมาคมตระกูลแซ่ ทำหน้าที่ช่วยเหลือสมาชิกด้านประเพณี ข้อห้ามเฉพาะตระกูล หรือจัดทำพิธีกรรม

ที่มีความสำคัญของตระกูลแซ่ การหาทุนช่วยเหลือด้านการศึกษา และการรวบรวมเงินให้ความช่วยเหลืองานศพของสมาชิกในสมาคมตระกูลแซ่ในจังหวัดเชียงราย”

“หมู่บ้านห้วยหานยังร่วมกันกับหมู่บ้านม้งในพื้นที่ใกล้เคียง จัดตั้งเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดอยยาว ดอยผาหม่น ภูชี้ฟ้า ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ทำกินของราษฎร ซึ่งไม่มีเอกสารสิทธิ์การใช้ที่ดินบนพื้นที่สูง”

2. การใช้ทุนทางปัญญาสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2.1 บริบททางกายภาพ ประกอบด้วย เส้นทางคมนาคม โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน และการบริการสาธารณะในชุมชน

2.1.1 เส้นทางคมนาคม เป็นเส้นทางที่สามารถเดินทางขนส่งสินค้าได้ในทุกฤดูกาล

“หมู่บ้านห้วยหานมีเส้นทางหลักออกนอกชุมชน 2 เส้นทาง คือ เส้นทางสู่อำเภอเวียงแก่น และอำเภอเชียงของ ส่วนอีกเส้นทางเป็นเส้นทางสู่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย และอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เส้นทางสายนี้เป็นเส้นทางสำคัญในการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรของชุมชน”

“เส้นทางเข้าออกชุมชนสู่ถนนสายหลักเป็นถนนปูนซีเมนต์ สามารถเดินทางเข้าออกในทุกฤดูกาล พ่อค้าแม่ค้าในชุมชนจึงออกไปซื้อสินค้าของสดจำพวกเนื้อสัตว์ ผัก และผลไม้ นำมาจำหน่ายในตลาดชุมชนได้ทุกวัน สร้างความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตของราษฎร”

2.1.2 โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน

“ระบบไฟฟ้าเข้ามาในชุมชนมากกว่า 30 ปี เป็นระบบที่มั่นคงครอบคลุมทั้งพื้นที่ ทุกครัวเรือนมีไฟฟ้าใช้สำหรับอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพ”

“ระบบประปาภูเขา ทุกกลุ่มบ้านได้รับงบประมาณจาก อบต. จัดวางระบบประปาภูเขา ทำให้มีน้ำประปาใช้ได้ตลอดปี”

“หมู่บ้านห้วยหาน มีจุดจัดตั้งเสาสัญญาณเครือข่ายโทรคมนาคม ทำให้ราษฎรมีความสะดวกในการติดต่อสื่อสารกับญาติพี่น้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ”

“การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับราคาผลผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะราคายางพารา ต้นหอมดอก กะหล่ำปลี ซึ่งเดิมราคาสินค้าจะอยู่กับพ่อค้าคนกลาง ราษฎรจะไม่ทราบราคาที่ตลาด การรู้ราคาสินค้าทำให้สามารถต่อรองกับพ่อค้าคนกลางได้”

2.1.3 การบริการสาธารณะในชุมชน ประกอบด้วย ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน โรงเรียนที่จัดการศึกษาถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล

1) ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

“ราษฎรนิยมให้บุตรหลานเข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอันดับต้น เพราะสะดวกใกล้บ้าน สามารถรับส่งได้สะดวก เมื่อเด็กเรียนผ่านจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็จะส่งต่อที่โรงเรียนในระดับชั้นอนุบาล 3 ได้ทันที”

2) โรงเรียน

“โรงเรียนบ้านห้วยหานเปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพียงพอต่อการรับนักเรียนในหมู่บ้าน”

3) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล

“มั่งนิยมรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยยาแผนปัจจุบันจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล บ้านห้วยหาน ซึ่งมีระบบการส่งต่อผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาลประจำอำเภอ และโรงพยาบาลประจำจังหวัด”

“ราษฎรบางส่วนยังคงใช้ยาสมุนไพร การฝังเข็ม การรักษาด้วยวิธีการปัจจุบัน และการใช้ร่างทรง ให้ผีและวิญญาณบรรพบุรุษช่วยปัดเป่าผีร้ายที่ทำให้เจ็บป่วยออกไป”

2.2 บริบททางสังคม ประกอบด้วย การดูแลผู้เปราะบาง ความปลอดภัยในชุมชน การให้สวัสดิการสังคม

2.2.1 การดูแลกลุ่มเปราะบาง

“มั่งแต่ละครอบครัวจะมีบุตรหลายคน เมื่อบุตรสาวแต่งงานจะย้ายไปอยู่กับครอบครัวของสามี ในขณะที่เมื่อบุตรชายแต่งงานจะนำสะใภ้เข้าบ้าน และหากมีบุตรเพิ่มขึ้นจะย้ายออกจากบ้านไปสร้างบ้านใหม่ในพื้นที่ที่บิดาแบ่งให้ คงเหลือบุตรชายคนเล็กทำหน้าที่ดูแลบิดามารดาและได้รับมรดกคือบ้านของบิดามารดา”

“หน้าที่ของสะใภ้มี้ง นอกจากช่วยสามีทำงานดูแลครอบครัวแล้ว สะใภ้มี้งถูกอบรมสั่งสอนและซึมซับความคิดตั้งแต่อยู่กับครอบครัวแล้วว่า สะใภ้จะต้องดูแล บิดามารดาของสามี”

“หากมีลูกพิการตั้งแต่กำเนิด พ่อแม่จะมีหน้าที่เลี้ยงดูลูกจนหมดอายุขัย และจะส่งช่วงการดูแลลูกพิการให้พี่ชายหรือน้องชายของผู้พิการดูแลต่อไป”

“กรณีผู้ยากไร้เสียชีวิต คณะกรรมการหมู่บ้านจะรับผิดชอบจัดพิธีศพ ให้ โดยรวบรวมเงินช่วยเหลือ ข้าวสาร ฟืน และน้ำอัดลม จากราษฎรในหมู่บ้านทุกหลังคาเรือน คณะกรรมการหมู่บ้านจะเป็นเสมือนเจ้าภาพจัดการพิธีกรรมจนกระทั่งฝังศพ และการทำพิธีหลังจากการฝังศพ สร้างหลักประกันให้ว่าเมื่อราษฎรผู้ยากไร้เสียชีวิตจะได้รับการปฏิบัติ อย่างถูกต้องตามพิธีกรรมความเชื่อของมี้ง”

2.2.2 ความปลอดภัยในชุมชน

“มี้งใช้ระบบการควบคุมพฤติกรรมของคน ตั้งแต่ระบบครอบครัว โดย บิดา หรือหัวหน้าครอบครัวต้องดูแลรับผิดชอบ รวมถึงขัดใช้กรณีสมาชิกในครอบครัวมีความประพฤติผิดกฎระเบียบของสังคม หากครอบครัวขัดใช้ไม่ได้สมาชิกตระกูลแซ่ในชุมชนจะต้อง ร่วมกันดูแลสมาชิกตระกูลแซ่ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน”

“ราษฎรในชุมชนร่วมกันดูแลสาธารณสุขสมบัติในชุมชน ด้วยกฎเกณฑ์ทางสังคมในการลงโทษปรับผู้ทำลายสาธารณสุขสมบัติในชุมชน การไม่ยอมรับผู้ทำลายสาธารณสุขสมบัติในชุมชน จึงไม่มีผู้ทำลายสาธารณสุขสมบัติในชุมชน”

2.2.3 สวัสดิการการให้ความช่วยเหลือกันภายในชุมชน

“เมื่อมีเหตุไม่ดีขึ้นในครอบครัวใด กลุ่มญาติพี่น้องจะให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นเป็นอันดับแรกก่อน ต่อมาจะเป็นญาติพี่น้องกลุ่มตระกูลแซ่ในชุมชน และ กลุ่มตระกูลแซ่นอกชุมชน”

“แต่ละตระกูลแซ่ยังมีผู้อาวุโสด้านความยุติธรรมให้ความช่วยเหลือญาติพี่น้องในตระกูลแซ่ กรณีเกิดข้อขัดแย้งกับครอบครัวอื่นไม่ว่าจะเป็นมี้งตระกูลแซ่เดียวกัน มี้งตระกูลแซ่อื่น หรือบุคคลต่างกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงการช่วยเหลือเจรจากับเจ้าหน้าที่ตำรวจ กรณีเกิดคดีความ เป็นหลักประกันว่าพี่น้องกลุ่มตระกูลแซ่จะช่วยเหลือกัน”

2.3 บริบททางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ความเพียงพอของผลผลิต การระดมทุนในชุมชน และการพึ่งพาทางเศรษฐกิจจากภายนอกชุมชน

2.3.1 ความเพียงพอของผลผลิต

“เกือบทุกหลังคาเรือน มีพื้นที่สำหรับการปลูกข้าวที่พอเพียงต่อการบริโภคตลอดปี โดยอาจมีพื้นที่ของตนเองหรือเช่าพื้นที่เพื่อนบ้านเพื่อปลูกข้าว กลุ่มที่ไม่ปลูกข้าวจะเป็นกลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น เช่น ค้าขาย หัตถกรรมในชุมชน หรือมีคนในครอบครัวออกไปรับจ้างนอกชุมชน มีเงินเพียงพอต่อการซื้อข้าวสารเพื่อการบริโภค”

“ผลผลิตทางการเกษตรสำคัญของหมู่บ้าน คือ ผักกะหล่ำปลี หอมดอก และถั่วพุ่ม นอกจากจะนำส่งขายยังสามารถนำมาเป็นอาหารเพื่อการบริโภคในชุมชนได้”

“ราษฎรสามารถหาพืชผักจากป่าชุมชน ซึ่งมีพืชผักตามฤดูกาล ได้แก่ หน่อไม้ เห็ด และผักกูด ซึ่งสามารถนำมาบริโภคและนำมาจำหน่ายในตลาดชุมชนได้”

2.3.2 การระดมทุนในชุมชน

“หากต้องการเงินเพื่อการลงทุนหรือใช้จ่ายกรณีฉุกเฉิน มั่งในชุมชนสามารถกู้ยืมญาติพี่น้องได้ โดยญาติพี่น้องจะเป็นผู้พิจารณาความจำเป็นของการใช้เงิน ความสามารถในการชำระเงินต้นของผู้กู้ ซึ่งอาจมีผู้ให้กู้หลายคนมาร่วมพิจารณา กรณีผู้กู้ต้องการเงินจำนวนมากจะมีญาติพี่น้องของผู้กู้เป็นผู้ค้ำประกัน”

2.3.3 การพึ่งพาทางเศรษฐกิจจากภายนอกชุมชน

“ธนาคารเพื่อการเกษตรของรัฐ เป็นแหล่งเงินทุนส่วนหนึ่งสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจที่ต้องการใช้ปุ๋ยและสารเคมีทำการเกษตร เช่น ยางพารา กะหล่ำปลี หรือถั่วพุ่ม ธนาคารเป็นแหล่งเงินทุนให้กับราษฎร โดยราษฎรจะจับกลุ่มค้ำประกันกันเอง”

“จากการนับถือนับถือระบบเครือญาติของมั่ง หากมีความเดือดร้อนต้องการความช่วยเหลือทั้งทางสังคมหรือความช่วยเหลือทางการเงิน ก็อาจไปขอความช่วยเหลือญาติพี่น้องตระกูลแซ่เดียวกันที่อยู่ต่างหมู่บ้านได้”

2.4 บริบทด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การกระจายอำนาจให้ชุมชนเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อม กฎ กติกาของชุมชนด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และระบบการจัดการขยะในชุมชน

2.4.1 การกระจายอำนาจให้ชุมชนเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อม

“หมู่บ้านห้วยหานได้รับการจัดตั้งและรับรองการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ตามข้อตกลงกับกองทัพภาคที่ 3 ตามนโยบาย 66/2523 การออกมาเข้าร่วมเป็นผู้พัฒนาชาติไทยจะได้รับสิทธิการตั้งบ้านเรือนและพื้นที่ทำกินตามที่ร่วมกันกำหนด”

“การใช้สิทธิจัดการพื้นที่ป่าชุมชนของหมู่บ้าน จะอนุญาตให้ราษฎร เก็บของป่า พืชสมุนไพร ผัก เห็ด หน่อไม้ และการเลี้ยงวัวในพื้นที่ โดยมีข้อห้ามการตัดไม้ใหญ่ และการล่าสัตว์ป่าอย่างเด็ดขาด นอกจากนี้ ยังอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำสำหรับวางระบบประปาภูเขา และพื้นที่พิเศษสำหรับสุสานของชุมชน”

2.4.2 กฎกติกาของชุมชนด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

“หมู่บ้านมีกฎการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ห้ามการตัดโค่นต้นไม้ใหญ่ การเผาป่า การล่าสัตว์ใหญ่ การเก็บหาของป่าเฉพาะเพื่อการบริโภค ห้ามนำออกจำหน่าย นอกหมู่บ้าน รวมทั้งการกีดกันราษฎรต่างหมู่บ้านเข้ามาเก็บหาของป่า จับปลา และขุดหาทองคำในห้วยเขตพื้นที่หมู่บ้าน”

“ราษฎรในชุมชนร่วมกันสอดส่องดูแลตักเตือนผู้ที่ละเมิดกฎเกณฑ์ของหมู่บ้าน อาจใช้วิธีการว่ากล่าวตักเตือน การแจ้งกรรมการหมู่บ้านเพื่อให้ลงโทษ บทลงโทษจะเริ่มจากการตักเตือน การปรับเงิน จนถึงการนำตัวส่งดำเนินคดีหากกระทำผิดกฎหมาย แต่หากเป็นการละเมิดกฎของหมู่บ้าน เช่น ไม่ยอมให้ความร่วมมือส่งตัวแทนครัวเรือนไปดับไฟป่า หรือทำฝายแม้จะต้องถูกปรับเงิน หากไม่ยอมหรือขาดความร่วมมือต่อเนื่องเกิน 3 ครั้ง จะถูกตัดสิทธิในความช่วยเหลือทุกประการจากหมู่บ้านและประชาคมของหมู่บ้าน”

2.4.3 ระบบการจัดการขยะในชุมชน

“เนื่องจากหมู่บ้านเป็นชุมชนขนาดใหญ่ จำนวนประชากรมีมาก จึงได้รับงบประมาณจาก อบต. ซื้อเตาเผาขยะและโรงเผาขยะห่างจากชุมชนประมาณ 1 กิโลเมตร”

“หมู่บ้านเก็บเงินค่าเผาขยะครัวเรือนละ 60 บาทต่อปี เพื่อใช้ป็นค่าจ้าง ผู้ดูแลจัดการเผาขยะ ทำความสะอาดโรงเผาขยะ นอกจากค่าจ้างที่ได้รับผู้ดูแลโรงเผาขยะยังมีรายได้จากการคัดแยกขยะที่สามารถนำไปจำหน่ายให้ผู้รับซื้อของเก่า เช่น ขวดแก้ว ขวดพลาสติก กระจังอลูมิเนียม และเศษโลหะ”

สรุปผลการวิจัย

ทุนทางปัญญาของม้ง ชุมชนห้วยหาน จังหวัดเชียงราย คือ การเลือกพื้นที่ตั้งชุมชนในพื้นที่ภูเขาสูง ที่มีลำห้วยไหลผ่านเพื่อมีน้ำอุปโภคบริโภคตลอดปี การใช้ประโยชน์ด้านหาอาหาร พืชสมุนไพร และการเก็บเกี่ยวในพื้นที่ป่า มีพื้นที่เพียงพอสำหรับการสร้างบ้านเรือน และทำการเกษตร การสืบทอดภูมิปัญญาการดำรงชีวิต การนำวัฒนธรรม ความเชื่อที่สืบทอดจาก

บรรพบุรุษมากำหนดเป็นวิถีการดำรงชีวิตภายใต้อัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง พร้อมกับการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี โดยสามารถสรุปทุนทางปัญญาของม้ง ได้ดังนี้

1. ทุนทางปัญญา ประกอบด้วย ทุนทางกายภาพ ทุนมนุษย์ และทุนโครงสร้างทางสังคม

1.1 ทุนทางกายภาพ

การเลือกพื้นที่ตั้งชุมชนม้งห้วยหานในพื้นที่ที่มีป่าไม้รอบชุมชน เพื่อหาอาหาร พืชสมุนไพร และการเก็บฝิ่น การมีลำห้วยไหลผ่านเพื่อมีน้ำอุปโภคบริโภคได้ตลอดปี และการมีพื้นที่ดินเพียงพอสำหรับการสร้างบ้านเรือน การขยายตัวของชุมชน และพื้นที่ทำการเกษตร

ปัจจุบันชุมชนม้งห้วยหาน มีประชากรประมาณ 3,000 คน 400 หลังคาเรือน อัตราการเพิ่มประชากร ร้อยละ 2.1 ราษฎรทั้งหมดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ประกอบอาชีพทำการเกษตร พืชเศรษฐกิจหลัก คือ การปลูกข้าวเพื่อการบริโภคในครัวเรือน พืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ คือ กะหล่ำปลี ต้นหอมดอก ถั่วพุ่ม และยางพารา การปลูกพืชเศรษฐกิจใช้วิธีการเพาะปลูกแบบเข้มข้นบนพื้นที่เดิมตลอดปี อันเป็นพื้นที่ดินอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และภูมิอากาศเหมาะสม

การสืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษในการเลือกพื้นที่ตั้งถิ่นฐานบนภูเขาสูง อากาศหนาวเย็น นำมาประยุกต์เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี เพื่อใช้ทำการเกษตร ด้วยการเพาะปลูกพืชผักเมืองหนาวแทนพืชเศรษฐกิจเดิมคือฝิ่น รวมถึงการปลูกยางพาราซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ราษฎรในชุมชนเดินทางออกไปรับจ้างกรีดยางพาราในภาคใต้ นำเทคนิควิธีการเพาะปลูก การดูแล และการกรีดยางพารา ประกอบกับการส่งเสริมจากภาครัฐ ทำให้ 1 ใน 3 ของครัวเรือนในชุมชนมีรายได้จากการปลูกยางพารา

1.2 ทุนมนุษย์

ม้งมีความเชื่อเกี่ยวกับผีและวิญญาณบรรพบุรุษ ที่ควบคุมพฤติกรรม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ ทำให้เกิดวัฒนธรรมตามความเชื่อ การที่ราษฎรในชุมชนบ้านห้วยหานทั้งหมดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ทำให้ทั้งชุมชนดำรงชีวิตด้วยวิถีเดียวกัน การบังคับใช้กฎหมายของชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนจึงเกิดขึ้นได้ดี โดยไม่มีความแตกต่างเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ

การนำทุนทางวัฒนธรรมมาเพิ่มคุณค่า สร้างรายได้ ทำให้ราษฎรส่วนหนึ่งพัฒนารูปแบบการตัดเย็บเสื้อผ้าลวดลายปักตามเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ปักผ้า

ตัดเย็บเสื้อผ้าลดรายจ่ายด้วยระบบอุตสาหกรรม จำหน่ายในชุมชนมั่งคั่งในและต่างประเทศ เพื่อใช้แต่งกายในโอกาสสำคัญ

การรักษาโรคด้วยยาสมุนไพร อันเป็นการสืบสานตำรับยาสมุนไพรในการรักษาอาการเจ็บป่วยที่ถูกสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร จำเป็นต้องใช้ยาสมุนไพรที่หาได้ในพื้นที่ป่ารอบชุมชน ร่วมกับการประกอบพิธีกรรมเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย จนกระทั่งมั่งคั่งชุมชนห้วยหนานได้เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จึงรับภูมิปัญญาการรักษาโรคด้วยแพทย์แผนปัจจุบันและการแพทย์แผนจีน เมื่อมีการตั้งหมู่บ้าน รัฐบาลจัดสร้างสถานอนามัยในชุมชน ทำให้ราษฎรในชุมชนเข้าใช้บริการรักษาโรคด้วยแพทย์แผนปัจจุบันมากขึ้น ทั้งนี้ก็ยังคงมีการประกอบพิธีกรรมร่วมกับการรักษาโรคด้วย

1.3 ทุนโครงสร้างทางสังคม

โครงสร้างทางสังคมของชุมชนมั่ง แบ่งระบบการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมออกเป็นสามระดับ ระดับต้น คือ ครัวเรือน ต่อมาคือ ระบบเครือญาติตระกูลแซ่ และระดับชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้าน

ระบบเครือญาติตระกูลแซ่ของชุมชนมั่งมีหน้าที่ควบคุม ให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนจัดการพิธีกรรมตามความเชื่อเกี่ยวกับผีและวิญญาณบรรพบุรุษ ซึ่งมั่งแต่ละตระกูลแซ่มีความเชื่อแบบเดียวกัน แต่การประกอบพิธีกรรมแตกต่างกัน แต่ละตระกูลแซ่ภายในชุมชนจะมีผู้อาวุโสทำหน้าที่ดูแลถ่ายทอดการประกอบพิธีกรรม และเป็นตัวแทนกลุ่มตระกูลแซ่เจรจาจัดการข้อขัดแย้ง ตั้งแต่ข้อขัดแย้งของญาติพี่น้องภายในตระกูลแซ่ ผู้อาวุโสของตระกูลแซ่อื่นทั้งในและนอกชุมชน จนถึงการช่วยเหลือหากมีข้อขัดแย้งกับบุคคลต่างชาติพันธุ์จนถึงเจ้าหน้าที่รัฐหากเกิดข้อขัดแย้ง เป็นหลักประกันถึงการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาไม่ปล่อยให้พี่น้องสู้กับปัญหาอย่างโดดเดี่ยว

2. ความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย บริบททางกายภาพ บริบททางสังคม บริบททางเศรษฐกิจ และบริบทด้านสิ่งแวดล้อม

ความเข้มแข็งของชุมชนมั่งห้วยหนาน จังหวัดเชียงราย จากบริบททางกายภาพ เกิดขึ้นจากความสะดวกในการคมนาคม การใช้เครือข่ายโทรคมนาคม การบริการสาธารณะ ได้แก่ ระบบไฟฟ้า ประปาภูเขา ระบบการจัดการขยะในชุมชน รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐในการจัดการศึกษาและสาธารณสุข บริบททางสังคมเกิดจากระบบเครือญาติที่ให้ความช่วยเหลือดูแลสมาชิกในกลุ่มผู้เปราะบาง การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ และการดูแลความประพฤติ

บริบททางเศรษฐกิจ การทำการเกษตรที่สามารถผลิตอาหารเพียงพอต่อการบริโภคภายในชุมชน และบริบทด้านสิ่งแวดล้อม คือ การใช้สิทธิชุมชนจัดการป่าชุมชน โดยมีกฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์และบทลงโทษทางสังคม

2.1 บริบททางกายภาพ

หมู่บ้านห้วยห้านมีถนนสายหลัก 2 เส้นทาง สามารถใช้ประโยชน์ในการขนส่งสินค้าทางการเกษตรได้ทุกฤดูกาล รวมทั้งการนำสินค้าอุปโภคบริโภคเข้าสู่ชุมชน อันส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงวิถีการบริโภคสินค้าของราษฎร

ระบบไฟฟ้าและประปาภูเขาเข้ามาในหมู่บ้านมานานกว่า 30 ปี ส่งผลให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรสะดวกสบาย ราษฎรบางส่วนสามารถใช้เครื่องจักรในการผลิตสินค้าหัตถกรรมชุมชน ด้านเครือข่ายโทรคมนาคมราษฎรรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้หลากหลาย การติดต่อกับญาติพี่น้องในชุมชนอื่น รวมถึงสมาชิกในครอบครัวที่อพยพออกไปทำงานในเมืองและต่างประเทศ นอกจากนี้ ราษฎรยังใช้ประโยชน์จากเครือข่ายโทรคมนาคมติดตามข่าวสารด้านราคาสินค้าเกษตร และพ่อค้าคนกลางในการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร

2.2 บริบททางสังคม

ประเพณีม้ง กำหนดให้บุตรชายคนเล็กเป็นผู้ดูแลบิดามารดา พร้อมได้รับมรดกคือบ้านของบิดามารดา ในขณะที่สะไภ้ม้งนอกจากจะมีหน้าที่ดูแลครอบครัว ช่วยสามีทำงานแล้ว สะไภ้ม้งยังต้องมีหน้าที่ดูแลบิดามารดาของสามี สังคมม้งจึงมีหลักประกันการดูแลผู้สูงอายุ ม้งใช้ระบบเครือญาติในการดูแลผู้พิการและผู้ยากไร้ โดยมีลำดับการดูแลเริ่มตั้งแต่บิดา มารดา พี่น้อง และหลาน

ระบบเครือญาติตระกูลแซ่ ยังเป็นระบบที่ควบคุมพฤติกรรมของม้งตั้งแต่ในครัวเรือนและชุมชน ซึ่งในแต่ละตระกูลแซ่ของหมู่บ้านจะมีผู้อาวุโสประจำตระกูลแซ่ เป็นผู้ดูแลความประพฤติของสมาชิกในตระกูลแซ่ ประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างสมาชิกตระกูลแซ่ในหมู่บ้าน และเป็นตัวแทนเพื่อเจรจากับคู่กรณีตระกูลแซ่อื่นหรือกลุ่มชนต่างชาติพันธุ์

ระบบการช่วยเหลือกันภายในชุมชนส่วนใหญ่เป็นการเก็บเงินช่วยเหลือการจัดงานศพของสมาชิกในชุมชน ซึ่งมีข้อตกลงสำหรับการเก็บเงินช่วยเหลืองานศพ ตั้งแต่ระดับตระกูลแซ่เดียวกัน ระดับทุกครัวเรือนในหมู่บ้านและระดับเครือข่ายตระกูลแซ่ เป็นหลักประกันว่าเจ้าภาพสามารถจัดหาอุปกรณ์ประกอบพิธีกรรมสำหรับผู้วายชนม์อย่างครบถ้วนตามประเพณี

2.3 บริบททางเศรษฐกิจ

ชุมชนมีพื้นที่ปลูกข้าวเพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี และมีพืชผักเศรษฐกิจ ซึ่งนอกจากจะนำไปจำหน่ายแล้ว ยังสามารถนำมาบริโภคในครัวเรือน รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนเพื่อเก็บผัก หน่อไม้ตามฤดูกาล อันเป็นสิ่งที่บ่งชี้ให้เห็นว่าชุมชนมีความมั่นคงทางอาหารในการผลิตบริโภคภายในชุมชน รวมถึงการผลิตพืชผักเศรษฐกิจจำหน่ายนอกชุมชน

การระดมทุนในชุมชน เกิดโดยการให้ความช่วยเหลือกันภายในกลุ่มญาติพี่น้อง เนื่องจากชุมชนมีบ้านห้วยหานตั้งอยู่ในพื้นที่ภูเขาสูง ซึ่งรัฐไม่อาจออกเอกสารสิทธิ์การใช้ที่ดิน จึงไม่สามารถนำที่ดินเป็นสิ่งค้ำประกันการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินได้ หากผู้กู้เงินต้องการเงินกู้จำนวนมาก ผู้ให้กู้เงินจะพิจารณาการให้กู้เงินจากความสามารถในการชดเชยเงิน โดยมีญาติพี่น้องของผู้กู้เงินเป็นผู้ค้ำประกัน

2.4 บริบทด้านสิ่งแวดล้อม

ชุมชนใช้ข้อตกลงร่วมกับกองทัพภาคที่ 3 ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ โดยเฉพาะการแบ่งพื้นที่ป่าชุมชนเพื่อจัดการด้วยวิธีการของตนเอง ทำให้ยังคงมีพื้นที่ป่าต้นน้ำเพื่อการใช้ประโยชน์ตลอดปี รวมถึงการหาพืชผักในป่าเพื่อบริโภคและทำยาสมุนไพร และการแบ่งพื้นที่ป่าเพื่อจัดทำสุสานของชุมชน

กฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสาธารณะ อันได้แก่ ป่าชุมชน และสาธารณสมบัติของหมู่บ้าน โดยราษฎรจะช่วยกันสอดส่องดูแลการละเมิดกฎเกณฑ์ เช่น การตัดต้นไม้ การเผาป่า หรือการทำลายสาธารณสมบัติ ระบบการลงโทษจะเริ่มตั้งแต่การว่ากล่าวตักเตือน การเปรียบเทียบปรับ นำส่งดำเนินคดี ตลอดจนการตัดความช่วยเหลือจากหมู่บ้าน

ชุมชนประสบความสำเร็จด้านการจัดการขยะ โดยได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล สร้างเตาเผาขยะของชุมชน มีการคัดแยกขยะเพื่อจำหน่าย การวางระบบการจัดเก็บและเผาขยะ จึงทำให้ชุมชนไม่มีปัญหาด้านการจัดการขยะ

3. การใช้ทุนทางปัญญาสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

ทุนทางปัญญาของมั่งชุมชนบ้านห้วยหาน คือ การเลือกทำเลที่ตั้งชุมชนในพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ การเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มั่ง การใช้ระบบความเชื่อและวิถีชีวิตที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สามารถปรับตัวเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี การใช้ระบบเครือญาติในการควบคุม

พฤติกรรม และการให้ความช่วยเหลือสมาชิก การจัดการผลิตเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร และการควบคุมทางสังคมโดยใช้จารีตประเพณี

การอภิปรายผล

ทุนทางปัญญากับความเข้มแข็งของชุมชนม้งห้วยหาน จังหวัดเชียงราย

1. ทุนทางกายภาพ

การคัดเลือกพื้นที่ตั้งชุมชนม้ง เกิดจากการเจรจาต่อรองของผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย กับกองทัพภาคที่ 3 ดังแสดงในงานวิจัยของ อติสร ภู่อาระ (2565, น.34) ที่กล่าวถึง ม้งดอย ยาวและดอยผาหม่น เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2510 เมื่อรัฐบาล ประกาศนโยบาย 66/2523 และ 65/2525 ม้งได้เจรจากับรัฐโดยมีเงื่อนไขในการขอเลือกตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เดิมก่อนเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งรัฐยินยอมตาม ข้อตกลงดังกล่าว ทำให้ชุมชนม้งห้วยหานได้รับสิทธิในการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ปัจจุบัน พร้อม ข้อตกลงจากรัฐคือการตัดถนนเข้ามาในชุมชน การสร้างโรงเรียน สถานือนามัย และจัดระบบ สาธารณูปโภค พร้อมสิทธิการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ทุนทางกายภาพสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ในบริบททางกายภาพตามวิถีชีวิต ที่ถูกสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เนื่องจากการอยู่บนภูเขาสูงจะมีความปลอดภัยจากศัตรู จนทำให้ ม้งสามารถปรับวิถีชีวิต วัฒนธรรม การใช้เทคโนโลยีการผลิต การคัดเลือกพันธุ์พืชและสัตว์ ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศภูเขาสูงชัน และสภาพภูมิอากาศหนาวเย็นกว่าพื้นที่ราบ

การมีพื้นที่ป่าไม่อยู่ใกล้ชุมชน ทำให้ชุมชนมีน้ำจากลำห้วยใช้เพื่อการอุปโภค บริโภคได้ตลอดปี ในขณะเดียวกันมีการกำหนดพื้นที่ป่าไม้ต้นน้ำเป็นพื้นที่ป่าชุมชน จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2533 ชุมชนร่วมกับหน่วยงานจัดการด้านป่าไม้ของรัฐบาลกำหนดเขตป่าไม้ของหมู่บ้าน พื้นที่ทำกิน และพื้นที่ป่าสงวนอย่างชัดเจน โดยชุมชนกำหนดให้พื้นที่ป่าไม้ต้นน้ำเป็นพื้นที่ป่า ชุมชนราษฎรในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ ประกอบด้วย การเก็บ ผลผลิตจากพืชพรรณธรรมชาติเพื่อการบริโภค การเก็บพืชสมุนไพร และการเก็บไม้ฟืนเพื่อเป็น เชื้อเพลิง สำหรับการประกอบอาหารและให้พลังงานความอบอุ่นในครัวเรือน

สำหรับความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ พื้นที่ทำการเกษตรของชุมชน เป็นพื้นที่ลาดชัน ตามแนวเขาสูง อากาศเย็น เหมาะกับการปลูกพืชเศรษฐกิจเดิมที่เคยทำตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ คือ การปลูกข้าวเพื่อการบริโภค การปลูกข้าวโพดเพื่อเลี้ยงสัตว์ และการปลูกฝิ่นเพื่อทำยา

สมุนไพรและการจำหน่ายนำเงินมาซื้อสินค้าที่จำเป็น ลักษณะการใช้พื้นที่ทำการเกษตรจะมีลักษณะเป็นไร่หมุนเวียน เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วเจ้าของพื้นที่จะย้ายไปเพาะปลูกในพื้นที่อื่น ปล่อยให้พื้นที่เดิมทิ้งร้างจนครบ 4-5 ปี จึงกลับมาเพาะปลูกพืชในพื้นที่เดิม

ความเข้มแข็งทางสังคม เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การบังคับใช้กฎหมาย รัฐ รวมถึงการทำข้อตกลงกับรัฐถึงเงื่อนไขสำหรับการอนุญาตให้ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ ทำให้มีชุมชนห้วยหานเล็กปลูกฝิ่นหันมาเพาะปลูกผักเมืองหนาว ได้แก่ กะหล่ำปลี หอมดอก และถั่วพุ่ม ทำให้การขนส่งผลผลิตได้โดยสะดวก นอกจากนี้ยังมีพืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ คือ ยางพารา ทำให้มีชุมชนห้วยหานปลูกยางพารามากกว่า 100 หลังคาเรือน สามารถสร้างรายได้ต่อครัวเรือนมากกว่าเดือนละ 15,000 บาท

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนห้วยหาน คือ ความสะดวกในการคมนาคม การได้รับการศึกษาจากสถานศึกษาทั้งภายในและภายนอกชุมชน การมีระบบสาธารณูปโภคที่ดี ทั้งระบบไฟฟ้า ประปา และระบบสื่อสารโทรคมนาคม รวมถึงระบบการให้บริการด้านสาธารณสุข

2. ทุนมนุษย์

ภูมิปัญญาของมีงชุมชนห้วยหาน สร้างความเข้มแข็งด้วยบริบททางกายภาพและบริบททางสังคมเศรษฐกิจ ที่ถูกสืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่อพยพเข้ามาบนพื้นที่ดอยผาหม่น จังหวัดเชียงราย ยาวนานกว่า 100 ปี โดยประยุกต์วิธีการดำรงชีวิต การทำมาหากินให้เข้ากับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ในพื้นที่ที่ตั้งถิ่นฐาน รวมถึงการดำรงอัตลักษณ์มีงภายใต้ค่านิยมความเชื่อ โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณบรรพบุรุษ มีงสามารถรวมกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ได้ตั้งแต่ยุคที่มีม้งยังคงตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศจีนจนกระทั่งอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มีงทำให้มีงมีวัฒนธรรมประเพณีเป็นของตนเอง ตั้งแต่ภาษาเครื่องแต่งกาย การก่อสร้างบ้านเรือน ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนวิถีชีวิต อันเป็นอัตลักษณ์ในวิถีวัฒนธรรมมีงเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ภูมิปัญญาด้านเครื่องแต่งกายของมีง ซึ่งมีเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายรวมทั้งลวดลายปักเสื้อผ้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้การตัดเย็บเสื้อผ้าภายในครัวเรือนเปลี่ยนไปเป็นการซื้อเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายชุดมีงแบบสำเร็จรูปจากผู้ประกอบการภายในชุมชน ซึ่งมีผู้ประกอบการออกแบบลวดลาย ปักผ้า พร้อมตัดเย็บเสื้อผ้าชุดมีง โดย

ประยุกต์ให้เข้ากับรูปแบบเสื้อผ้าสมัยนิยม จัดจำหน่ายทั้งภายในชุมชน ภายนอกชุมชน และเครือข่ายชุมชนมั่งในต่างประเทศ

มั่งกำหนดลำดับความสัมพันธ์ทางเครือญาติตามตระกูลแซ่ อันเป็นการยึดถือเครือญาติแบบปิตาโลहित (matrilineal) เป็นการนับถือกลุ่มตระกูลทางบิดา การแต่งงานเป็นการนำสะใภ้เข้าบ้าน สะใภ้ถูกตัดขาดจากตระกูลแซ่เดิมมานับถือผีและวิญญาณบรรพบุรุษตามตระกูลแซ่ของสามี

มั่งแต่ละตระกูลแซ่ มีผู้อาวุโสประจำตระกูลแซ่ดูแลการประกอบพิธีกรรมและควบคุมความประพฤติของสมาชิกภายในตระกูลแซ่ การถ่ายทอดภูมิปัญญาบรรพบุรุษด้วยการติดตาม ผู้อาวุโสไปปฏิบัติงานจนมีความชำนาญสามารถทำงานแทนผู้อาวุโสได้ พร้อมฝึกฝนคนรุ่นใหม่ให้สืบทอดประเพณีความเชื่อต่อไป ลักษณะการสืบทอดภูมิปัญญาและการจัดพิธีกรรมตามประเพณีของมั่งแต่ละตระกูลแซ่ จึงเป็นวิธีการที่วางระบบการสืบทอดจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ให้อารมณ์วัฒนธรรมเกี่ยวกับพิธีกรรมตามความเชื่ออย่างต่อเนื่อง

ทุนมนุษย์ด้านการใช้ยาสมุนไพรเกิดจากการตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่ภูเขาสูง ทุรกันดารบรรพบุรุษของมั่งจึงใช้ยาสมุนไพรที่เก็บหาได้ในพื้นที่นำมาปรุงเพื่อรักษาโรค พร้อมถ่ายทอดตำรับยาให้กับเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง ทั้งภายในและต่างชุมชน ภายหลังการเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย มั่งห้วยหานได้รับภูมิปัญญาความรู้ด้านการรักษาสุขภาพอนามัยการรักษาพยาบาลด้วยแพทย์แผนปัจจุบันและแพทย์แผนจีน

การถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการใช้สมุนไพร หรือภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนจีนในชุมชนจะเป็นการถ่ายทอดเฉพาะสมาชิกภายในครอบครัว ไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ลักษณะการถ่ายทอดจะเป็นการฝึกปฏิบัติจริง การส่งสอนลูกหลานให้เห็นถึงความจำเป็นในการหาพืชสมุนไพรกรณีต้องเข้าไปทำไร่ในพื้นที่ห่างไกล หากมีอาการเจ็บป่วยจะสามารถใช้ยาบรรเทาอาการเบื้องต้นก่อนเข้ารับบริการที่สถานอนามัย นอกจากนี้ภูมิปัญญาด้านสมุนไพรของมั่งห้วยหานได้รับการยอมรับจนจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ดังแสดงในงานวิจัยของ ธัญลักษณ์ ศุภพลธร (2566, น.154) ที่พบว่า มั่งในชุมชนห้วยหานเพาะปลูกพืชสมุนไพรเพื่อใช้บำบัดรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยในปี พ.ศ. 2558 มีผู้นำชุมชนริเริ่มการจัดตั้งกลุ่มสมุนไพรบ้านห้วยหาน ต่อมาได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มสมุนไพรบ้านห้วยหานในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งได้ขับเคลื่อนการปลูกสมุนไพรปลอดสารพิษ

และสืบทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการรักษาบำบัดสุขภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยมีผลิตภัณฑ์หลักคือ สมุนไพรออแกนิกและลูกประคบสมุนไพร

การใช้ทุนมนุษย์เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางสังคม โดยการกำหนดกฎเกณฑ์ทางสังคม การอยู่ร่วมกันในชุมชนด้วยจารีตประเพณีม้งที่ให้ความเคารพ ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และการตัดสินใจของผู้นำชุมชน ความเอื้ออาทรช่วยเหลือกันภายในชุมชน การระดมพลังระดมแรงงาน และทุนทรัพย์ เพื่อให้ความสงเคราะห์แก่ผู้ประสบภัยภายในชุมชน ทำให้ราษฎรในชุมชนไม่เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยวเมื่อประสบภัยภายในชุมชน อันเป็นลักษณะเด่นสำหรับความเข้มแข็งของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ ดังพบในงานของ กัณณพงศ์ ศิริเชตต์ และคณะ (2563, น.14-16) ที่พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ดอยยาววิ จังหวัดเชียงราย ยึดถือ และรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของตน นำมาเป็นกรอบแนวทางการปกครองบังคับคนในชุมชนปฏิบัติตาม โดยอ้างวิถีประเพณีผ่านกระบวนการประชาสังคมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน บรรทัดฐานในการลงโทษผู้กระทำความผิดของกลุ่มชาติพันธุ์ จะมีลักษณะยืดหยุ่นมากกว่ากฎหมายรัฐ เนื่องด้วยการอกระเปียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นที่ยอมรับของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีการยินยอมพร้อมใจและยึดถือปฏิบัติร่วมกัน ประกอบกับชุมชนที่มีความสัมพันธ์กันในแบบเครือญาติอยู่ร่วมกันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย เมื่อมีการกระทำผิดมักจะจบลงด้วยการใช้ระเบียบ กฎเกณฑ์ของหมู่บ้าน และกลไกของผู้นำชุมชน มากกว่ากฎหมาย

ระบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากผู้ใหญ่บ้านประกาศข้อมูลข่าวสารทางหอกระจายข่าว และแอปพลิเคชันไลน์กลุ่มหมู่บ้านเพื่อให้ราษฎรทุกคนรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น ในทุกเดือนผู้ใหญ่บ้านจะเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนหรืออาจเรียกประชุมเป็นกรณีพิเศษ เพื่อชี้แจงข้อมูลข่าวสารและรับฟังความคิดเห็นร่วมกัน ประเมิน พิจารณาตัดสินใจกรณีเหตุการณ์ที่เกิดส่งผลกระทบต่อราษฎรในชุมชน

3. ทุนโครงสร้างทางสังคม

ทุนโครงสร้างทางสังคมที่สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนม้งห้วยหาน คือ ระบบเครือญาติตระกูลแซ่และการนับถือผีและวิญญาณบรรพบุรุษ เป็นตัวการกำหนดวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการใช้ระบบการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนด้วยจารีต ทั้งหมดนี้เป็นวิถีปฏิบัติ การถ่ายทอด และการสร้างเครือข่ายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ตั้งแต่ภายในชุมชน ภายในประเทศ และต่างประเทศ ทั้งนี้ทุกชุมชนจะมีผู้อาวุโสประจำตระกูลแซ่ 2 คน ประกอบด้วย ผู้อาวุโสด้านวัฒนธรรมประเพณี ทำหน้าที่ดูแลด้านการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ และผู้อาวุโส

ด้านการควบคุมความประพฤติของสมาชิกตระกูลแซ่ ทำหน้าที่เจรจาสร้างความยุติธรรมในกรณีการเกิดข้อขัดแย้งของสมาชิก หรือเป็นตัวแทนเจรจาหากสมาชิกเกิดข้อขัดแย้งกับสมาชิกตระกูลแซ่อื่น หรือมั่งภายนอกชุมชนจนถึงการเจรจากับเจ้าหน้าที่รัฐ ส่งผลให้มั่งทุกครัวเรือนต้องปฏิบัติตามจารีตประเพณีและยอมรับผู้อาวุโสประจำตระกูลแซ่ หากสมาชิกตระกูลแซ่ไม่ยอมรับครอบครัวใด ครอบครัวนั้นจะดำรงชีวิตอยู่ด้วยความยากลำบาก โดยเฉพาะกลุ่มชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่ทางไกล ไม่อาจดำรงชีวิตอยู่ได้โดยลำพัง ปราศจากเพื่อนบ้าน ญาติมิตรที่ให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุใด ๆ ได้

การถ่ายทอดความรู้และการดำรงชีวิตภายใต้สภาพแวดล้อมของการตั้งถิ่นฐานเป็นการถ่ายทอดภายในครอบครัว กลุ่มเครือญาติ และชุมชน โดยเฉพาะวิถีการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ การพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ และการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ ซึ่งพิธีกรรมตามประเพณีมั่งจะมีผู้อาวุโสประจำตระกูลแซ่ถ่ายทอดให้กับสมาชิก เพื่อสืบทอดและสืบสานให้คงอยู่ตามความเชื่อ หากการประกอบพิธีกรรมที่ผิดไปจากความเชื่อจะส่งผลให้ผีและวิญญาณบรรพบุรุษดลบันดาลให้ผู้ที่ทำผิดจารีตรวมถึงครอบครัวและสมาชิกตระกูลแซ่ประสบภัยพิบัติเจ็บป่วยหรืออาจเสียชีวิต

กลุ่มเครือญาติของมั่งจึงมีความสำคัญในการคุมความประพฤติของสมาชิกและการให้ความช่วยเหลือกัน อันเป็นการสร้างหลักประกันของตัวบุคคลและครอบครัวว่าเมื่อมีปัญหาที่ไม่สามารถจัดการได้ด้วยตัวเอง ยังคงมีกลุ่มเครือญาติให้ความช่วยเหลือนับเป็นการสร้างความเข้มแข็งทางสังคมของชุมชนมั่ง

ชุมชนมั่งห้วยหานใช้ระบบเครือญาติในการดูแลกลุ่มผู้เปราะบางในชุมชนประกอบด้วย ผู้สูงวัย ผู้พิการ และผู้ยากไร้ โดยสังคมมั่งกำหนดให้บุตรชายคนเล็กของครอบครัวเป็นผู้รับผิดชอบดูแลบิดามารดาและจะเป็นผู้รับมรดกบ้านที่อาศัยอยู่ ในขณะที่พี่ชายที่มีครอบครัวจะแยกออกไปสร้างบ้าน สร้างครอบครัว และบุตรสาวที่แต่งงานจะต้องไปเป็นสะใภ้ในตระกูลแซ่อื่น ดังแสดงในงานวิจัยของ พรพิมล สุขวงษ์ (2560, น.92) ที่พบว่า ตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์มั่ง เมื่อลูกสาวโตขึ้นต้องแต่งงานออกเรือนไปอยู่กับครอบครัวของสามี ต้องทำหน้าที่ดูแลและปรนนิบัติพ่อแม่ของสามี

กลุ่มชาติพันธุ์มั่งจัดลำดับผู้รับผิดชอบดูแลผู้พิการในครอบครัว กรณีการพิการแต่กำเนิดบิดามารดาจะมีหน้าที่ดูแลดังเช่นครอบครัวในสังคมทั่วไป เมื่อสิ้นบิดามารดาบุตรชายคนโตและบุตรชายของบุตรชายคนโตจะทำหน้าที่ดูแลผู้พิการตามลำดับ เช่นเดียวกับกรณี

มีพี่น้องเป็นผู้ยากไร้ โดยมอบข้าวสารหรือเงินช่วยเหลือตามความจำเป็น สำหรับผู้พิการ ภายหลังมีครอบครัวผู้ที่ดูแลคือคู่ครองและบุตรชายตามลำดับ เป็นหลักประกันว่าผู้ที่อยู่ในระบบครอบครัวและระบบเครือญาติ ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลบิดามารดาในวัยชรา ผู้พิการ และผู้ยากไร้บุตรชายคนโตเป็นผู้รับช่วงต่อจากบิดา และการกำหนดหน้าที่ให้สะใภ้มั่งเป็น ผู้ดูแลบิดามารดาของสามี

ระบบเครือญาติตระกูลแซ่ ยังมีหน้าที่ดูแลให้ความช่วยเหลือสมาชิกตระกูลแซ่ ด้านการให้ความช่วยเหลือสมาชิกภายในตระกูลแซ่ ตั้งแต่การช่วยเหลือเกี่ยวกับพิธีกรรมในครัวเรือน เช่น การบูชาผีและวิญญาณบรรพบุรุษ การแต่งงาน และงานศพ การให้ความช่วยเหลือเมื่อสมาชิกร้องขอ การระดมทุนสงเคราะห์ผู้เจ็บป่วย จนถึงสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจด้วยการระดมทุนเพื่อการประกอบอาชีพ

ข้อเสนอแนะ

1. การใช้ความได้เปรียบด้านทุนทางกายภาพพื้นที่ตั้งหมู่บ้านในธรรมชาติที่งดงาม และทุนมนุษย์ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรม สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจชุมชนด้วยการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน
2. การพัฒนาทุนมนุษย์ โดยการจัดตั้งสภาผู้อาวุโสประจำตระกูลแซ่ภายในชุมชน เพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือกับผู้นำอย่างเป็นทางการ ในการจัดระเบียบทางสังคมด้วยจารีตประเพณี ซึ่งจะช่วยพัฒนาความร่วมมือระหว่างราษฎรในชุมชนและการจัดการข้อขัดแย้งด้วยระบบความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
3. การใช้ทุนโครงสร้างทางสังคม สร้างความเข้มแข็งกับชุมชนด้วยการถ่ายทอดองค์ความรู้ สร้างสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กัณณพงศ์ ศิริเชตต์, จรุงญ แคนนาเลิศ และ สุรัชย์ อุฬางค์. (2563). การจัดระเบียบชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตตำบลลาวี อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดเชียงราย. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 13(2), 1-18.
- ชูศักดิ์ วิทยาภัก. (2561). *นิเวศวิทยาชุมชน: การศึกษาสิ่งแวดล้อมในมิติของสังคมและวัฒนธรรม*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ัญญลักษณ์ ศุภพลธร. (2566). การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ลูกประคบสมุนไพรจากอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ม้งเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนบ้าน ห้วยห่าน จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 11(1), 153-164.
- นภาพรณ หะวานนท์. (2550). วิธีวิทยาในการศึกษาปรากฏการณ์ความเข้มแข็งของชุมชน. ใน นภาพรณ หะวานนท์ และคณะ (บ.ก.), *ทฤษฎีฐานรากในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน* (น. 15-28). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พรพิมล สุขวงษ์. (2560). ชีวิตของคนอื่น: ประสบการณ์ชีวิตผู้หญิงม้งที่มีภาวะซึมเศร้า. *วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย*, 25(2), 84-95.
- พรลักษณ์ พลเดช, กุลชญา แว่นแก้ว, รัชเนีย บังเมฆ และ ชัยยศ สัมฤทธิ์สกุล. (2564). การเปรียบเทียบประเภทยุทธศาสตร์ที่มีผลต่อทุนทางปัญญาของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 3(2), 21-32.
- เพ็ญสิริ จีระเดชากุล, พนารัช ปรีดากรณ์ และ พรใจ ลีทองอิน. (2550). ความเข้มแข็งของชุมชนบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง. ใน นภาพรณ หะวานนท์ และคณะ (บ.ก.), *ทฤษฎีฐานรากในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน* (น. 151-190). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อดิศร ภูสาระ. (2565). ทุนทางสังคมกับการจัดการเครือข่ายคนชายขอบ: เครือข่ายรักษป่าและสิ่งแวดล้อม ดอยยาว-ดอยผาหม่น ภูชี้ฟ้า. *วารสาร มทร.อีสาน ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 9(1), 30-40.

การพัฒนาระบบการแจ้งเตือนการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify : กรณีศึกษา แขวงทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11

Development of a Meeting Notification System via Google Calendar and
Line Notify: A Case Study of Lopburi Highway District 1, Nong Muang
Highway Section Department of Highways Region 11

อรวรรณ แท่งทอง¹ | Orawant Thangthong

รัชนก วงษ์จันทร์นา² | Ratchanok Wongjantana

ศรุตฯ โพธิ์ทองงาม³ | Saruta Photongnam

วิชาเอกการจัดการธุรกิจดิจิทัล คณะวิทยาการจัดการ, ประเทศไทย;

Major in Digital Business Management, Faculty of Management Science, Thailand.

*Corresponding author email: orawan.t@lawasri.tru.ac.th

Abstract

This research aimed to (1) design and develop a meeting notification system, (2) evaluate the efficiency of the developed system, and (3) assess user satisfaction with the meeting notification system, integrating Google Calendar and Line Notify for the Lopburi Highway District 1, Nong Muang Highway Section, Department of Highways, Office 11. The research employed an experimental (R&D) design based on the System Development Life Cycle (SDLC) process. The research instruments consisted of (1) the meeting notification system integrating Google Calendar with Line Notify, (2) a system efficiency evaluation form, and (3) a user satisfaction questionnaire. The sample comprised 25 personnel from the Lopburi Highway District 1, Nong Muang Highway Section, Department of Highways, Office 11, and three experts for system efficiency evaluation. The data were analyzed using mean and standard deviation. The results revealed that (1) the developed system effectively recorded meeting schedules via Google Calendar and sent notifications through the Line application; (2) the system's efficiency was rated at a good level overall; and (3) user

Received: Feb 13, 2025 Revised: Sep 17, 2025 Accepted: Sep 25, 2025

<https://doi.org/>

satisfaction toward the meeting notification system was also at a good level ($\bar{x} = 3.91$, S.D. = 0.76). The system was found to enhance accuracy, reduce forgetfulness, provide timely reminders, save time, and improve communication efficiency. The notification function achieved a good level of effectiveness ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.74), while overall user satisfaction with system usage was also at a good level ($\bar{x} = 3.79$, S.D. = 0.76).

Keywords: Meetings, Notifications, Google Calendar Application, Line Application

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อออกแบบและพัฒนาระบบการแจ้งเตือนการประชุม (2) เพื่อวัดประสิทธิภาพของระบบการแจ้งเตือนการประชุม (3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบการแจ้งเตือนการประชุม Google Calendar ผ่าน Line Notify แนวทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11 วิธีการดำเนินการเป็นงานวิจัยเชิงทดลอง (R&D) ด้วยกระบวนการ System Develop life Cycle (SDLC) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) ระบบแจ้งเตือนการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify (2) แบบวัดประสิทธิภาพของระบบ และ (3) แบบประเมินความพึงพอใจในการใช้งานระบบ กลุ่มตัวอย่างคือ บุคลากรในแนวทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11 จำนวน 25 คน และผู้เชี่ยวชาญในการวัดประสิทธิภาพของระบบจำนวน 3 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า (1) ระบบสามารถลงบันทึกการแจ้งเตือนนัดหมายผ่าน Google calendar และแจ้งเตือนผ่านแอปพลิเคชัน Line ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ผลการวัดประสิทธิภาพได้รับการประเมินว่ามีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี 3) ผลการประเมินความพึงพอใจพบว่า ได้รับความพึงพอใจในระดับดี ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.76) โดยระบบแจ้งเตือนการประชุมบูรณาการ Google Calendar กับ Line Notify เพิ่มความแม่นยำ ลดลืม เตือนล่วงหน้า ประหยัดเวลา เสริมประสิทธิภาพการสื่อสาร

คำสำคัญ: การประชุม, การแจ้งเตือน, แอปพลิเคชัน Google Calendar, แอปพลิเคชัน Line

บทนำ

การประชุมในองค์กรเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างสมาชิกในทีม โดยมีบทบาทในการกำหนดเป้าหมาย วางแผนงาน และแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนอย่างมีประสิทธิภาพ โกศล อุดมศิลป์ (2564) ได้เน้นถึงการประชุมในฐานะเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาระบบการทำงานขององค์กร ผ่านการประยุกต์ใช้ข้อบังคับต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ซึ่งช่วยสร้างความชัดเจนในแนวทางการดำเนินงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในองค์กร ในทำนองเดียวกัน กุลศิริ เจริญศุภกุล (2563) ได้นำเสนอว่า การประชุมส่งเสริมการพัฒนาทักษะการทำงานของบุคลากร โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ต้องการความร่วมมือข้ามองค์กร เช่น การจัดการความปลอดภัยในพื้นที่เสี่ยง ซึ่งช่วยสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในเป้าหมายขององค์กรและเพิ่มโอกาสในการบรรลุผลสำเร็จในระยะยาว จากการศึกษาดังกล่าวทำให้เห็นว่าการประชุมไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กร แต่ยังเป็นพื้นที่ที่ช่วยเพิ่มศักยภาพของบุคลากรในการทำงานร่วมกัน

แต่การประชุมในองค์กรมักเผชิญปัญหาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จของวัตถุประสงค์การประชุม ปัญหาหลักที่พบได้บ่อยคือการนัดหมายผู้เข้าร่วมประชุมที่ไม่สอดคล้องกับตารางงานของบุคลากรในองค์กร ซึ่งอาจเกิดจากความแตกต่างในตารางงานและภารกิจที่ต้องทำให้สำเร็จ มะรอเซ ลาเม็ง (2564) ได้กล่าวถึงปัญหาการประสานงานเพื่อการนัดหมาย โดยระบุว่าเวลาที่เหมาะสมสำหรับผู้เข้าร่วมที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลากหลายเป็นเรื่องที่ท้าทาย ซึ่งบ่อยครั้งนำไปสู่การยกเลิกการประชุมหรือการขาดผู้เข้าร่วมประชุมที่สำคัญ อีกหนึ่งปัญหาที่สำคัญคือการจัดการเนื้อหาการประชุมให้เหมาะสม โดย วรรณพร ศิริวัฒน์ และวรรณพี บานชื่นวิจิตร (2562) กล่าวถึงการนัดหมายที่ไม่สมบูรณ์ เช่น การแจ้งเตือนล่าช้าหรือการเปลี่ยนแปลงกำหนดการอย่างกะทันหัน นำไปสู่ความไม่พร้อมของผู้เข้าร่วมประชุม โดยเฉพาะในบริบทที่ต้องการการเตรียมข้อมูลล่วงหน้า

วรรณพร ศิริวัฒน์ และวรรณพี บานชื่นวิจิตร (2562) ได้ชี้ว่าการนัดหมายที่ขาดการวางแผนล่วงหน้า เช่น การไม่แจ้งเตือนเวลาประชุมให้เพียงพอ อาจนำไปสู่การขาดความพร้อมของผู้เข้าร่วมประชุม ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการหรือไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการประชุมได้ นอกจากนี้ การนัดหมายผิดพลาดยังสร้างความเสียหายด้านทรัพยากร เช่น การเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการจัดประชุมใหม่ รวมถึงผลกระทบทางจิตใจต่อบุคลากรที่ต้องปรับแผนงานของตนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งให้เห็นว่า

การนัดหมายที่ไม่เหมาะสมไม่เพียงส่งผลต่อการทำงานในระยะสั้น แต่ยังอาจลดความเชื่อมั่นของทีมงานและสร้างความเสียหายต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในองค์กร การจัดการเวลาและการวางแผนล่วงหน้าอย่างมีระบบจึงเป็นสิ่งสำคัญในการลดความเสี่ยงจากปัญหาดังกล่าว

ผลกระทบที่กล่าวมา ขว่งทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11 ตำบลบ่อทอง อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี ที่เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงคมนาคม มีหน้าที่ดำเนินการก่อสร้าง ควบคุม บำรุงและบำรุงรักษาทางหลวง ทางหลวงพิเศษทางหลวงแผ่นดิน และทางหลวงสัมปทาน เพื่ออำนวยความสะดวกรวดเร็วและปลอดภัยในทางหลวงทั่วประเทศ เอื้อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง ความมั่นคง และการป้องกันประเทศได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน ซึ่งในกระบวนการปฏิบัติงานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพได้นั้นส่วนสำคัญคือการประชุม เดิมนั้นได้มีการแจ้งการประชุมเมื่อก่อนเป็นการพิมพ์ข้อมูลลงในเอกสารและส่งต่อไปยังผู้เข้าร่วมประชุม ผู้เข้าร่วมประชุมใช้เวลานานในการหาหัวข้อหรือเนื้อหาการประชุมที่ได้แจ้งไว้ ส่งผลให้กระทบต่อการดำเนินการขององค์กร ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมบางคนลืมวัน เวลา หรือสถานที่ของการประชุม ข้อมูลที่ได้รับคลาดเคลื่อนหรือไม่ครบถ้วน การแจ้งเตือนและสื่อสารการประชุมที่ขาดความเป็นระบบและซ้ำซ้อน

และด้วยเทคโนโลยีการนัดหมายในปัจจุบัน (Pine, 2023) ได้มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของการประชุมในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในองค์กรที่ต้องจัดการประชุมหลายครั้งต่อสัปดาห์ ระบบนัดหมายอัจฉริยะ เช่น Google Calendar, Microsoft Outlook และ Zoom Scheduling ช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถกำหนดเวลา เชิญผู้เข้าร่วม และส่งการแจ้งเตือนอัตโนมัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความผิดพลาดจากการสื่อสารและช่วยให้ทุกฝ่ายเตรียมตัวล่วงหน้าได้ดีขึ้น ทำให้สรุปได้ว่าเครื่องมือทางระบบสารสนเทศ สำหรับการประชุมสามารถช่วยลดเวลาในการเตรียมการประชุมและเพิ่มความชัดเจนในการสื่อสารระหว่างทีมได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อยกระดับการทำงานร่วมกันในองค์กรยุคใหม่

จากแนวทางดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการพัฒนาระบบการแจ้งเตือนพัฒนาระบบการแจ้งเตือนการประชุมของขว่งทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11 เพื่อใช้ในกระบวนการนัดหมายและแจ้งเตือนการประชุมช่วยเพิ่มความชัดเจนในการสื่อสาร ลดปัญหาการบริหารเวลา และเพิ่มประสิทธิภาพในการเตรียมตัวของผู้เข้าร่วม

ประชุม การผสมผสานเทคโนโลยีที่เหมาะสมยังช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและความคล่องตัวในทีมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาระบบการแจ้งเตือนการประชุมของแนวทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11
2. เพื่อวัดประสิทธิภาพของระบบการแจ้งเตือนการประชุมของแนวทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบการแจ้งเตือนการประชุม Google Calendar ผ่าน Line Notify แนวทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development : R&D) โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดประชุม เพื่อวัดประสิทธิภาพของระบบการแจ้งเตือนการประชุมของแนวทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 1 โดยการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 2 คน และผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านงานประชุม จำนวน 1 คน รวมเป็น 3 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง
 - 1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้คือ บุคลากรในแนวทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11 ทั้งหน่วยงาน จำนวน 25 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 2.1 ระบบแจ้งเตือนการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify
 - 2.2 แบบประเมินประสิทธิภาพของงานระบบการแจ้งเตือนการนัดหมายการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify

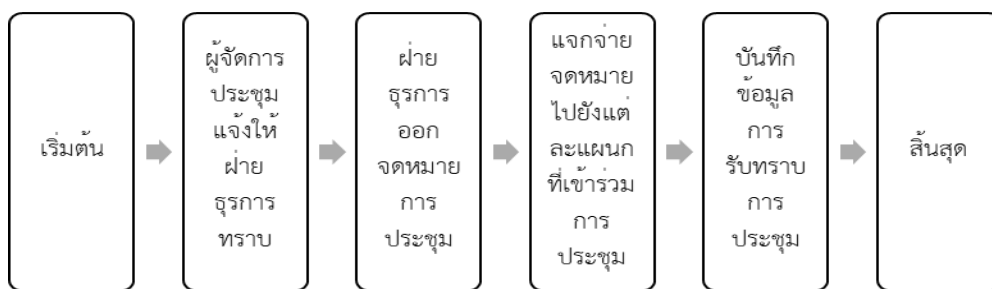
2.3 แบบประเมินความพึงพอใจในการใช้งานระบบ การแจ้งเตือนการนัดหมาย การประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify

3. การพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการ วงจรการพัฒนา ระบบ (System Development Life Cycle: SDLC) (โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์, 2560) โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 การระบุปัญหาและความต้องการของระบบ

3.1.1 ผู้วิจัยทำการค้นหาปัญหาขององค์กร การแจ้งการประชุมแบบก่อนเป็นการบอกกันแบบปากต่อปาก หรือแจ้งผ่านกลุ่มไลน์ซึ่งจะทำให้ทราบข้อมูลการประชุมเพียงครั้งเดียว และเป็นการแจ้งข้อมูลการประชุมผ่านทางเอกสารจึงทำให้ทางผู้จัดประชุมไม่ทราบว่าผู้เข้าร่วมได้รับเอกสารแจ้งการประชุมแล้วหรือไม่

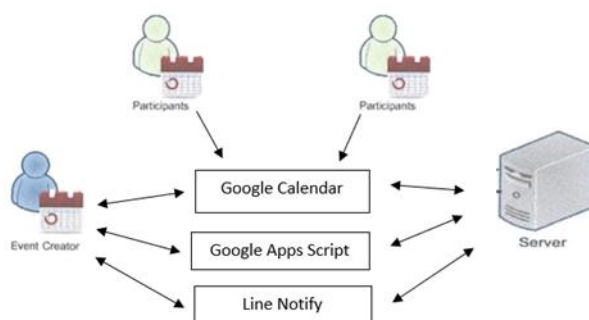

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการแจ้งการประชุมในรูปแบบปัจจุบัน

3.1.1 การศึกษาความเหมาะสม เป็นการประหยัดเวลาในการพิมพ์เอกสาร และประหยัดค่าใช้จ่ายของทรัพยากรในแต่ละครั้ง เพราะมีการนำระบบของการแจ้งเตือนการนัดหมายออนไลน์โดยใช้ Google Calendar และ Line Notify เข้ามาช่วยในระบบงาน

3.2 การวิเคราะห์ระบบ เป็นการสร้างข้อมูลการนัดหมายใน Google Calendar โดยจะนำข้อมูลการประชุมไปใส่ร่วมกับโค้ดในระบบของ Google Apps Script เพื่อให้มีการส่งข้อมูลการแจ้งเตือนออกไปยัง Line Notify โดยการออกแบบระบบแจ้งเตือนการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่ได้จากการวิเคราะห์ปัญหาออกมา ระบบแจ้งเตือนกิจกรรมผ่าน Google Calendar โดยใช้ Google Apps Script ร่วมกับ Line Notify มีหลักการทำงานที่เน้นความสะดวกและอัตโนมัติ เริ่มจากผู้สร้างกิจกรรมที่บันทึกข้อมูลลงใน Google Calendar เช่น วัน เวลา และรายละเอียดของกิจกรรม

เมื่อมีการสร้างหรือแก้ไขกิจกรรม Google Apps Script จะทำงานโดยอัตโนมัติ ดึงข้อมูลจากปฏิทินและจัดเตรียมข้อความแจ้งเตือน จากนั้น Apps Script จะส่งข้อมูลไปยัง Line Notify ผ่าน API เพื่อแจ้งเตือนผู้เข้าร่วมกิจกรรมผ่านแอป LINE ซึ่งเป็นช่องทางที่เข้าถึงง่ายและได้รับความนิยมในประเทศไทย ผู้เข้าร่วมจะได้รับข้อความแจ้งเตือน เช่น “คุณมีประชุมเวลา 14.00 น.” โดยไม่ต้องเปิดอีเมลหรือแอปอื่นเพิ่มเติม ระบบนี้ยังสามารถเชื่อมต่อกับเซิร์ฟเวอร์เพื่อจัดการข้อมูลและควบคุมการทำงานของแต่ละส่วนให้เป็นไปอย่างราบรื่น จุดเด่นคือความแม่นยำ ความรวดเร็ว และความสามารถในการปรับแต่งข้อความแจ้งเตือนให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละองค์กรหรือชุมชน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและลดความผิดพลาดในการเข้าร่วมกิจกรรม ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การทำงานร่วมกันระหว่าง Google Apps Script กับ Line Notify

3.3 การพัฒนาระบบเป็นการนำโค้ดที่มีการอ้างอิงจากอินเทอร์เน็ตมาใช้ร่วมกันกับ Google Apps Script เพื่อให้ระบบรับโค้ดที่ใส่ข้อมูลไว้ส่งออกไปยัง Line Notify พร้อมสร้างแบบวัดประสิทธิภาพของระบบ โดยศึกษาจากเอกสาร ตำรา รูปแบบการประเมินที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบ แบ่งออกเป็น 6 (DeLone & McLean, 2016) คือ (1) คุณภาพของระบบ (System Quality) (2) คุณภาพของข้อมูล (Information Quality) (3) การใช้งาน (Use) (4) ผลกระทบต่อบุคคล (Individual Impact) และ (5) ผลกระทบต่อองค์กร (Organizational Impact) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทดลองใช้ระบบและวัดประสิทธิภาพ และสร้างแบบสำรวจความพึงพอใจการใช้งานของระบบ (DeLone, W. H., & McLean, E. R., 2016) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ (1) ด้านความสะดวกในการใช้งาน (2) ด้านประสิทธิภาพในการแจ้งเตือน และ (3) ด้านความพึงพอใจในการใช้งาน ที่ได้พัฒนาขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 คน โดยพิจารณาคำดัชนี

ความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.33 และ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขเครื่องมือคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ให้อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมก่อนนำไปใช้ ได้ข้อคำถาม 15 ข้อ

3.4 ทดสอบระบบ เพื่อดูว่าระบบสามารถทำให้มีการแจ้งเตือนล่วงหน้าและแจ้งเตือนเมื่อถึงเวลาจริงตามที่กำหนดแบบอัตโนมัติ และสามารถทราบข้อมูลได้ครบถ้วน และนำระบบที่ออกแบบและพัฒนาแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และผู้เชี่ยวชาญด้านงานประชุมได้ใช้ พร้อมกับวัดประสิทธิภาพของระบบ พบว่า ระบบการแจ้งเตือนการประชุมของแขวงทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 1 ได้ตามข้อกำหนดของเงื่อนไขและข้อกำหนดของระบบ สามารถนำไปใช้ในการนัดหมายการประชุมขององค์กรได้

3.5 หลังจากที่ได้วัดประสิทธิภาพและนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง ผู้วิจัยได้การติดตั้งเป็นการนำระบบ Google Calendar Google Apps Script และ Line Notify เพื่อนำไปติดตั้งให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการของแขวงทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11 และมีความรู้ในการใช้งานระบบให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการและบุคลากรในสำนักงาน และวัดความพึงพอใจของระบบจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้

3.6 การบำรุงรักษา เมื่อมีการใช้งานจริงผู้วิจัยยังคงให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง และเข้าตรวจสอบทั้งในและนอกสถานที่ของแขวงทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11 หากพบปัญหาในการใช้งาน และมีการดูแลจากนอกสถานที่เนื่องจากได้มีการออกแบบให้สามารถดูแลนอกสถานที่ เพื่อความสะดวกและรวดเร็วได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ด้านประสิทธิภาพของระบบระบบแจ้งเตือนการประชุม โดย Google Calendar ผ่าน Line Notify เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินประสิทธิภาพระบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่า ระบบแจ้งเตือนการประชุม โดย Google Calendar ผ่าน Line Notify ระบบสามารถบันทึกข้อมูลการลงนัดประชุม และสามารถแจ้งเตือนไปยังผู้เข้าร่วมประชุมได้ตามที่ออกแบบไว้

4.2 ด้านความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการข้อมูลด้วยตัวเอง ณ แขวงทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11 วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2568

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวัดประสิทธิภาพของระบบ และความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมาย ใช้การแบ่งเกณฑ์ในการประมาณค่าตามมาตรา ส่วนของลิเคิร์ต (Likert, 1967) แบ่งการประเมินค่าเป็น 5 ระดับ ดังนี้

4.51 – 5.00	อยู่ในระดับดีมาก	มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน
3.51 – 4.50	อยู่ในระดับดี	มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน
2.51 – 3.50	อยู่ในระดับปานกลาง	มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน
1.51 – 2.50	อยู่ในระดับน้อย	มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน
1.00 – 1.50	อยู่ในระดับน้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน

การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้ในการหาค่าเฉลี่ยน้ำหนักของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จากข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิตสำหรับข้อมูล โดยใช้สูตรดังนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2542, น. 35-36)

$$\bar{X} = \frac{\sum x^i}{n}$$

โดยที่ x^i = ค่าของตัวอย่าง

N = จำนวนตัวอย่าง

การหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยใช้สูตรดังนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2542, น. 49)

$$SD = \sqrt{\frac{\sum (x^i - \bar{x})^2}{n-1}}$$

โดยที่ x^i = ค่าของตัวอย่าง

N = จำนวนตัวอย่าง

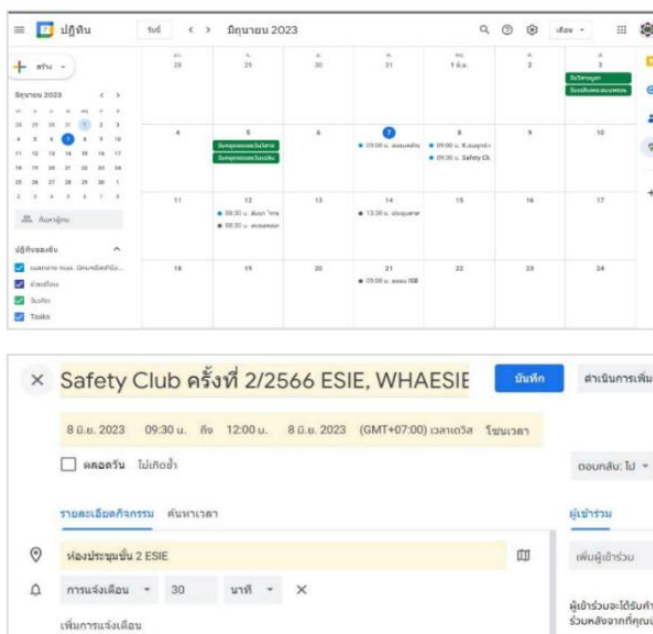
$\sum x$ = ค่าเฉลี่ยตัวอย่าง

ผลการวิจัย

การพัฒนาระบบการแจ้งเตือนการนัดหมายการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify พบว่า สามารถให้ผู้รับผิดชอบในการนัดหมายการประชุมสามารถเพิ่มรายการนัดหมายการประชุมได้ และระบบสามารถส่งการแจ้งเตือนไปยังผู้ถูกนัดหมายผ่านแอปพลิเคชัน

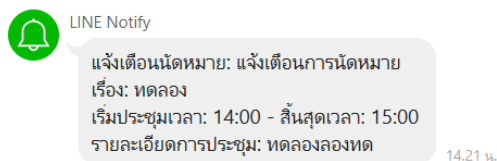
Line ได้ พร้อมกับมีการแจ้งเตือนเป็นระยะเพื่อเป็นการเตือน และทางผู้รับนัดจะรับรู้ข้อมูลทาง แอปพลิเคชัน Line ของตนเอง และรับการแจ้งเตือนผ่านแอปพลิเคชัน Line สามารถเตรียมตัวเข้าร่วมประชุม และไม่พลาดการเข้าร่วมการประชุม ส่งผลให้การประชุมในแต่ละครั้งจะเพิ่มประสิทธิภาพของการประชุมได้ โดยมีขั้นตอนของการทำงานระบบดังนี้

1. ด้านผู้รับผิดชอบในการเพิ่มรายการนัดหมายการประชุม โดยเข้าแอปพลิเคชัน Google Calendar เพื่อสร้างกิจกรรมใหม่ โดยกำหนดวันและเวลา เรื่องที่ต้องการนัดหมาย และกำหนดช่วงระยะเวลาในการแจ้งเตือน

ภาพที่ 3 แอปพลิเคชัน Google Calendar เพื่อสร้างกิจกรรมใหม่

2. ผู้ที่ถูกการนัดหมาย จะได้ข้อมูลการนัดหมายทาง แอปพลิเคชัน Line ของตนเอง และรับการแจ้งเตือนผ่านแอปพลิเคชัน Line

ภาพที่ 4 แสดงข้อมูลการแจ้งเตือนผ่าน แอปพลิเคชัน Line

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนนี้จะเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตารางประกอบดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ผลการวัดประสิทธิภาพของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	คำถาม	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1.	คุณภาพของระบบ (System Quality)	3.88	0.66	ดี
2.	คุณภาพของข้อมูล (Information Quality)	4.09	0.72	ดี
3.	การใช้งาน (Use)	3.85	0.77	ดี
4.	ผลกระทบต่อบุคคล (Individual Impact)	3.90	0.79	ดี
5.	ผลกระทบต่อองค์กร (Organizational Impact)	3.70	0.80	ดี
รวม		3.88	0.74	ดี

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของระบบ พบว่า มีประสิทธิภาพในภาพรวมระดับดี ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.74) เมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านคุณภาพของข้อมูล (Information Quality) อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.72) รองลงมาคือ ด้านผลกระทบต่อบุคคล (Individual Impact) อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.79) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านผลกระทบต่อองค์กร (Organizational Impact) อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.80)

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อที่	คำถาม	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1.	ด้านความสะดวกในการใช้งาน	3.97	0.80	ดี
2.	ด้านประสิทธิภาพในการแจ้งเตือน	3.98	0.74	ดี
3.	ด้านความพึงพอใจในการใช้งาน	3.79	0.76	ดี
รวม		3.91	0.76	ดี

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ใช้พบว่า ได้รับความพึงพอใจในระดับดี ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.76) เมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่า ด้านความสะดวกในการใช้งานอยู่

ในระดับดี ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.80) ด้านระบบมีประสิทธิภาพในการแจ้งเตือนในระดับดี ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.74) และด้านความพึงพอใจในการใช้งานของผู้ใช้ในระดับดี ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.76)

สรุปผลการวิจัย

1. ระบบการนัดหมายผ่าน Line Notify โดยใช้ Google Calendar และ Google Apps Script มีความแม่นยำและช่วยประหยัดเวลาของกระบวนการแจ้งเตือนการประชุม ผู้ใช้งานมีความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลและได้รับการแจ้งเตือนอย่างรวดเร็วทั้งในระบบ iOS และ Android ระบบสามารถตั้งค่าแจ้งเตือนล่วงหน้าอัตโนมัติผ่าน Google Calendar ทำให้ผู้ใช้ไม่พลาดเวลานัดหมายและช่วยปรับปรุงกระบวนการทำงานที่ซับซ้อนให้สะดวกยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้ใช้งานยังสามารถรับการแจ้งเตือนผ่านแอปพลิเคชัน Line และอุปกรณ์ระบบปฏิบัติการต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดาย ส่งผลให้การทำงานเป็นทีมมีความสอดคล้องมากขึ้น และลดปัญหาการสื่อสารผิดพลาดในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการวัดประสิทธิภาพของระบบการแจ้งเตือนการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify ได้รับการประเมินว่ามีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีจากผู้เชี่ยวชาญ การประเมินในแต่ละด้านสะท้อนให้เห็นว่าระบบมีคุณภาพด้านข้อมูลสูงสุด รองลงมาคือด้านผลกระทบต่อบุคคล ซึ่งหมายความว่าระบบสามารถตอบสนองความต้องการเชิงข้อมูลและสร้างประโยชน์ต่อผู้ใช้ในระดับบุคคลได้เป็นอย่างดี ขณะที่ด้านผลกระทบต่อองค์กรเป็นด้านที่ได้รับความคะแนนต่ำที่สุดแต่ยังถือว่าอยู่ในระดับดีเช่นกัน ผลการประเมินเหล่านี้แสดงว่าระบบสารสนเทศสามารถใช้งานได้สะดวก มีคุณภาพข้อมูลที่เหมาะสม รวมทั้งส่งผลดีต่อทั้งบุคคลและองค์กร โดยมีจุดเน้นควรพัฒนาต่อในมิติผลกระทบเชิงองค์กรเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในระยะยาว

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อระบบการแจ้งเตือนการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้มีความพึงพอใจต่อระบบสารสนเทศในระดับดีทุกด้าน โดยเมื่อตรวจสอบเป็นรายข้อพบว่า ความสะดวกในการใช้งานเป็นประเด็นที่ได้รับการประเมินว่าส่งผลต่อความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาคือประสิทธิภาพในการแจ้งเตือน ซึ่งสะท้อนถึงการที่ระบบสามารถตอบโจทย์ด้านการใช้งานจริงและแจ้งเตือนได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ นอกจากนี้ความพึงพอใจในการใช้งานโดยรวมยังถูกประเมินว่าดี สะท้อนว่าผู้ใช้มีทัศนคติที่เป็นบวกและรู้สึกรู้สีกว่าระบบตรงตามความต้องการ

อภิปรายผล

1. การประชุมในลักษณะการปฏิบัติเดิม ผู้รับผิดชอบมักต้องตรวจสอบตารางนัดหมายด้วยตนเอง ส่งประกาศประชุมผ่านเอกสารเพียงครั้งเดียว ทำให้เกิดการลืมหรือไม่ทันได้รับข้อมูลจนการประชุมมักเริ่มต้นช้าและขาดการประสานงานที่เรียลไทม์ หลังใช้ระบบการแจ้งเตือนผ่าน Google Calendar และ Line Notify ปัญหาเหล่านี้หมดไป ผู้ใช้งานได้รับการแจ้งเตือนล่วงหน้าพร้อมลิงก์วาระการประชุมทุกครั้ง ทั้งบน iOS และ Android จึงได้รับข้อมูลครบถ้วนทันเวลา ช่วยลดขั้นตอนที่ซับซ้อน ประหยัดเวลา และเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ สาริยา ไกล่คล้าย และคณะ (2566) พบว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น Google Calendar ช่วยเพิ่มความสะดวกในการจัดการเวลาและการสื่อสารในทีมงาน ระบบแจ้งเตือนล่วงหน้าช่วยลดปัญหาการลืมประชุม เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานแบบร่วมมือและตอบสนองความต้องการใช้งานที่หลากหลาย งานวิจัยนี้สนับสนุนการพัฒนาาระบบแจ้งเตือนที่ทันสมัยและใช้งานง่าย เพื่อเพิ่มความพึงพอใจของผู้ใช้ และยังสอดคล้องกับ Robotham et al. (2016) ศึกษาผลของการแจ้งเตือนแบบข้อความอิเล็กทรอนิกส์ในบริบทการนัดหมายล่วงหน้า พบว่าการแจ้งเตือนแบบนี้ช่วยเพิ่มอัตราการเข้าร่วมประชุมและลดการไม่มาโดยไม่แจ้งล่วงหน้า โดยส่งผลดีในหลายสถาบัน สุขภาพทั่วโลก การส่งหลายครั้งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพกว่าการแจ้งเตือนเพียงครั้งเดียว ส่งเสริมการสนับสนุนความสำคัญของระบบแจ้งเตือนที่ต่อเนื่องและทันเวลาในการเพิ่มประสิทธิภาพการนัดหมาย

2. ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบแจ้งเตือนการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify พบว่าระบบมีประสิทธิภาพในภาพรวมอยู่ในระดับดี ผู้เชี่ยวชาญประเมินว่าระบบสามารถบันทึกข้อมูลและแจ้งเตือนได้แม่นยำตามวัตถุประสงค์ ช่วยลดความผิดพลาดในการนัดหมายและเพิ่มความสะดวกในการจัดการประชุม ส่งผลให้การบริหารเวลาของผู้ใช้มีประสิทธิภาพและเป็นระบบมากขึ้น สอดคล้องกับ Kenniff (2023) ศึกษาประสิทธิภาพของระบบแจ้งเตือนนัดหมายอัตโนมัติ Televox พบว่าระบบสามารถลดอัตราการไม่เข้าร่วมตามนัดได้ในกลุ่มผู้ใช้บางกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ใช้ Medicaid การแจ้งเตือน

ล่วงหน้าช่วยให้นัดหมายมีความแม่นยำมากขึ้น งานวิจัยนี้สนับสนุนความสำคัญของระบบแจ้งเตือนที่มีคุณภาพและส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพของการนัดหมาย และยังสอดคล้องกับ Robotham et al. (2016) ทำการศึกษาเชิงระบบเกี่ยวกับการใช้การแจ้งเตือนแบบข้อความอิเล็กทรอนิกส์ในบริบทของการนัดหมายทางการแพทย์ พบว่าการใช้ระบบแจ้งเตือนแบบดิจิทัลช่วยเพิ่มอัตราการเข้าร่วมและลดการไม่มาโดยไม่แจ้งล่วงหน้าได้อย่างมีนัยสำคัญ การแจ้งเตือนหลายครั้งมีประสิทธิภาพมากกว่าแจ้งเตือนครั้งเดียว

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบแจ้งเตือนการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify พบว่าผู้ใช้งานมีความพึงพอใจในระดับดี โดยเฉพาะด้านความสะดวกในการใช้งานและประสิทธิภาพในการแจ้งเตือน ระบบสามารถตอบสนองความต้องการใช้งานจริง และเกื้อหนุนการสื่อสารภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนถึงความสำเร็จในการพัฒนาระบบที่เหมาะสมกับผู้ใช้งาน สอดคล้องกับ สุรัชย์ พิศแสง (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบแจ้งเตือนกิจกรรมผ่านแอปพลิเคชันไลน์ โดยใช้ Google Calendar และ Line Notify กับบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่พบว่า ผู้ใช้มีความพึงพอใจสูงในด้านความสะดวกและความถูกต้องของการแจ้งเตือน ระบบช่วยให้การจัดการนัดหมายและกิจกรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น และลดข้อผิดพลาดในการลืมหรือพลาดนัดอย่างชัดเจน และยังสอดคล้องกับ อุษามณี จันทร์เพ็ญ (2564) ที่ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบแจ้งเตือนผ่านมือถือในสถานพยาบาล พบว่า ผู้ใช้มีความพึงพอใจในระดับดีถึงดีมากในด้านความถูกต้อง ความสะดวกในการใช้งาน และการเข้าถึงข้อมูล ระบบแจ้งเตือนช่วยเพิ่มความมั่นใจและลดความล่าช้าในงานบริการสุขภาพ งานวิจัยนี้สะท้อนถึงประโยชน์ของระบบแจ้งเตือนอัตโนมัติที่ช่วยขับเคลื่อนความพึงพอใจและประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาการพัฒนาระบบที่ใช้เทคโนโลยี AI เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการเข้าร่วมประชุมของผู้ใช้แต่ละคน และปรับเวลาแจ้งเตือนให้เหมาะสม ระบบสามารถเรียนรู้จากข้อมูลในอดีตและส่งการแจ้งเตือนในช่วงเวลาที่มีโอกาสได้รับการตอบสนองสูงสุด

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระบบแจ้งเตือนที่ใช้หลายช่องทางสื่อสาร เช่น อีเมล SMS Facebook Messenger หรือ Microsoft Teams เพื่อหาช่องทางที่ให้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดในด้านอัตราการเข้าร่วมประชุมและความพึงพอใจของผู้ใช้

3. มีการวิจัยติดตามผลในระยะยาว (1-2 ปี) เพื่อศึกษาความยั่งยืนของระบบและปรากฏการณ์ “notification fatigue” ที่อาจเกิดจากการได้รับการแจ้งเตือนมากเกินไป รวมถึงแนวทางการปรับปรุงระบบให้รักษาประสิทธิภาพได้ในระยะยาว

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการเชื่อมต่อปฏิทินออนไลน์กับแอปพลิเคชันไลน์ ทำให้ระบบแจ้งเตือนการประชุมมีความแม่นยำและมีประสิทธิภาพอย่างชัดเจน กระบวนการพัฒนาที่เน้นความเป็นระบบช่วยให้การออกแบบและทดสอบครอบคลุมทุกขั้นตอน ผู้ใช้งานและผู้เชี่ยวชาญต่างประเมินว่าระบบตอบโจทย์ด้านคุณภาพข้อมูล การส่งข้อความแจ้งเตือน และความสะดวกในการใช้งานได้ดี เทคโนโลยีนี้ช่วยลดปัญหาการลืมประชุม เพิ่มความรวดเร็วในการสื่อสารภายในองค์กร และประหยัดเวลาในการจัดเตรียมประชุม การแจ้งเตือนผ่านแอปพลิเคชันช่วยให้ผู้ใช้งานรับข้อมูลล่วงหน้าได้ทันเวลา เสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการประชุมและการทำงานร่วมกันในหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กุลศิริ เจริญศุภกุล. (2551). *ความคาดหวังของผู้ใช้ล้ามในที่ประชุม*. สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแปลและการล่าม]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โกศล อุดมศิลป์. (2564). *การแปลกริยานุเคราะห์ในข้อบังคับการประชุมสมัชชาสหภาพรัฐสภาและการประชุมคณะมนตรีบริหารสหภาพรัฐสภา*. สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแปลและการล่าม]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มะรอะชะ ลาเม็ง. (2563). ระบบ Checklist การติดตามดำเนินงานโครงการกิจกรรม. ใน *กิจกรรม การจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ประจำปีการศึกษา 2562 (KM YRU Forum 2019) ปีการศึกษา 2562 ประจำปีงบประมาณ 2563 ประเด็นที่ 4 นวัตกรรมในการบริหารจัดการสู่องค์กร 4.0*. ยะลา: สำนักงานประกันคุณภาพสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

วรรณพร ศิริวัฒน์ และ วรรณรพี บานชื่นวิจิตร. (2562). ความพึงพอใจในการบริการของหน่วยทันตกรรม และการลดความสูญเสียจากการจ่ายค่าตอบแทนทันตแพทย์รายชั่วโมง โดยที่ผู้ป่วยไม่ได้รับการรักษาตามจำนวนที่นัดหมาย สถานพยาบาลธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่. ใน *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 14 ปีการศึกษา 2562* (1072-1082). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

สาริยา ไกล่คล้าย, และอรพรรณ ชุนเจริญ และจิรภัทร ภู่วัญทอง. (2023). ความพึงพอใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำงานที่บ้านของบุคลากร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา. ใน *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 5* (660-667). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. (2560). *การวิเคราะห์และออกแบบระบบ*. ซีเอ็ดดูเคชั่น.

DeLone, W. H., & McLean, E. R. (2016). Information systems success measurement. *Foundations and Trends® in Information Systems*, 2(1), 1–116. <https://doi.org/10.1561/29000000005>

Kenniff, J. (2023). Evaluation of an Automated Reminder System for Reducing the Missed Appointment Rate for MRI. *Health Services Research and Managerial Epidemiology*, 10, 1-7. <https://doi.org/10.1177/23743735231151548>

Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and value*. McGraw-Hill.

Robotham, D., et al. (2016). Using digital notifications to improve attendance in clinic: a systematic review and meta-analysis. *BMJ Open*, 6(10), e012116. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2016-012116>

การพัฒนาระบบการแจ้งเตือนการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify : กรณีศึกษา แขวงทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11

Development of a Meeting Notification System via Google Calendar and
Line Notify: A Case Study of Lopburi Highway District 1, Nong Muang
Highway Section Department of Highways Region 11

อรวรรณ แท่งทอง^{1*} | Orawant Thangthong

รัชนก วงษ์จันทร์นา² | Ratchanok Wongjantana

ศรุตฯ โพธิ์ทองงาม³ | Saruta Photongngam

¹⁻³คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ประเทศไทย;

Faculty of Management Science, Thepsatri Rajabhat University, Thailand.

*Corresponding author email: orawan.t@lawasri.tru.ac.th

Abstract

This research aimed to (1) design and develop a meeting notification system, (2) evaluate the efficiency of the meeting notification system, and (3) assess user satisfaction with the meeting notification system using Google Calendar integrated with LINE Notify at Lopburi Highway District 1, Nong Muang Highway Maintenance Unit, Highway Office 11. The research methodology employed experimental research and development (R&D) based on the System Development Life Cycle (SDLC) process. The research instruments included: (1) a meeting notification system using Google Calendar integrated with LINE Notify, (2) a system efficiency evaluation form, and (3) a user satisfaction questionnaire. The sample group consisted of 25 personnel from Lopburi Highway District 1, Nong Muang Highway Maintenance Unit, Highway Office 11, and three experts who evaluated the system efficiency. The statistical methods used for data analysis were mean and standard deviation. The research findings indicated that: (1) the system was able to record meeting schedules through Google Calendar and send notifications via the LINE application effectively; (2) the

Received: Feb 13, 2025 Revised: Sep 17, 2025 Accepted: Sep 25, 2025

<https://doi.org/10.14456/husoaru.2025.15>

overall system efficiency was evaluated at a good level; and (3) user satisfaction with the system was rated at a good level ($\bar{x} = 3.91$, S.D. = 0.76). The integration of Google Calendar with LINE Notify enhanced accuracy, reduced missed appointments, enabled advance reminders, saved time, and improved communication efficiency.

Keywords: Meetings, Notifications, Google Calendar Application, Line Application

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อออกแบบและพัฒนาระบบการแจ้งเตือนการประชุม (2) เพื่อวัดประสิทธิภาพของระบบการแจ้งเตือนการประชุม (3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบการแจ้งเตือนการประชุม Google Calendar ผ่าน Line Notify แนวทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11 วิธีการดำเนินการเป็นงานวิจัยเชิงทดลอง (R&D) ด้วยกระบวนการ System Develop life Cycle (SDLC) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) ระบบแจ้งเตือนการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify (2) แบบวัดประสิทธิภาพของระบบ และ (3) แบบประเมินความพึงพอใจในการใช้งานระบบ กลุ่มตัวอย่างคือ บุคลากรในแนวทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11 จำนวน 25 คน และผู้เชี่ยวชาญในการวัดประสิทธิภาพของระบบจำนวน 3 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า (1) ระบบสามารถลงบันทึกการแจ้งการนัดหมายผ่าน Google calendar และแจ้งเตือนผ่านแอปพลิเคชัน Line ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2) ผลการวัดประสิทธิภาพได้รับการประเมินว่ามีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี (3) ผลการประเมินความพึงพอใจพบว่า ได้รับความพึงพอใจในระดับดี ($\bar{x} = 3.91$, S.D. = 0.76) โดยระบบแจ้งเตือนการประชุมบูรณาการ Google Calendar กับ Line Notify เพิ่มความแม่นยำ ลดลืม เตือนล่วงหน้า ประหยัดเวลา เสริมประสิทธิภาพการสื่อสาร

คำสำคัญ: การประชุม, การแจ้งเตือน, แอปพลิเคชัน Google Calendar, แอปพลิเคชัน Line

บทนำ

การประชุมในองค์กรเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างสมาชิกในทีม โดยมีบทบาทในการกำหนดเป้าหมาย วางแผนงาน และแก้ไขปัญหาที่

ซับซ้อนอย่างมีประสิทธิภาพ โกศล อุดมศิลป์ (2564) ได้เน้นถึงการประชุมในฐานะเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาระบบการทำงานขององค์กร ผ่านการประยุกต์ใช้ข้อบังคับต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ซึ่งช่วยสร้างความชัดเจนในแนวทางการดำเนินงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในองค์กร ในทำนองเดียวกัน กุลศิริ เจริญศุภกุล (2563) ได้นำเสนอว่า การประชุมส่งเสริมการพัฒนาทักษะการทำงานของบุคลากร โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ต้องการความร่วมมือข้ามองค์กร เช่น การจัดการความปลอดภัยในพื้นที่เสี่ยง ซึ่งช่วยสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในเป้าหมายขององค์กรและเพิ่มโอกาสในการบรรลุผลสำเร็จในระยะยาว จากการศึกษาดังกล่าวทำให้เห็นว่าการประชุมไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กร แต่ยังเป็นพื้นที่ที่ช่วยเพิ่มศักยภาพของบุคลากรในการทำงานร่วมกัน

แต่การประชุมในองค์กรมักเผชิญปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จของวัตถุประสงค์การประชุม ปัญหาหลักที่พบได้บ่อยคือการนัดหมายผู้เข้าร่วมประชุมที่ไม่สอดคล้องกับตารางงานของบุคลากรในองค์กร ซึ่งอาจเกิดจากความแตกต่างในตารางงานและภารกิจที่ต้องทำให้สำเร็จ มะรอเซ ลาเม็ง (2564) ได้กล่าวถึงปัญหาการประสานงานเพื่อการนัดหมาย โดยระบุว่า การจัดเวลาให้เหมาะสมสำหรับผู้เข้าร่วมที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลากหลายเป็นเรื่องที่ท้าทาย ซึ่งบ่อยครั้งนำไปสู่การยกเลิกการประชุมหรือการขาดผู้เข้าร่วมประชุมที่สำคัญ อีกหนึ่งปัญหาที่สำคัญคือการจัดการเนื้อหาการประชุมให้เหมาะสม โดย วรรณพร ศิริวัฒน์ และวรรณพี บานชื่นวิจิตร (2562) กล่าวถึงการนัดหมายที่ไม่สมบูรณ์ เช่น การแจ้งเตือนล่าช้าหรือการเปลี่ยนแปลงกำหนดการอย่างกะทันหัน นำไปสู่ความไม่พร้อมของผู้เข้าร่วมประชุม โดยเฉพาะในบริบทที่ต้องการการเตรียมข้อมูลล่วงหน้า

วรรณพร ศิริวัฒน์ และวรรณพี บานชื่นวิจิตร (2562) ได้ชี้ว่าการนัดหมายที่ขาดการวางแผนล่วงหน้า เช่น การไม่แจ้งเตือนเวลาประชุมให้เพียงพอ อาจนำไปสู่การขาดความพร้อมของผู้เข้าร่วมประชุม ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการหรือไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการประชุมได้ นอกจากนี้ การนัดหมายผิดพลาดยังสร้างความเสียหายด้านทรัพยากร เช่น การเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการจัดประชุมใหม่ รวมถึงผลกระทบทางจิตใจต่อบุคลากรที่ต้องปรับแผนงานของตนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งให้เห็นว่าการนัดหมายที่ไม่เหมาะสมไม่เพียงส่งผลต่อการทำงานในระยะสั้น แต่ยังอาจลดความเชื่อมั่นของทีมงานและสร้างความเสียหายต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในองค์กร การจัดการเวลาและการวางแผนล่วงหน้าอย่างมีระบบจึงเป็นสิ่งสำคัญในการลดความเสี่ยงจากปัญหาดังกล่าว

ผลกระทบที่กล่าวมา แขวงทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11 ตำบลบ่อทอง อำเภอนองม่วง จังหวัดลพบุรี ที่เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงคมนาคม มีหน้าที่ดำเนินการก่อสร้าง ควบคุม บำรุงและบำรุงรักษาทางหลวง ทางหลวงพิเศษ ทางหลวงแผ่นดิน และทางหลวงสัมปทาน เพื่ออำนวยความสะดวกรวดเร็วและปลอดภัยในทางหลวงทั่วประเทศ เอื้อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง ความมั่นคง และการป้องกันประเทศได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน ซึ่งในกระบวนการปฏิบัติงานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพได้นั้นส่วนสำคัญคือการประชุม เดิมนั้นได้มีการแจ้งการประชุมเมื่อก่อนเป็นการพิมพ์ข้อมูลลงในเอกสารและส่งต่อไปยังผู้เข้าร่วมประชุม ผู้เข้าร่วมประชุมใช้เวลานานในการหาหัวข้อหรือเนื้อหาการประชุมที่ได้แจ้งไว้ ส่งผลให้กระทบต่อการดำเนินการขององค์กร ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมบางคนลืมวัน เวลา หรือสถานที่ของการประชุม ข้อมูลที่ได้รับคลาดเคลื่อนหรือไม่ครบถ้วน การแจ้งเตือนและสื่อสารการประชุมที่ขาดความเป็นระบบและซ้ำซ้อน

และด้วยเทคโนโลยีการนัดหมายในปัจจุบัน (Pine, 2023) ได้มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของการประชุมในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในองค์กรที่ต้องจัดการประชุมหลายครั้งต่อสัปดาห์ ระบบนัดหมายอัจฉริยะ เช่น Google Calendar, Microsoft Outlook และ Zoom Scheduling ช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถกำหนดเวลา เชิญผู้เข้าร่วม และส่งการแจ้งเตือนอัตโนมัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความผิดพลาดจากการสื่อสารและช่วยให้ทุกฝ่ายเตรียมตัวล่วงหน้าได้ดีขึ้น ทำให้สรุปได้ว่าเครื่องมือทางระบบสารสนเทศ สำหรับการประชุมสามารถช่วยลดเวลาในการเตรียมการประชุมและเพิ่มความชัดเจนในการสื่อสารระหว่างทีมได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อยกระดับการทำงานร่วมกันในองค์กรยุคใหม่

จากแนวทางดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการพัฒนาระบบการแจ้งเตือนพัฒนาระบบการแจ้งเตือนการประชุมของแขวงทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11 เพื่อใช้ในกระบวนการนัดหมายและแจ้งเตือนการประชุมช่วยเพิ่มความชัดเจนในการสื่อสาร ลดปัญหาการบริหารเวลา และเพิ่มประสิทธิภาพในการเตรียมตัวของผู้เข้าร่วมประชุม การผสานเทคโนโลยีที่เหมาะสมยังช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและความคล่องตัวในทีมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาระบบการแจ้งเตือนการประชุมของแนวทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดยางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11
2. เพื่อวัดประสิทธิภาพของระบบการแจ้งเตือนการประชุมของแนวทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดยางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบการแจ้งเตือนการประชุม Google Calendar ผ่าน Line Notify แนวทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดยางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11

วิธีดำเนินการวิจัย

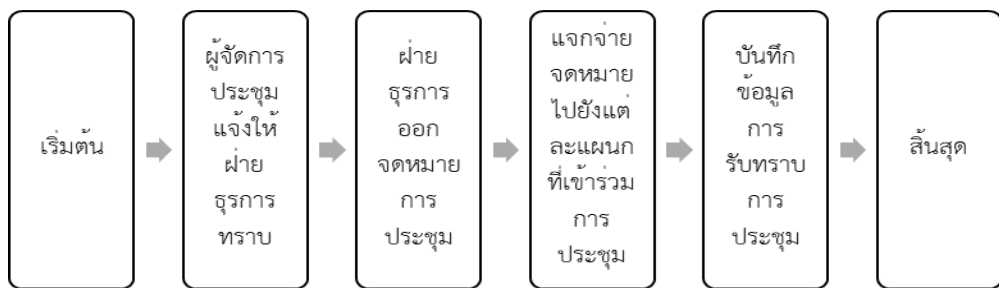
การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development : R&D) โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดประชุม เพื่อวัดประสิทธิภาพของระบบการแจ้งเตือนการประชุมของแนวทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดยางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 1 โดยการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 2 คน และผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านงานประชุม จำนวน 1 คน รวมเป็น 3 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง
 - 1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้คือ บุคลากรในแนวทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดยางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11 ทั้งหน่วยงาน จำนวน 25 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 2.1 ระบบแจ้งเตือนการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify
 - 2.2 แบบประเมินประสิทธิภาพของงานระบบการแจ้งเตือนการนัดหมายการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify
 - 2.3 แบบประเมินความพึงพอใจในการใช้งานระบบ การแจ้งเตือนการนัดหมายการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify
3. การพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการ วงจรการพัฒนาระบบ (System Development Life Cycle: SDLC) (โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์, 2560) โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 การระบุปัญหาและความต้องการของระบบ

3.1.1 ผู้วิจัยทำการค้นหาปัญหาขององค์กร การแจ้งการประชุมแบบก่อนเป็นการบอกกันแบบปากต่อปาก หรือแจ้งผ่านกลุ่มไลน์ซึ่งจะทำให้ทราบข้อมูลการประชุมเพียงครั้งเดียว และเป็นการแจ้งข้อมูลการประชุมผ่านทางเอกสารจึงทำให้ทางผู้จัดประชุมไม่ทราบว่าผู้เข้าร่วมได้รับเอกสารแจ้งการประชุมแล้วหรือไม่

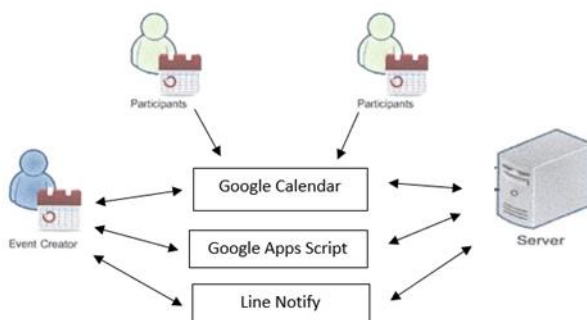

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการแจ้งการประชุมในรูปแบบปัจจุบัน

3.1.1 การศึกษาความเหมาะสม เป็นการประหยัดเวลาในการพิมพ์เอกสาร และประหยัดค่าใช้จ่ายของทรัพยากรในแต่ละครั้ง เพราะมีการนำระบบของการแจ้งเตือนการนัดหมายออนไลน์โดยใช้ Google Calendar และ Line Notify เข้ามาช่วยในระบบงาน

3.2 การวิเคราะห์ระบบ เป็นการสร้างข้อมูลการนัดหมายใน Google Calendar โดยจะนำข้อมูลการประชุมไปใส่ร่วมกับโค้ดในระบบของ Google Apps Script เพื่อให้มีการส่งข้อมูลการแจ้งเตือนออกไปยัง Line Notify โดยการออกแบบระบบแจ้งเตือนการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่ได้จากการวิเคราะห์ปัญหาออกมา ระบบแจ้งเตือนกิจกรรมผ่าน Google Calendar โดยใช้ Google Apps Script ร่วมกับ Line Notify มีหลักการทำงานที่เน้นความสะดวกและอัตโนมัติ เริ่มจากผู้สร้างกิจกรรมที่บันทึกข้อมูลลงใน Google Calendar เช่น วัน เวลา และรายละเอียดของกิจกรรม เมื่อมีการสร้างหรือแก้ไขกิจกรรม Google Apps Script จะทำงานโดยอัตโนมัติ ดึงข้อมูลจากปฏิทินและจัดเตรียมข้อความแจ้งเตือน จากนั้น Apps Script จะส่งข้อมูลไปยัง Line Notify ผ่าน API เพื่อแจ้งเตือนผู้เข้าร่วมกิจกรรมผ่านแอป LINE ซึ่งเป็นช่องทางที่เข้าถึงง่ายและได้รับ

ความนิยมในประเทศไทย ผู้เข้าร่วมจะได้รับข้อความแจ้งเตือน เช่น “คุณมีประชุมเวลา 14.00 น.” โดยไม่ต้องเปิดอีเมลหรือแอปอื่นเพิ่มเติม ระบบนี้ยังสามารถเชื่อมต่อกับเซิร์ฟเวอร์เพื่อจัดการข้อมูลและควบคุมการทำงานของแต่ละส่วนให้เป็นไปอย่างราบรื่น จุดเด่นคือความแม่นยำ ความรวดเร็ว และความสามารถในการปรับแต่งข้อความแจ้งเตือนให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละองค์กรหรือชุมชน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและลดความผิดพลาดในการเข้าร่วมกิจกรรม ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การทำงานร่วมกันระหว่าง Google Apps Script กับ Line Notify

3.3 การพัฒนาระบบเป็นการนำโค้ดที่มีการอ้างอิงจากอินเทอร์เน็ตมาใช้ร่วมกันกับ Google Apps Script เพื่อให้ระบบรับโค้ดที่ใส่ข้อมูลไว้ส่งออกไปยัง Line Notify พร้อมสร้างแบบวัดประสิทธิภาพของระบบ โดยศึกษาจากเอกสาร ตำรา รูปแบบการประเมินที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบ แบ่งออกเป็น 6 (DeLone & McLean, 2016) คือ (1) คุณภาพของระบบ (System Quality) (2) คุณภาพของข้อมูล (Information Quality) (3) การใช้งาน (Use) (4) ผลกระทบต่อบุคคล (Individual Impact) และ (5) ผลกระทบต่อองค์กร (Organizational Impact) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทดลองใช้ระบบและวัดประสิทธิภาพ และสร้างแบบสำรวจความพึงพอใจการใช้งานของระบบ (DeLone, W. H., & McLean, E. R., 2016) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ (1) ด้านความสะดวกในการใช้งาน (2) ด้านประสิทธิภาพในการแจ้งเตือน และ (3) ด้านความพึงพอใจในการใช้งาน ที่ได้พัฒนาขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 คน โดยพิจารณาคำดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.33 และ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขเครื่องมือคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ให้อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมก่อนนำไปใช้ ได้ข้อคำถาม 15 ข้อ

3.4 ทดสอบระบบ เพื่อดูว่าระบบสามารถทำให้มีการแจ้งเตือนล่วงหน้าและแจ้งเตือนเมื่อถึงเวลาจริงตามที่กำหนดแบบอัตโนมัติ และสามารถทราบข้อมูลได้ครบถ้วน และนำระบบที่ออกแบบและพัฒนาแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และผู้เชี่ยวชาญด้านงานประชุมได้ใช้ พร้อมกับวัดประสิทธิภาพของระบบ พบว่า ระบบการแจ้งเตือนการประชุมของแนวทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 1 ได้ตามข้อกำหนดของเงื่อนไขและข้อกำหนดของระบบ สามารถนำไปใช้ในการนัดหมายการประชุมขององค์กรได้

3.5 หลังจากที่ได้วัดประสิทธิภาพและนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง ผู้วิจัยได้การติดตั้งเป็นการนำระบบ Google Calendar Google Apps Script และ Line Notify เพื่อนำไปติดตั้งให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการของแนวทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11 และมีความรู้ในการสอนการใช้งานระบบให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการและบุคลากรในสำนักงาน และวัดความพึงพอใจของระบบจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้

3.6 การบำรุงรักษา เมื่อมีการใช้งานจริงผู้วิจัยยังคงให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง และเข้าตรวจสอบทั้งในและนอกสถานที่ของแนวทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11 หากพบปัญหาในการใช้งาน และมีการดูแลจากนอกสถานที่เนื่องจากได้มีการออกแบบให้สามารถดูแลนอกสถานที่ เพื่อความสะดวกและรวดเร็วได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ด้านประสิทธิภาพของระบบระบบแจ้งเตือนการประชุม โดย Google Calendar ผ่าน Line Notify เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินประสิทธิภาพระบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่า ระบบแจ้งเตือนการประชุม โดย Google Calendar ผ่าน Line Notify ระบบสามารถบันทึกข้อมูลการลงนัดประชุม และสามารถแจ้งเตือนไปยังผู้เข้าร่วมประชุมได้ตามที่ออกแบบไว้

4.2 ด้านความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการข้อมูลด้วยตัวเอง ณ แนวทางหลวงลพบุรีที่ 1 หมวดทางหลวงหนองม่วง สำนักงานทางหลวงที่ 11 วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2568

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับสถิติที่ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวัดประสิทธิภาพของระบบ และความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard

Deviation) ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมาย ใช้การแบ่งเกณฑ์ในการประมาณค่าตามมาตรา ส่วนของลิเคิร์ต (Likert, 1967) แบ่งการประเมินค่าเป็น 5 ระดับ ดังนี้

4.51 – 5.00	อยู่ในระดับดีมาก	มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน
3.51 – 4.50	อยู่ในระดับดี	มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน
2.51 – 3.50	อยู่ในระดับปานกลาง	มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน
1.51 – 2.50	อยู่ในระดับน้อย	มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน
1.00 – 1.50	อยู่ในระดับน้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน

การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้ในการหาค่าเฉลี่ยน้ำหนักของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จากข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิตสำหรับข้อมูล โดยใช้สูตรดังนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2542, น. 35-36)

$$\bar{X} = \frac{\sum x^i}{n}$$

โดยที่ x^i = ค่าของตัวอย่าง

N = จำนวนตัวอย่าง

การหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยใช้สูตรดังนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2542, น. 49)

$$SD = \sqrt{\frac{\sum (x^i - \bar{x})^2}{n-1}}$$

โดยที่ x^i = ค่าของตัวอย่าง

N = จำนวนตัวอย่าง

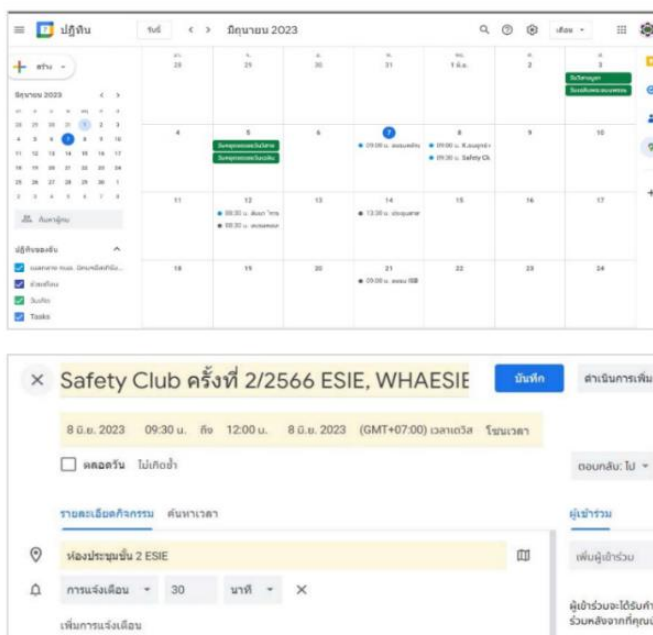
$\sum x$ = ค่าเฉลี่ยตัวอย่าง

ผลการวิจัย

การพัฒนาระบบการแจ้งเตือนการนัดหมายการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify พบว่า สามารถให้ผู้รับผิดชอบในการนัดหมายการประชุมสามารถเพิ่มรายการนัดหมายการประชุมได้ และระบบสามารถส่งการแจ้งเตือนไปยังผู้ถูกนัดหมายผ่านแอปพลิเคชัน Line ได้ พร้อมกับการแจ้งเตือนเป็นระยะเพื่อเป็นการเตือน และทางผู้รับนัดจะรับรู้ข้อมูลทาง แอปพลิเคชัน Line ของตนเอง และรับการแจ้งเตือนผ่านแอปพลิเคชัน Line สามารถ

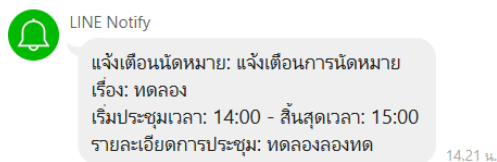
เตรียมตัวเข้าร่วมประชุม และไม่พลาดการเข้าร่วมการประชุม ส่งผลให้การประชุมในแต่ละครั้งจะเพิ่มประสิทธิภาพของการประชุมได้ โดยมีขั้นตอนของการทำงานระบบดังนี้

1. ด้านผู้รับผิดชอบในการเพิ่มรายการนัดหมายการประชุม โดยเข้าแอปพลิเคชัน Google Calendar เพื่อสร้างกิจกรรมใหม่ โดยกำหนดวันและเวลา เรื่องที่ต้องการนัดหมาย และกำหนดช่วงระยะเวลาในการแจ้งเตือน

ภาพที่ 3 แอปพลิเคชัน Google Calendar เพื่อสร้างกิจกรรมใหม่

2. ผู้ที่ถูการนัดหมาย จะได้ข้อมูลการนัดหมายทาง แอปพลิเคชัน Line ของตนเอง และรับการแจ้งเตือนผ่านแอปพลิเคชัน Line

ภาพที่ 4 แสดงข้อมูลการแจ้งเตือนผ่าน แอปพลิเคชัน Line

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนนี้จะเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตารางประกอบดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ผลการวัดประสิทธิภาพของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	คำถาม	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1.	คุณภาพของระบบ (System Quality)	3.88	0.66	ดี
2.	คุณภาพของข้อมูล (Information Quality)	4.09	0.72	ดี
3.	การใช้งาน (Use)	3.85	0.77	ดี
4.	ผลกระทบต่อบุคคล (Individual Impact)	3.90	0.79	ดี
5.	ผลกระทบต่อองค์กร (Organizational Impact)	3.70	0.80	ดี
รวม		3.88	0.74	ดี

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของระบบ พบว่า มีประสิทธิภาพในภาพรวมระดับดี ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.74) เมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านคุณภาพของข้อมูล (Information Quality) อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.72) รองลงมาคือ ด้านผลกระทบต่อบุคคล (Individual Impact) อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.79) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านผลกระทบต่อองค์กร (Organizational Impact) อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.80)

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อที่	คำถาม	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1.	ด้านความสะดวกในการใช้งาน	3.97	0.80	ดี
2.	ด้านประสิทธิภาพในการแจ้งเตือน	3.98	0.74	ดี
3.	ด้านความพึงพอใจในการใช้งาน	3.79	0.76	ดี
รวม		3.91	0.76	ดี

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ใช้พบว่า ได้รับความพึงพอใจในระดับดี ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.76) เมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่า ด้านความสะดวกในการใช้งานอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.80) ด้านระบบมีประสิทธิภาพในการแจ้งเตือนในระดับดี

($\bar{X}$ = 3.98, S.D. = 0.74) และด้านความพึงพอใจในการใช้งานของผู้ใช้อยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 3.79, S.D. = 0.76)

สรุปผลการวิจัย

1. ระบบการนัดหมายผ่าน Line Notify โดยใช้ Google Calendar และ Google Apps Script มีความแม่นยำและช่วยประหยัดเวลาของกระบวนการแจ้งเตือนการประชุม ผู้ใช้งานมีความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลและได้รับการแจ้งเตือนอย่างรวดเร็วทั้งในระบบ iOS และ Android ระบบสามารถตั้งค่าแจ้งเตือนล่วงหน้าอัตโนมัติผ่าน Google Calendar ทำให้ผู้ใช้ไม่พลาดเวลานัดหมายและช่วยปรับปรุงกระบวนการทำงานที่ซับซ้อนให้สะดวกยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้ใช้งานยังสามารถรับการแจ้งเตือนผ่านแอปพลิเคชัน Line และอุปกรณ์ระบบปฏิบัติการต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดาย ส่งผลให้การทำงานเป็นทีมมีความสอดคล้องมากขึ้น และลดปัญหาการสื่อสารผิดพลาดในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการวัดประสิทธิภาพของระบบการแจ้งเตือนการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify ได้รับการประเมินว่ามีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีจากผู้เชี่ยวชาญ การประเมินในแต่ละด้านสะท้อนให้เห็นว่าระบบมีคุณภาพด้านข้อมูลสูงสุด รองลงมาคือด้านผลกระทบต่อบุคคล ซึ่งหมายความว่าระบบสามารถตอบสนองความต้องการเชิงข้อมูลและสร้างประโยชน์ต่อผู้ใช้ในระดับบุคคลได้เป็นอย่างดี ขณะที่ด้านผลกระทบต่อองค์กรเป็นด้านที่ได้รับความพึงพอใจต่ำที่สุดแต่ยังถือว่าอยู่ในระดับดีเช่นกัน ผลการประเมินเหล่านี้แสดงว่าระบบสารสนเทศสามารถใช้งานได้สะดวก มีคุณภาพข้อมูลที่เหมาะสม รวมทั้งส่งผลดีต่อทั้งบุคคลและองค์กร โดยมีจุดเน้นควรพัฒนาต่อในมิติผลกระทบเชิงองค์กรเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในระยะยาว

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อระบบการแจ้งเตือนการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้มีความพึงพอใจต่อระบบสารสนเทศในระดับดีทุกด้าน โดยเมื่อตรวจสอบเป็นรายข้อพบว่า ความสะดวกในการใช้งานเป็นประเด็นที่ได้รับการประเมินว่าส่งผลต่อความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาคือประสิทธิภาพในการแจ้งเตือน ซึ่งสะท้อนถึงการที่ระบบสามารถตอบโจทย์ด้านการใช้งานจริงและแจ้งเตือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ความพึงพอใจในการใช้งานโดยรวมยังถูกประเมินว่าดี สะท้อนว่าผู้ใช้มีทัศนคติที่เป็นบวกและรู้สึกว่ารบบตรงตามความต้องการ

อภิปรายผล

1. การประชุมในลักษณะการปฏิบัติเดิม ผู้รับผิดชอบมักต้องตรวจสอบตารางนัดหมายด้วยตนเอง ส่งประกาศประชุมผ่านเอกสารเพียงครั้งเดียว ทำให้เกิดการลืมหรือไม่ทันได้รับข้อมูลจนการประชุมมักเริ่มต้นช้าและขาดการประชุมงานที่เรียลไทม์ หลังใช้ระบบการแจ้งเตือนผ่าน Google Calendar และ Line Notify ปัญหาเหล่านี้หมดไป ผู้ใช้งานได้รับการแจ้งเตือนล่วงหน้าพร้อมลิงก์วาระการประชุมทุกครั้ง ทั้งบน iOS และ Android จึงได้รับข้อมูลครบถ้วนทันเวลา ช่วยลดขั้นตอนที่ซับซ้อน ประหยัดเวลา และเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ สาริยา ไกล่คล้าย และคณะ (2566) พบว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น Google Calendar ช่วยเพิ่มความสะดวกในการจัดการเวลาและการสื่อสารในทีมงาน ระบบแจ้งเตือนล่วงหน้าช่วยลดปัญหาการลืมประชุม เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานแบบร่วมมือและตอบสนองความต้องการใช้งานที่หลากหลาย งานวิจัยนี้สนับสนุนการพัฒนาระบบแจ้งเตือนที่ทันสมัยและใช้งานง่าย เพื่อเพิ่มความพึงพอใจของผู้ใช้ และยังสอดคล้องกับ Robotham et al. (2016) ศึกษาผลของการแจ้งเตือนแบบข้อความอิเล็กทรอนิกส์ในบริบทการนัดหมายล่วงหน้า พบว่าการแจ้งเตือนแบบนี้ช่วยเพิ่มอัตราการเข้าร่วมประชุมและลดการไม่มาโดยไม่แจ้งล่วงหน้า โดยส่งผลดีในหลายสถาบันสุขภาพทั่วโลก การส่งหลายครั้งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพกว่าการแจ้งเตือนเพียงครั้งเดียว ส่งเสริมการสนับสนุนความสำคัญของระบบแจ้งเตือนที่ต่อเนื่องและทันเวลาในการเพิ่มประสิทธิภาพการนัดหมาย

2. ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบแจ้งเตือนการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify พบว่าระบบมีประสิทธิภาพในภาพรวมอยู่ในระดับดี ผู้เชี่ยวชาญประเมินว่าระบบสามารถบันทึกข้อมูลและแจ้งเตือนได้แม่นยำตามวัตถุประสงค์ ช่วยลดความผิดพลาดในการนัดหมายและเพิ่มความสะดวกในการจัดการประชุม ส่งผลให้การบริหารเวลาของผู้ใช้มีประสิทธิภาพและเป็นระบบมากขึ้น สอดคล้องกับ Kenniff (2023) ศึกษาประสิทธิภาพของระบบแจ้งเตือนนัดหมายอัตโนมัติ Televox พบว่าระบบสามารถลดอัตราการไม่เข้าร่วมตามนัดได้ในกลุ่มผู้ใช้บางกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ใช้ Medicaid การแจ้งเตือนล่วงหน้าช่วยให้นัดหมายมีความแม่นยำมากขึ้น งานวิจัยนี้สนับสนุนความสำคัญของระบบแจ้งเตือนที่มีคุณภาพและส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพของการนัดหมาย และยังสอดคล้องกับ Robotham et al. (2016) ทำการศึกษาเชิงระบบเกี่ยวกับการใช้การแจ้งเตือนแบบข้อความ

อิเล็กทรอนิกส์ในบริบทของการนัดหมายทางการแพทย์ พบว่าการใช้ระบบแจ้งเตือนแบบดิจิทัลช่วยเพิ่มอัตราการเข้าร่วมและลดการไม่มาโดยไม่แจ้งล่วงหน้าได้อย่างมีนัยสำคัญ การแจ้งเตือนหลายครั้งมีประสิทธิภาพมากกว่าแจ้งเตือนครั้งเดียว

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบแจ้งเตือนการประชุมโดย Google Calendar ผ่าน Line Notify พบว่าผู้มีความพึงพอใจในระดับดี โดยเฉพาะด้านความสะดวกในการใช้งานและประสิทธิภาพในการแจ้งเตือน ระบบสามารถตอบสนองความต้องการใช้งานจริง และเกื้อหนุนการสื่อสารภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนถึงความสำเร็จในการพัฒนาระบบที่เหมาะสมกับผู้ใช้งาน สอดคล้องกับ สุรัชย์ พิศแสง (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบแจ้งเตือนกิจกรรมผ่านแอปพลิเคชันไลน์ โดยใช้ Google Calendar และ Line Notify กับบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่พบว่า ผู้มีความพึงพอใจสูงในด้านความสะดวกและความถูกต้องของการแจ้งเตือน ระบบช่วยให้การจัดการนัดหมายและกิจกรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น และลดข้อผิดพลาดในการลืมหรือพลาดนัดอย่างชัดเจน และยังสอดคล้องกับ อุษามณี จันทรเพ็ญ (2564) ที่ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบแจ้งเตือนผ่านมือถือในสถานพยาบาล พบว่าผู้มีความพึงพอใจในระดับดีถึงดีมากในด้านความถูกต้อง ความสะดวกในการใช้งาน และการเข้าถึงข้อมูล ระบบแจ้งเตือนช่วยเพิ่มความมั่นใจและลดความล่าช้าในงานบริการสุขภาพ งานวิจัยนี้สะท้อนถึงประโยชน์ของระบบแจ้งเตือนอัตโนมัติที่ช่วยขับเคลื่อนความพึงพอใจและประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาการพัฒนาระบบที่ใช้เทคโนโลยี AI เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการเข้าร่วมประชุมของผู้ใช้แต่ละคน และปรับเวลาแจ้งเตือนให้เหมาะสม ระบบสามารถเรียนรู้จากข้อมูลในอดีตและส่งการแจ้งเตือนในช่วงเวลาที่มีโอกาสได้รับการตอบสนองสูงสุด
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระบบแจ้งเตือนที่ใช้หลายช่องทางสื่อสาร เช่น อีเมล SMS Facebook Messenger หรือ Microsoft Teams เพื่อหาช่องทางที่ให้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดในด้านอัตราการเข้าร่วมประชุมและความพึงพอใจของผู้ใช้
3. มีการวิจัยติดตามผลในระยะยาว (1-2 ปี) เพื่อศึกษาความยั่งยืนของระบบและปรากฏการณ์ “notification fatigue” ที่อาจเกิดจากการได้รับการแจ้งเตือนมากเกินไป รวมถึงแนวทางการปรับปรุงระบบให้รักษาประสิทธิภาพได้ในระยะยาว

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการเชื่อมต่อปฏิทินออนไลน์กับแอปพลิเคชันไลน์ ทำให้ระบบแจ้งเตือนการประชุมมีความแม่นยำและมีประสิทธิภาพอย่างชัดเจน กระบวนการพัฒนาที่เน้นความเป็นระบบช่วยให้การออกแบบและทดสอบครอบคลุมทุกขั้นตอน ผู้ใช้งานและผู้เชี่ยวชาญต่างประเมินว่าระบบตอบโต้ภัยด้านคุณภาพข้อมูล การส่งข้อความแจ้งเตือน และความสะดวกในการใช้งานอย่างดี เทคโนโลยีนี้ช่วยลดปัญหาการลืมประชุม เพิ่มความรวดเร็วในการสื่อสารภายในองค์กร และประหยัดเวลาในการจัดเตรียมประชุม การแจ้งเตือนผ่านแอปพลิเคชันช่วยให้ผู้ใช้งานรับข้อมูลล่วงหน้าได้ทันเวลา เสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการประชุมและการทำงานร่วมกันในหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กุลศิริ เจริญศุภกุล. (2551). *ความคาดหวังของผู้ใช้ลุ่มในที่ประชุม* [สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแปลและการล่าม]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โกศล อุดมศิลป์. (2564). *การแปลกริยานุเคราะห์ในข้อบังคับการประชุมสมัชชาสหภาพรัฐสภาและการประชุมคณะมนตรีบริหารสหภาพรัฐสภา* [สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแปลและการล่าม]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มะรอมะ ลาเม็ง. (2563). ระบบ Checklist การติดตามดำเนินงานโครงการกิจกรรม. ใน *กิจกรรม การจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ประจำปีการศึกษา 2562 (KM YRU Forum 2019) ปีการศึกษา 2562 ประจำปีงบประมาณ 2563 ประเด็นที่ 4 นวัตกรรมในการบริหารจัดการสู่องค์กร 4.0*. ยะลา. สำนักงานประกันคุณภาพสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- วรรณพร ศิริวัฒน์ และ วรรณรพี บานชื่นวิจิตร. (2562). ความพึงพอใจในการบริการของหน่วยทันตกรรม และการลดความสูญเสียจากการจ่ายค่าตอบแทนทันตแพทย์รายชั่วโมง โดยที่ผู้ป่วยไม่มารับการรักษาตามจำนวนที่นัดหมาย สถานพยาบาลธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่. ใน *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ*

ครั้งที่ 14 ปีการศึกษา 2562 (1072-1082). กรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

สาริยา ไกล่คล้าย, และอรพรรณ ขุนเจริญ และจิรภัทร ภู่วัฒทอง. (2023). ความพึงพอใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำงานที่บ้านของบุคลากร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา. ใน *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 5* (660-667). กรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. (2560). *การวิเคราะห์และออกแบบระบบ*. ซีเอ็ดดูเคชั่น.

DeLone, W. H., & McLean, E. R. (2016). Information systems success measurement. *Foundations and Trends® in Information Systems*, 2(1), 1–116. <https://doi.org/10.1561/29000000005>

Kenniff, J. (2023). Evaluation of an Automated Reminder System for Reducing the Missed Appointment Rate for MRI. *Health Services Research and Managerial Epidemiology*, 10, 1-7. <https://doi.org/10.1177/23743735231151548>

Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and value*. McGraw-Hill.

Robotham, D., et al. (2016). Using digital notifications to improve attendance in clinic: a systematic review and meta-analysis. *BMJ Open*, 6(10), e012116. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2016-012116>

ซีรีส์แม่หยั่ว : มุมมองที่ต่างของท้าวศรีสุดาจันทร์ ผ่านกระบวนการทัศนทางศิลปะการแสดง

Mae Yua Series: A Different Perspective of Thao Sri Sudachan
Through the Visual Art Process

ตรีวัฒน์ มีสมศักดิ์^{1*} | Treethawat Meesomsak

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ประเทศไทย;

Faculty of Humanities and Social Sciences Chiang Mai Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author email: treethawat_mee@g.cmru.ac.th

Abstract

This academic article aims to analyze the interpretation of the series Mae Yua, which was broadcast as a television drama and through online platforms on Channel ONE31, consisting of 10 episodes. The analysis integrates the storyline with theoretical concepts, chronicles, historical texts, and relevant academic documents.

It was found that Mae Yua was a creative work whose plot was based on historical information about Thao Sri Sudachan, a woman who played a significant role during the Ayutthaya period and was portrayed negatively according to patriarchal principles. The series was presented from a different perspective from historical records. The author analyzed the elements of the television drama, including the main idea and conclusion, the presentation of historical content through various symbolic representations, and perspectives on gender and LGBTQ issues. The connection among the main characters was also explored to reveal the reasons behind their expressions and behaviors, rather than interpreting them merely through written historical narratives as in previous representations. The writing presents a narrative interpretation that diverges from conventional historical accounts, reflecting the distinctive presentation style of the series *Mae Yua*.

Keywords: Mae Yua, Thao Sri Sudachan, Television Series

Received: Jan 14, 2025 Revised: May 5, 2025 Accepted: June 4, 2025

<https://doi.org/>

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นบทความที่มุ่งเน้นวิเคราะห์การตีความจากซีรีส์ แม่หยั่ว ที่ถ่ายทอดผ่านรูปแบบละครโทรทัศน์และรูปแบบอื่น ๆ ทางออนไลน์ของช่องวัน 31 จำนวน 10 ตอน โดยวิเคราะห์จากเนื้อเรื่องร่วมกับแนวคิดทฤษฎี พงศาวดาร หนังสือประวัติศาสตร์ และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

พบว่า ซีรีส์ แม่หยั่ว เป็นการสร้างที่มีบทโครงเรื่องโดยอ้างอิงจากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของท้าวศรีสุดาจันทร์ สตรีที่มีบทบาทสมัยอยุธยาและมีการบันทึกทัศนคติในทางลบตามหลักแบบปิตาธิปไตย โดยซีรีส์ได้มีการนำเสนอในมุมมองที่ต่างจากการบันทึกทางประวัติศาสตร์ ผู้เขียนได้วิเคราะห์จากองค์ประกอบของละครโทรทัศน์ คือ แนวคิดหลักของเรื่องรวมถึงบทสรุป การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ผ่านมายาคติสื่อสัญญาณต่าง ๆ และมุมมองเพศประเด็น LGBTQ+ รวมถึงการเชื่อมโยงตัวละครหลักให้มีเหตุผลของการแสดงออกมากกว่าตีความผ่านตัวอักษรตามที่เคยนำเสนอมาในรูปแบบอื่น ๆ ดังที่เคยมีปรากฏโดยเขียนนำเสนอรูปแบบการพรรณนาผ่านมุมมองที่แตกต่างจากข้อบันทึกทางประวัติศาสตร์ตามรูปแบบการนำเสนอของซีรีส์ “แม่หยั่ว”

คำสำคัญ: แม่หยั่ว, ท้าวศรีสุดาจันทร์, ซีรีส์

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน สื่อโทรทัศน์และนิเทศศาสตร์ได้เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากการแข่งขันที่เข้มข้นในอุตสาหกรรมละครโทรทัศน์ ค่าละครสถานีโทรทัศน์ ตลอดจนผู้จัดและผู้ผลิตจึงจำเป็นต้องปรับตัวทั้งในด้านแนวคิด กลยุทธ์ และกระบวนการผลิต เพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชมและสร้างกระแสการรับชมในระดับสูง การแข่งขันดังกล่าวส่งผลให้รูปแบบการเล่าเรื่องและเนื้อหาละครมีความหลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ชมมากยิ่งขึ้น รวมถึงมีบทบาทในการเปิดโลกทัศน์และขยายกรอบการรับรู้ของผู้ชมละครโทรทัศน์ (ทิพย์ภาศิริ แก้วเทศ, 2561) ขณะเดียวกัน พฤติกรรมการรับสารของผู้ชมชาวไทยในด้านสื่อวิทยุและโทรทัศน์ยังมีความหลากหลาย ทั้งในมิติของความบันเทิงและการรับรู้ข่าวสารตามความสนใจเฉพาะบุคคล (ณัฐนันท์ ศิริเจริญ, 2552) ปัจจัยดังกล่าวจึงเป็นแรงผลักดันให้ผู้ผลิตสร้างสรรค์ผลงานที่มีความแตกต่างและแปลกใหม่มากขึ้น นอกจากนี้ ในบริบทสังคมร่วมสมัย ละครโทรทัศน์และ

ภาพยนตร์ยังมีบทบาทเป็นแรงขับเคลื่อนในมิติอื่น ๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การสร้างภาพลักษณ์ของประเทศ และการกระตุ้นให้สังคมไทยหันกลับมาให้ความสนใจต่อประวัติศาสตร์ในมิติที่หลากหลายยิ่งขึ้น

ซีรีส์ แม่หยั่ว ของช่องวันเป็นหนึ่งในผลงานสร้างสรรค์ด้านศิลปะการแสดงที่นำโครงสร้างเนื้อเรื่องมาจากบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ คือ ท้าวศรีสุดาจันทร์ สตรีผู้มีอิทธิพลอย่างยิ่งในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยผู้กำกับได้นำเสนอเรื่องราวผ่านมุมมองการตีความใหม่ที่แตกต่างจากการรับรู้แบบเดิม ท้าวศรีสุดาจันทร์ปรากฏในประวัติศาสตร์ในฐานะสตรีผู้มีบทบาทสำคัญทั้งในมิติการเมืองและการปกครอง ท่ามกลางบริบทของราชอาณาจักรอยุธยาที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรมและการแข่งขันระหว่างหลายราชวงศ์เพื่อช่วงชิงอำนาจ นอกจากนี้ ท้าวศรีสุดาจันทร์ยังเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินเพศหญิงเพียงผู้เดียวที่ปรากฏในบันทึกประวัติศาสตร์ ซึ่งถือเป็นการดำรงสถานะที่ขัดต่อโบราณราชประเพณีและข้อบัญญัติของสังคมในยุคนั้น หลักฐานทางประวัติศาสตร์หลายฉบับ เช่น พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับกรมเจิม ได้กล่าวถึงเหตุการณ์การอัญเชิญพระยอดฟ้า พระโอรสของสมเด็จพระไชยราชาธิราช ขึ้นครองราชย์เมื่อมีพระชนมายุเพียง 11 ปี โดยมีแม่อยู่หัวท้าวศรีสุดาจันทร์เป็นผู้ช่วยว่าราชการแผ่นดิน ข้อความดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจและบทบาททางการเมืองของท้าวศรีสุดาจันทร์อย่างชัดเจน ทั้งในฐานะจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนผ่านอำนาจ การส่งเสริมขุนวรรวงศาธิราชขึ้นครองราชย์ และการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เชื่อมโยงกับการฟื้นฟูอำนาจของราชวงศ์อู่ทอง ซึ่งเป็นหนึ่งในห้าราชวงศ์สำคัญและเป็นสายราชวงศ์ดั้งเดิมของการสถาปนากรุงศรีอยุธยา ด้วยเหตุนี้ ท้าวศรีสุดาจันทร์จึงมิได้เป็นเพียงสตรีที่ถูกบันทึกไว้ในหน้าประวัติศาสตร์ หากแต่เป็นตัวแทนของความเปลี่ยนแปลงในระบบการปกครอง และสะท้อนการใช้ความสามารถส่วนบุคคลในการสร้างอำนาจทางการเมือง ภายใต้บริบทสังคมที่ยึดโยงอำนาจการปกครองไว้กับเพศชายเป็นหลัก

ท้าวศรีสุดาจันทร์เป็นบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ถูกสร้างและผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมหลายครั้ง โดยการนำเสนอที่ปรากฏอย่างเด่นชัดและก่อให้เกิดกระแสในระดับชาติคือ ภาพยนตร์ สุริโยไท พ.ศ. 2544 ซึ่งกำกับโดยหม่อมเจ้าชาตรีเฉลิมยุคล และต่อมาได้มีการนำเรื่องราวดังกล่าวมาสร้างใหม่ในรูปแบบซีรีส์ทางช่องวัน โดยยังคงใช้โครงเรื่องจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นฐาน แต่มีการปรับเปลี่ยนมุมมองในการนำเสนอให้แตกต่างออกไปอย่างไรก็ตาม ในการรับรู้ของผู้ชมโดยทั่วไป ตัวละครท้าวศรีสุดาจันทร์ยังคงถูกนำเสนอใน

ทศนะเชิงลบ และมักถูกจดจำในฐานะ “ตัวร้ายทางประวัติศาสตร์” ซึ่งสะท้อนแนวคิดที่ว่า การเขียนประวัติศาสตร์มักเป็นกระบวนการของฝ่ายผู้ชนะที่ได้รับการยกย่องและเชิดชูในบันทึกพงศาวดาร ขณะที่ผู้พ่ายแพ้หรือผู้ทำทลายอำนาจเดิมกลับถูกตีความในด้านลบ (ชาตรี เณลิมยุคล, 2544)

จากข้อถกเถียงที่หลากหลายทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ มุมมองของผู้กำกับ ผู้รับชม ตลอดจนบุคคลทั่วไป ส่งผลให้ซีรีส์ แม่หยั่ว กลายเป็นสื่อออนไลน์ที่มีเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ ซึ่งได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง และสามารถทำหน้าที่เป็นจุดเริ่มต้นในการกระตุ้นความสนใจด้านประวัติศาสตร์ให้แก่ผู้ชมในวงกว้าง ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมีความสนใจในการจัดทำบทความวิชาการฉบับนี้ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ซีรีส์ แม่หยั่ว จำนวน 10 ตอน ผ่านการพิจารณาการวางโครงเรื่องและการเปรียบเทียบข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากมุมมองที่แตกต่าง เพื่อนำมาวิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอในรูปแบบบทความวิชาการ อันมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ทางวิชาการตามแนวทางศิลปกรรมศาสตร์ ตลอดจนเพื่อส่งเสริมให้ซีรีส์ดังกล่าวเป็นจุดตั้งต้นสำคัญในการสร้างความสนใจด้านประวัติศาสตร์ในหมู่คนรุ่นใหม่ของสังคมร่วมสมัย

จากประวัติศาสตร์สู่ศาสตร์ศิลปะการแสดง

ประวัติศาสตร์และศิลปะการแสดง ศาสตร์ที่มีมุมมองแตกต่าง แต่สามารถเป็นกระจกสะท้อนวัฒนธรรมความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในบริบทในประเทศไทย ศิลปะการแสดงมีหน้าที่ในการบอกเล่าเรื่องราว ถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรม ระหว่าง คน ชุมชน สังคม โดยผ่านพิธีกรรม เพราะคนไทยในอดีตยังมีการนับถือศาสนาพุทธ แต่ก็ยังมีวิถีปฏิบัติแบบพราหมณ์ ผสมผสานการนับถือผี วัฒนธรรมยังเป็นทั้งแบบรูปธรรมและนามธรรม (กำจร สุนพงษ์ศรี, 2560) ทั้งนี้ ยังสะท้อนถึงวิถีชีวิตและความสนุกสนานของผู้คนในแต่ละภูมิภาคต่างท้องถิ่นผสมผสานความบันเทิง ศิลปะการแสดงเหล่านี้ยังเป็นสื่อกลางในการปลูกฝัง คุณธรรมและความเป็นชาติได้อีกช่องทางหนึ่ง ประวัติศาสตร์ไทยยังเป็นแหล่งรวมความเป็น วัฒนธรรมและเป็นแรงบันดาลใจหนึ่งในการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงในรูปแบบใหม่ หรือการ ผสานใช้ศาสตร์ศิลปะการแสดงที่เป็นตัวเชื่อมโยงร้อยให้เข้ากัน เช่น การนำเหตุการณ์สำคัญ ในประวัติศาสตร์มาถ่ายทอดผ่านภาพยนตร์เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในการรักชาติ สอดรับกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ, 2564) กับการเสริมสร้างทุนทางสังคม รวมถึงการสร้างจิตสำนึกของความรักชาติ และความสามัคคีในหมู่ประชาชน การส่งเสริมการเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิตของคนในสังคม

สุริโยไท และตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นหนึ่งในภาพยนตร์ของไทยมีการลงทุนสูงในการผลิตและมีมาตรฐานสากล (สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม, 2551) ใช้ประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นแกนกลางในการเล่าเรื่อง โดยเล่าถึงพระราชประวัติของสมเด็จพระสุริโยทัย ทรงเป็นต้นแบบของความเสียสละเพื่อชาติ ถ่ายทอดเรื่องราวความเสียสละผ่านงานทางภาพยนตร์ และถือเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงบทบาทของสตรีในสังคมไทยยุคโบราณผ่านมุมมองของคนปัจจุบัน รวมถึงการเล่าเรื่องที่ปราณีตละเอียดอ่อน การใส่ใจในรายละเอียดของเครื่องแต่งกาย สถาปัตยกรรม และวัฒนธรรมประเพณี ทำให้ผู้ชมสามารถเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ได้อย่างสมจริง ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นอีกหนึ่งผลงานที่ทรงคุณค่าของการนำเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ไทยมาถ่ายทอดในรูปแบบภาพยนตร์ โดยมุ่งเน้นเรื่องราวของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระมหากษัตริย์ผู้กอบกู้เอกราชของชาติไทย ตามพระราชพงศาวดารที่มีการเขียนบันทึกการนำเสนอที่เข้มข้นและลึกซึ้งในเรื่องราวของสงคราม ยุทธศาสตร์ และความเสียสละของพระองค์ ทำให้ภาพยนตร์เรื่องนี้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต

การผสมผสานระหว่างการเล่าเรื่องที่นำติดตามกับการใช้เทคนิคภาพยนตร์สมัยใหม่ เช่น ฉากยุทธหัตถีที่เต็มไปด้วยรายละเอียดและความยิ่งใหญ่ การใช้เทคนิคเหล่านี้ช่วยสร้างความตื่นตาตื่นใจและดึงดูดคนรุ่นใหม่ให้หันมาสนใจประวัติศาสตร์มากขึ้น (กำจร หลุยยะพงศ์, 2556) ทั้งสองภาพยนตร์นี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้คนไทยเข้าใจเหตุการณ์สำคัญในอดีต แต่ยังเป็นตัวอย่างของการใช้ศิลปะการแสดงเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจในชาติ ผู้สร้างสรรค์แสดงให้เห็นว่าประวัติศาสตร์ไม่ใช่เรื่องล้าสมัย แต่สามารถนำมาสร้างสรรค์ในรูปแบบที่ทันสมัยและสอดคล้องกับความสนใจของคนในยุคปัจจุบัน การนำประวัติศาสตร์มาใช้ในศิลปะการแสดง ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของภาพยนตร์หรือการแสดงรูปแบบอื่น ๆ มีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่า ทั้งในแง่การถ่ายทอดความรู้และการสร้างแรงบันดาลใจ ศิลปะการแสดงไทยจึงเป็นเสมือนสะพานที่เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตเข้าไว้ด้วยกัน และยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สมควรถูกอนุรักษ์และพัฒนาต่อไปอย่างยั่งยืน

แม่หยั่ว จากบันทึกพงศาวดารสู่การสร้างสรรค์ซีรีส์

ซีรีส์ แม่หยั่ว ละครโทรทัศน์ทางช่องวัน 31 นำเสนอในรูปแบบซีรีส์ การเปลี่ยนถ่ายจากยุคละครโทรทัศน์สู่การรับชมทางออนไลน์ โดยมีโครงเรื่องมาจากประวัติศาสตร์ท้าวศรีสุตาจันทร์สตรีที่มีอำนาจและถูกบันทึกในทางประวัติศาสตร์ในทัศนะด้านลบ สำหรับซีรีส์ผลงานจากผู้กำกับ คุณสันต์ ศรีแก้วหล่อ และคุณศิริลักษณ์ ศรีสุคนธ์ ผู้สร้างสรรค์บทละครร่วมด้วยคุณอัญชลี ไมตรี ที่ปรึกษาด้านข้อมูล

ภาพที่ 1: ภาพศาล “แม่หยั่ว” วัดร้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่มา: ตรีนวรัตน์ มีสมศักดิ์, 2567

จากการนำบันทึกพงศาวดารมาสู่กระบวนการสร้างสรรค์เชิงศิลปะการแสดง สามารถสรุปสาระสำคัญของโครงเรื่องได้ว่า ตัวละคร “จินดา” หรือที่ปรากฏในพระนาม “ท้าวศรีสุตาจันทร์” ซึ่งในลำดับยศต่อมาได้รับการนำเสนอให้เป็นธิดาของออกพระลพบุรี เป็นสตรีที่มีความงามโดดเด่น ควบคู่กับสติปัญญา ความเฉลียวฉลาด และความทะเยอทะยานทางการเมือง โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการช่วงชิงอำนาจและบัลลังก์จากโครงสร้างอำนาจเดิมของราชวงศ์ทั้งห้าในบริบทของแผ่นดินสมเด็จพระไชยราชาธิราช กษัตริย์นักรบแห่งกรุงอโยธยา ซึ่งทรงมีความพยายามฟื้นฟูอำนาจและความชอบธรรมของเชื้อสายราชวงศ์ละโว้ ตัวละครจินดาจึงถูก

กำหนดบทบาทให้ต้องถวายตัวเป็นหนึ่งในพระสนมเอกทั้งสี่ทิศ การถวายตัวดังกล่าวนำไปสู่ความขัดแย้งทางอารมณ์และการเมือง เนื่องจากนางจำต้องพรากจากชายคนรัก คือ วาสนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อันสะท้อนความตึงเครียดระหว่างปัจเจกบุคคลกับโครงสร้างอำนาจของรัฐ ขณะเดียวกัน จินดาต้องเผชิญกับการแข่งขันจากพระสนมเอกต่างเมืองอีกสามพระองค์ ได้แก่ ท้าวอินทสุเรนทร์ หรือจิตรวดี พระสนมเอกพระองค์แรกในรัชสมัยพระไชยราชาธิราช นางละอองคำ และนางตันหยง ซึ่งล้วนมีเป้าหมายร่วมกันในการก้าวขึ้นสู่ตำแหน่ง “พระอัครมเหสี” การช่วงชิงอำนาจภายในฝ่ายในดังกล่าวก่อให้เกิดโครงเรื่องที่ซับซ้อน เชื่อมโยงทั้งมิติความรัก การเมือง และความรุนแรงเชิงโครงสร้างในราชสำนัก

จากเรื่องย่อที่นำเสนอในรูปแบบซีรีส์จำนวน 10 ตอน ผู้สร้างได้ถ่ายทอดเหตุการณ์สำคัญหลายประการ ได้แก่ ฉากการสงครามของสมเด็จพระไชยราชาธิราชและขุนพิเรนทรเทพ ฉากการสถาปนาองค์รัชทายาทผ่านพิธีกรรมโบราณที่ใช้ “ท่อนจันทร์” ฉากการสังหารองค์ยุวกษัตริย์ด้วยพิธีกรรมตามจารีต รวมถึงฉากการขึ้นครองราชย์ของสมเด็จพระไชยราชาธิราช อันสะท้อนการใช้พิธีกรรมและความรุนแรงเป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมทางอำนาจ นอกจากนี้ ยังมีการเปิดตัวตัวละครสำคัญ ได้แก่ วาสน หรือผู้ที่จะขึ้นครองราชย์ในนามขุนวรวงศาธิราช และจินดา หรือท้าวศรีสุดาจันทร์ โดยโครงเรื่องได้เน้นความสัมพันธ์เชิงเสนหาระหว่างทั้งสองซึ่งเกิดขึ้นก่อนการถวายตัว ความสัมพันธ์ดังกล่าวถูกนำเสนอในฐานะมูลเหตุสำคัญที่เชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ภายในเรื่อง และเป็นแรงผลักดันเชิงอารมณ์ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเวลาต่อมา ประเด็นเชิงสัญลักษณ์ยังปรากฏผ่านเหตุการณ์ยอดพระปรารภที่พังทลายลงจากสายฟ้าผ่า ซึ่งถูกใช้เป็นนิมิตและลางบอกเหตุทางการเมือง โดยเหตุการณ์ดังกล่าวนำไปสู่การที่จินดาได้พบกับสมเด็จพระไชยราชาธิราชเป็นครั้งแรกในการเข้าถวายตัว สะท้อนการเชื่อมโยงระหว่างอำนาจทางโลก อำนาจเหนือธรรมชาติ และความชอบธรรมในการครองราชย์ อันเป็นลักษณะเด่นของการสร้างสรรค์งานศิลปะการแสดงที่อิงประวัติศาสตร์และพงศาวดาร

จากการพิจารณาเนื้อเรื่อง สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า โครงเรื่องให้ความสำคัญกับการได้มาซึ่งโอรสจากการถวายตัวของนางจินดา อันเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเลื่อนฐานันดรศักดิ์ขึ้นเป็นพระมเหสี ควบคู่ไปกับการสร้างกลวิธีด้านฤกษ์ยามในการถวายตัว ซึ่งมีท้าวอินทสุเรนทร์ หรือที่ปรากฏในอีกนามหนึ่งว่า นางจิตรวดี เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการชักนำและบงการ ทั้งนี้เนื่องจากท้าวอินทสุเรนทร์เล็งเห็นลักษณะและดวงชะตาของนางจินดาว่ามี

เกณฑ์ให้กำเนิดโอรส ซึ่งจะส่งผลต่อเสถียรภาพทางอำนาจในราชสำนักอยุธยา เนื้อเรื่องยังนำเสนอเหตุการณ์การลงโทษฝ่ายในที่อยู่นอกเขตพระราชฐาน อันสืบเนื่องจากเหตุการณ์ยอดพระปรมาภิไธย ซึ่งถูกตีความเป็นลางร้าย และนำไปสู่กระบวนการพิจารณาโทษ โดยพระโลกทศปรีชาสั่งให้ออกนอกกรุงอยุธยา สำหรับนางจินดา นั้น แม้ตามมูลความผิดจะต้องรับโทษประหารชีวิต แต่ด้วยพระเมตตาและความเสน่หาที่พระไชยราชาธิราชมีต่อนาง จึงทรงลดโทษเหลือเพียงการโบยด้วยหวายจำนวน 20 ที และการจองจำในตึกหนักเป็นระยะเวลา 1 เดือน ก่อนการเดินทางออกจากอยุธยา พระโลกทศปรีชาได้พบและเตือนท้าวอินทสุเรนทร์ให้เร่งหาทางกำจัดนางจินดา เนื่องจากเห็นว่านางจะนำภัยร้ายแรงมาสู่บ้านเมือง โดยอ้างอิงจากดวงชะตาที่มีดาวอาทิตยซึ่งแสดงถึงอำนาจและความแข็งแกร่งอย่างผิดปกติ ขณะเดียวกัน ท้าวอินทสุเรนทร์ หรือที่เรียกว่านางตันหยง ได้ตั้งข้อสังเกตจากการพบกษัตริย์เข้ามาในเขตพระราชฐาน โดยเฉพาะการบินมายังตำหนักของนางจินดา ซึ่งกษัตริย์ดังกล่าวถูกนำเสนอว่าเป็นสื่อกลางในการส่งสารระหว่างนางจินดากับวามน จุดเปลี่ยนสำคัญของเรื่องปรากฏในฉากการสถาปนาางสนมทั้งสี่ทิศ ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการแข่งขันและการช่วงชิงอำนาจภายในฝ่ายใน รวมถึงการลักลอบเข้าสู่เขตพระราชฐานชั้นในของวามน เพื่อพบกับนางจินดา เหตุการณ์ดังกล่าวนำไปสู่การตั้งครุฑของท้าวอินทสุเรนทร์ การถวายตัวของนางจินดา และการวางแผนถวายตัวของท้าวศรีจุฬาลักษณ์ ตลอดจนการวางแผนให้พระนางจิตติแห่งพระครุฑ ซึ่งสะท้อนการใช้กลไกความรุนแรงเชิงโครงสร้างในราชสำนัก ภายหลัง พระไชยราชาธิราชเสด็จออกศึก และเมื่อพระองค์สวรรคต จึงเกิดการเปลี่ยนผ่านอำนาจในการครองราชย์ โดยในซีรีส์ดังกล่าวมีการปรับเปลี่ยนมูลเหตุการสวรรคตให้แตกต่างจากพงศาวดารเดิม โดยเสนอว่าเกิดจากการลอบวางยา (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2544) ต่อมา วามนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในราชสำนัก ผ่านการใช้ยาพิษและผื่น โดยมีนางตันหยงเป็นผู้นำตัวผู้ได้รับพิษออกไปรักษา ก่อนที่วามนจะขึ้นครองราชย์และสถาปนาตนเป็นขุนวรรงศาธิราช อย่างไรก็ตาม ความโกลาหลและความไร้เสถียรภาพภายในราชสำนักอยุธยาได้นำไปสู่การรวมกำลังของขุนพิเรนทรเทพ ซึ่งใช้กลอุบายอ้างเหตุข้างเผือกที่เหมาะสมกับพระบารมี เพื่อชักนำให้ขุนวรรงศาธิราชเสด็จออกไปคล้องช้างด้วยพระองค์เอง ก่อนจะลอบสังหาร และนำศีรษะไปเสียบประจาน ณ วัดแรง เหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนการยุติอำนาจผ่านความรุนแรง และการฟื้นฟูความชอบธรรมทางการเมืองในบริบทของรัฐโบราณ

ซีรีส์ แม่หยั่ว การนำเรื่องราวประวัติศาสตร์มาสร้างสรรค์เป็นซีรีส์ในมุมมองใหม่อย่างลงตัว โดยการอุทิศความใหม่ผ่านมุมมองที่ลึกซึ้งซับซ้อน หลากหลายมิติกว่าเดิม ความน่าสนใจของเรื่องราวอยู่ที่การนำเสนอชีวิตของผู้หญิงในฐานะตัวแปรสำคัญในเกมการเมืองยุคโบราณหรือตามธรรมชาติของโลก ผู้ที่แข็งแกร่งกว่าในสถานะทางสังคมจะเป็นผู้รอดพ้น นับเป็นกฎทางธรรมชาติ (วิริยาภรณ์ จุณหะวิริยะ, 2554) ท้าวศรีสุดาจันทร์ ในรูปแบบการนำเสนอนี้ นับเป็นมุมมองที่ทำให้ได้ยากในงานละครทั่วไป ยังแสดงให้เห็นถึงความทะเยอทะยาน ความรักต้องห้าม และความขัดแย้งภายในราชสำนัก ผ่านเหตุการณ์ที่เข้มข้น จากการแย่งชิงอำนาจ การวางแผนและกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่เต็มไปด้วยเล่ห์เหลี่ยม รวมถึงชะตากรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อโบราณ ตัวละครหลักถูกสร้างให้มีมิติที่มากกว่าเพียงภาพของผู้หญิงทะเยอทะยาน เธอเป็นตัวแทนของความฝัน ความรัก และความพยายามที่จะฝ่าฟันข้อจำกัดของยุคสมัยนั้น

การสร้างตัวละครในซีรีส์แม่หยั่ว

การสร้างสรรค์ตัวละคร ผู้สร้างสรรค์ได้วางรูปแบบของบทหรือลักษณะเฉพาะของตัวละครโดยมีการวางรูปแบบตัวละคร ทั้งวิธีคิดและการแสดงออกทางกาย การสื่อสาร เพื่อให้ผู้ชมได้มุมมองต่างจากที่ได้มีการจดบันทึกหลักฐานหรือจากที่มีการนำเสนอ โดยอธิบายรูปแบบตัวละครหลักได้ดังนี้

ท้าวศรีสุดา หรือจินดา ตัวละครหลักที่ถูกสร้างขึ้นจากเค้าโครงทางประวัติศาสตร์ที่ผู้กำกับใช้เป็นหลักในการดำเนินเรื่องราว ตัวละครนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดแบบปิตาธิปไตย คือ การครอบครองเรือนร่างของผู้หญิง โดยเฉพาะในละครที่สื่อถึงลูกขุนนางทั้ง 4 ภาคหรือที่เรียกว่าสนมสี่ทิศ ที่มีความเชื่อว่ากษัตริย์ในยุคนั้นต้องมีเมียให้ครบในทุกราชวงศ์ เพื่อการขยายอิทธิพลการปกครอง แต่อีกในนัยยะคือ การใช้สตรีในการเป็นตัวแทน ในเหตุผลทางการเมือง การครอบครองเรือนร่างของผู้หญิง คือการประกาศความศักดิ์ดาความสำเร็จหรือยิ่งใหญ่ของผู้ชาย บทบาทท้าวศรีสุดาจันทร์ในเรื่องยังถูกกำหนดให้กลายเป็นเมียที่ดี แม้ที่เลี้ยงลูกโดยมีชายเป็นใหญ่ (ไกล่รุ่ง ภู่ออนโสม, 2563) กล่าวได้ว่าตัวละครนี้มีอำนาจในการตอบโต้ด้วยคำพูดและการกระทำที่ผ่านสติปัญญาที่วางแผน การสร้างตัวละครจากโครงเรื่องทางประวัติศาสตร์ให้มีความคิดเท่าทันเพศชายและมีอำนาจในการต่อรอง นอกจากนั้นยังมีการใช้เรือนร่างที่ถือว่าเป็นสมบัติของรัฐตามแนวคิด แต่ในละครแม่หยั่วยังมีการตีความใหม่ของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ ทศนะมุมมอง การเล่าเรื่องของผู้หญิง ภาพแทนของมนุษย์มากยิ่งขึ้น

คือ ภาพของเมียที่ดีและแม่ที่รักลูก และยังมีถึงบาปบุญการปฏิบัติให้ถูกต้องตามศีลธรรม แม้หญิงนั้นจะพยายามขึ้นสู่อำนาจด้วยสติปัญญาแล้วก็ตาม แต่ก็ยังต้องแลกมาด้วยการเลือก และเสียสละของฝ่ายหญิง

พระไชยราชาธิราช ตัวละครที่สร้างจากบุคคลที่เป็นกษัตริย์โดยการสร้างตัวละครของเรื่องนี้มีลักษณะที่ดูต้น หัวร้อนมีความรุนแรง เป็นบุคคลที่มีความเอาแต่ใจตนเอง มีลักษณะใกล้เคียงกับโรคอารมณ์สองขั้วหรือที่เรียกว่าไบโพลาร์ (Bipolar disorder) มีความผิดปกติทางจิตเวชที่ทำให้เกิดความแปรปรวนทางอารมณ์ อารมณ์ดีสุดขีด อารมณ์ร้อนสุดขีด แปรปรวนโดยการแสดงออกซึ่งอารมณ์ชั่ววูบตรงข้ามสองแบบสลับไปมาที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นลักษณะที่ปรากฏชัดในการสร้างตัวละคร สามารถตั้งข้อสังเกตได้ในตอนหนึ่งที่มีการเน้นความจริงจนทำให้เชลยเสียชีวิต และเกิดอารมณ์แปรปรวนอย่างเห็นได้ชัด

ขุนวรวงศาธิราช หรือที่ปรากฏในนาม “วามน” เป็นตัวละครสำคัญซึ่งมีตัวตนอยู่จริงในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และสามารถตั้งข้อสังเกตเชิงวิเคราะห์ได้ว่า การนำเสนอตัวละครดังกล่าวในงานสร้างสรรค์ร่วมสมัย มักถูกกำหนดให้มีลักษณะเชิงลบหรือเป็น “ตัวร้าย” โดยสอดคล้องกับการนำเสนอในภาพยนตร์ สุริโยไท (พ.ศ. 2544) ของหม่อมเจ้าชาตรีเฉลิม ยุคล ซึ่งถ่ายทอดภาพของขุนวรวงศาธิราชในฐานะบุคคลที่ใช้อำนาจโดยปราศจากจริยธรรม และได้มาซึ่งอำนาจผ่านวิธีการที่ไม่ชอบธรรม การสร้างภาพลักษณ์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์หลายฉบับที่บันทึกถึงพฤติกรรมและบทบาททางการเมืองของขุนวรวงศาธิราช ในเชิงการสร้างสรรค์ตัวละคร ตัวละครนี้จึงถูกออกแบบให้มีลักษณะร้ายอย่างชัดเจน ทั้งในมิติของนิสัยส่วนบุคคลและภูมิหลังครอบครัว โดยสามารถสังเกตได้ว่าหลายเหตุการณ์สำคัญที่ปรากฏในโครงเรื่องล้วนมีความเชื่อมโยงกับการวางแผนหรือการบงการของตัวละครดังกล่าว อันสะท้อนบทบาทของขุนวรวงศาธิราชในฐานะกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนความขัดแย้งและความโกลาหลทางการเมืองภายในราชสำนัก

ขุนพิเรนทรเทพ เป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในโครงเรื่อง โดยถูกออกแบบให้ทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมโยงเหตุการณ์และการสืบค้นหามูลเหตุแห่งความจริงที่เกิดขึ้นในราชสำนัก ตัวละครนี้มีความสัมพันธ์เชิงสายเลือดกับนางละอองคำ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสมเหตุสมผลของโครงเรื่องในเชิงเครือญาติและการเมืองราชสำนัก นอกจากนี้ ขุนพิเรนทรเทพยังถูกกำหนดบทบาทให้เป็นบุคคลใกล้ชิดของสมเด็จพระไชยราชาธิราช ทำให้ทุกเหตุการณ์สำคัญมีความเชื่อมโยงในเชิงอำนาจควบคู่ไปกับมิติของคุณธรรมและความชอบธรรม

ตัวละครดังกล่าวจึงมิได้เป็นเพียงผู้ใช้กำลังหรืออำนาจทางการเมือง หากแต่เป็นตัวแทนของ “ความชอบธรรม” ที่ทำหน้าที่ถ่วงดุลอำนาจในโครงเรื่อง

ท้าวอินทสุเรนทร์ หรือจิตรวดี เป็นตัวละครพระสนมเอกพระองค์แรก ซึ่งแม้จะมีฐานะเป็นพระชายาและมีบุตรแล้ว แต่ยังไม่สามารถก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งพระอัครมเหสีได้ เนื่องจากยังมีได้ให้กำเนิดพระโอรส ตัวละครนี้ถูกออกแบบให้มีลักษณะของผู้อยึดมั่นในกรอบศีลธรรมและจารีตประเพณี มีความทะเยอทะยานในอำนาจแต่ยังคงมีความลังเลเกรงกลัวกฎเกณฑ์และบรรทัดฐานทางสังคมในบริบทยุคสมัยเดียวกัน นอกจากนี้ ชีวีส์ยังนำเสนอการให้กำเนิดบุตรที่มีลักษณะผิดปกติทางกายภาพ อันสื่อถึงภาวะเด็กที่มีความผิดปกติทางโครโมโซม หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า “ดาวน์ซินโดรม” ผ่านการคัดเลือกนักแสดงและการออกแบบรูปลักษณ์ ซึ่งสะท้อนการใช้สัญลักษณ์ทางกายภาพเพื่อเสริมความหมายเชิงโศกนาฏกรรมและข้อจำกัดของอำนาจฝ่ายใน

ท้าวศรีจุฬาลักษณ์สิริธร เป็นตัวละครที่ถูกออกแบบให้มีลักษณะร้ายอย่างเด่นชัด ทั้งในเชิงพฤติกรรมและมูลเหตุทางศีลธรรม โดยมีความเชื่อมโยงกับขุนพิเรนทรเทพในเชิงราชวงศ์ ตัวละครนี้ถูกวางบทบาทให้เป็นผู้กระทำการที่ผิดศีลธรรมอย่างชัดแจ้ง โดยเฉพาะเหตุการณ์ลอบวางยาท้าวอินทสุเรนทร์จนแท้งบุตร ซึ่งสะท้อนการใช้อำนาจผ่านความรุนแรงและการทรยศ ภาพลักษณ์ของตัวละครยังถูกเสริมด้วยความเจ้าเล่ห์ ไหวพริบ และความสามารถในการวางแผนอย่างซับซ้อน ดังปรากฏในฉากที่นางวางกลอุบายซ้อนแผน โดยลอบออกไปถวายตัวสมเด็จพระไชยราชาธิราช ณ พลับพลานอกพระราชฐาน และจัดฉากให้เกิดการลอบยิง โดยใช้ตนเองเป็นผู้ได้รับบาดเจ็บ อันนับเป็นตัวอย่างของแผนการทางการเมืองที่แยบยลและซับซ้อน

ท้าวอินทเทวินพิจรา หรือที่เรียกว่านางตันหยง เป็นอีกหนึ่งตัวละครที่ผู้สร้างออกแบบให้มีความเฉลียวฉลาดและไหวพริบสูง โดยทำหน้าที่เป็นผู้กุมความลับสำคัญของตัวละครจินดา และเป็นผู้ช่วยเหลือในหลายเหตุการณ์ ตัวละครนี้ถูกนำเสนอในมิติของอัตลักษณ์ทางเพศแบบหญิงรักหญิง ซึ่งสะท้อนผ่านพฤติกรรมสองลักษณะสำคัญ ได้แก่ การกระทำที่เกิดจากแรงเสนาหาเชิงเรื่อนร่าง และความผูกพันในฐานะรักแรก อันช่วยเพิ่มมิติด้านอารมณ์และความหลากหลายทางความสัมพันธ์ในโครงเรื่อง

วาสุเทพ เป็นตัวละครที่ทำหน้าที่อยู่เบื้องหลังการวางแผนทั้งหมดของวามน โดยมีสถานะเป็นพราหมณ์ ซึ่งสะท้อนการผสมผสานอำนาจทางศาสนาเข้ากับการเมือง ตัวละครนี้ถูกออกแบบให้เป็นผู้บงการแผนการในด้านมืดของเรื่อง มีบทบาทสำคัญในฐานะบิดาของขุน

วรรณสาริราช และเป็นผู้มีความทะเยอทะยานในอำนาจโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องหรือศีลธรรม ส่งผลให้ตัวละครวาสุเทพกลายเป็นสัญลักษณ์ของการใช้อำนาจนอกกรอบจารีตและความชอบธรรม

ออกพระลพบุรีทรงสิทธิ์ เป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในฐานะบิดาของจินดา และเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการถวายตัวของบุตรสาว ตัวละครนี้ยังถูกนำเสนอให้ร่วมมือกับวาสุเทพในการวางแผนแย่งชิงอำนาจทางการเมือง ในตอนท้ายของเรื่อง ผู้สร้างได้ออกแบบให้ตัวละครออกพระลพบุรีทรงสิทธิ์กลายเป็นผู้รับผิดชอบต่อความผิดต่าง ๆ โดยเฉพาะการกระทำเกี่ยวกับคุณไสยและมนต์ดำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเชิงสัญลักษณ์ของ “แพะรับบาป” ในบริบทการเมืองและความขัดแย้งเชิงอำนาจในสังคมโบราณ

การสร้างความบันเทิงผ่านซีรีส์ในมุมมองที่แตกต่าง

ซีรีส์ แม่หยั่ว เป็นละครโทรทัศน์ที่นำเสนอในรูปแบบซีรีส์ ซึ่งสะท้อนพัฒนาการของสื่อบันเทิงร่วมสมัยที่ผสมผสานลักษณะของ “ละครโทรทัศน์” และ “ซีรีส์” เข้าด้วยกัน โดยทั้งสองประเภทมีความเหมือนกันในมิติของการถ่ายทอดเรื่องราวผ่านศิลปะการแสดง และการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะเป็นตอน ๆ อย่างไรก็ตาม ละครโทรทัศน์แบบดั้งเดิมมักเน้นการเล่าเรื่องที่มีความยาวต่อเนื่อง ตอนหนึ่งมีความยาวประมาณ 60–120 นาที และออกอากาศตามช่วงเวลาที่กำหนด โดยจำนวนตอนมักอยู่ระหว่าง 15–50 ตอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความนิยมและเรตติ้งของผู้ชม ขณะที่ซีรีส์มีลักษณะการเล่าเรื่องที่กระชับมากกว่า โดยตอนหนึ่งมีความยาวประมาณ 20–60 นาที และนิยมผลิตในจำนวนตอนที่จำกัด เช่น 6–13 ตอน ทั้งยังเน้นการเผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ชมสามารถรับชมได้ตามความสะดวก และเอื้อต่อการรับชมอย่างต่อเนื่อง (binge watching) ในด้านการผลิต ซีรีส์มักถ่ายทำเสร็จสิ้นก่อนการเผยแพร่ ทำให้ผู้สร้างมีอิสระในการกำหนดทิศทางการเล่าเรื่อง เนื้อหา และรูปแบบการนำเสนอได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้ซีรีส์สามารถนำเสนอประเด็นที่หลากหลาย กลุ่มเล็ก และตอบสนองต่อความต้องการของผู้ชมร่วมสมัยที่แสวงหาประสบการณ์การรับชมรูปแบบใหม่ได้มากกว่าละครโทรทัศน์ทั่วไป

สำหรับซีรีส์ แม่หยั่ว นับเป็นการตีความใหม่ในการสร้างตัวละคร โดยเฉพาะการนำเสนอภาพของท้าวศรีสุดาจันทร์ ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในบันทึกทางประวัติศาสตร์ที่มีทั้งมุมมองเชิงบวกและเชิงลบ (สกุล บุญยทัต, 2560) ซีรีส์ดังกล่าวนำเสนอท้าวศรีสุดาจันทร์ใน

ฐานะสตรีผู้ทรงอำนาจ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองในสมัยกรุงศรีอยุธยา การนำเสนอในลักษณะนี้แตกต่างจากการรับรู้แบบเดิมที่มักเน้นเพียงด้านเดียวของตัวละคร การตีความดังกล่าวสะท้อนแนวคิดหลักของศิลปะการแสดงร่วมสมัยที่มุ่งเน้นการวิพากษ์ และการเปิดพื้นที่ให้เกิดบทสนทนาใหม่ระหว่างประวัติศาสตร์กับสังคมปัจจุบัน โดยชีรีส์ แม่หยั่ว มิได้เพียงถ่ายทอดเหตุการณ์ในอดีต หากแต่ชวนให้ผู้ชมตั้งคำถามต่อการรับรู้ทางประวัติศาสตร์ การใช้วิจารณ์ญาณในการพิจารณาข้อมูล และการไม่หลงเชื่อภาพหรือเรื่องราวที่ปรากฏเพียงผิวเผิน แต่ต้องอาศัยการวิเคราะห์บริบท เหตุปัจจัย และมิติแวดล้อมของเหตุการณ์ร่วมด้วย อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศิลปะการแสดงที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบันอย่างมีวิจารณ์ญาณ

การประยุกต์แนวคิดทางศิลปะการแสดง

ชีรีส์ แม่หยั่ว เป็นตัวอย่างของการใช้ศิลปะการแสดงในการสร้างความบันเทิง จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ การแสดงของนักแสดงแต่ละคนมีความละเอียดอ่อนในการถ่ายทอดอารมณ์และความคิดของตัวละครที่ซับซ้อน มีการอธิบายภูมิหลังตามหลักการเหตุผล ให้ผู้อื่นเข้าใจตน (สดใส พันธุมโกมล, 2565) รวมถึงการจัดฉากและการกำกับที่ใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ สีสันและองค์ประกอบทางภาพ การตัดต่อลำดับภาพเป็นช่วยเสริมสร้างอารมณ์และสารที่ต้องการสื่อถึงผู้ชมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยภาพรวมแล้ว แม่หยั่ว ในการเสนอนี้เป็นมากกว่าละครโทรทัศน์ที่เล่าเรื่องราวในอดีต แต่มันยังเป็นพื้นที่สำหรับการตั้งคำถาม การเรียนรู้ และการสร้างบทสนทนาใหม่ ๆ ผ่านศิลปะการแสดง ที่สามารถสะท้อนถึงความหลากหลายของมุมมองในสังคม และกระตุ้นให้ผู้ชมได้พิจารณาคุณค่าของความเป็นมนุษย์ในทุกยุคทุกสมัย

การทำทายกรอบบทบาททางเพศและอำนาจ

ตัวละครของท้าวศรีสุตาจันทร์ ถูกถ่ายทอดในฐานะผู้หญิงที่ต้องต่อสู้เพื่อความอยู่รอด โดยใช้ปัญญาและเรื่อร่า เพื่อให้เกิดการยอมรับในโลกที่ผู้ชายเป็นใหญ่หรือเป็นผู้ปกครอง และยังสะท้อนความซับซ้อนของตัวละครที่ต้องเผชิญหน้ากับความขัดแย้งทางศีลธรรม ความถูกต้องและการแบกรับปัญหาต่าง ๆ ของสังคมในยุคนั้น รวมถึงการตัดสินใจการตีความเรื่องนี้เป็น การตั้งคำถามผ่านสื่อของบทบาทที่กำหนดไว้ให้กับเพศหญิงในบริบททางประวัติศาสตร์ และในปัจจุบัน

ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจและคุณธรรม

ในซีรีส์ แม่หยั่ว สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของอำนาจที่มีได้ทำหน้าที่เป็นเพียงเครื่องมือในการควบคุมหรือบงการผ่านสติปัญญาและกลยุทธ์ทางการเมืองเท่านั้น หากแต่ยังแฝงไว้ด้วยความขัดแย้งทางจิตใจและปัญหาด้านคุณธรรมของตัวละคร อำนาจในเรื่องถูกนำเสนอในฐานะพลังที่ผลักดันให้ตัวละครต้องตัดสินใจและกระทำการในสถานการณ์ที่ท้าทายหลักจริยธรรม โดยการกระทำของตัวละครหลายตัวสะท้อนการละเมิดหรือการต่อรองกับกรอบคุณธรรมที่สังคมยึดถือ อันชี้ให้เห็นว่าการแสวงหาและการดำรงอำนาจในบริบททางการเมืองมิได้แยกขาดจากปัญหาทางศีลธรรม หากแต่เป็นกระบวนการที่เต็มไปด้วยความย้อนแย้งและความคลุมเครือทางคุณค่า

การตีความประวัติศาสตร์ผ่านมุมมองใหม่

การเล่าเรื่องในซีรีส์ แม่หยั่ว มิได้มุ่งเน้นเพียงการถ่ายทอดเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ตามบันทึกที่มีอยู่ หากแต่ทำหน้าที่เป็นจุดเริ่มต้นในการเปิดพื้นที่ให้ผู้ชมและผู้สนใจด้านประวัติศาสตร์ได้ร่วมกันพิจารณาอดีตในเชิงวิพากษ์ และค้นหามิติใหม่ของ “ความจริงทางประวัติศาสตร์” การเปิดโอกาสให้ผู้ชมสามารถแสดงความคิดเห็นทั้งในลักษณะเห็นด้วยหรือเห็นต่าง สะท้อนแนวคิดสำคัญที่ว่า ศิลปะการแสดงมิได้เป็นเพียงสื่อบันเทิง หากแต่สามารถทำหน้าที่เป็นพื้นที่แห่งการตั้งคำถาม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการแสวงหาองค์ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โดยเริ่มต้นจากความสนใจที่เกิดขึ้นจากการรับชมละครหรือซีรีส์ นำไปสู่การค้นคว้า ตรวจสอบข้อเท็จจริง และการทำความเข้าใจบริบททางสังคมและการเมืองในอดีตอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ในขณะเดียวกัน ซีรีส์ แม่หยั่ว ยังนำเสนอภาพของท้าวศรีสุดาจันทร์ในมิติที่แตกต่างจากการจารึกแบบเดิม ซึ่งมักมองตัวละครดังกล่าวในฐานะ “ผู้ร้ายทางประวัติศาสตร์” เพียงด้านเดียว โดยการเล่าเรื่องได้ขยายมุมมองไปสู่การมองท้าวศรีสุดาจันทร์ในฐานะมนุษย์คนหนึ่งที่มีอารมณ์ ความรู้สึก ความหวาดกลัว และความใฝ่ฝัน อีกทั้งยังสะท้อนบทบาทของการเป็นสตรีและมารดาในบริบททางสังคมของยุคสมัย การนำเสนอในลักษณะนี้ช่วยสร้างความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในประวัติศาสตร์ และเปิดพื้นที่ให้ผู้ชมได้พิจารณาถึงความเป็นธรรมในการตีความและการจดจำอดีต ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ร่วมสมัยอย่างมีวิจารณญาณ

มุมมองเพศประเด็น LGBTQ

ซีริส แม่หยั่ว ได้นำเสนอประเด็นความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ) อย่างชัดเจนผ่านตัวละครทั้งในระดับตัวละครหลักและตัวละครรอง โดยตัวละครหลักที่สะท้อนประเด็นดังกล่าวอย่างเด่นชัด ได้แก่ ท้าวศรีสุดาจันทร์ (จินดา) และท้าวอินทรเทวินพิจรา (ตันหยง) ซึ่งผู้สร้างได้ออกแบบความสัมพันธ์ของตัวละครทั้งสองให้มีลักษณะของความเสนหาและความผูกพันทางอารมณ์ที่ค่อย ๆ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ฉากการพบกันครั้งแรก การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไปจนถึงวาระสุดท้ายของเรื่อง อันสะท้อนความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งเกินกว่ามิตรภาพทั่วไป

ฉากสำคัญที่สะท้อนประเด็นนี้อย่างชัดเจน คือฉากการทลายในช่วงที่นางจินดา หรือท้าวศรีสุดาจันทร์ ถูกลงโทษด้วยการโบยหายจนได้รับบาดเจ็บสาหัส โดยนางตันหยงหรือท้าวอินทรเทวินพิจราเป็นผู้เข้ามาดูแล ทายา และแสดงออกถึงความห่วงใยผ่านภาษากาย เช่น การสัมผัสและการก้มจูบบริเวณแผลหลัง ฉากดังกล่าวทำหน้าที่เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครทั้งสอง และเป็นฉากที่เปิดเผย “ความลับ” ซึ่งกันและกันรับรู้โดยตันหยงตระหนักถึงความลับของจินดา และในขณะเดียวกัน จินดาก็รับรู้ความลับของตันหยง คือความรู้สึกเสนหาและความรักที่มีต่อสตรีเพศเดียวกัน ซึ่งในบริบทของสังคมยุคนี้ถือเป็นการกระทำที่ขัดต่อจารีตและบรรทัดฐานทางสังคม

การนำเสนอความสัมพันธ์ดังกล่าวมิได้ใช้บทสนทนาที่เปิดเผยโดยตรง หากแต่สื่อความหมายผ่านสัญลักษณ์และภาษากาย เช่น การกอด การสัมผัส และท่าทางที่แสดงถึงความจริงใจและความไว้วางใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านสัญลักษณ์วิทยาการแสดงที่ชี้ให้เห็นว่าภาษากายเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสื่อสารความหมายเชิงอารมณ์และความสัมพันธ์ระหว่างตัวละคร (ธนัชพร กิตติกิจ, 2563) การนำเสนอในลักษณะนี้ช่วยขยายกรอบการรับรู้เกี่ยวกับเพศสภาพในศิลปะการแสดงไทยร่วมสมัย และสะท้อนความพยายามของผู้สร้างในการเปิดพื้นที่ให้กับความหลากหลายทางเพศในบริบทประวัติศาสตร์อย่างละเอียดอ่อนและมีชั้นเชิงทางศิลปะ

ความสัมพันธ์ที่ท้าทายกรอบสังคม

ความสัมพันธ์ระหว่างนางจินดาและนางตันหยงถูกนำเสนอในลักษณะที่ท้าทายกรอบความคิดและขนบธรรมเนียมทางสังคมดั้งเดิม โดยเฉพาะในบริบทของความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ) การเล่าเรื่องดังกล่าวสะท้อนความพยายามของตัวละครในการดำรงชีวิตตามอัตลักษณ์ ความรู้สึก และความปรารถนาของตนเอง แม้ว่าสังคมในบริบททางประวัติศาสตร์จะยัง

ไม่เปิดรับ และมองความสัมพันธ์เช่นนี้ว่าเป็นสิ่งที่ผิดไปจากธรรมชาติหรือขัดต่อจารีต
ความสัมพันธ์ของตัวละครทั้งสองจึงกลายเป็นภาพแทนของการต่อสู้ระหว่างปัจเจกบุคคลกับ
โครงสร้างทางสังคมที่กดทับเสรีภาพทางเพศและอารมณ์

ในบริบทดังกล่าว ตัวละคร “ต้นหยง” ถูกสร้างให้มีความเข้มแข็งในการยืนหยัดต่อ
ความรู้สึกและอัตลักษณ์ของตนเอง แม้จะต้องเผชิญกับแรงกดดันจากสังคมและสถานะทาง
อำนาจที่ตนดำรงอยู่ การเล่าเรื่องในซีรีส์ช่วยเปิดมุมมองให้ผู้ชมเข้าใจประสบการณ์ของบุคคล
LGBTQ+ ในฐานะผู้หญิง ที่ต้องเผชิญกับการตัดสิน การจำกัดเสรีภาพ และการควบคุมทาง
สังคมซ้อนทับกันทั้งในมิติของเพศสภาพและอำนาจ

การแสดงอารมณ์และความรู้สึก

ความสัมพันธ์ระหว่างนางจินดาและนางต้นหยงสะท้อนความรักและความผูกพันที่ไม่
อาจอธิบายได้ด้วยกรอบความคิดแบบรักต่างเพศเป็นศูนย์กลาง (heteronormativity)
โดยเฉพาะบทบาทของต้นหยงที่แสดงออกถึงความรัก ความห่วงใย และความทุ่มเทต่อจินดา
อย่างชัดเจน การนำเสนอความสัมพันธ์ที่มีได้ยึดโยงกับเพศสภาพเพียงอย่างเดียว ช่วยสร้าง
พื้นที่ให้ผู้ชม LGBTQ+ ได้รู้สึกถึงการยอมรับและการมีตัวตนในสื่อกระแสหลัก ต้นหยงถูก
ถ่ายทอดในฐานะผู้ที่มุ่งมั่นดูแลและปกป้องจินดา แม้ต้องเผชิญกับอุปสรรคและความเสี่ยง
จำนวนมาก ขณะเดียวกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวยังสะท้อนการยอมรับในตัวตนของอีกฝ่ายผ่าน
ทั้งวจนภาษาและอวัจนภาษา อันแสดงถึงความเท่าเทียม การสนับสนุน และความเข้าใจซึ่งกัน
และกันในฐานะมนุษย์

การยอมรับและการเป็นตัวแทนในสื่อ

ซีรีส์ แม่หยัว นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างนางจินดาและนางต้นหยงอย่างสมจริง
และละเอียดอ่อน ทั้งในเชิงภาพและการเล่าเรื่อง การถ่ายทอดความชื่นชมในความงามของ
จินดาผ่านสายตาของต้นหยง รวมถึงการยกย่องความกล้าหาญและภาวะผู้นำของจินดา ช่วย
ขยายมิติของความสัมพันธ์ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ฉากสำคัญ เช่น ฉากจมน้ำที่นางจินดาเป็นผู้โอบกอด
นางต้นหยง ทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ของการปกป้อง ความไว้วางใจ และความผูกพันทาง
อารมณ์ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจต่อประเด็น LGBTQ ในบริบทสังคมไทย

การนำเสนอภาพความสัมพันธ์ดังกล่าวในสื่อกระแสหลักมีส่วนช่วยลดอคติ และเปิด
โอกาสให้เกิดการตีความใหม่เกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ ความสัมพันธ์ของนางจินดา
และนางต้นหยงจึงไม่เพียงสะท้อนพลังของความรักและความเข้าใจที่สามารถก้าวข้ามอุปสรรค

ทางสังคม หากยังช่วยเสริมสร้างพลังเชิงบวกให้กับผู้ชมกลุ่ม LGBTQ+ ที่อาจกำลังเผชิญกับความท้าทายในการใช้ชีวิตตามอัตลักษณ์ของตนเอง

ในขณะเดียวกัน ซีรีส์ยังชี้ให้เห็นข้อสังเกตเชิงโครงสร้างเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในความสัมพันธ์ การต่อสู้เพื่อความเท่าเทียม การถูกจำกัดเสรีภาพในการเลือกวิถีชีวิตของตนเอง รวมถึงการลงโทษและความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นภายใต้ระบบอำนาจแบบชายเป็นใหญ่ ซึ่งล้วนเป็นประเด็นสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างประวัติศาสตร์ ศิลปะการแสดง และสังคมร่วมสมัยอย่างมีนัยสำคัญ

บทสรุป

บทความเรื่อง ซีรีส์แม่หยั่ว: มุมมองที่ต่างของท้าวศรีสุดาจันทร์ผ่านกระบวนการทัศนทางศิลปะการแสดง เป็นการสะท้อนมุมมองการรับชมและการวิเคราะห์ของผู้เขียนต่อการสร้างสรรค์ซีรีส์ แม่หยั่ว ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นนิเทศศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ ศิลปะการแสดง และประวัติศาสตร์ การผสมผสานดังกล่าวสามารถอธิบายได้ในเชิงวิชาการว่าเป็น “การบูรณาการข้ามศาสตร์” (interdisciplinary integration) ซึ่งช่วยขยายกรอบการตีความและเพิ่มมิติของการเล่าเรื่องทางประวัติศาสตร์ให้มีความลุ่มลึกและหลากหลายยิ่งขึ้น

ท้าวศรีสุดาจันทร์ในฐานะสตรีสำคัญทางประวัติศาสตร์ไทย ได้ถูกบันทึกไว้ในเอกสารหลายฉบับโดยมักปรากฏในภาพลักษณ์เชิงลบ อันสอดคล้องกับข้อสังเกตทางประวัติศาสตร์ที่ว่า “ผู้ชนะคือผู้เขียนประวัติศาสตร์” การสร้างสรรค์ซีรีส์ แม่หยั่ว จึงเป็นความพยายามในการตั้งคำถามและทบทวนการจดจำทางประวัติศาสตร์ดังกล่าว ผ่านการนำเสนอในมุมมองใหม่ที่ไม่ตัดสินตัวละครเพียงด้านเดียว แต่เปิดพื้นที่ให้ผู้ชมได้พิจารณาความซับซ้อนของมนุษย์ในบริบทอำนาจและสังคมของยุคสมัย

ในมิติด้านนิเทศศาสตร์ การสร้างสรรค์ซีรีส์ แม่หยั่ว ยังคงยึดหลักการผลิตงานตามกรอบแนวคิดของศาสตร์การสื่อสาร โดยการใช้การแสดงและศิลปะการเล่าเรื่องเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดประเด็นที่มีความซับซ้อนและละเอียดอ่อนให้เข้าถึงผู้ชมได้อย่างชัดเจน การสื่อสารในซีรีส์ปรากฏในหลากหลายมิติ ทั้งในด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาและการตีความความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายใต้โครงสร้างชนชั้นการปกครองของสังคม ผ่านการนำเสนออารมณ์และความรู้สึกของตัวละครในลักษณะที่ขยายเกินความเป็นจริง อันเป็นกลวิธีทางศิลปะ

เพื่อเน้นย้ำความขัดแย้งและแรงกดดันทางสังคม ทั้งนี้สามารถอธิบายกระบวนการสื่อสารดังกล่าวได้ผ่านแนวคิดการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ซึ่งสะท้อนผ่านปฏิสัมพันธ์และความขัดแย้งระหว่างตัวละคร รวมถึงการปรับตัวของตัวละครจินตนาที่แสดงให้เห็นทั้งด้านบวกและด้านลบของการสื่อสารควบคู่กันไป นอกจากนี้ ยังปรากฏมิติของการสื่อสารเชิงวัฒนธรรม (Cultural Communication) ที่สะท้อนคุณค่าเรื่องความกตัญญู ความสำคัญของครอบครัว และบทบาทของสตรีภายใต้ฐานันดรศักดิ์ในสังคมโบราณ โดยซีรีส์ได้เปิดพื้นที่ให้ผู้ชมตั้งคำถามและถกเถียงต่อประเด็นเชิงวัฒนธรรมดังกล่าว ขณะเดียวกัน อิทธิพลของสื่อ (Media Influence) ในซีรีส์ แม่หยั่ว มิได้จำกัดอยู่เพียงการให้ความบันเทิง หากแต่มีบทบาทในการสร้างการรับรู้และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้ชมต่อบทบาทของผู้หญิงและการตีความเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ผ่านการนำเสนอความซับซ้อนของตัวละครเอกที่ต้องเผชิญกับความคาดหวังจากสังคมและการตัดสินใจในชีวิต ซึ่งเอื้อต่อการเชื่อมโยงประสบการณ์การรับชมกับการสะท้อนคิดในชีวิตจริงของผู้ชม

ในด้านศิลปะการแสดง ซีรีส์ แม่หยั่ว แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานองค์ประกอบทางศิลปะการแสดงอย่างหลากหลายและมีคุณภาพ จนสามารถนับได้ว่าเป็นผลงานที่มีส่วนช่วยยกระดับมาตรฐานของละครโทรทัศน์ไทย ทั้งในมิติของการแสดง การกำกับ และการออกแบบองค์ประกอบการผลิต โดยทุกองค์ประกอบทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อสร้างประสบการณ์การรับชมที่มีคุณค่าและน่าจดจำ ผู้กำกับมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการเล่าเรื่องผ่านการวางโครงสร้างเรื่อง การจัดจังหวะอารมณ์ และการสร้างสมดุลระหว่างอารมณ์ที่หลากหลาย ตลอดจนการใช้มุมกล้องและการจัดองค์ประกอบภาพเพื่อเน้นย้ำความสำคัญของตัวละครและการกระทำในแต่ละช่วงเวลา ส่งผลให้ผู้ชมสามารถเข้าใจอารมณ์และบริบทของเรื่องได้อย่างลึกซึ้ง ขณะเดียวกัน การแสดงของนักแสดงสามารถถ่ายทอดอารมณ์ที่ซับซ้อน ความขัดแย้งภายใน ความรักในหลากหลายมิติ และความสูญเสียได้อย่างสมจริง ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกลึกซึ้งเชื่อมโยงระหว่างผู้ชมกับตัวละคร นอกจากนี้ องค์ประกอบทางศิลปะอื่น ๆ เช่น แสง สี เสียง อุปกรณ์ประกอบฉาก และเครื่องแต่งกาย ยังถูกนำมาใช้อย่างมีนัยสำคัญในการสร้างบรรยากาศและเสริมอารมณ์ของเรื่อง อันสอดคล้องกับหลักการของศิลปะการแสดงที่มุ่งถ่ายทอดความหมายและอารมณ์อย่างครบถ้วน จึงอาจกล่าวได้ว่าซีรีส์ แม่หยั่ว เป็นตัวอย่างที่ดีของการใช้ศิลปะการแสดงในการเล่าเรื่องที่สามารถเข้าถึงจิตใจผู้ชมได้อย่างแท้จริง

โดยสรุป ซีรีส์ แม่หยั่ว เป็นตัวอย่างสำคัญของการนำเสนอประวัติศาสตร์ผ่านศิลปะการแสดงที่บูรณาการศาสตร์หลากหลายเข้าด้วยกัน ทั้งด้านประวัติศาสตร์ นิเทศศาสตร์ และศิลปะการแสดง โดยมีเป้าหมายเพื่อเปิดมุมมองใหม่ต่อบทบาทของผู้หญิงในประวัติศาสตร์ไทย การสร้างสรรค์ละครโดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์เป็นฐาน มิได้จำกัดอยู่เพียงการผลิตเพื่อความบันเทิง หากแต่ยังทำหน้าที่กระตุ้นให้ผู้ชมพิจารณาอดีตในมิติที่หลากหลาย และตระหนักว่าประวัติศาสตร์มิได้มีเพียงความจริงด้านเดียว การนำเสนอที่ชวนให้คิดวิเคราะห์และตั้งคำถามจึงสะท้อนพลังของศิลปะการแสดงในฐานะเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์ไทยอย่างลุ่มลึกและรอบด้าน อีกทั้งยังอาจถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่มีคุณค่าสำหรับผู้สนใจศึกษาประวัติศาสตร์ชาติไทยในมุมมองที่แตกต่างออกไป

เอกสารอ้างอิง

- กำจร หลุยยะพงศ์. (2556). *ภาพยนตร์กับการประกอบสังคม ผู้คน ประวัติศาสตร์ และชาติ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กำจร สุนพงษ์ศรี. (2560). *สุนทรียศาสตร์ หลักปรัชญาศิลปะ ทฤษฎีทัศนศิลป์ ศิลปะวิจารณ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3) สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไกล่รุ่ง ภู่ออนโสม. (2563). อำนาจของผู้หญิง : การท้าทายความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับแนวคิดปิตาธิปไตยในนวนิยายสมัยใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์กับสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 6(1), 43-61
- ชาตรี เฉลิมยุคล, ม.จ. (2544). *จดหมายเหตุ สุริโยไท* (พิมพ์ครั้งที่ 6). บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ณัฐนันท์ ศิริเจริญ. (2552). *สุนทรียศาสตร์เพื่อนิเทศศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
- ทิพย์ภาศิริ แก้วเทศ. (2561). การเปลี่ยนผ่านละครโทรทัศน์ไทยจากยุคแอนะล็อกสู่ยุคดิจิทัล. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 13(2), 266-275.
- ธนัชพร กิตติก้อง. (2563). *การแสดง Performance: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเพอร์ฟอร์แมนซ์* (พิมพ์ครั้งที่ 1). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- วิริยาภรณ์ จุนทะวิทย์. (2554). *สุดยอดผู้นำหญิง (คนแรก) ทั่วโลก* (พิมพ์ครั้งที่1). สำนักพิมพ์ ก้าวแรก.
- สกุล บุญยทัต. (2560). *โรงมหรสพแห่งความสงบงาม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). Arty HOUSE ในเครือ บริษัท เอพีจี มีเดีย พลัส จำกัด.
- สดใส พันธุมโกมล. (2565). *ศิลปะของการแสดง (ละครสมัยใหม่)* (พิมพ์ครั้งที่1). บริษัท เทวา อาร์ต เอ็นเตอร์ สตูดิโอ จำกัด.
- สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม. (2551). *การบริหารจัดการงาน อุตสาหกรรมศิลปวัฒนธรรม*. บริษัท เซเวน พรินติ้ง กรุป จำกัด.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2544). *ท้าวศรีสุดาจันทร์ “แม่หยั่วเมือง” ใครว่าหล่อ่นชั่ว?* (พิมพ์ครั้งที่ 3). บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน).
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ.

หลักเกณฑ์การส่งบทความตีพิมพ์ในวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ลักษณะของวารสาร

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เป็นวารสารวิชาการที่ตีพิมพ์เผยแพร่งานค้นคว้าวิจัยและองค์ความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครอบคลุมสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น การพัฒนาชุมชน นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ดนตรี ภาษา วรรณกรรม คติชนวิทยา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและศาสนา ภูมิศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง

ข้อแนะนำทั่วไป

1. เรื่องที่รับพิมพ์ในวารสารต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสาร รายงาน หรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน
2. เนื้อหาของบทความหรือข้อคิดเห็นใด ๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ เป็นความคิดเห็นของผู้เขียนเท่านั้น กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป
3. ต้นฉบับต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์

ประเภทของผลงานที่จะรับตีพิมพ์

1. บทความวิจัย (Research articles)
2. บทความวิชาการ (Academic articles)
3. บทความปริทรรศน์ (Review articles)
4. บทความวิจารณ์หนังสือ (Book review)

รูปแบบการเตรียมต้นฉบับ

1. ต้นฉบับต้องพิมพ์บนกระดาษขาว ขนาด B5 พิมพ์หน้าเดียว ใส่เลขหน้ากำกับหน้าทุกหน้า โดยใช้แบบอักษร TH Sarabun PSK ขนาดตัวอักษร 16 ถ้ามีภาพประกอบ ควรเป็นภาพถ่ายขาวดำที่ชัดเจน นอกจากจำเป็นจึงควรใช้ภาพสี และถ้ามีภาพวาดลายเส้นให้วาดบนกระดาษขาว โดยใช้หมึกดำให้สะอาดและลายเส้นคมชัด ความยาวของเนื้อหาารวมภาพและตาราง ไม่ควรเกิน 25 หน้า

2. การตั้งค่าหน้ากระดาษ

- ระยะขอบบน (Top margin) ขนาด 0.88” หรือ 2.25 เซนติเมตร
- ระยะขอบล่าง (Bottom margin) ขนาด 0.70” หรือ 1.80 เซนติเมตร
- ระยะขอบซ้าย (Left margin) ขนาด 0.70” หรือ 2.20 เซนติเมตร
- ระยะขอบขวา (Right margin) ขนาด 0.70” หรือ 1.80 เซนติเมตร

3. การส่งต้นฉบับ ผู้เขียนจัดส่งต้นฉบับทางระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (ThaiJO) ที่เว็บไซต์ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/husoarujournal/about/submissions> โดยแนบไฟล์ข้อมูลที่เป็นบทความฉบับเต็มในรูปแบบ WORD และ PDF อย่างละ 1 ไฟล์

รายละเอียดการเตรียมต้นฉบับ

บทความที่ผู้เขียนจัดส่งให้กองบรรณาธิการพิจารณาให้เรียงลำดับตามองค์ประกอบดังนี้

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และจัดให้อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ ชื่อภาษาอังกฤษ อักษรตัวแรกของทุกคำให้พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องภาษาไทยใช้แบบอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 20 ตัวหนา และชื่อเรื่องภาษาอังกฤษใช้แบบอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 ตัวหนา ดังตัวอย่าง

ชื่อเรื่องภาษาไทย

English title

2. ชื่อผู้เขียน (Authors) ต้องระบุครบทุกคน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้แบบอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 ตัวหนา และให้จัดอยู่ชิดขวาหน้ากระดาษ หน่วยงาน และที่อยู่ที่ตั้งกิต ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และ E-mail สำหรับผู้เขียนที่เป็น Corresponding ให้ใส่เครื่องหมายดอกจัน ที่ท้ายชื่อภาษาไทย

ชื่อ – นามสกุล* | Name Surname

ชื่อคณะ หน่วยงาน, ประเทศ;

Faculty University, Country.

*Corresponding author email:

3. บทคัดย่อ และ Abstract ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีความยาวไม่เกิน 200 คำ และให้ใช้แบบอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 ตัวปกติ

4. คำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้เลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความไม่เกิน 3 คำ โดยพิมพ์ต่อจากส่วนเนื้อหาของบทคัดย่อ และ Abstract ให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 ตัวปกติ และให้จัดชิดซ้ายของหน้ากระดาษ อักษรตัวแรกของทุกคำให้พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์ใหญ่

5. เนื้อเรื่อง (Main body) ให้จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ โดยใช้แบบอักษร TH Sarabun PSK ดังนี้

- หัวข้อใหญ่ ใช้ตัวอักษรขนาด 18 ตัวหนา จัดชิดซ้ายคอลัมน์
- หัวข้อย่อย ใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา จัดชิดซ้ายคอลัมน์
- เนื้อความ ใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวปกติ บรรทัดแรกทุกย่อหน้าเยื้อง 0.5 นิ้วของบรรทัดถัดไป ซึ่งบทความวิจัย บทความวิชาการและบทความปริทรรศน์มีส่วนเนื้อเรื่องดังนี้

5.1 บทความวิชาการและบทความปริทรรศน์ ประกอบด้วย บทนำ เนื้อหา บทสรุป และเอกสารอ้างอิง

5.2 บทความวิจัย ประกอบด้วย บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผล กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) และเอกสารอ้างอิง

6. การอ้างอิง (Citation) การอ้างอิงเอกสารให้เขียนตามแบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 ดังนี้

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ (In-text citations) ประกอบด้วยการอ้างอิงเอกสารที่ปรากฏก่อนข้อความ และการอ้างอิงเอกสารที่ปรากฏหลังข้อความ ดังนี้

กรณีเอกสารอ้างอิงปรากฏก่อนข้อความ

ผู้แต่งเป็นคนไทย ใช้ชื่อและชื่อสกุล สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ใช้เฉพาะชื่อสกุล ตามด้วยปีพิมพ์ และ/หรือใส่เลขหน้าหลัง น. สำหรับเอกสารภาษาไทย และใส่เลขหน้าหลัง p. กรณีมีหน้าเดียว หรือ pp. กรณีมีหลายหน้า สำหรับเอกสารภาษาอังกฤษ ไว้ในวงเล็บ โดยใช้เครื่องหมายจุลภาค (,) คั่น ดังนี้

รูปแบบ

ชื่อและชื่อสกุล (ปีพิมพ์) หรือ ชื่อและชื่อสกุล (ปีพิมพ์, เลขหน้า) ...

ชื่อสกุล (ปีพิมพ์) หรือ ชื่อสกุล (ปีพิมพ์, เลขหน้า) ...

ตัวอย่าง

ประพันธ์ วรรณบวร (2543) ... หรือ ประพันธ์ วรรณบวร (2543, น.42-58) ...

เอกพล วิงวอน และวีระพล น้อยคล้าย (2565) ... หรือ เอกพล วิงวอน และวีระพล น้อยคล้าย (2565, น.77) ...

ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ (2565) ... หรือ ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ (2565, น.72-73) ...

Yamane (1967) ... หรือ Yamane (1967, pp.886-887) ...

Sanchez and Ruiz (2008) ... หรือ Sanchez and Ruiz (2008, pp.121-122) ...

Athanasίου et al. (2008) ... หรือ Athanasίου et al. (2008, p.12) ...

กรณีเอกสารอ้างอิงปรากฏท้ายข้อความ

รูปแบบ

... (ชื่อและชื่อสกุล, ปีพิมพ์) หรือ ... (ชื่อและชื่อสกุล, ปีพิมพ์, เลขหน้า)

... (ชื่อสกุล, ปีพิมพ์) หรือ ... (ชื่อสกุล, ปีพิมพ์, เลขหน้า)

ตัวอย่าง

... (ประพันธ์ วรรณบวร, 2543) หรือ ... (ประพันธ์ วรรณบวร, 2543, น.42-58)

... (เอกพล วิงวอน และวีระพล น้อยคล้าย, 2565) หรือ ... (เอกพล วิงวอน และวีระพล
น้อยคล้าย, 2565, น.77)

... (ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ, 2565) หรือ ... (ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ, 2565, น.72-73)

... (Yamane, 1967) หรือ ... (Yamane, 1967, pp.886-887)

... (Sanchez & Ruiz, 2008) หรือ ... (Sanchez & Ruiz, 2008, pp.121-122)

... (Athanasίου et al., 2008) หรือ ... (Athanasίου et al., 2008, p.12)

2. การอ้างอิงท้ายบทความ (Reference list) ประกอบด้วยการอ้างอิงเอกสาร
ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ปรากฏท้ายบทความ ดังนี้

(1) หนังสือ

รูปแบบ

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อหนังสือ (ครั้งที่พิมพ์). สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ขวัญเมือง แก้วดำเกิง. (2556). คู่มือตรวจสอบสุขภาวะระดับองค์กรด้วย Happy workplace index (พิมพ์ครั้งที่ 3). สONGXACRIEON.

Likert, R. (1961). *New patterns of management*. McGraw-Hill.

(2) บทความหรือบทในหนังสือ

รูปแบบ

ผู้เขียนบทความ. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ใน/In ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ/Ed./Eds.), ชื่อเรื่อง (เลขหน้า). สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ประภัศร์ ชูวิเชียร. (2559). การเกิดขึ้นของ “เสาห่าน” ในเจดีย์ทรงระฆังของอยุธยา. ใน เชษฐดิษฐ์ สุธาสี และคณะ (บรรณาธิการ), *ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย: การสังเขปประเด็นใหม่จากงานวิจัย* (น.19-22). ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Sills, R. H., & Deters, A. (2003). Normocytic anemia. In Z. Hochberg (Ed.), *Practical algorithms in pediatric hematology and oncology* (pp.8-9). Karger.

(3) บทความวารสาร

รูปแบบ

ผู้เขียนบทความ. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า.

ตัวอย่าง

เอกพล วิงวอน และวีระพล น้อยคล้าย. (2565). ประวัติศาสตร์ชุมชนกับการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาชุมชนสามเรือน ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*, 10(2), 69-92.

Ferrara, P., Ianniello, F., Villani, A., & Corsello, G. (2018). Cyberbullying a modern form of bullying: Let's talk about this health and social problem. *Italian Journal of Pediatrics*, 44(14), 1-3.

(4) วิทยานิพนธ์

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์. (ปีพิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์ [ระดับของวิทยานิพนธ์].
มหาวิทยาลัย.

หลังชื่อวิทยานิพนธ์ให้ใส่วงเล็บเหลี่ยม [] ระบุระดับของวิทยานิพนธ์ในวงเล็บเหลี่ยม โดยใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต Master's thesis และ Doctoral dissertation

ตัวอย่าง

กัญญาณิย์ กาฬภักดี. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน บ้านไม่รู้ด ตำบลไม่รู้ด อำเภอลองใหญ่ จังหวัดตราด [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต].
มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิสิษฐ คิคคำส่วน. (2557). วาทกรรมความขาว: อัตลักษณ์ความงามของผู้หญิงลาวใน
วัฒนธรรมสมัยใหม่ [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

Ramirez, E. (2023). *Investigating preclassic occupation in the site core of Xunantunich* [Master's thesis]. Northern Arizona University.

Jentzsch, T. H. (2023). *Creating an inclusive community of practice with micro-credentials* [Doctoral dissertation]. University of Delaware.

(5) เอกสารการประชุมสัมมนา

รูปแบบ

ผู้เขียนบทความ. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ใน/In ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ/Ed./Eds.),
ชื่อเรื่อง (เลขหน้า). สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

เยาวลักษณ์ ตระกูลเมธี และวิมล งามยิ่งยวด. (2564). ความสุขในการทำงานของบุคลากรด้านสุขภาพในโรงพยาบาลภาครัฐ 4 จังหวัดภาคใต้. ใน *การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12* (น.1522-1530). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

Jensantikul, N. (2021). Concept and elements of a network model for effective management. In *Proceedings of 16th International Conference on Humanities and Social Sciences 2021* (pp.285-294). Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University.

(6) บทความในหนังสือพิมพ์

รูปแบบ

ผู้เขียนบทความ. (วันที่ เดือน ปีพิมพ์ หรือปีพิมพ์, เดือน วันที่). ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้า.

ตัวอย่าง

สมลักษณ์ จัดกระบวนพล. (15 กันยายน 2558). ระบอบประชาธิปไตยกับกฎหมายการชุมนุมสาธารณะ. *มติชน*, 21.

Vallibhotama, S. (2015, September 15). Promenade risks river's cultural history. *Bangkok Post*, 11.

(7) การอ้างอิงการสื่อสารส่วนบุคคล

กรณีที่ผู้เขียนต้องการอ้างอิงการสื่อสารส่วนบุคคล เช่น การสัมภาษณ์บุคคล จดหมายหรือไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ให้อ้างอิงเฉพาะในเนื้อหาเท่านั้น โดยระบุชื่อของผู้สื่อสารที่ให้ข้อมูล ตามด้วยคำว่า การสื่อสารส่วนบุคคล และวันเดือนปีที่สื่อสาร แต่ไม่ต้องเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

รูปแบบ

... (ชื่อของผู้สื่อสารที่ให้ข้อมูล, การสื่อสารส่วนบุคคล, วันเดือนปีที่สื่อสาร)

ตัวอย่าง

... (สำราญ เกิดผล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2558)

(8) บทความหรือเอกสารจากอินเทอร์เน็ต

รูปแบบ

ผู้เขียนบทความ. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อเว็บไซต์. ยูอาร์แอล.

ตัวอย่าง

จิราภรณ์ คุณากัน. (2565). ร่าง พ.ร.บ. สมรสเท่าเทียม-คู่ชีวิต: ต้องผ่านขั้นตอนอะไรบ้าง
ก่อนบังคับใช้เป็นกฎหมาย. ปีปี่ซี. <https://www.bbc.com/thai/thailand>
กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร. (2563). ยุทธศาสตร์การพัฒนา
จังหวัด ชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2563-2565. <https://shorturl.asia/xEJgY>
Burton, J. (2010). *WHO healthy workplace framework and model: Background
and supporting literature and practice*. Thailand Environment Institute
Foundation. https://tei.or.th/th/blog_detail.php?blog_id=94

หมายเหตุ

* การใช้คำย่อ สัญลักษณ์ คำย่อในบทความต้องมีคำเต็มเมื่อปรากฏเป็นครั้งแรกใน
บทความ หลังจากนั้นสามารถใช้คำย่อเหล่านั้นได้ตามปกติ หลีกเลี่ยงการใช้คำย่อที่ชื่อเรื่อง
และในบทคัดย่อ ไม่แนะนำให้ใช้คำย่อเกิน 4 ครั้ง ใน 1 บทความ สำหรับสัญลักษณ์ที่ใช้ใน
บทความจะต้องมีการใช้คำจำกัดความหรือคำอธิบายเมื่อปรากฏเป็นครั้งแรกในบทความ
หลังจากนั้นไม่จำเป็นต้องมีคำจำกัดความหรือคำอธิบาย

**** รูปภาพ จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ คำบรรยายรูปภาพให้พิมพ์ไว้ใต้รูปภาพตัวอักษร
ขนาด 14 ตัวปกติ**

***** ตาราง จัดชิดซ้ายของคอลัมน์ คำบรรยายตารางพิมพ์ไว้ด้านบนของหัวข้อตาราง
และใช้ตัวอักษร ขนาด 14 ตัวปกติ**

ประกาศเกี่ยวกับลิขสิทธิ์

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นลิขสิทธิ์ของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน
บทความ และไม่ได้เป็นทัศนะและความรับผิดชอบของ กองบรรณาธิการหรือของมหาวิทยาลัย
ราชภัฏพระนครศรีอยุธยา